

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут іноземної філології
Студентська навчально-наукова лабораторія
кафедри міжкультурної комунікації
Студентське наукове товариство «Просвіта»**

**СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

МАТЕРІАЛИ

**IV Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та
молодих науковців**

24 лютого 2012 року

**Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
Житомир-2012**

УДК: 811.11'25+821.111.0
ББК: 81.43 – 7+83.3. (4) я43

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського
державного університету імені Івана Франка
від 27 січня 2012 року, протокол №6*

Рецензенти:

В.М. Мойсієнко – доктор філологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту філології та журналістики Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Е.Ф. Маліновський – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Житомирського національного агроекологічного університету.

Л.Ф. Могельницька – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Житомирського державного технологічного університету.

Сучасні напрямки лінгвістичних досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов: Збірник наукових праць / За заг. ред. В. В. Жуковської, О. А. Черниш – Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2012. – 512 с.

Збірник наукових праць містить результати досліджень студентів та молодих науковців вищих навчальних закладів України та Республіки Білорусь із сучасних напрямків досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов.

Видання розраховане на студентів старших курсів, аспірантів та викладачів.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на літературні джерела та інші відомості відповідають автори публікацій. Думка редакції може не збігатися з думкою авторів.

Г. Ю. Акименко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд.філол. наук, доцент В. В. Євченко

Процес вербалізації як основний аспект еволюції безособових форм дієслова в англійській мові

Сам термін "безособові форми дієслова" говорить про те, що до складу дієслова входять такі різновиди дієслівних утворень, які виходять за рамки звичайних дієслівних категорій. Визначенням "безособові" ці форми недвозначно протиставляються особовим формам дієслова. Безособові форми дієслова називають також "іменними", "непредикативними", "нефінітними". Термін "іменні" суперечить поняттю дієслова, підкреслюючи гібридність цих форм дієслова, що не відповідає дієслівній сутності цих форм в англійській мові. Термін "непредикативний" підкреслює неприсудковий характер цих форм, проте здатність дієприкметника або інфінітива виступати в складних формах дієслова, здатність герундія і інфінітива бути частиною дієслівного присудка, і всіх трьох форм активно брати участь у вираженні вторинної предикації робить цей термін неадекватним. Термін "нефінітний" калькує англійський термін "non-finite", не додаючи нічого до українського "безособовий". Цей термін, не покриваючи всю складність позначуваного ним явища, сигналізує про одну його істотну властивість – відсутність категорії особи. В англійській термінології також існує кілька термінів для позначення безособових форм дієслова: non-finite forms of the verb, verbals, verbids.

Безособові форми в сучасній англійській мові представлені трьома різновидами дієслівних форм – інфінітивом, герундієм та дієприкметником. Інфінітив і герундій історично і синтаксично пов'язані з іменником, а дієприкметник – з прикметником.

Одна зі спірних проблем, пов'язаних з еволюцією безособових форм дієслова, – це специфіка їх процесу вербалізації. Останнім часом досить гостро дослідників зацікавило питання еволюції безособових форм дієслова в англійській мові у діяхронному аспекті. У цьому й полягає **актуальність нашого дослідження**.

Метою нашої статті є простежити основні аспекти вербалізації безособових форм дієслова в англійській мові.

Семантично безособові форми тяжіють до дієслова, вся історія англійських безособових форм полягає в неупередженому процесі їх уподібнення дієслову. Це виявляється, перш за все, в їх дієслівній дистрибуції, внутрішній структурі безособово-дієслівної групи або звороту, що відповідає різним формам присудка, в їх здатності утворювати центр вторинної предикації в поєднанні з суб'єктом [4].

Все вище сказане говорить про те, що всі безособові форми пройшли через тривалу стадію вербалізації – набуття дієслівних властивостей, закріплення семантики дії, і що генетично все безособові форми дієслова сягають імені: інфінітив – із давньоанглійським ім'ям дієслівної основи, герундій – з похідним дієслівним іменником, дієприкметник – із дієслівним прикметником. Водночас поряд із процесом отримання дієслівних характеристик відбувалася поступова втрата іменних.

Розглянемо детальніше цей процес на прикладі інфінітива, прослідкувавши основні етапи його розвитку наряду зі зміною властивостей та функцій на кожному з етапів.

Генетично інфінітив в давньоанглійській мові являє собою віддієслівне ім'я, яке має, подібно до інших імен, парадигму відмінювання. Однак, в давньоанглійській мові інфінітив вже втратив відмінкові закінчення. Збереглася лише форма колишнього давального відмінка з закінченням -anne (-enne) [1: 22; 2: 159].

Характеризуючи інфінітив як віддієслівний іменник, Е.Прокош вказує на те, що він має більш тісні зв'язки з власне дієслівною системою, і кожне віддієслівне утворення має загальне значення дієслівності [5: 217]. У середньоанглійський період починається процес вербалізації інфінітива, який пов'язаний з появою у інфінітива видочасових і становних форм. Вербалізація інфінітива проявляється в інтенсивнішому розвитку суб'єктних відносин між інфінітивом та іменними членами речення і пов'язується з втратою багатьох іменних рис, головним чином іменних граматичних категорій [6: 116].

У середньоанглійський період відбувся збіг двох форм інфінітива – простого і складного (напр., writan – to writanne).

Англосаксонський прийменниковий інфінітив, що представляв форму давального відмінка з прийменником *to*, мав значення мети. В середньоанглійський період англосаксонський інфінітив втрачає закінчення давньоанглійського давального відмінка і збігається за формою з простим інфінітивом [7: 81]. І лише наприкінці пізньосередньоанглійського періоду, коли інфінітив, втративши флексію, збігся з деякими особовими формами дієслова і став потребувати особливого морфологічного показника, частка *to* закріплюється як морфологічний показник інфінітива, і вже не осмислювалася як прийменник, втративши первинний напрям мети [3].

Процес вербалізації інфінітива триває і в після 17 ст., про що свідчать такі факти, як наприклад, виникнення видових опозицій в системі пасивного стану або розширення сфери предикативного використання інфінітива за рахунок залучення до неї нових синтаксичних моделей або появи інфінітива в певних синтаксичних контекстах значень непрямих способів.

Виникнення і розвиток у інфінітива здатності виступати так званим вторинним предикатом у певних типах синтаксичних конструкцій можна вважати тим вирішальним кроком, який привів до периферії дієслівної системи та її центр поставив майже в один ряд з дієсловом (особовою формою дієслова). Насправді порівняння специфічних особливостей інфінітива і дієслова як на рівні морфології, так і не рівні синтаксису дозволяє констатувати їх вельми тісний зв'язок.

З дієслівних морфологічних категорій інфінітиву притаманні три категорії: виду, стану та часової співвіднесеності. Відсутні у нього категорії особи, числа, способу і часу.

Таким чином, ми бачимо, що вербалізація інфінітива відбувалася у двох напрямках: з одного боку, у напрямку втрати іменних рис, з іншого – набуття додаткових дієслівних. Перша призвела до того, що інфінітив втратив категорію відмінка та іменну дистрибуцію (здатність управлятися прийменником); в результаті здійснення другої у нього з'явилися дієслівні категорії стану, виду, а також розвивалася здатність виражати предикацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Адмони В.Г., Ярцева В.Н. Именные формы глагола. Категория наречия. Монофлексия // Историко-типологическая морфология германских языков. М.: Наука, 1978.
2. Есперсен О. Философия грамматики. М.: Изд-во иностр. лит., 1958.
3. Иванова И.П., Чахоян Л.П. История английского языка. М.: Высш. шк., 1976.
4. Кубрякова Е. С. Когнитивный взгляд на природу частей речи // Словарь. Грамматика. Текст / РАН, Институт русского языка им. В.В.Виноградова. М., 1996.
5. Прокош Э. Сравнительная грамматика германских языков. М.: Изд-во иностр. лит., 1954.
6. Расторгуева Т.А., Жданова И.Ф. Курс лекций по истории английского языка. Вып. 3, 4. Развитие языка в среднеанглийский и новоанглийский периоды. М.: Высш. шк., 1972
7. Смирницкий А.И. Морфология английского языка. М.: Изд-во лит. на иностр. яз., 1959.

Ю. І. Акульнок

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В. О. Калінін*

Інтерактивне навчання іноземної мови в початковій школі

Сучасне постіндустріальне інформаційне суспільство, яке характеризується високою потребою спілкування, гнучкістю світосприйняття та мобільністю, ставить високі вимоги перед людством сьогодення. До нових вимог суспільства відносяться вміння використовувати нові інформаційні технології, вміння долати конфлікти, застосовувати творчі здібності та бути готовими до міжособистісного та міжкультурного співробітництва. Ураховуючи вище названі фактори, виникає необхідність вивчення іноземних мов. Високі вимоги ставлять складні завдання перед методистами у пошуку нових підходів та методів у викладанні іноземних мов у школах. За останні роки з'явилися нові досягнення. Одним з інноваційних підходів є інтерактивне навчання.

Термін «інтерактивний» (з англійської *inter* – взаємний, *act* – діяти) означає здатний до взаємних дій, діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності учнів, яка має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожний учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Даною проблемою займалися такі науковці: Пометун О.І., Суворова Н.Г., Голодюк Л.С., Пироженко Л.В. Під інтерактивністю науковці розглядають співнавчання, взаємонавчання, де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують із приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють.

Перевагами інтерактивного навчання на відміну від традиційних методів навчання іноземної мови є збагачення словникового запасу, працюючи з аутентичним мовним матеріалом, вільне користування мовою, беручи участь у різноманітних дискусіях, інсценуваннях, спільних завданнях з розв'язання проблем. Основною передумовою для інтерактивного спілкування є створення дружньої та творчої атмосфери, моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблеми на основі аналізу обставин і відповідної ситуації. Спілкування може проходити у великих і маленьких групах або в парах. Це ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співпраці, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу.

Важливим аспектом інтерактивного навчання є почуття групової належності, що дає слабким, невпевненим у собі учням змогу почувати себе безпечно, надає впевненість у можливості подолання труднощів. Коли діти навчаються разом, вони відчувають суттєву емоційну та інтелектуальну підтримку, яка дає можливість вийти далеко за рамки їхнього нинішнього рівня знань і вмінь.

Увага молодших школярів є недостатньо стійка, обмежена за обсягом, а пам'ять у молодшому шкільному віці має переважно наглядно-образний характер. Безпомилково запам'ятовується матеріал цікавий, конкретний, яскравий. Тому, впроваджуючи

інтерактивні методи навчання засвоєння матеріалу проходитиме швидше, так як вчитель буде володіти увагою учнів.

Тож, щоб позбавити учнів мовного бар'єру, навчити вільно спілкуватися іноземною мовою слід впроваджувати інтерактивне навчання вже з початкових класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Суворова Н. Интерактивное обучение: новые подходы // Инновации в образовании. – 2001. – №5. – С.106-107.
2. Голодюк Л. Як навчити учнів спілкуватися на уроці // Рідна школа. – 2001. – №9.
3. Пометун О., Пироженко Л. Интерактивні технології навчання: теорія і практика. – К., 2002. – 136.
4. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова 2-12 клас.

Д. С. Антіпова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Г. Котнюк*

Особливості функціонування сепаративних метатекстів у романі Ф. С. Фіцджеральда “Ніч лагідна”

Комунікація є важливим чинником існування суспільства, що забезпечує спілкування між людьми та іншими соціальними суб'єктами. “Метакомунікація” – це “комунікація про комунікацію”, отримання інформації не на змістовному рівні, а на рівні формування “особистого сприйняття співрозмовника”. Функція метакомунікації – розвиток чи заперечення інваріантних особливостей оригіналу (прототексту) у вторинному, похідному тексті, “метатексті”. Багато текстів є “двотекстами”, тому що складаються з власне тексту та метатексту, за допомогою якого мовець коментує будь-який аспект тексту [1]. В.А. Шаймієв, виділяє і досліджує метатекст двох типів: (1) **інтраметатекст**, що представляє собою метатекстові оператори, вплетені в тканину основного тексту, тобто частини висловлювання різного типу, в яких експліковані прагматичні мовні смисли: вставні слова, словосполучення та предикативні частини складних речень і цілі

речення, іноді окремі абзаци; (2) **сепаративний метатекст** – це композиційно дистанційоване від основного тексту утворення [2].

Об’єктом нашої статті є сепаративні тексти, включені до двох видань роману “Ніч лагідна” Ф. С. Фіцджеральда. Перше видання було надруковане московським видавництвом “Радуга” в 1983 році, а друге – лондонським “Penguin Group” в 1997. Обидва видання містять епіграф та передмову.

Епіграф – напис, який розташовується автором перед текстом твору або його частиною. Епіграф передає основну ідею, настрої або колізію твору, задає тон. Епіграф для аналізованого роману був взятий з поеми “Ода до солов’я” відомого англійського поета Джона Кітса:

Already with thee! Tender is the night...

...But here there is no light,

Save what from heaven is with the breezes blown

Through verdurous glooms and winding mossy ways [3: 30].

У згаданому вірші протиставляється неземне кохання, яке оспівується в пісні міфологічної німфи Дріади, земному життю, в тому числі і кохання, яке може пережити людина. Життя земне – прекрасне, але не безхмарне: воно, як прекрасний сад, охоплений темрявою. В житті існують щасливі моменти, не зважаючи на болючість шипів ... Це є основною ідеєю роману.

Передмова – вступна стаття до якогось твору, збірки, багатотомного видання творів тощо, яка містить попередні пояснення, зауваження до цього твору. В передмові від англійських видавців до роману Ф. С. Фіцджеральда “Ніч лагідна” стисло висвітлюється біографія автора, творчий шлях та короткі описи найвідоміших романів [5: 1]. Книга московського видавництва включає передмову, написану дослідником творчості Ф. С. Фіцджеральда Н. Анастасьєвим. Він більше уваги приділяє творам письменника, підводить читача до розуміння особливостей роману, розкриває внутрішній світ Ф. С. Фіцджеральда, його ставлення до сучасників і показує вплив Ернеста Хемінгуея на його творчість [3: 7]. Ця передмова є більшою за обсягом, так як російське видання призначалось для російськомовного читача, який в меншій мірі володів лінгвокультурологічною інформацією аналізованого роману.

У романі, опублікованому видавництвом “Радуга” є й інші типи сепаративних текстів: авторська присвята та коментарі.

Авторська присвята свідчить про те, що митець прагне висловити свою повагу, вдячність, прихильність тій особі, якій присвячує свій твір. Присвята важлива ще й тим, що допомагає глибше зрозуміти творчі стимули поета та реалії його життя, а також його світогляд, симпатії, антипатії тощо. В російському виданні міститься присвята автора Джеральду та Сарі Мерфі: “To Gerald and Sara many fetes” [4: 30]. Ці люди були друзями Ф.С.Фіцджеральда, з якими він жив на острові Антиб в 1925 році [3: 341]. В англomовному виданні присвята відсутня, так як вона була виключена автором в пізнішому варіанті роману, який був тричі змінений Ф. С. Фіцджеральдом. Кожного разу автор змінював порядок глав у творі та хронологію подій. Останній варіант був надрукований посмертно його другом і відомим критиком Малкольмом Каулі, який зберіг всі зміни, що залишив автор [4]. На форзаці книги є примітка: “Complete and unabridged”, яка доводить, що це є останній варіант роману [5].

Коментар – пояснення до тексту, тлумачення твору. Коментарі для аналізованого роману були написані В.М.Толмачевим, професором МДУ ім. Ломоносова. Вони є великими за обсягом та винесені в кінець твору. Тут містяться відомості про 542 культурологічні факти, які можуть бути незрозумілими для іноземного читача. Потребують розгорнутих коментарів реалії, пояснення англomовних слів та виразів, незрозумілих для російськомовного читача, географічні та біографічні дані, стилістично навантажені лексичні одиниці: іноземні слова та вирази, варваризми, професіоналізми, та розмовна лексика.

Отже, сепаративні метатексти характеризуються не тільки особливими композиційними формами, а й виконують важливу комунікативну функцію, так як націлені, насамперед, на адекватне сприйняття основного тексту читачем, тобто вони пов'язані не з розгортанням основного тексту, а з його поясненням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вежбицка А. Метатекст в тексте. – http://destructionen.narod.ru/verbicka_metatext.htm. – 22
2. Мурзо Г.В. Метатекст в тексте А.Н. Бенуа. – vestnik.yspu.org/releases/novye_Issledovaniy/22_9/
3. Фицджералд, Ф. Скотт. Ночь нежна. Роман. – На англ. яз. М.: Радуга. – 1983. – 400 с.
4. Фицджералд Ф. С. Ночь нежна. – ru.wikipedia.org/wiki/Ночь_нежна
5. Fitzgerald F. S. Tender is the Night.- London: Penguin Books Ltd. – 1997. – 392 p.

О. В. Антонов

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. Д. Борисенко*

Категорія простору в англійській мові: фразеологічний аспект

Категорія простору відіграє домінуючу роль у процесі категоризації світу, що зумовлює її глобальність та особливий міждисциплінарний статус. „Поліфонія” простору як об’єкта дослідження цілої низки гуманітарних дисциплін пов’язана з існуванням простору філософського, міфологічного, семіотичного, символічного, лінгвального, когнітивного [2]. Застосування міждисциплінарного підходу до досліджуваної категорії уможливорює формулювання інтегративної дефініції *простору* як складного динамічного конструкта етносвідомості, який має онтологічний статус та належить до семантичних примітивів, отримуючи мовну об’єктивацію у вигляді функціонально-семантичної категорії локативності й відповідного фрагмента мовної картини світу [1].

Фразеологічно ПРОСТІР ділиться на категорії *internal*, *external*, *near*, *far*. Загальна структурація світу може бути представлена таким чином:

1. Внутрішній світ людини, те, що знаходиться усередині самої людини і обмежується тілесними кордонами; тут дуже важливим виявляється соматичний (тілесний) код культури,

оскільки універсальними одиницями виміру простору з прадавніх часів були параметри тіла людини: *at heart, within a hair*. Внутрішній світ розташовується усередині тілесної оболонки, є вмістище (локус) думок, відчуттів, емоцій. Особливу роль тут відіграють різні органи і частини тіла людини, найголовнішими з яких є серце і душа як локус відчуттів (*anxiety crept in heart, to sit heavy on, at heart, in one's heart of hearts*) і голова як локус думок (*to keep smth in mind, to leap smth out of mind*).

2. Фрагмент зовнішнього по відношенню до тіла людини світу, який є «власністю» людини, входить в його особистий простір, утворюючи особисту зону. Особисту зону обкреслюють руки людини (*at hand, at one's elbow*). Кордон особистої зони проходить по тій лінії, яку можуть провести руки. Таким чином, ця зона утворює деякий півколо-овал: від боків і вперед. Те, що знаходиться за спиною людини, йому вже не належить. Ця сфера знаходиться поза зоною видимості, поза досяжністю, поза зоною свідомого тактильного або візуального контакту. І раз вона невидима і недосяжна, то вона невідома, незрозуміла і небезпечна. Тут йде пересічення зі світом чужих, світом мертвих. Крім того, ці просторові стосунки переносяться і на стосунки тимчасові.

3. Фрагмент зовнішнього світу, що виходить за межі особистої зони, але усвідомлюваний як близький, свій, рідний. Важливим мірилом світу, прилеглого до особистої зони, є крок – мінімальна одиниця, пов'язана з дією, з переходом за кордон особистої зони, виходом в зовнішній світ *at a stone's throw*. Це не так просто, як здається, звідси і можливість існування таких одиниць, як *to set up one's mind to do smth, to be able/unable to do smth*.

4. Фрагмент зовнішнього світу, який сприймається і усвідомлюється як чужий, ворожий. Світ чужих, світ мертвих, «інше» царство «може лежати або дуже далеко по горизонталі, або дуже високо або глибоко по вертикалі». Але все-таки домінантним буде розташування по горизонтальній осі: світ чужих знаходиться *over the oceans and over the seas, over the hills and far away*. Звідси і одна з базових опозицій: «*motherland/homeland – strange land*». Про це ж свідчать і кордони між світом живих і світом мертвих: поле, ліс, річка,

гори, тобто те, що само по собі може мати вертикаль (як ліс або гори), але розташовується на горизонталі. В зв'язку з цим вельми цікавими є зіставлення «*land – country*», «*light – world*», «*this world – another world*».

Таким чином, світ поділяється на зовнішній та внутрішній, у якому людина є відліком у системі координат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Самигуллина А. С. Пространственный код культуры и его смысловые проекции / А. С. Самигуллина // Вестник Челябинского государственного университета. Серия : Филология. Искусствоведение. – 2007. – № 1. – С. 82–87.
2. Цивьян Т. В. ДВИЖЕНИЕ и ПУТЬ в балканской модели мира. Исследование по структуре текста / Т. В. Цивьян ; под. ред. В. Н. Топорова. – М. : Индрик, 1999. – 76 с.
3. Cambridge Dictionaries Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionary.cambridge.org/>

Н. С. Башинська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. Д. Борисенко*

Особливості реалізації Принципу Кооперації у персонажному мовленні британської прози

На сучасному етапі розвитку мовознавства актуальними є ті розвідки, що досліджують співвідношення між мовою та реальними умовами її функціонування. Саме тому, комунікативно-прагматичний підхід до аналізу мовних даних, коли враховуються екстралінгвістичний контекст функціонування мовних одиниць, мета та ситуація спілкування, характеристики мовця та слухача, є на часі [2].

Спілкування людей відбувається у межах комунікативного акту, складовими якого є адресант і адресат як носії соціальних ролей, психічних, психологічних та інших рис, духовних, естетичних ідеалів, когнітивних особливостей; елементи мовного та паралінгвального кодів; конститутивні елементи спілкування; тематика повідомлення, а також характер ситуації спілкування.

Останнє поділяється дослідниками на кооперативне та некооперативне, до якого належать конфліктне та конфронтативне [1: 34].

Під кооперативним (співробітницьким) спілкуванням нами розуміється такий його вид, коли кожний з комунікантів робить свій внесок у досягнення поставлених цілей, враховуючи інтереси співрозмовника. Кооперативне спілкування плідне й конструктивне та базується на врахуванні Принципу кооперації, який об'єднує чотири постулати, що дозволяють будувати процес спілкування на співпраці та врахуванні інтересів як мовця, так і слухача [3: 142].

Під час кооперативної взаємодії комунікант використовує кооперативні стратегії. У сучасному мовознавстві під стратегією розуміють загальне планування процесу спілкування [1: 35]. Кооперативні стратегії, відповідно, направлені на досягнення мети мовця із урахуванням інтересів слухача. Стратегія реалізується завдяки тактиці, яка розглядається як сукупність практичних ходів в реальному процесі мовленнєвої взаємодії.

Гендерний аналіз висловлювань персонажів сучасних англійських драматичних творів показує, що в неформальному міжгендерному спілкуванні значне місце доводиться кооперативній комунікативній поведінці, наприклад, при комунікативній взаємодії закоханих, що збираються одружитись:

JOE. *Look, I'll wait here. I'll give you ten minutes and then I'll come along. What'll you say to them?*

LILY. *I'll ... I'll say you want to marry me.*

JOE. *I'd like it better if you said, I want to marry him, or, I'm going to marry him.*

LILY. *Well, I'll say something like that* [4: 21].

Як бачимо з прикладу, ситуація є дещо напруженою, що демонструє репліка чоловіка, який вживає інструктив (*I'll give you ten minutes*) та прямий квеситив (*What'll you say to them?*), що вимагає прямої відповіді. Повтор у відповіді жінки свідчить про її розгубленість та бажання залишатись у зоні кооперації (*I'll ... I'll say you want to marry me*). Непрямий реквестив персонажа-чоловіка, в якому вживається умовний стан (*I'd like it better if you said*), має на меті не заподіювати незручності співрозмовнику і залишає персонажу-жінці право обирати варіант поведінки. Як

бачимо, принцип кооперації сприяє успішності й ефективності спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Каменская О.Л. Текст и коммуникация. – М.: Высшая школа, 1990. – 151 с.
2. Словарь лингвистических терминов/ Л. А. Брусенская, Г.Ф.Гаврилова, Н. В. Малычева. – Ростов н/Д.: Феникс, 2005. – 256 с.
3. Сусов И. П. Лингвистическая прагматика / И. П. Сусов. – Нова Книга, 2009. – 272 с.
4. Cookson C. The Black Candle. London, Transworld Publishers. – 1989. – 608 p.

Є. О. Безсонова

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: старший викладач О. М. Журавльова

Англійська фінансова термінологія та її переклад українською

Дослідження у сфері перекладу фінансової термінології – важлива актуальна задача, направлена на досягнення адекватних перекладів, які сприяють вирішенню багатьох практичних задач та прискоренню обміну інформацією у сфері економічної науки серед спеціалістів і вчених різних країн світу.

Майже всі лінгвісти погоджуються, що абсолютна тотожність кодів суперечить природі мови [3: 30]. Можливість абсолютно повної та точної передачі змісту оригіналу у перекладі економічних, зокрема фінансових, текстів обмежена, перш за все, відмінностями мовних систем: їй перешкоджають різні традиції номінації різних мов, а також мовні реалії.

Під час перекладу спеціалізованих текстів особливу увагу варто звертати на терміни (номінативні спеціальні лексичні одиниці спеціальної мови, що використовуються для точного позначення спеціальних понять [4]), оскільки саме вони визначають інформаційний зміст тексту, будучи своєрідними ключами, які організовують, структурують та кодують

інформацію. Основні властивості терміна – це специфічність вживання та змістова точність [2: 22].

Специфіка перекладу термінів у цілому полягає в тому, що найважливішою умовою досягнення еквівалентності є збереження у перекладі змістової точності одиниці мови перекладу (далі – МП) та забезпечення абсолютної ідентичності понять виражених термінами вихідної мови (далі – ВМ) та МП. Зважаючи на те, що фінансова терміносистема: 1) це частина лексичної системи національної мови і вона відображає її національно-культурну специфіку; 2) виражає предметно-понятійну область знань у конкретній дисциплінарній сфері, яка може відрізнятися у різних культурах; 3) завжди динамічна – терміни часто розглядаються як безеквівалентні або частково еквівалентні одиниці.

Відповідно, їх переклад становить особливу проблему, оскільки основна причина безеквівалентності – відмінність у реальній фінансовій дійсності, що призводить до відсутності у МП певних понять ВМ.

Під час перекладу цих термінів варто застосовувати такі прийоми:

1. калькування з використанням граматичних та лексичних трансформацій: *dilutive effect* – ефект розбавлення; *translation risk* – трансляційний ризик; *termination income benefit* – грошова сума, що виплачується після закінчення терміну дії договору [1];

2. описовий переклад: *listed company* – компанія, акції якої продаються на фондовій біржі; *stock option plan* – програма пільгового придбання персоналом акцій компанії [1]. Цей перекладацький прийом дозволяє досить точно передати значення терміна, проте багатокomпонентне словосполучення ускладнює синтаксичну структуру речення тексту МП;

3. транскрипція та транслітерація: *forfeiting* – форфейтинг; *clearing* – кліринг [1]. Цей прийом застосовують в одиничних випадках під час перекладу термінів-слів, коли органічне включення запозичень в систему понять відповідної сфери є можливим.

Ще одна важлива проблема перекладу фінансової термінології – це наявність термінів у ВМ, які є багатозначними у МП: *fixed rate* – фіксований курс; фіксована/тверда ставка

відсотка; floating rate – плаваючий курс; плаваюча ставка відсотка [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Англо-український словник-мінімум економічних термінів ділової української мови. – Режим доступу: http://www.vuzlib.net/English_Sk/a-c.htm
2. Гринев С.В. Введение в терминоведение. – М.: Московский лицей, 1993. – 309 с.
3. Латышев Л.К. Курс перевода: Эквивалентность перевода и способы ее достижения. – М., 1981. – 300 с.
4. Щерба Л.В. Опыт общей теории лексикографии// Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. – М., 1974. – С.265-304

Х. С. Бей

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор Т. Р. Кияк*

Вплив англіцизмів на формування польського молодіжного соціолекту

В умовах глобалізації наш світ підлягає постійним і не відворотнім змінам. Змінюється життя людини, і стиль мовлення – не виключення. Інтенсивність процесу поповнення словникового складу зумовлена соціально-історичним розвитком мови. Найсуттєвішим змінам підлягає той шар мови, який використовує соціально-демографічна група віком від 14 до 27 років, тобто молодь. Характерною особливістю молодіжного соціального діалекту є його надзвичайно швидка мінливість, що зумовлене зміною поколінь. Цей вид альтернативної лексики є досить динамічним та прийнятним до запозичень. Загалом це стиль мови, що посідає місце антитетичне формальній, офіційній – “правильній” мові [1,2].

Проблема формування польського молодіжного соціолекту знайшла своє відображення у працях польських вчених Оленської М., Вардзали К., Чарнецької К., Пенчака М., Буттлера Д., Моха В., Гемза А., Савіцької Г., Стемпняка С., однак

необхідність дослідження формування і розвитку молодіжного соціолекту виникає постійно, адже цей тип побутово-розмовного мовлення є найбільш динамічною структурою, що реагує на найменші зміни в суспільно-політичному житті й культурі народу, молодіжний соціолект характеризується найбільшою відкритістю до інновацій та змін. Тому неможливо дослідити питання повністю, адже процес поповнення словникового складу даного пласту мови є неперервним [3].

Молодіжний соціолект є тим компонентом в структурі міста, який відображає вікову стратифікацію населення. Його складають такі підсистеми, як загальномолодіжний жаргон, спеціалізовані молодіжні жаргони, до яких відносяться шкільний та студентський, професійні соціолекти (комп'ютерний, музичний тощо), наркожаргон та кримінальний жаргони. Кожен соціолект є окремою системою, що відображає стиль життя його користувачів, однак у повсякденному житті соціальні діалекти тісно переплітаються між собою та взаємодіють. Слова, які використовують малі соціальні групи характеризуються підвищеною експресивністю, це пов'язано з тим, що у молодому віці є схильність максималізувати та перебільшувати певні поняття та якості, що виражається або в ступені крайнього захоплення або ж крайнього невдоволення, що знаходить своє відображення в мові [4].

Отже, соціолект – це мова, якою розмовляє певна соціальна група, соціальний прошарок або яка переважає всередині певної субкультури. Соціолекти є відгалуженням загальнонародної мови та зумовлені соціально-професійною диференціацією суспільства [5].

Говорячи про польський молодіжний соціолект, можна виділити, що після впровадження демократичної політичної системи у Польщі, посилилися мовні тенденції і процеси мінімалізації дистанції між публічною (офіційною) та поточною (неофіційною) шарами мови, зростання індивідуалізації і експресивності мовлення, консолідації та кодифікації стандартів варіацій мови. “Мовна мода” у Польщі змінилася: запозичення з англійської мови впроваджуються не тільки у неофіційний (знижений) шар мови, але і публічний.

Метою даної статті є дослідження впливів англіцизмів на формування польського міського молодіжного соціолекту. Матеріалом для аналізу слугують сленгізми, відібрані з друкованих та електронних лексикографічних джерел.

Англіцизм (англізм) – різновид мовного запозичення: слово, його окреме значення, вислів тощо, які запозичені з англійської мови або перекладені з неї чи утворені за її зразком. Різновидом англіцизму є американізм – запозичення з американського варіанта англійської мови [6].

Як окреслила Катажина Вардзала, причинами запозичення з англійської мови є:

- тенденція до збільшення експресивності мовлення;
- необхідність найменування нових явищ, які в більшій мірі прийшли з Америки. Це ті поняття, які характеризують дозвілля, ігри, напрямки в творчості, найбільшою мірою – в музиці [7].

Англіцизм, вкорінюючись у словниковий склад мови, проходить декілька етапів: на початку мова їх приймає як цитати, що не відмінюються та не змінюються; потім змінюється форма слова, вона нагадує рідне слово, але вимова залишається оригінальною; в кінці відбувається повне фонетичне уподібнення: *boysband* – *boyband* – *bojband*, *trick* – *tric* – *trik*, *bounce* – *baunce* – *bauns* – *bouns* – *balns*.

Англіцизми у польській мові найчастіше характеризують такі поняття та явища:

а) назви осіб / виконавців певних дій: *“frendzia”* (від англ. *friend*) – подруга, *“fashionistka”*, *“trendsetterka”* (від англ. *“fashion”*, *“trendsetter”*) – модниця, молода зірка шоу-бізнесу; *“debeściara”* (*“the best”*) – найкраща; *“krejzol”/ “krejzolka”* (від англ. *crazy*) – шалений, шалена; *“kissować”* (від англ. *to kiss*) – цілуватися; *“soficiara”* (від англ. *soft*) – дівчина зі слабкою психікою; *“Krejzol”* (від англ. *crazy*) – шалений, у позитивному значенні;

б) вирази пов’язані з зовнішнім виглядом: *“fejs”* (від англ. *face*) – обличчя; *“klozy”* – (від англ. *clothes*) – одяг;

в) вирази пов’язані з хобі, музичними напрямками та способом проведенням вільного часу: *“afterek” / “afterka”* (англ. *after*) – вечірка, яка відбувається після головної події вечора; *“biforek” / “biforka”* (англ. *before*) – вечірка, яка

відбувається перед головною подією вечора; „*szol*” (з англ. *show*) – визначна подія, яка збирає велику кількість людей;

г) експресивні вирази та вирази пов’язані з оцінкою певних явищ: „*No i crash*” –невиправна помилка, безвихідна ситуація; „*o co kaman?*” – “ти про що?”, „*elo*” (від англ. *hello*) – “привіт”; „*fenks*” (від англ. „*thanks*”) – “дякую”; „*madafaka*” (англ. *motherfucker*) – “от, чорт!”, “дідько!” [8, 9].

Польські дослідники соціального молодіжного діалекту зауважують, що мова середовища молоді характеризується мінливістю, має емферичний характер. Тенденція до інтенсивного запозичення слів з англійської мови може піти на спад, так як це колись сталося з тенденцією до запозичення з російської мови. Більшість полоністів схиляється до думки, що через 5-6 років дані слова вже не будуть актуальними.

Отже, ми можемо зробити висновок, що використання англіцизмів у малих соціальних групах, до яких відноситься молодь, зумовлене тенденцією до збільшення експресивності мовлення та назви певних понять, які характерні стилю життя сучасного покоління. Англіцизми у мовленні зазвичай використовуються не усвідомлено, так як процес їх входження до мови є досить швидким, хоч і поетапним. В ході дослідження ми визначили ті сфери життя молоді людини, до якої найчастіше потрапляють запозичення з англійської мови та навели приклади запозичених слів на різних етапах їх асиміляції.

У подальшому перспективним вбачається дослідження тенденції до інтенсивного запозичення англійських слів, її спаду чи розвитку, рівнів асиміляції англіцизмів до польського словникового ряду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Шендерук Е.Б., Перминова В.А. Молодіжний сленг в англійській мові / Шендерук Е.Б., Перминова В.А. – Режим доступу: www.rusnauka.com/3_SND_2010/Philologia/57994.doc.htm
2. Карпенко А.М. Молодіжний сленг як спосіб вербалізації буття / Карпенко А.М. – Режим доступу: http://eprints.oa.edu.ua/437/1/2_09_5.pdf
3. Т. И. Ерофеева Понятие "социолект" в истории лингвистики XX века / Т. И. Ерофеева. – Режим доступу: <http://www.philology.ru/linguistics2/erofeeva-02.htm>

4. Анісімова А.І. Актуалізація концепту “Людина” в мовній картині молодіжного сленгу / Анісімова А.І. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Aia/2008.pdf
5. Соціолект Вікіпедія. Вільна Енциклопедія – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Соціолект>
6. Англіцизм Вікіпедія. Вільна Енциклопедія – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Англіцизм>
7. Katarzyna Wardzala Problemy opisu mody jezykowej mlodziezy na podstawie wplywow angielszczyzny / Katarzyna Wardzala. – Uniwersytet Wrocławski. – s. 4.
8. Małgorzata Milewska-Stawiany Biforek i afterek, czyli angielski w polszczyźnie młodzieży / Małgorzata Milewska-Stawiany – Режим доступу: <http://portalwiedzy.onet.pl/4870,5130,1415840,1,czasopisma.html>
9. Barbara Kulesza Najnowsze anglicyzmy w języku prasy młodzieżowej / Barbara Kulesza – Режим доступу: http://www.kwartjez.amu.edu.pl/Kulesza_2010_3-4.pdf

І. С. Бернадіна

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент І. В. Самойлюкевич*

Шляхи формування пізнавального інтересу дошкільників у процесі навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови

Роль дошкільної освіти полягає в оволодінні загальнолюдськими знаннями, уміннями та у набутті психічних якостей, необхідних для життя. Пізнаючи навколишній світ, розвиваючись розумово, дитина вчиться спостерігати, робити висновки, порівнювати, узагальнювати. Формування пізнавальних інтересів слід починати саме з дошкільного віку, оскільки вони активно взаємодіють із системою ціннісних орієнтацій, з метою та результатами діяльності, відображають інтелект, волю, почуття особистості, а також є необхідною передумовою готовності до навчання у школі, що зумовлює актуальність дослідження.

Метою даної статті є виокремлення та обґрунтування шляхів формування пізнавального інтересу дошкільників у процесі навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови.

Проблема пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку знайшла відображення в дослідженнях багатьох учених (І. Анікеєва, Д. Годовікова, С. Ладивір, І. Литвиненко, Л. Лохвицька, М. Лісіна, М. Марусинець, Б. Мухацька, Т. Ткачук та ін.). Зважаючи на погляди Марусинець М. М., два основні чинники визначають пізнавальну діяльність як умову подальшого успішного навчання: природна дитяча допитливість і стимулювальна діяльність педагога [3: 7–9]. Вслід за Л. Лохвицькою, дослідницею в галузі дошкільної освіти, вважаємо, що формуючись і розвиваючись, пізнавальний інтерес проходить три етапи, які належить враховувати в роботі з дітьми у процесі навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови [2: 8–10]. На першому етапі пізнавальний інтерес має споглядальний характер та переважає емоційний структурний компонент, а завданням вихователя на заняттях з англійської мови є викликати інтерес, зацікавити дитину. Засобами впливу на процес формування пізнавального інтересу під час навчання діалогічного мовлення є дидактичні ігри (рольові), комунікативні ситуації, які також сприяють зацікавленню, успіху, апперцепції (звертання до життєвого досвіду дітей), показ, пояснення, запитання-доказ, проблемні запитання, ігри-головоломки, група практичних методів.

На другому етапі пізнавальний інтерес має оцінний характер, домінує інтелектуальний компонент. Основним завданням вихователя є розширювати обсяг інформації. Серед засобів впливу на формування пізнавального інтересу у процесі навчання діалогічного мовлення ефективними вважаються розвивальні ігри, спостереження, досліди, вправи, ігри-кросворди, діалог-зразок, ситуації пізнавальних утруднень, ситуації – несподіванки, сюрпризні моменти.

На третьому етапі пізнавальний інтерес має дійовий характер та переважає вольовий структурний компонент. Вихователь на заняттях з англійської мови повинен розвивати свідоме ставлення до пізнання, самостійність, ініціативність, наполегливість, здатність долати труднощі у спілкуванні. Вплив на процес

формування пізнавального інтересу здійснюється за допомогою піктограм, малюнків-ситуацій, сюжетно-рольових ігор, пізнавальних завдань, ситуацій успіху, зацікавлення. Ознаками, які характеризують рівень сформованості пізнавального інтересу у процесі навчання діалогічного мовлення стають висока працездатність, чітко виражені вольові якості, прийняття складних завдань, доведення розпочатої справи до кінця. Дошкільнята на заняттях з англійської мови задовольняють свої інтереси у діяльності, яку обирають самостійно, особливо якщо вона нова і цікава [1: 15–16].

Отже, формування у дітей пізнавального інтересу у процесі навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови потребує знань педагога про індивідуальні прояви, нахили і можливості вихованців, творчого підходу до стимулювання мовленнєвої діяльності. Вчитель повинен враховувати, що для формування емоційного, інтелектуального і вольового компонентів пізнавального інтересу на заняттях з англійської мови необхідно пропонувати дітям пізнавальні завдання різного характеру, а саме: завдання-вправи на спостереження явища, дослідження його, усвідомлення; завдання на самостійне застосування знань та вмінь в умовах, подібних до тих, у яких вони набувалися; завдання на вияв активності і творчості, виконувані самостійно, на основі спостережень, аналізу умов виконання.

Перспективою даного дослідження може бути вивчення ідей інших авторів щодо формування пізнавального інтересу дітей дошкільного віку у процесі навчання діалогічного мовлення засобами відеоматеріалів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Даниленко Н. Б. Розвиток пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку / Н. Б. Даниленко. – Л.: Управління школою, 2005. – 219 с.
2. Лохвицька Л. В. Формування пізнавальних інтересів у навчально-ігровому середовищі / Л. В. Лохвицька. – К.: Дошкільне виховання, 1999. – 136 с.
3. Марусинець М. М. Розвиток пізнавальної активності / М. М. Марусинець. – К.: Дошкільне виховання, 1999. – 102 с.

А. О. Бірківська

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Ф. Соловійова

Аргументативний аспект текстів інтерв'ю (на матеріалі сучасної англомовної преси)

Інтерв'ю як складова системи жанрів медіадискурсу займає важливе місце у сучасному комунікативному середовищі. Нині потік інформації дуже великий, тому сучасна журналістика направлена на передачу безпосередньої інформації, отриманої від громадського, політичного або будь-якого іншого діяча. Інтерв'ю (від англ. Interview – букв. *зустріч, бесіда*) – це призначена для опублікування в пресі, передачі по радіо, телебаченню розмова журналіста з політичним, громадським або яким-небудь іншим діячем і т. ін. [3: 194].

За структурною організацією інтерв'ю – це, безперечно, діалог, а в соціальному плані інтерв'ю представляє собою інтерактивне, спеціалізовано-професійне спілкування між інтерв'юером та респондентом. Крім того, в інтерв'ю, поряд із інтерв'юером та респондентом, дистантно присутній ще один адресат – індивідуальний або колективний читач/слухач, на якого розраховане інтерв'ю [2: 24].

Аргументативний аспект тексту інтерв'ю розглядає його як частину дискусії, реальної або уявної, між респондентом та інтерв'юером. Респондент реагує на критику, що була або може бути спрямована проти його поглядів. Для аргументативного тексту інтерв'ю характерним є те, що різниця у поглядах стає предметом дискусії (спору), і те, що учасники комунікації намагаються подолати незгоду за допомогою аргументації [1: 17].

Особливість тексту-інтерв'ю з точки зору аргументації полягає у тому, що, зазвичай, респондент насправді не намагається переконати інтерв'юера, а, навпаки, звертається через нього до третьої сторони – читача. Тобто фактично існують два антагоністи: офіційний антагоніст (інтерв'юер) і читачі, які є справжнім об'єктом переконування. У таких випадках респондент ставить перед собою квазі-діалектичну мету стосовно першого

антагоніста (інтерв'юера), в той час як основна мета є риторичною і полягає в тому, щоб вплинути на читача [1: 43].

Іноді респондент уявляє собі, як його точка зору може бути сприйнята скептично налаштованим читачем. Респондент ставить себе на місце читача, проте не ототожнює себе з ним у повній мірі. Ступінь близькості мовця з читачем підсилює переконливість публіцистичного тексту [4: 79]. Респондент передбачає можливі сумніви читача, і його аргументація стає частиною уявної дискусії, наприклад:

Q: *Will the Iranians accept?*

A: *The proposal is on the table. Our talks are at the stage of concrete legal, technical and financial details. For our part, Russia is completely ready to create such an enrichment enterprise – we have the plant locations for it and a draft contract. We are ready technologically, financially and organizationally. Our offer's terms are clear and open to the international community. To accept it or not is up to Iran, and I can't tell you what they will say. (Newsweek (Atlantic Edition) 20.02.2006)*

У вищенаведеному прикладі на запит інтерв'юера про угоду між Іраном та Росією щодо збагачення урану респондент (експрем'єр-міністр РФ С.В. Кірієнко) дає відповідь: пропозицію вже було висунуто і вона розглядається. Передбачаючи можливі сумніви як інтерв'юера, так і читача, респондент переконує, що Росія, з свого боку, повністю готова для підписання угоди, як з технічної, фінансової, так і організаційної точок зору. І чи це станеться, залежить лише від Ірану.

Проте, текст інтерв'ю може містити не лише аргументацію. Певні сегменти тексту інтерв'ю мають псевдоаргументативний характер [5: 598].

У текстах інтерв'ю комуніканти іноді дискутують не один з одним, а з "імпортованим" антагоністом. У дискусіях між людьми, які поділяють переконання з певного суперечливого питання, іноді корисно імпортувати твердження та аргументи відсутньої сторони [1: 20].

Таким чином, текст інтерв'ю, спрямований на з'ясування позиції респондента по одному з питань, що є актуальними для певного соціуму чи групи, дозволяє розглядати його як дискусію між респондентом та інтерв'юером. Аргументація позиції

респондента викликається як сумнівом інтерв'юера, так і можливим сумнівом читача і використовується для впливу на читача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Еемерен Ван Ф.Х., Гроотендорст Р. Аргументация, коммуникация и ошибки: Пер. с англ. – СПб.: Васильевский остров, 1992. – 207 с.
2. Князев А. Основы тележурналистики и телерепортажа: Учеб. пособие / Кыргызско-Российский Славянский университет. – Бишкек: Изд-во КРСУ, 2001. – 160 с.
3. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах/ Укладачі: В. Яременко, О. Сліпущко. – 1 том. – К.: Аконіт, 2001. – 910 с.
4. Солганик Г.Я. Автор как стилеобразующая категория публицистического текста // Вестник Москов. ун-та. Сер. 10. Журналистика. – 2001. – № 3. – С. 74-83.
5. Kleiner B. Whatever – its use in 'pseudo-argument' // Journal of Pragmatics. – 1998. – Vol. 30, № 5. – P. 589-613.

О. О. Блажкевич

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Н. Р. Петранговська*

Використання реклами при формуванні дискусивних вмінь студентів І-ІІ курсів мовних ВНЗ

Останнім часом реклама стрімко увійшла в життя нинішнього суспільства, стала його невід'ємною частиною. Вона знаходить застосування буквально в усіх сферах життєдіяльності людини. Як засіб масової комунікації, реклама привертає до себе увагу представників різних наук. Уже майже століття вона є об'єктом дослідження лінгвістики, психології, соціології, культурології, філософії тощо. Сучасна лінгвістика демонструє зростаючий інтерес до рекламного тексту, який є об'єктом аналізу як зарубіжних, так і вітчизняних мовознавців, які досліджують рекламні тексти в різних аспектах (Зелінська О.І., Корнєва Ю.Б.,

Сорокін Ю.О., Охріменко В.І., Зірка В.В., Дедюхін А.О., Коваленко Н.Л., Лисичкіна І.О. та ін.) [4].

З огляду на особливий характер цієї форми комунікації, перелік варто було б доповнити методистами, які зробили спроби розв'язати низку проблем, пов'язаних інтеграцією реклами в навчання іноземних мов, а саме роботи Дульянінова А. Г., Ігумнової Ж. І., Мельника П. Ю., Dominic Ambrose та ін. Зважаючи на яскраву неординарність зображувального компонента реклами, вона здатна забезпечувати ефективне опрацювання мовного матеріалу та навчання експресивних форм мислення, таких як суджень, міркувань, умовиводів і понять, а також розвивати дискусивні вміння студентів [1].

Маємо зазначити, що реклама проникає у всі сфери громадського життя і має численний ряд переваг перед іншими видами текстів. Вона включає різні *види інформації* (лінгвістичну, лінгвокультурологічну, паралінгвістичну), *різноманітність*, що дозволяє варіювати форми роботи і враховувати особливості студентів (вік, етап навчання), *цікаву і яскраву образність*, що створює багатство асоціативних рядів і *широкі можливості для виявлення творчих здібностей студентів*. Ефективне використання реклами у навчанні може допомогти викладачам досягти вагомих результатів у навчанні студентів.

За такої умови, вважаємо за необхідне зазначити доцільність використання реклами в навчанні іноземних мов з різних точок зору та компетенцій, а саме:

- соціокультурної (знайомить студентів з реаліями країни, мову якої вони вивчають та наближає їх до її культури, створює ситуацію реальної комунікації, а у випадках непорозуміння рекламного тексту може розглядатись як проблемна ситуація);
- освітньої (інформує громадську думку, апелює до самореалізації);
- практичної (поширює фонові та спеціальні знання та вміння, а саме фонологічні, граматичні, лексичні, вміння мовної та мовленнєвої компетенції у різних видах мовленнєвої діяльності);

- виховної (допомагає людині знайти своє місце в житті, вчить критично сприймати інформацію, що нав'язується рекламодавцями);

- розвиваючої (мобілізує увагу, пам'ять, мовні механізми студентів та дає їм можливість поглибити уявлення про таку невід'ємну частину сучасної цивілізації як реклама та змушує їх задуматись над її негативними сторонами) [1].

За такої умови є підстави вважати, що реклама відповідає основним цілям, що ставляться викладачами перед кожним заняттям, а тому й здатна забезпечувати досягнення цих цілей в ході практичного заняття, що є ще одним аргументом на користь інтеграції рекламних матеріалів у формуванні дискусивних вмінь.

На нашу думку, дискусивні вміння є надзвичайно важливими, оскільки вони сприяють розвитку навичок спілкування та активізації розумової діяльності студентів, які умовно можна розділити на такі групи:

- комунікативні (зв'язно висловлюватися, ставити доречні запитання та ін.);

- вміння співробітництва та взаємодії (дотримуватись принципу толерантності, вміння слухати інших, прагнути позитивних стосунків, критикувати ідеї, а не того, хто їх висловлює, намагатись заохочувати до дискусії інших і т. ін.);

- дослідницькі (отримувати й аналізувати інформацію з різних джерел, визначати причини різних інтерпретацій подій, висловлювати обґрунтовані гіпотези та под.);

- інтелектуальні (розуміти сутність проблеми, самостійно здобувати знання і реалізовувати їх на практиці, знаходити прорахунки в позиції своїх опонентів та ін.);

- предметно-історичні (виявляти причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, оцінювати окремі факти, давати характеристику чомусь тощо) [3].

Таким чином, здійснене опрацювання інформації про рекламу, її соціальну роль та функції у нашому житті дало змогу зробити висновок, що вона є невід'ємною частиною існування. Вважаємо доречним відмітити, що ряд переваг перед звичайним текстом дозволяє рекламі бути використаною і у процесі навчання, як засіб формування *дискусивних вмінь* у студентів мовних ВНЗ. Виходячи з широкого спектру тем, які вивчаються у мовних ВНЗ

(“Людина”, “Сучасне життя”, “Англомовний світ та Україна” та ін.) та, беручи до уваги вікові та психологічні особливості студентів I-II курсів, нами було встановлено, що саме **соціальна реклама** може стати якнайкращим засобом у формуванні дискусивних вмінь. Оскільки, всі зазначені теми торкаються соціального буття суспільства, широко обговорюються у ЗМІ і є підґрунтям для дискусування і обговорення. Соціальна реклама проникає у всі сфери нашого життя, спонукає до дій, настановує на думки, змушує критично мислити, звернена до емоцій та психіки споживача.

До переваг такої реклами також можна віднести:

- формування позиції громадськості;
- передача цінностей;
- залучення громадян до соціального життя;
- гуманізація суспільства.

Вона сприяє вирішенню суспільних проблем, соціальній підтримці населення, підвищує рівень культури та моральності суспільства, а також сприяє побудові громадянського суспільства [2]. Класифікація соціальної реклами також становить досить складну теоретичну проблему, вирішення якої пропонують ряд науковців (Ковальова А., Ніколайшвілі Г., Безпалько О. та ін.).

Отже, реклама є джерелом інформації, яка постійно розвивається та вдосконалюється. Яскрава образність та емоційна насиченість реклами є вигодою у порівнянні зі звичайним текстом. Проте, ефективність її застосування у навчанні ще цілком не досліджена і потребує подальшого досконалого розгляду. Вже були спроби використання реклами як засобу навчання іноземних мов, але всі ці дослідження стосувалися переважно соціокультурних проблем і не зачіпали можливостей формування дискусивних вмінь за допомогою реклами. Ми зацікавлені у тому, щоб дослідити та встановити необхідність вдалого використання соціальної реклами для формування дискусивних вмінь, а саме вміння вільно висловлювати свою думку, критично мислити, аргументувати свою точку зору, узагальнювати і т. ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Деркач. Н. О. Навчання монологу-міркування учнів старшого етапу на основі рекламних матеріалів: Дипломна робота на здобуття кваліфікаційного рівня «бакалавр» / ЖДУ ім. Івана Франка, – Житомир: 2009, – 106 с.
2. Нечипоренко В. М. Теоретичні засади використання соціальної реклами в Україні. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://visnyk-psp.kpi.ua/uk/2010-4-1/10%20-%204\(8\)%20-%2031.pdf](http://visnyk-psp.kpi.ua/uk/2010-4-1/10%20-%204(8)%20-%2031.pdf)
3. Радчук Л. О. Роль дискусійних видів діяльності у підвищенні рівня навчальних досягнень учнів з історії. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pedp/2009_3_4/pp/63/met/radchuk.pdf
4. Романюк С. К. Типологічні особливості рекламного дискурсу. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/VZhDU/2010_54/vip_54_51.pdf

О. І. Бойчук

*Буковинський державний фінансово-економічний університет
Науковий керівник: (Росія) докт. філол. наук В. В. Михайленко*

Лексема «American» та її сполучуваність

Зацікавлення мовознавців таким перспективним напрямом сучасного мовознавства як теорія лексичної сполучуваності та відносна безсистемність дослідження стала стимулом для проведення наступного аналізу. Проблемою сполучуваності, зокрема, займалися такі науковці, як Л. А. Булаховський (1952), Л. В. Щерба (1965), И. С. Куликова (1973), М. Д. Степанова (1978), А. М. Мухін (1985), Г. Г. Почепцов (2001), О. І. Федоренко (2004) та ін.

У даній роботі під терміном «сполучуваність» розуміється поєднання за певним синтаксичним зв'язком будь-яких слів, тому як різновид дистрибуції вона охоплює не тільки валентні, а й невалентні зв'язки (узуальні й okazіональні) [3: 267]. Зокрема, під лексичною сполучуваністю у вузькому значенні розуміється здатність слова сполучатись з окремими словами (сполучуваність на рівні одного слова) [1: 193], а в широкому значенні

розуміється здатність слова сполучатися з іншими словами в тексті [1: 192]. Тобто сполучуваність слова реалізується в контексті [2: 109].

Метою даної статті є визначення лексичної та функціональної семантики лексеми «**American**» у структурі словосполучень в системі мови.

Об'єктом дослідження виступає прикметниково – іменникова лексема «**American**».

Предметом даної розвідки виступають дистрибутивні особливості даної лексеми у досліджуваному дискурсі.

Актуальність даної роботи полягає в тому, що дослідження лексичної сполучуваності слів належить до провідних проблем сучасного мовознавства (Т. В. Грошко, В. В. Жайворонюк, В. В. Михайленко, О. І. Федоренко, та ін.) і зумовлена зростаючою необхідністю комплексного дослідження цієї проблеми.

Матеріалом для нашого дослідження слугували 50 словосполучень екстрагованих з корпусу сучасної британської англійської мови (British National Corpus) та наступні лексикографічні джерела: Collins Essential English Dictionary, Webster's Online Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English, Oxford English Dictionary та Macmillan Dictionary.

Для дослідження семантичної структури лексеми «**American**» був здійснений її дефініційний аналіз на основі словникових статей з п'яти тлумачних словників. Це вказало на ієрархічно впорядковану структуру значення (Див. Таблиця 1.)

Таблиця 1.

Дефініційний аналіз значення лексеми «**American**»

	CEED	MD	LDCE	WOD	OED
A person / someone from the United States of America	+	+	+	–	+
A citizen of the United States	–	–	–	+	–
A native or inhabitant of North America or South America	–	–	–	+	–
An American Indian of North America or South America	+	–	–	–	–
The English language as spoken in the US	–	–	–	–	+

Отже, на основі дефініційного аналізу та на матеріалі словникових статей, можна зробити висновок, що ядерним компонентом семантики лексеми «American» слід вважати наступну дефініцію – *A person/someone from the United States of America*.

Дистрибутивний аналіз лексеми «American» на матеріалі текстових даних електронного текстового корпусу дав змогу вирізнити такі моделі сполучуваності, представлені у таблиці:

Таблиця 2.

Моделі сполучуваності лексеми «American»

Правостороння сполучуваність	Лівостороння сполучуваність
Adj + N Det + Adj + N Adj ² + Adj ¹ +N Det + Adj ² + Adj ¹ +N	Adv(ly) + Adj V+ Adj Det+ N

Виявлено, що з 50 опрацьованих прикладів вживання лексеми «American», 48 контекстів реєструє значення прикметникової лексеми «американський», тоді як лише 2 – іменної лексеми «американець».

Структура словосполучення з даною лексемою вирізняє наступні складові:

1. двокомпонентна, наприклад: *American law, American values, American company, American publicist, American jobs, an American*;
2. трьохкомпонентна, наприклад: *the American economy, the American scene, American military forces, the American media, an American scale*;
3. чотирьохкомпонентна, наприклад: *the American cinema magazine, a major American bank, the American political system*;
4. п'ятикомпонентна, наприклад: *the radical American Muslim leader*.

За результатами проведеного дослідження, можна стверджувати, що зазвичай лексема «American» виконує атрибутивну функцію до іменника. А за своєю структурою, досліджувані словосполучення мають двох, трьох, чотирьох і п'ятикомпонентну структуру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Левицкий В.В. Семасиология/ В.В.Левицкий. – Винница: НОВА КНИГА, 2006. – 512 с.
2. Михайленко В.В. Ретроспекція концептосфери “НОМЕ” // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. – Вип. 441-443: Германська філологія. – Чернівці: ЧНУ, 2009. – С. 107-111.
3. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики / Д.Н.Шмелев. – М.: Наука, 1973. – 280 с.

А. О. Болотова

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент А. О. Пікалова*

Емотивна полярність у художньому тексті (на матеріалі англомовної прози)

Мова, будучи головним інструментом людського спілкування, не тільки забезпечує інформаційний обмін мовців, але й відображає їх емоційний стан в акті комунікації. Емоції характеризуються суб'єктивністю та плинністю, що ускладнює процес їх опосередкування у мовленні. Аналіз емотивних мовних засобів і механізмів їх впливів на людину становить собою неабиякий інтерес для досліджень у цій сфері, що доводить актуальність обраної для дослідження теми.

Вивчення проблеми відображення емоцій у мовленні з позицій когнітивізму дозволяє науковцям говорити про концепти емоцій або емотивні концепти. Дослідники звертають увагу на полярні емотивні концепти у різних видах текстів [1; 2; 3; 4].

Мета даної роботи – проаналізувати лінгвістичні засоби репрезентації полярних емоцій у англомовній художній прозі; виявити мовні засоби реалізації емотивної полярності.

Емотивну полярність розуміють як актуалізацію протиставлення, у межах якої вміщуються концепти різних за знаком емоцій в одній емотивній ситуації [1: 10]. Аналіз текстів англомовної прози дозволяє виокремити опозиції емотивних концептів: *happiness /sadness, fear / joy, love / hate, pain / pleasure,*

anger / amusement, disgust / pleasure, fear / confidence, hope / disappointment.

Опозиція емотивних концептів *happiness / sadness* вербалізована за допомогою лексики (антонімічні лексеми: *happy / sad*), що називає та описує дані емоції. Так, наприклад: *“Anna squeezes up beside Mike and starts to fold his napkin into an elaborate origami flower. She is Daddy’s girl, as I once was. Watching them together makes me feel **sad and happy** at the same time”* [5: 112]. У репрезентації емотивної полярності *fear / joy* беруть участь емотивні лексеми, що вербалізують дані емотивні концепти. Окрім лексики, що називає дані емоції, у вербалізації можуть брати участь лексичні одиниці, що описують емоційні прояви (тон голосу, вираз обличчя тощо). При аналізі емотивної полярності *love / hate* варто звернути увагу на той факт, що може відбуватися суміщення емоцій або їх протиставлення. Мовний матеріал для опису даної емотивної полярності репрезентований у текстах англomовної прози досить широко: лексичні одиниці, що називають дані емоції, словосполучення, що включені до лексико-семантичного поля *love / hate*, лексичні одиниці для опису даних одиниць, опис кінетичних реакцій тощо, наприклад: *“he felt that he had been seized by some strange force that moved him against his will, contrary to his interests; and because he **had a passion** for freedom he **hated** the chains which bound him”* [6: 286]. Емотивну полярність *pain / pleasure* знаходить своє вираження у художніх текстах за допомогою пари антонімів *pain / pleasure*, а також за допомогою лексем, у структурі значення яких присутні семи «страждання» і «насолodження / задоволення», а також за допомогою контекстуальних антонімічних опозицій. При цьому концепт *pain* розуміють як фізичний або моральний біль. Так, наприклад: *“At sixteen he developed a taste for long moody rambles. It helped clear his mind to be out of the house... The term “teenager” had not long been invented, and it never occurred to him that the separateness he felt, which was both **painful and delicious**, could be shared by anyone else”* [7: 92-93]. Емотивна полярність *anger / amusement* репрезентується лексемами, що вміщують семи «гнів» і «весілля» у своєму лексичному значенні, а також лексикою, що описує міміку, жести, вираз обличчя, рухи, тон голосу тощо. При актуалізації емотивної полярності *disgust / pleasure* постають

присутніми сполучення емоції відрази з приємною емоцією радості та задоволення. Емотивна полярність *hope / disappointment* може бути виражена у тексті засобами контекстиальної антонімії, а також антонімією фразеологізму і лексичної одиниці. Репрезентація даної емотивної полярності зреалізовується за допомогою номінантів даних емоцій, лексичних одиниць, що вміщують семи «розчарування» і «надії».

Підводячи підсумки аналізу емотивних полярностей, доходимо висновку, що у художньому тексті емотивна полярність зреалізовується на рівні емоційного стану або прояву. Репрезентація полярних емоцій у художньому тексті та вербалізація полярних емотивних концептів здійснюється за допомогою емотивної лексики, що називає та описує емоції (мовна та контекстуальна антонімія, антонімічні опозиції, фразеологізми тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карловская В.Н. Репрезентация полярных эмоций в художественном тексте (на материале англоязычной прозы) : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / В.Н. Карловская. – Санкт-Петербург, 2009. – 21 с.
2. Филимонова О.Е. Эмоциология текста. Анализ репрезентации эмоций в английском тексте : [учебное пособие] / О.Е. Филимонова. – СПб. : «Книжный Дом», 2007. – 448 с.
3. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В.И. Шаховский. – Воронеж, 1987. – 192 с.
4. Шаховский В.И. О лингвистике эмоций / В.И.Шаховский // Язык и эмоции. – Волгоград : Перемена, 1995. – 250 с.
5. Lewycka M. A Short History of Tractors in Ukrainian / M. Lewycka. – Penguin Books, 2006. – 294 p.
6. Maugham W. S. Lisa of Lambeth / W. S. Maugham. – L. : Penguin Books, 1978. – 188 p.
7. McEwan On Chesil Beach / McEwan. – Vintage, 2007. – 166 p.

С. І. Бондаренко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук, професор Л. В. Калініна

Формування монологічних вмінь студентів молодшого етапу ВНЗ на основі диференційованого підходу

Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті передбачає реалізацію принципу гуманізації освіти, методологічну переорієнтацію процесу навчання на індивідуально-диференційований і особистісно-орієнтований підходи до навчання. Розкриття індивідуальних особливостей кожної особистості можливе лише за диференційованого навчання, а саме врахування індивідуальних особливостей кожного студента в межах групи за певною ознакою: рівень засвоєних предметних знань, умінь, навичок, розумових здібностей; нахили та інші. Метою диференційованого підходу є також корекція розвитку студентів у певній сфері навчання у відповідності до їх реальних навчальних можливостей, інтересів[1].

Серед вчених, які досліджували диференційований підхід, варто зазначити таких, як І.Л. Унт, О. В. Святченко, Н. І. Мурачковский, О. С. Гуманкова, К. М. Гюнтер, О.С. Дубинчук, В.М.Володько.

На наш погляд, теорія **домінуючих когнітивних здібностей** розроблена Гарднером, як вид диференціації дозволяє значно оптимізувати ефективність засвоєння студентами навчальної інформації, виключає можливість виникнення когнітивного дисонансу в процесі навчання [2: 5].

Нас цікавить формування монологічних вмінь студентів молодшого етапу ВНЗ, оскільки даний вид мовленнєвої діяльності є найбільш сформованим в ЗНЗ та учні мають певний досвід монологічного мовлення. Молодший етап визначається перехідним етапом від школи до ВНЗ. Згідно з Рекомендаціями Ради Європи, вступники до МВЗО мають володіти іноземною мовою Рівнем В1. При формування вмінь монологічного мовлення студентів на основі диференційованого підходу викладач повинен враховувати різницю між вхідним та вихідним

рівнями студентів молодшого етапу ВНЗ. Тому основним принципом програми навчання студентів ранніх етапів ВНЗ є принцип наступності.

Згідно з Програмою іноземних мов для студентів першого курсу мовного ВНЗ практичною метою навчання монологічного мовлення виступає формування мовленнєвих монологічних вмінь[4]. Під монологічними вміннями розуміють вміння правильно в мовному плані, логічно, послідовно, достатньо повно, комунікативно вмотивовано й творчо користуватися мовними засобами іноземної мови.

У дослідженнях останніх років визначився ряд напрямків розробки відбору комунікативних одиниць, необхідних для успішного оволодіння монологічним мовленням, розроблена класифікація основних типів монологічних висловлювань: монолог-опис, монолог-повідомлення, монолог-міркування, монолог-розповідь (І.В.Борисюк, О.Л.Ворожейкіна, В.Л.Скалкіна, Г.В.Рогова); розглянуто деякі питання щодо формування вмінь монологічного мовлення. Проте робіт, присвячених формуванню монологічних вмінь студентів молодшого етапу ВНЗ на основі диференційованого підходу, на наш погляд, недостатньо. Тому необхідно розробити спеціальну методику формування монологічних вмінь студентів молодшого етапу ВНЗ на основі диференційованого підходу.

Враховуючи домінуючі когнітивні здібності студентів при формуванні монологічних умінь, ми можемо максимально активізувати студентів з різними здібностями, створити внутрішню мотивацію в процесі формування монологічних вмінь та в результаті підвищити його ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Володько В.М. Індивідуалізація і диференціація навчання і виховання // Гуманітарні науки. – 2002. – №4. – С. 54–65.
2. Гуманкова О. С. Диференційований підхід у навчанні на уроках іноземної мови в початковій школі – Харків : Основа, 2009. – 109с.
3. Програма з англійської мови для університетів / інститутів: Проект / Колектив авт.: С.Ю.Ніколаєва, М.І.Соловей та ін.; Київ. держ. лінгв. ун-т та ін. – Київ, 2001.

А. С. Борисова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. пед. наук, професор О. Є. Місечко*

Переваги використання віршованого матеріалу під час навчання іноземної мови на початковому ступені загальноосвітньої школи

У сучасній методиці викладання іноземної мови дуже важливе місце займає пошук нових методик та засобів, які б якісно вдосконалили процес навчання та сприймання навчального матеріалу з іноземної мови.

Одним із таких засобів підвищення ефективності, на думку багатьох учителів, дослідників і методистів, є використання віршованих текстів, які мають позитивний вплив на процес оволодіння іноземною мовою на будь-якому етапі, особливо на початковій стадії її вивчення. Саме тому є **актуальним** дослідити можливості підвищення ефективності засвоєння матеріалу іноземної мови на початковому ступені загальноосвітньої школи за допомогою використанням віршованих матеріалів.

Метою статті є розгляд методичних особливостей формування знань учнів початкової школи при роботі з віршованим матеріалом.

Відомо, що вірші збагачують духовний світ дитини, вчать бачити красу людини і природи, розвивають чуйність до поетичного слова, радують і дивують музикальністю мови. Використання на уроці різних автентичних віршованих текстів надає змогу познайомити учнів з культурою, мистецтвом країни мови, що вивчається, сприяє поглибленню їх мовних знань і компетенцій, розширенню активного й пасивного словникового запасу, формуванню навичок самостійної роботи.

У педагогічній літературі зустрічаємо багато теоретичних і практичних рекомендацій щодо інтегрування віршованого матеріалу в шкільний навчальний процес. Так, І. Л. Шолпо [5] подає наступні аргументи на користь використання віршованих творів. По-перше, вірші – це той текстовий матеріал, який подобається дітям, цікавий для них, і, як результат, має позитивне емоційне забарвлення для учня. По-друге, автентичний та

фольклорний матеріал сприяє засвоєнню мови в контексті культур. По-третє, віршований матеріал є прекрасним засобом відпрацювання ритму, інтонації та вдосконалення вимови. І на сам кінець, використовуючи такий матеріал, ми вирішуємо проблему багаторазового повторення мовних одиниць і граматичних структур за однією й тією ж моделлю. При цьому багаторазове прослуховування чи повторення пісні чи вірша не сприймається одноманітно і штучно [5: 178].

З точки зору Сінкевич Г.С. [3], вірші на уроках англійської мови сприяють кращому засвоєнню мовного матеріалу завдяки дії механізмів мимовільного запам'ятовування, що дозволяють збільшити обсяг і міцність мовного матеріалу. Вірші можуть впливати на інтелект, емоції дитини та її образно-художню пам'ять, сприяти естетичному вихованню дітей. При виборі матеріалу необхідно враховувати те, щоб вірш впливав на емоції дитини з урахуванням вікових особливостей та інтересів дітей, а також мав методичні цінності для формування та вдосконалення базових мовних навичок і вмінь дітей. Завдяки наявності віршового матеріалу на уроках, з'являється можливість образно і точно відобразити різні сторони соціального життя народу країни, що вивчається. Учні з самого початку залучаються до культури країни досліджуваної мови, так як діти, на думку психологів, особливо чуйні і сприйнятливі до чужої культури, особистість учня починає всебічно розвиватися, бо спеціально відібрані вірші стимулюють образне мислення і формують хороший смак [3: 51].

Багато практиків радять використовувати наступні типи віршованого матеріалу: римовки (rhymes), скоромовки (tongue twisters), лічилки (counting rhymes), джазові наспіви (jazz-chants), приказки (proverbs), які насичені художніми засобами інтонаційної виразності. З погляду переваг даного типу навчального матеріалу можна виділити наступні: по-перше, ці невеликі за розміром твори дозволяють при мінімумі часу сконцентрувати максимум уваги на певних виразних засобах мовлення. По-друге, використання малих віршованих жанрів розширює лексику вихованців, активізує словниковий запас, знайомить з виразними лексичними засобами, допомагає оволодіти граматичною будовою мови, її інтонаційними

відтінками. По-третє, знайомство з прислів'ями та приказками, фразеологічними зворотами, джазовими наспівами наближає дитину до духовних витоків мови, її образності [1: 97].

За допомогою віршованого матеріалу вчитель також може вирішити цілий комплекс важливих методичних завдань:

- презентувати новий звук;
- відпрацювати введене фонетичне явище;
- ввести новий лексичний матеріал;
- ввести і закріпити граматичні структури;
- презентувати і витлумачити мовні реалії.

Використання віршів на уроці забезпечує активність і працездатність учнів, творчу діяльність і високий рівень умотивованості до вивчення іноземної мови [4: 72].

Навчальний матеріал, представлений у віршованій формі, засвоюється дітьми значно легше. Вірші сприяють закріпленню мовного матеріалу і збагачують мову учнів. Практика показала, що коли віршований матеріал засвоєно, весь його лексичний зміст включається в активний словник учня. Таким чином, створюється база для невідповідного мовлення. Працюючи з віршами, школярі вчаться вибирати мовні одиниці й використовувати їх у своїх висловлюваннях, бесідах, діалогах. Під час роботи з віршами можна здійснювати аналіз зображальних мовних засобів [2: 5].

Урок іноземної мови на початковому етапі її вивчення повинен, перш за все, бути цікавим та емоційно насиченим. Це пов'язано насамперед з особливостями процесів запам'ятовування в молодшому шкільному віці. Спрощено цю взаємозалежність можна сформулювати таким чином – все цікаве викликає певні емоції, а всі позитивні емоції стимулюють процес запам'ятовування. Але користь від вивчення віршів буде лише в тому випадку, якщо кожна лексична одиниця, що використовується в вірші, опрацьована та закріплена шляхом виконання вправ різних типів (некомунікативних, умовно-комунікативних та комунікативних) [6: 31].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Павлюк Р., Технологія використання Jazz-Chants, на уроках іноземної мови як засіб підвищення соціокультурної компетенції молодших школярів. «Імідж сучасного педагога», Науково-практичний освітньо-популярний журнал, № 9-10 (88-89), 2008.
2. Поліщук Є. «Методика роботи з віршем». Газета English #46(526), December 2010.
3. Сінкевич Г.С. Пісня на уроці англійської мови. Іноземні мови в школі – 2002. – № 1.
4. Стронін М.Ф. Навчальні ігри на уроці англійської мови. М., Просвітництво, 1984 р.
5. Шолпо И.Л. Как научить дошкольника говорить по-английски: Учебное пособие по методике преподавания английского языка для педагогических вузов, колледжей и училищ по специальности "Преподаватель иностранного языка в детском саду". – СПб., 1999.
6. Юдовіна Ю.Б. Розвиток інтелектуальних здібностей дітей дошкільного віку при оволодінні англійською мовою в процесі ігрової навчальної діяльності, Дисертаційна робота, С-Пб, 2000.

А. В. Брезніцька

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: докт. філол. наук, доцент

Л. А. Долгополова

Основні синтаксичні особливості німецької літературної казки

Всім відомо, що історія казки йде далеко в минуле. Але, як не дивно, багато письменників протягом століть і навіть у наш час звертаються знову і знову до цього жанру. Чим же приваблює казка багатьох творчих людей? Насамперед, потрібно розібратися з самим визначенням "казка".

Казка – розповідний, народно-поетичний твір про вигаданих осіб та події, переважно за участю чарівних, фантастичних сил [7: 720].

Казка як жанр літератури існує в будь-якій країні і, як правило, має глибокі історичні корені і усталені традиції.

Фольклорну казку прийнято вважати чимось на зразок продовження античної міфології. Очевидно, що казкові сюжети інтернаціональні, тобто це свідчить про те, що казки всіх народів походять від одного джерела.

Крім народної, яка спочатку існувала тільки в усній формі, існувала й існує казка авторська. Найчастіше при визначенні жанру літературної казки її майже повністю ототожнюють з фольклорною казкою: "При жанровій диференціації, яка властива однаковою мірою фольклору та літературі, є деякі жанри, спільні різновиди поетичного мистецтва. Різницю зафіксовано термінологічно лише додаванням слова "літературна" [1: 67].

Але на відміну від народної казки, ця казка – письмовий текст; у літературної казки є автор – конкретний письменник, а фольклорна казка має колективного автора – народ. Проте літературна казка ґрунтується на фольклорних джерелах і при цьому запозичує у них ті чи інші ознаки.

Взагалі, казки звернені до емоційної сфери читача для того, щоб він зміг уявити представлені події, переживати за свого героя і т.д. З цією метою автори використовують різні стилістичні фігури, зокрема, на рівні синтаксису.

Німецькі літературні казки мають подібні риси синтаксичної будови, хоча кожна окрема казка характеризується своїм індивідуальним стилем.

Нами було досліджено 22 казкові повісті таких німецьких письменників, як: Новаліс, Л.Тік, Е.А.Гофман, К.Брентано, М.Енде, В.Гауф, К.Ф.Геббель, Г.Келлер, Т.Шторм.

Аналіз основних синтаксичних особливостей літературних казок показав, що в них переважають засоби, засновані на незвичайному функціонуванні елементів мови в тексті. Були виявлені різні синтаксичні конструкції, серед яких переважають моносиндетон, парентеза та еліпсис. У відсотковому відношенні частота вживання моносиндетону становить 22%, парентези – 16%, еліпсису – 13%. Цих явищ у проаналізованих текстах найбільше. Часте використання саме таких конструкцій можна пояснити тим, що письменники, вигадуючи свої казки, безумовно, орієнтуються на читача, прагнуть створити довірчу атмосферу розповіді, досягти особливого ритмічного оформлення

висловлювання. А вищезгадані засоби якнайкраще виконують ці функції.

Як показало дослідження, на 4-тому місці за частотою вживання знаходяться полісиндетон та симплока (9%), далі асиндетон (8%), анафора (7%), апозіопезис (6%), на останньому місці серед виявлених експресивних синтаксичних конструкцій знаходяться синтаксичний паралелізм та епіфора (5%).

Було також помічено, що автори часто маніпулюють довжиною речення. Довжина речення образно передає емоційний настрій героя, його збуджений стан. Поєднання безлічі простих речень в одне створюють враження стрімкого безперервного мовного потоку, що йде з вуст персонажа. Було виявлено, що, маніпулюючи довжиною речення, автори використовують від 40 до 106 слів.

Ще однією цікавою особливістю виявилось звертання. Воно має емоційне забарвлення, бо не тільки називає адресата мовлення, але й є індикатором міжособистісних відносин і відображає рольові функції співрозмовників, висловлюючи їхню рівність чи нерівність, співвідношення їх віку, статі, ступінь їх знайомства. Але кількість звертань зумовлена потребами автора у наданні додаткової інформації і може коливатися. У наших підрахунках було використано 2500 слів від початку кожного твору і було виявлено, що кількість звертань у казках коливалася від 2 до 14.

З усього сказаного можна зробити висновок, що усі перераховані тут експресивні синтаксичні конструкції є типовими засобами, які використовуються різними авторами задля досягнення певної мети, наприклад, емпізи, логічного посилення, опису, підвищення чи зниження динамічності мовлення, імітації живої мови, надання тексту певного ритму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бахтина В.А. Литературная сказка в научном осмыслении последнего двадцатилетия // Фольклор народов РСФСР. – Уфа, 1979. – ч. 3 – 515 с.
2. Кострова О.А. Экспрессивный синтаксис современного немецкого языка: Учеб. пособие. – М.: Флинта: Московский психолого-социальный институт, 2004. – 240 с.

3. Мустафаева А.Х. Сказка как фрагмент немецкоязычного культурного пространства / А.Х. Мустафаева // Культура народов Причерноморья. – 2005. – № 69. – С. 41-45.

4. Посашкова Е. Фольклорные традиции и специфика литературной сказки / Е. Посашкова. – Режим доступа: <http://www.lit-studia.ru/articles/9.html>

5. Пропп. В.Я. Русская сказка / В.Я. Пропп. Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1984. – С. 32-36.

6. Сказочная энциклопедия / Под общ. ред. Н.Будур. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2005. – 607 с.: ил.

7. Толковый словарь русского языка. – М.: Азбуковник, 1999. – 890 с.

8. Bleich E. Volksmärchen und Kunstmärchen. Zur Geschichte des deutschen Kunstmärchens. In: Eckart 4. (1909/10), S. 153- 165.

А. В. Брюховець

Київський національний авіаційний університет

Науковий керівник: старший викладач О. М. Журавльова

Особливості відтворення кулінаронімів українською мовою

Кожна національна кухня – англійська, українська має свою специфіку. Національні страви є об'єктами матеріальної культури і являють собою абсолютні цінності для кожного народу, що передаються з покоління в покоління. Потрапляючи в культуру, вони стають найменуваннями, тобто кулінаронімами.

Кулінароніми – це найменування страв та борошняних кондитерських виробів. Їм притаманне відбиття певних звичаїв, пов'язаних з приготуванням повсякденних і ритуальних страв, певними смаковими стереотипами [1: 23-25].

Із поширенням мережі швидкого харчування американського типу в українській дійсності запозичувалися й назви страв, що там подаються, наприклад чизбургер, гамбургер, бігмак, даблфіш, хотдог та попкорн [2: 330].

В англійській мові ці назви зберігають внутрішню форму, яка є прозорою для мовців, а при перекладі даних страв українською, перекладач повинен дотримуватись певних правил, та чітко пам'ятати, що дані слова – кулінароніми – є реаліями, а отже їх

переклад в певній мірі повинен відповідати самій назві страви [2: 331-332].

При перекладі назв страв перекладач повинен враховувати наступні ознаки, які послугують для нього певною мірою підказкою при перекладі:

- етимологію (походження) слова, що позначає певну страву. Так слово *hamburger* (гамбургер) утворено від назви міста *Hamburg* і є фірмовим найменуванням страви, створення якої історично пов'язане з цим містом [3: 642];
- актуалізовані якісні характеристики страви та особливості її приготування (*hot* – "гарячий", *big* – "великий"; *double* – "подвійний", *fried* – "смажений", *stewed* – "тушкований" тощо);
- назви складових компонентів, з яких готують страву (*cheese* – "сир", *fish* – "риба", *corn* – "зерно, кукурудза");
- процес приготування страви (*stewing* – тушкування, *frying* – смажіння, *boiling* – варіння, *smoking* – копчення).

Як вже зазначалось раніше, переклад назви страви повинен відповідати англійському варіанту назви страви, що перекладається.

Так, наприклад, номінацію "*hot dog*" перекладач не повинен інтерпретувати у буквальному сенсі як "гарячий собака", а повинен передати назву страви згідно її англомовного варіанту "хот-дог", та дати чітке пояснення своєму перекладу, тобто розписати, що це приготовлена сосиска в довгому круглому шматку хліба. Сюди також можна віднести назви таких страв, як борщ (англ. *borsch*), пельмені (англ. *pelmeni*), бісквіт (англ. *biscuit*) [3: 693].

На основі наведених вище прикладів, можна зробити висновок, що при перекладі кулінаронімів українською мовою значних змін у назвах страв не спостерігалось, оскільки вони відповідали своєму англомовному варіанту. Перекладач повинен чітко пам'ятати, що такі реалії як кулінароніми не можуть перекладатися дослівно (приклад з "*hot dog*"), а також звертати увагу на певні ознаки тієї чи іншої страви: етимологію, якісні характеристики, особливості приготування та назви складових компонентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Галеева Н.Л. Формирование культур посредством перевода // Богин-ские чтения: Материалы VIII Тверской герменевтической конференции. – Тверь: Твер. гос. ун-т, 2003. – С. 21-25.
2. Руденко С. Причины й джерела виникнення синонімії в термінології громадського харчування. – Львів: ДУ "Львівська політехніка", 1998. – С. 329–332.
3. Longman Dictionary of Contemporary English / Edited by Chris Fox, Elziabeth Manning, Michael Murphy. – Harlow: Pearson Education Limited, 2003. – 1950 p.

О. І. Будішевська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. В. Коляда*

Класицистичний закон "трьох єдностей" в його "абсурдистській" трансформації (на матеріалі п'єс С.Беккета)

Вперше про необхідність єдності дії в драмі писав давньогрецький філософ Аристотель у своїй "Поетиці" в 4 ст. до н.е. [1: 648].

Теоретики європейського класицизму приписували, як відомо, Аристотелеві вчення про "три єдності", місця, часу і дії. У дійсності, Аристотель вимагає тільки єдності дії. Про єдність місця він взагалі не говорить; про єдність часу – лише як про найбільш притаманне в його епоху для жанру трагедії, але не формулює це у вигляді правила.

Драматургія і театр епохи Відродження, які сповідують свободу, в тому числі – і композиційну, в основному не визнавали обмежувальних рамок "трьох єдностей". Це особливо характерно для театру Відродження Іспанії та Англії (найяскравіший приклад – творчість У. Шекспіра) [5].

Повернення до принципів "єдності місця, часу і дії" відбулося на початку 17 ст. в рамках європейського художнього стилю класицизму. Тут правила "трьох єдностей" набули характеру драматургічного закону [2].

Основу закону "трьох єдностей" становить єдність місця, єдність часу і єдність дії. Це означало, що всі події п'єси мають відбуватися в одному місці, упродовж однієї доби і зосереджуватися навколо головного героя в одній сюжетній лінії, яку не можна було ускладнювати паралельними діями [2].

Сучасні мистецькі тенденції ХХ століття поривають зі стилем минулого, звертаючись до первісного мистецтва і відсутності традиції як такої. Нове мистецтво відмовляється зображати реальність, якою її бачить більшість людей.

Театр (або драма) абсурду – напрямок у західноєвропейській драматургії й театрі, який виник у середині ХХ століття. В абсурдистських п'єсах світ зображений як позбавлені логіки накопичення фактів, вчинків, слів і доль [3].

Для того, щоб зламати театральну умовність, щоб "вигнати зі сцени розум", драматурги свідомо порушували театральні канони. Було зруйновано три єдності – дії, місця та часу. Перш за все, вони відмовились у своїх творах від історичної конкретності, наявності місця дії, часової послідовності подій, доповнили їх порушенням логіки в діалогах, безглуздям, ексцентрикою.

Персонажі живуть в обмеженому та ізольованому від усього світу просторі. Але водночас вони знаходяться поза простором, ніде або всюди. Поняття часу також деформоване. За допомогою повторів створюється відчуття циклічності подій. Нарешті, важко визначити дію, оскільки персонажі бездіяльні, на сцені відбувається повторюваність беззмістовних жестів та рухів, яка переходить в автоматизм. Бездіяльність персонажів доповнюється уривчастістю зображення ситуацій. Єдність також порушується циклічністю та замкненістю дії [6].

Для "драми абсурду" були характерні тенденції до руйнування сюжету: події зводилися до мінімуму, завдяки чому дія немовби залякала, на сцені панувала статика [4].

Одним з найяскравіших представників "театру абсурду" вважається С. Беккет. Провідними складовими абсурду Беккета виступають локалізований простір та абсолютний час (безкінечність). Час для героїв у майбутньому перетворюється на вічність, тому він, по суті, зникає [4].

Дія значної частини п'єс відбуваються у невеликих приміщеннях, кімнатах, цілком ізольованих від зовнішнього

світу. Діяльність героїв поділяється на безкінечне повторювання нав'язаних дій або ж на відсутність будь-яких дій – бездіяльність, що єднає майбутній вимір із теперішнім [4]. Наприклад, у п'єсі "В очікуванні Годо" нічого не відбувається, є лиш одна ситуація – чекання. Певна річ, Годо, якого марно чекають, не з'являється – це своєрідний символ останніх надій двох бродяг. Час зупинився, розвиток закінчився, все застигло. *"Ніщо не відбувається, ніхто не приходить, ніхто не йде геть"*, – похмуро констатує один з персонажів. У п'єсі не існує ні місця, ні часу, а лише довга низка днів.

С. Беккет безжально розправляється з часовим континуумом: піддається руйнуванню часова послідовність подій. Так, два акта п'єси "В очікуванні Годо" поділяє ніч, а *"можливо – 50 років"*. Цього не знають самі персонажі п'єси.

Локалізований простір, час, дія є протилежними безодні, вічності, бездіяльності завдяки конкретному, гармонійному та життєстверджуючому співіснуванню героїв із оточуючим космосом.

Ірраціональність і атмосфера абсурду, які відображені в п'єсах, ототожнюються з дійсністю, з буттям людини в суспільстві. Життя людини хаотичне, позбавлене сенсу та ірраціональне. Тому абсурд є не запереченням реалістичної традиції, а її своєрідним продовженням і доповненням [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Аристотель. Сочинения: В 4-х т. – М.: Мысль, 1983. – Т. 4. – 828 с.
2. Волощук Є. "Зарубіжна література 11 клас". – Режим доступу: http://school.xvatit.com/index.php?title==Класицизм_як_художній_напрямок_у_літературі_XVII_ст.
3. Давиденко Г.Й. – Історія зарубіжної літератури XX століття. – Режим доступу: http://ebooktime.net/book_397.html
4. Коляда О.В. Міфопоетика драматургії абсурду (на матеріалі драматичних творів Семюеля Беккета): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол.наук: спец. 10.01.06 "Теорія літератури" / О.В. Коляда. – Донецьк – 2008. – 20 с.
5. Шабалина Т. Энциклопедия Кругосвет. – Режим доступу: http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/teatr_i_kino/EDI_NSTVA_TRI%3A_VREMENI_MESTA_DESTVIYA.html
6. http://uk.wikipedia.org/wiki/Театр_абсурду

О. В. Бурко

Буковинський державний фінансово-економічний університет

Науковий керівник: (Росія) докт. філол. наук В. В. Михайленко

Вербалізація концепту «буття» в англомовній картині світу

Категорія буття є центральною категорією філософії, що відображає реально існуючу картину навколишнього світу. Базуючись на філософській основі, лінгвістична категорія буття передає відношення між суб'єктом і предикатом у реченні. Вона також виступає базовим концептом в англомовній картині світу, що є сукупністю знань про світ, які зафіксовані в лексиці, граматиці, фразеології [4: 29]. Проте засоби вербалізації зазначеного концепту та їх систематизація залишаються відкритими.

Метою даної роботи є дослідження компонентного складу лексеми «*be*».

На думку О. М. Кузнєцова, лексеми, які мають значення екзистенційності, є найбільш багатозначними та найбільш функціональними одиницями мови. Це свідчить про важливість цієї мисленнєвої категорії [2: 69].

Для дослідження змістового аспекту значеннєвих одиниць мови ефективним є компонентний аналіз. Як зазначає В. В. Левицький, це система прийомів лінгвістичного вивчення значень слів, суть якої полягає в розщепленні значення слова на складові компоненти або семи. За цими ознаками (компонентами) лексичні одиниці різняться між собою або об'єднуються [3: 122].

Компонентний аналіз здійснюється на основі словникових тлумачень та поєднується з дефініційним аналізом. Дефініційний аналіз проводиться на базі словникових визначень з метою виявлення структури значення слова (його компонентного складу) або відмінностей в значеннях деяких слів. Різні значення полісемантичних слів мають різну компонентну структуру. Завжди існує певний компонент значення, який робить один з членів синонімічного ряду відмінним від інших членів того самого синонімічного ряду [1: 257].

В основу відбору семантичного поля з домінантою *be* покладено принцип абсолютної частоти вживання лексем (семантичних компонентів) у словниках. За допомогою дефініційного аналізу ми визначили значення лексеми «*be*» в 10 англомовних тлумачних словниках [5; 7; 8; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16]. Шляхом суцільної вибірки з цих словників ми склали список слів, що є компонентами значення дієслова *to be*. В цілому, воно вживається для позначення того, що хтось або щось існує, трапляється, поводить і т.д. Дієслово «*be*» є одним із найбільш змістовних дієслів. Семантично воно співпадає з дієсловом «*exist*» та відрізняється від нього лише меншою вживаністю [2: 84].

Порівнявши частоту вживання кожної лексеми, зареєстровану в British National Corpus (на 100 млн. одиниць), ми визначили, що лексема «*be*» зустрічається 3614100, «*exist*» – 20588, «*live*» – 50644, «*happen*» – 31727, «*behave*» – 3283, «*occur*» – 15456, «*belong*» – 6187, «*come*» – 146510, «*go*» – 229453 раз [6]. Наведемо декілька прикладів:

1. *The rules are broader than existing position limits, which exist only in futures markets and for the most part only for futures contracts that are on the verge of physical delivery.*

2. *As the FT's former editor Richard Lambert said last year, company bosses who live in a parallel universe have to be careful or they could end up being viewed as aliens.*

3. *In these closing moments, we have no idea what is going to happen.*

4. *Crises occur, in the Coggan view of history, when debtors fail to repay.*

5. *The tax and customs revenues belong to the Palestinian Authority but are collected by Israel [9].*

Таблиця 1.1

Дефініційний аналіз лексики «be»

№	Components of meaning	Longman	Collins	Macmillan	Oxford	Webster's	American Her	Cambridge	Kernerman	Heinle's	WordNet
1	to live	–	+	–	–	–	+	+	+	+	+
2	to exist	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
3	to happen	+	–	–	+	–	+	–	+	+	+
4	to behave	+	–	+	–	–	–	–	–	–	–
5	to occur	+	–	–	+	–	+	–	+	+	+
6	to belong to	+	–	–	–	–	+	–	+	–	–
7	to come	–	+	–	+	–	–	–	–	–	–
8	to go	–	+	–	+	–	–	–	–	–	–

У результаті проведеного дефініційного аналізу було також встановлено, що найчастотнішим виявилось дієслово *to exist*. Воно присутнє у визначеннях з усіх наведених словників. У другому колі знаходяться дієслова: *to happen*, *to occur*, *to live*. Третє коло склали дієслова *to belong to*, *to behave*, *to come*, *to go*.

Високочастотні одиниці характерні для ядра, малочастотні – для периферії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Зербіно А. Д. Семантичні особливості синонімічних рядів дієслів зі значенням «згоди/незгоди» у сучасній англійській мові // Наукові Записки, Вип. 13. / А. Д. Зербіно. – Острог, 2010 – С. 257 – 262.

2. Кузнецов А. М. Глагол *to be* и его лексико-семантические эквиваленты // Категории бытия и обладания в языке / А. М. Кузнецов. – М.: Наука, 1977. – С. 68-100.

3. Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике: учебное издание / В. В. Левицкий. – Винница: Нова книга, 2007. – 264 с.

4. Михайленко В. В. Про первинне дієслово «to be». Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Наука і освіта – 2002». – Том 3. Філологія / За заг. ред. Шепеляв Ю.О. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2002. – С.29-31.
5. American Heritage Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionary1.classic.reference.com/>.
6. British National Corpus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.natcorp.ox.ac.uk/>
7. Cambridge English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionary.cambridge.org/>.
8. Collins English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.collinslanguage.com/>.
9. «Financial Times» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ft.com/>.
10. Heinle's Newbury House Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nhd.heinle.com/>.
11. Kernerman English Multilingual Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionary.reference.com/help/kdict.html>
12. Longman Dictionary of Contemporary English [Електронний ресурс]. – Режим доступу: English <http://www.ldoceonline.com/>.
13. Macmillan English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.macmillandictionary.com/>.
14. Merriam-Webster English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.merriam-webster.com/>.
15. Oxford English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oxforddictionaries.com/>.
16. WordNet Online Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wordnetweb.princeton.edu/perl/webwn>.

О. М. Буторіна

Національний аерокосмічний університет імені

М. Є. Жуковського «ХАІ»

Науковий керівник: доцент Н. С. Дорошенко

Англо-українські еквіваленти в комп'ютерній термінології

Сфера комп'ютерних технологій постійно розвивається, додаючи до лексичних систем сучасних мов нові терміни. Для більшості з них джерелом розповсюдження стає англійська мова, тому аналіз тенденцій у використанні різних способів перекладу комп'ютерної термінології є актуальним як з точки зору вагомості даної терміносистеми і її впливу на загальнолітературну мову, так і в контексті зацікавлення номінативними процесами в мовах, що зіставляються. Об'єктом нашого дослідження були англо-українські еквіваленти в термінології комп'ютерної галузі. Оскільки кожний термін має свою дефініцію, тобто точне наукове визначення, вважаємо перекладними еквівалентами у двох мовах пари термінів, дефініції яких співпадають.

Для цілей нашого аналізу з «Англо-українського тлумачного словника з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування» [1] методом випадкового вибору було відібрано 202 термінологічні пари. Вибірка, яку було отримано, не є достатньо репрезентативною для виявлення статистичних закономірностей, але дозволяє зробити деякі попередні висновки щодо формування відповідної терміносистеми в сучасній українській мові.

Застосовуючи класифікацію О. Пчелінцевої [3:12], ми розділили досліджуваний масив за логічною категорією поняття, позначеного терміном, на терміни предметів, процесів, ознак і властивостей. За семантичною структурою переважають однозначні терміни. За формальною структурою були виявлені: терміни-слова (кореневі, афіксальні, складні); терміни-словосполучення (іменник-прикметник, іменник-іменник у непрямому відмінку, іменник-іменник у ролі додатка, багатослівні терміни). Більшість термінів є вмотивованими або частково вмотивованими (адже назви дій найчастіше відображають схожість з якимись іншими діями, пов'язаними з

іншими сферами діяльності людини). Основу терміносистеми складають унікальні та неологічні одиниці.

Виходячи з припущення, що кожний україномовний термін було утворено за одним із способів перекладу безеквівалентної лексики [2:279], ми визначили, що більше третини термінів перекладено калькуванням ($\approx 35\%$). При цьому спостерігається як чисте калькування (*hardware compatibility* – *апаратна сумісність*, *redundancy check* – *контроль надлишковості*, *speech recognition* – *розпізнавання мовлення*); так і калькування з елементами адаптивного та/або змішаного транскодування (*electronic commerce* – *електронна торгівля*, *content aggregator* – *збирач контенту*, *information agent* – *інформаційний агент*).

Другу найчисленнішу групу складають терміни, утворені за моделлю описового перекладу або експлікації з додаванням ($\approx 27\%$): *firewall protection* – *захист за допомогою міжмережного екрана*, *full backup* – *повне страхове копіювання*, *fuzzy search* – *пошук на основі нестійкої логіки*, *event-driven* – *з керуванням подіями*, *digital character* – *суб'єкт комп'ютерних ігор*.

Словникові відповідники-слова, утворені в обох мовах термінологізацією загальномовних лексичних одиниць – третя за чисельністю група в нашому дослідженні ($\approx 20\%$ від усіх проаналізованих термінів): *execute* – *виконувати*, *ancestor* – *предок*, *folder* – *папка*, *padding* – *напаковування*.

Приблизно 18% термінів, найчастіше однослівні, були перекладені за допомогою адаптивного (*administer* – *адмініструвати*, *rasterization* – *растеризація*) або змішаного транскодування (*interleaving* – *інтерлівінг*, *spamming* – *спамінг*, *digitizer* – *дигітайзер*), а також транскрибування (*spool* – *спул*, *reseller* – *реселер*).

Таким чином, дані нашого дослідження свідчать про переважно калькований характер української комп'ютерної термінології. Оскільки головною перевагою калькування є збереження прозорості внутрішньої форми терміна, а другим способом перекладу за частотою застосування є надання описових еквівалентів, видається логічним припустити, що швидке зростання кількості комп'ютерних термінів разом з широким колом комп'ютерних користувачів і тих, хто навчається роботі з комп'ютерами, вимагає створення максимально чіткої,

однозначної і зрозумілої терміносистеми. Як і в термінологіях інших нових галузей знань, які утворюються головним чином завдяки перекладу англомовної літератури (напр., теорії менеджменту, державного управління; логістики), відносно невелика кількість інтернаціональних термінів-запозичень, що позначають найсуттєвіші поняття, формують ядро терміносистеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування. – Вид. 2 – К.: Видавничий дім «СофтПресс», 2006. – 824 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця: «Нова книга», 2004. – 576 с.
3. Пчелінцева О. Е. Лексичні основи міжнародної термінології: конспект лекцій та дидактичний матеріал для студентів лінгвістичних спеціальностей / О. Е. Пчелінцева. – Черкаси: ЧДТУ, 2003. – 103 с.

Т. П. Василенко

*Київський національний лінгвістичний університет
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В. В. Черниш*

Труднощі у писемному перекладі

Різні культури мають спільні та відмінні риси, які віддзеркалюються у мові, зокрема у спільних та відмінних мовних прошарках. Ця закономірність впливає на пошук адекватних лексичних еквівалентів у мові-перекладу, викликаючи особливі труднощі при здійсненні перекладу відмінних понять для яких відсутні відповідники у мові-перекладу. Т.Д.Пасічник виділяє наступні причини появи перекладацьких труднощів: відмінності в мовних нормах, жанрово-стилістичні відмінності та соціокультурні відмінності [9: 39-42].

В той же час Б. Д. Добровольский серед мовних перекладацьких труднощів виділяє «очевидні» та «приховані». До «очевидних» мовних перекладацьких труднощів він відносить: різницю в граматичній побудові мови, фонетичні та орфографічні відмінності, а до «прихованих» – повноту смислу одиниць, що передається засобами однієї мови та їх стилістичні конотації, лексико-фразеологічну відповідність, а також «хибних друзів перекладача». Крім того, Б.Д.Добровольский виділяє позамовні соціокультурні перекладацькі труднощі, а саме: безеквівалентне лексика, оманливе еквівалентність як результат соціокультурних факторів, соціокультурний контекст та власні назви [2].

В свою чергу, Т.Д.Пасічник, враховуючи фази процесу писемного перекладу, виділяє труднощі, які притаманні певним етапам здійснення перекладу. Так, на фазі аналізу характерними є труднощі розпізнавання лексичних одиниць; на фазі реалізації перекладу – вибір перекладацької стратегії перекладу для здійснення перекладу лексичних одиниць; на фазі оцінювання – перевірка досягнення комунікативних намірів автора, труднощі можуть проявлятися в об'єктивному оцінюванні тексту перекладу та обґрунтуванням вибраних перекладацьких стратегій; на фазі редагування – усування мовних, позамовних, жанрово-стилістичних недоліків тексту-перекладу, здійснення прагматичної адаптації тексту перекладу за необхідності [9: 49-53].

Головною задачею, що стоїть перед письмовим перекладачем є знаходження еквівалентів англійським лексичним одиницям в українській мові. Уважно проаналізувавши роботи з цього питання, нами були виділені наступні труднощі при здійсненні писемного перекладу з англійської на українську мови:

1) полісемантичність, що проявляється в багатозначності англійських лексичних одиниць (*power* – сила, міць, енергія, продуктивність, розумова здібність; *право*; *повноваження*; *rank* – ряд, шеренга, низка, порядок, звання категорія) [4: 115; 5: 142-143; 1: 104];

2) інтернаціональні багатозначні слова (*progress* – прогрес, розвиток; досягнення, успіхи; хід, перебіг; *control* – управління, керування, перевірка, стриманість, регулювання) [9: 43];

3) безеквівалентна лексика (*sheperd's pie* – *пиріг з м'ясом, національна страва Великої Британії, The English Channel* – *Ла Мани*) [9: 42-46];

4) терміни (*interface* – *поверхня поділу (напр., шарів рідин); межа поділу (двох тіл); поверхня контакту; стик; область контакту, взаємодії (між чим-небудь); засіб здійснення взаємного впливу або взаємозв'язку; обч. пристрій сполучення; сполучна ланка між комп'ютером та машиною*) [9: 44; 6];

5) «хибні друзі перекладача» (*artist, dramatic, popular*) [4: 168-169; 7];

6) неологізми (*briefing* – *брифінг, air bridge* – *повітряний міст*) [3; 1: 145 – 146];

7) фразеологізми, ідіоматичні вирази (*to sit above the salt* – *займати високу посаду, to rain cats and dogs* – *дощ лє як з відра*) [8; 5: 111– 129];

8) прислів'я, приказки, алюзії, цитати (*birds of feather flock together* – *свій свояка вгадає здалека, "Success doesn't come to you...you go to it." Marva Collins* – «*Успіх сам не приходить... Ви йдете до нього.*» *Марва Колінз*).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гуськова Т.И., Зиборова Г.М. Трудности перевода общественно-политического текста с английского на русский язык: Учебное пособие для ин-тов и фак. иностр. яз. – 3-е изд., испр. и доп. на англ. яз. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2000. – 228с.

2. Добровольский Б.Д. Лексические трудности перевода в лингвокультурном аспекте: автореф. ... канд.филол.наук: 10.02.20 / Добровольский Борис Дмитриевич. – Москва. 2009 – С. 3.

3. Зацний Ю.А., Янков А.В. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник. Словник. Вінниця: Нова Книга, 2008. – 360 с.

4. Зражевская Т.А., Гуськова Т.И. Трудности перевода общественно-политического текста с английского языка на русский: учебное пособие / Т.А. Зражевская, Т.И. Гуськова. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Высш.шк., 1986. – 240 с.

5. Клименко А.В. Ремесло перевода. Практический курс / А.В.Клименко. – М.: АСТ:Восток-Запад, 2008. – 636 с.
6. Королева Е.В. Трудности учебного перевода терминов и приемы их преодоления: дис. ... канд.филол. наук: 10.02.20 / Королева Елена Владимировна. – Москва. 2005. – С. 74.
7. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства. Підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2008 – С. 230-231.
8. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. – Вінниця. «Нова Книга», 2003 – С. 182-207.
9. Пасічник Т.Д. Методика навчання майбутніх філологів писемного двостороннього перекладу комерційних листів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Пасічник Тетяна Дмитрівна. – Київ. 2011. – С. 300.

Ю. В. Васильева

*Харьковский гуманитарный университет «Народная
украинская академия»*

Научный руководитель: канд. филол. наук, профессор И. В. Змиёва

Бизнесмен как языковая личность и лингвокультурный типаж

В современной лингвистике актуальной задачей является изучение постоянно развивающихся явлений и понятий окружающего мира. Сюда можно отнести все сферы жизнедеятельности человека, в том числе и экономическую сферу, которая играет необычайно важную роль, как для развития общества в целом, так и для личного самосовершенствования человека в качестве индивидуальной языковой личности.

Языковая личность – это обобщенный образ носителя культурно-языковых и коммуникативно-деятельностных ценностей, знаний, установок и поведенческих реакций [4: 10]. Как представитель определенной социальной сферы, она может быть отождествлена с понятием ‘лингвокультурный типаж’, который представляет собой узнаваемый образ представителя определенной культуры, а совокупность таких образов составляет культуру того или иного общества [1: 8]. Таким образом,

лингвокультурный типаж БИЗНЕСМЕН характеризуется социальным статусом, речевыми признаками, поведенческими и ценностными характеристиками.

Предпринимательская деятельность является основой рыночной экономики, и предприниматель, бизнесмен, представляет собой одну из ключевых социально значимых фигур в индустриальном обществе [1: 136].

Бизнесмен – это деловой человек, предприниматель, коммерсант, антрепренер; лицо, занимающееся собственным бизнесом – владелец, учредитель, имеющее свое дело, свой бизнес, необходимые средства в целях получения прибыли или иной выгоды. Предмет занятия бизнесмена – осуществление бизнес-операций [2: 10].

Businessman is a person concerned with commerce or trading [5: 132]. Существительное *businessman* (от *busy*), означает *engaged in work or other occupation, having plenty to do; full of activity* [5: 132].

Ведение бизнеса – дело непростое, требующее затрат времени, финансов и интеллекта. Для ведения бизнес-деятельности необходимо обладать определенным багажом знаний, которые должны охватывать не только сферу непосредственных интересов, например, знания о текущей политической и экономической ситуации в стране, минимальное представление о новостях культуры. Бизнесмен должен обладать навыками самопрезентации и, соответственно, презентации бизнеса. Необходимым является освоение вербальных и паравербальных приемов построения эффективных коммуникаций ('активное слушание', речевые навыки, работа с возражениями, правильное использование 'языка тела') [3].

В бизнес-среде внешность играет особую роль – ведь большинство бизнесменов принимает решение, основываясь не на расчетах, а на своих ощущениях. Возраст человека, начинающего предпринимательскую деятельность, не имеет принципиального значения. Однако если он обладает необходимыми знаниями и подготовкой, то более раннее начало дает ему большие возможности преуспеть [3].

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Аксиологическая лингвистика: лингвокультурные типы: Сб. науч. тр. / Под ред. В.И. Карасика. Волгоград: Парадигма, 2005. – 310 с.
2. Лозовский Л.Ш., Райзберг Б.А. Универсальный бизнес-словарь. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 640 с.
3. Образ современного бизнесмена [Электронный ресурс]: – Режим доступа: <http://tehnokraft.ru/svoe-delo/>.
4. Языковая личность: культурные концепты: Сб. науч. тр. / ВГПУ, ПМПУ. Волгоград – Архангельск: Перемена, 1996. – 259 с.
5. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English language (lexicon publications, inc. Danbury), 1993. – 1973 с.

О. В. Васьківська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук Н. М. Андрійчук*

Вживання ідіоматичних одиниць у публіцистичному стилі

Ідіоми англійської мови – це невід’ємна частина мови та культури кожної нації. Вони відображають історію народу, своєрідність його традицій та побуту. Більшість фразеологізмів пов’язана з людиною, різними сферами її діяльності. Швейцарський лінгвіст Ш. Баллі пояснював це явище: „Віковічна недосконалість людського розуму виявляється також і в тому, що людина завжди прагне одухотворити усе, що її оточує. Вона не може уявити собі, що природа мертва та бездушна; її уява постійно наділяє життям неживі предмети, але це ще не все: людина постійно наділяє предмети зовнішнього світу рисами та прагненнями, властивими її особистості” [1; 134].

Ідіоми часто можна почути у мовленні пересічного англійця, побачити на сторінках книг, журналів чи газет. За допомогою періодичних видань як одного із засобів інформації, можна вплинути на широку та неоднорідну аудиторію читачів. Такі видання зазвичай читають в метро, за обідом, після роботи і тощо), тому існує необхідність подавати матеріал стисло, але при

цьому вмістити всю необхідну інформацію у дозволений обсяг статті. Отже, використовуючи той або інший фразеологізм у статті потрібно оцінити його зміст, граматичні і лексичні характеристики, а також врахувати, яка приблизна кількість людей зрозуміє його суть.

Дана наукова стаття має на меті проаналізувати структурно-граматичні особливості ідіоматичних виразів англійської мови, що застосовуються в газетно-публіцистичному стилі.

Активний вплив засобів масової інформації на формування суспільної свідомості є очевидним фактом, тому вивчення лінгвістичних проблем (вживання ідіоматичних одиниць, що знаходять своє місце в англійській пресі), пов'язаних із взаємодією людини і періодичних видань, викликає значний інтерес і є актуальним для вивчення. Якщо пересічна людина прочитає в газеті таку фразу: *“Some people who met a spouse online and later divorced aren't **losing heart**. Some even say they would date online again”*, вона зверне увагу на ідіому *“to lose heart”*, що означає розчаруватися [2]. В даному випадку наголошується і підкреслюється сенс речення і об'єктивність явища, тим самим ще більше зацікавлюючи читача.

Публіцистичному стилю властиві дві основні функції, які невід'ємно пов'язані одна з одною, – інформаційна і експресивна. Експресивна функція (функція впливу), одна з найважливіших для газетно-публіцистичного стилю, зумовлює гостру потребу публіцистики у виразних засобах. Ідіоматичні вирази надають газетному тексту певну впливову силу, допомагають створювати специфічну образність. Вони здатні не тільки висловити відповідну думку більш цілісно, а й передати своєрідне ставлення, оцінку. Наприклад, ідіома „із шкіри пнутися” (to take pains to do something) виражає більше експресивності, ніж звичайне словосполучення: намагатися щось зробити (to try) [3; 381].

Важливо зазначити, що перед читанням будь-яка людина, перш за все, зверне увагу на заголовок статті. Заголовки матеріалів у періодиці – одні з найважливіших її елементів. Від їх характеру та оформлення багато в чому залежить „обличчя” видання. Газетний заголовок являє собою важливий компонент інформації. Його основною метою є залучення уваги читача до

найбільш важливої і цікавої частини повідомлення. Таким чином, доцільно вживати ідіоматичні одиниці в шапці статей.

Нерідко для вираження іронії з приводу того, що відбувається або досягнення комічного ефекту автор використовує ідіому, підбираючи контекст таким чином, що компоненти фразеологізму сприймаються в буквальному значенні. Наприклад: *“Taking a joke by Dostoevskiy – Достоевському втерли носа”* – читач, заінтригований можливістю творчого суперництва з великим письменником, насправді дізнається, що всього-на-всього пройшов літературний суботник біля пам'ятника відомому російському письменнику Ф.М.Достоевському, де відомі письменники займалися прибиранням «визначних місць, овіяних літературною славою». На тій же сторінці газети читаємо: *“The film is from the thin air – Фільм з пустого місця”*. Автор нібито критикує фільм, знятий ні про що, однак тут використаний той самий прийом буквалізації фразеології: дія фільму даного фільму відбувається в пустині, що символізує екзистенційну пустелю людського життя [4].

Публіцисти звертаються до фразеологічних запасів рідної мови як до невичерпного джерела мовної експресії. Однак незнання точного значення ідіоми, його лексико-граматичного складу, експресивно-стилістичних особливостей, сфери вживання, сполучуваності, нарешті, неуважне ставлення до образної природи ідіоматичної одиниці призводять до стилістичних помилок. Тому дуже часто емоційно-експресивне забарвлення і функціонально-стилістична стійкість ідіоми накладають обмеження на їх використання в мові. Більше того, вживання ідіоми без урахування його семантики і граматичних особливостей призводить до порушення лексичного змісту даного виразу. Подібні помилки, по суті, не відрізняються від аналогічних стилістичних помилок при використанні окремих слів.

Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити наступний висновок: вміле використання ідіом в текстах сучасної англійської періодики робить мову більш яскравою, виразною, емоційно забарвленою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1986. – с. 381.
2. The Wall Street Journal / 14.10.2005 – Режим доступу: <https://www.wsjeuropesubs.com/subscriptions/>.
3. Винарева Л.А., Янсон В.В. Английские идиомы. – К.: ИП Логос – М, 2008. – с. 385.
4. Комерсант / № 71 / 23.04.2003 – Режим доступу: <http://www.kommersant.ua/>.

О. С. Вербовська

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, старший викладач

Т. П. Ковальова

Слогани німецької та української політичної реклами у зіставному аспекті

Простір сучасного рекламного дискурсу представлений різноманітним видів реклами, серед яких важливе місце посідає політична реклама. Вивченням даного виду реклами займалися, зокрема, такі сучасні дослідники рекламного дискурсу, як О. Зелінська, А.В. Ковалевська, Є. С. Коваленко, Ю.В. Кривобок, Ю.В. Станкевич та ін.

Політична реклама надає інформацію про політичні партії (об'єднання), органи державної влади, державні та громадські організації з метою здійснення цілеспрямованого впливу на реципієнта в напрямку формування або зміцнення його позитивного ставлення до рекламодавця (політичного діяча чи партії) [2: 96]. Зазвичай тексти політичної реклами складаються з двох негомогенних частин – вербальної та невербальної. Центральним вербальним компонентом рекламного тексту є слоган – ключова фраза рекламного повідомлення, що передає його основну ідею.

У політичній рекламі слоган є носієм багатьох функцій, які підпорядковані реалізації основної інтенції рекламного повідомлення. Серед них *атрактивна функція* – привернути

увагу цільової аудиторії до об'єкта реклами, *інформативна* – акцентувати основні напрямки діяльності адресанта, та *емотивна функція* – сформувати певний емоційний образ, пов'язаний з об'єктом реклами. Крім того, слоган має забезпечити легке запам'ятовування всього словесного ряду рекламного повідомлення [3: 175].

Метою статті є виявлення структурно-синтаксичних та лексико-стилістичних особливостей побудови слоганів німецької та української політичної реклами.

Як показав аналіз синтаксичної структури, слогани німецької та української політичної реклами представлені переважно односкладним поширеним реченням (*Unser Land kann mehr; Прийшов час сильних!*), адже адресант краще запам'ятовує чіткий та лаконічний слоган, ніж той, який обтяжений кількома граматичними основами. Лише незначна частина слоганів представлені у вигляді складного речення, наприклад: *Wir kämpfen für eine Mindestsicherung, die vor Armut schützt!*; *Вони обіцяють, вона – працює*. Суттєвою відмінністю німецькомовних політичних слоганів є велика частота використання називних речень (*Wachstum. Arbeit. Sicherheit*), тоді як в українській політичній рекламі порівняно більше слоганів, репрезентованих дієслівним реченням (*Будуємо разом нову Україну; Зупинимо розпад держави!*).

Щодо комунікативної структури речень, найбільш поширеними є слогани, представлені розповідним реченням, наприклад: *Wir haben die Kraft für Sicherheit und Freiheit; Wir wollen mehr; Я вірю в Україну; Україна для людей*. Слогани, в яких ін'юнктив є експліцитно вираженням (*Wählen Sie SPD!; Захисти Україну!*), – загалом менш численні, що свідчить про бажання адресанта уникати категоричних та директивних висловлювань.

Характерною особливістю українських політичних слоганів є використання емоційно забарвлених окличних речень, наприклад: *Україні бути щасливою!; Почую кожного!* У структурі німецьких слоганів домінують неокличні речення, проте емоційна тональність створюється завдяки вживанню певних засобів увиразнення, зокрема, стилістичних прийомів

паралелізму (*Zukunft denken. Vertrauen schaffen*) та парцеляції (*Anpacken. Für unser Land*).

Аналіз лексичного складу слоганів у частиномовному аспекті виявив значне переважання абстрактних іменників (*Sicherheit, Kraft, Verantwortung, Zukunft*; *свобода, майбутнє, розвиток*) над конкретними (*Land, Deutschland, Mensch*; *країна, Україна, людина*). На другому місці за кількістю окремих словоформ та частотою їх вживання виступають дієслівні форми теперішнього та майбутнього часу (*kämpfen, schützt, braucht*; *будуємо, вірю, зупинимо, почую*). Проте у вітчизняних політичних слоганах, зміст яких направлений на відображення результатів політичної діяльності рекламодавця, зустрічаються також дієслівні форми минулого часу та віддієслівні форми (*прийшов, захистив, створено, врятовано*). Слід також виокремити групу прикметників з оцінним конотативним значенням (*stark, glücklich, neu*; *справедливий, гідний*).

Аналіз семантичної структури слоганів показав, що серед лексичних одиниць домінують ті, які можна віднести до тематичної групи "соціальний добробут" (*Gemeinsam für den Sozialen Fortschritt; Молоді – впевнений старт; Пенсії виплачено без затримок*). Деяка відмінність спостерігається у вживанні лексики тематичної групи "економічний розвиток", більш поширеної у німецьких слоганах (*Wirtschaft mit Vernunft*), та у вживанні лексики тематичної групи "демократизація суспільства", використання якої є більш типовим для української політичної реклами (*Від влади чиновників – до влади народу!*).

Як було вище зазначено, слоган є носієм атрактивної функції. Реалізації цієї функції сприяє, перш за все, стилістичне оформлення слогана. Серед лексичних засобів стилістичної виразності найбільш вживаними є описово-оцінні епітети (*Родюча земля – багаті селяни!; Sichere Arbeit – Gerechter Lohn*), метафори та метонімії (*Europa braucht Dich!; Майбутнє народжується в родині*). Відмінною рисою українських слоганів є використання прийому антитези (*Вони заважають, вона – працює*); характерним для німецьких слоганів є вживання речень з ознаками комунікативної та змістової незавершеності (*Weil warme Worte nicht satt machen*), завдяки яким відбувається діалогізація рекламної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бутенко Н. Ю. Соціальна психологія в рекламі. – К.: КНЕУ, 2006. – 384 с.
2. Вознесенська О. Політичний текст і електоральна поведінка населення // Соціальна психологія. – №5. – 2004 – С. 79-89.
3. Коваленко Є. С. Структурна організація рекламного тексту в аспекті його лінгвістичного аналізу // Лінгвістичні студії. – К., 2009 – № 18. – С. 173-177.

Д. Ю. Возна

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. Г. Єсипенко*

Моделювання прототипної ситуації концепту CHALLENGE

В нашому дослідженні зроблена спроба моделювання прототипних ситуацій концепту CHALLENGE. Теоретичною основою методології дослідження є теорія прототипів А. Вержбицької. Для виявлення поняттєвих ознак концепту проаналізуємо словникові дефініції лексеми CHALLENGE, що знаходимо в Oxford American Desk Dictionary and Thesaurus: 1) a call to someone to participate in a competitive situation or fight to decide who is superior in terms of ability or strength; a task or situation that tests someone's abilities; an attempt to win a contest or championship in a sport 2) a call to prove or justify something a challenge to the legality of the banning order; a guard's call for a password or other proof of identity; an objection regarding the eligibility or suitability of a jury member 3) [mass noun] exposure of the immune system to pathogenic organisms or antigens [5 ,123-124].

Великий тлумачний словник сучасної української мови подає наступні визначення слова ВИКЛИК, у,ч. – 1. Прохання або вимога з'явитися куди-небудь.// Оплекси, вигуки глядачів як прохання, вимога до артиста(ів) вийти на сцену (для схвалення виступу або повторення його). // Знак, сигнал (телефонний, радіо і т. ін.), за допомогою якого зв'язуються на відділі для повідомлення, розмови. 2. Вимога, спонукання до будь-яких дій, відносин. //Заклик до змагання, до участі у чому-небудь. //Категорична, різка пропозиція вступити в боротьбу, поєдинок

або дія, спрямована на те, щоб втягнути у поєдинок. 3. У системах обробки інформації – команда обчислювальної системи для виконання допоміжного алгоритму та дія для її виконання. [1, 136].

Порівнявши дефініції CHALLENGE/ВИКЛИК, ми встановили, що перші чотири значення співпадають, на основі чого робимо висновок, що ці дефініції є найбільш типовими у вживанні цього концепту, і ми робимо припущення, що концепт CHALLENGE/ВИКЛИК передбачає об'єкт та суб'єкт дії, а також конфлікт, спонукання чи стимул до дії який створює суб'єкт по відношенню до об'єкту. Ці відомості необхідні для виведення прототипу даного концепту.

Зміст більшості природних категорій визначається не їхніми головними властивостями, а тими характеристиками, які притаманні їх найбільш типовому членові, тобто є прототипними [2, 328-350]. На цій теоретичній основі, ми пропонуємо тлумачення даного концепту на мові «дискретних семантичних ознак»:

X викликає $U = X$ робить виклик U

X робить щось, каже щось U

U відчуває необхідність зробити щось, сказати щось у відповідь

X , U можуть бути особами, групою осіб, суспільством. U може бути також неістотою, абстрактним поняттям тощо [люди би сказали, що X стимулює діяльність, реакцію U , спонукає до дії].

Одержавши дану формулу, ми застосовуємо її для аналізу концепту в художньому дискурсі. Матеріалом дослідження було обрано роман Джека Лондона «Мартін Іден» та, відповідно, його переклад виконаний М. Рябовою.

Використовуючи формулу X викликає $U = X$ робить виклик U , наведемо та окреслимо ситуації, що відповідають трьом основним ознакам досліджуваного концепту, а саме: 1) об'єкт дії; 2) суб'єкт дії; 3) конфлікт, спонукання чи стимул до дії який створює суб'єкт по відношенню до об'єкту.

У даному творі, відповідно до сюжету, є 8 ситуацій, що вербалізують концепт CHALLENGE/ВИКЛИК:

1. Мартін (об'єкт) відчуває моральний обов'язок (мораль виступає суб'єктом) захистити Артура Морза у бійці (конфлікт).

2. Мартін (об'єкт) відчуває потребу (суспільство, класова система виступає суб'єктом) гідно поводитись, відвідуючи сімейство Морзів (візит як стимул).

3. Мартін (об'єкт), маючи почуття (стимул) до Рут Морз, прагне стати гідним її (суб'єкт – прихильність Рут завдяки відповідному статусу).

4. Рут (суб'єкт) вважає за свій моральний обов'язок змінити Мартіна (об'єкт), маючи симпатію та співчуваючи юнакові (стимул).

5. Мартін (він виступає як суб'єктом так і об'єктом) прагне стати письменником (стимулом є ситуація № 3).

6. Рут (суб'єкт) спонукає та допомагає підготуватися (стимул) Мартінові (об'єкт) скласти іспити в середню школу.

7. Мартін (він виступає як суб'єктом так і об'єктом) вирішує писати заради заробітку, витративши кошти зароблені у мореплаванні (стимул).

8. Мартін (об'єкт) відчуває природне (людська сутність – суб'єкт) прагнення (саме поривання являється стимулом) до щастя.

Відповідно до вищеподаних ситуацій, можна змодельовати внутрішню логіку розвитку значення концепту CHALLENGE в оцінках ситуацій, для яких даний концепт виступає «парасольковим», тобто, архіконцептом. Таким чином, концепт CHALLENGE позначає небезпечну та ворожу ситуацію лише одного разу в романі «Мартін Іден» Джека Лондона, а характерною є складна ситуація, що вимагає від об'єкта зусиль для подолання певних труднощів. Для ситуацій такого типу характерним розвитком буде наступна послідовність ознак ситуації: **складна → дискомфортна → стимулююча до певної реакції**.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

2. Rosch E. Natural categories / E. Rosch // Cognitive psychology, 1973. – V.4. – P.328-350.

3. Лондон Джек. Мартін Іден / Джек Лондон. Пер. Рябова М. – К.: Молодь, – 1968. – 88 с.
4. London Jack. Martin Eden / Jack London // Penguin Twentieth Century Classics. – NY: The Penguin Group, 1993. – 184 p.
5. Oxford American Desk Dictionary and Thesaurus / Managing Editor: Elizabeth J. Jewell. – Oxford University Press, 2005. – 2nd edition. – p. 1004. – ISBN 0-425-18068.

О. А. Войтович

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. В. Кузнєцова*

Континуум у системі текстових категорій

Текст – не хаотичне нагромадження одиниць різних мовних рівнів, а упорядкована система, в якій все взаємопов'язане та взаємообумовлене. Його системність та структурованість не заперечує, а, навпаки, передбачає можливість його формального (архітектонічного) та змістовного (композиційного) членування [2: 74]. Членування тексту породжує такі категорії, як ретроспекція, континуум, переакцентуація та деякі інші, що пов'язані з просторово-часовими відношеннями [1: 51].

Гальперін І. Р. визначає континуум як неперервне формування чогось, тобто нерозчленований потік руху в часі і просторі. Сам термін континуум означає логічну послідовність, темпоральну або просторову взаємозалежність окремих повідомлень, фактів, подій та ін. [1: 87].

Кожний текст, що описує явища і події, зображує як вони протікають у часі. Час протікання зображуваних подій не тотожний реальному часу, що проходить при читанні тексту, – це уявний або зображуваний час. У застосуванні до художнього тексту зображуваний час часто називають художнім часом [3: 110].

Тимчасовий і просторовий континуум є дієвими засобами для того, щоб викликати у читача відчуття руху. Просторовий континуум у художніх текстах набагато точніший, ніж часовий. Географічні назви місця подій і опис цих місць нерідко надаються в абсолютно реалістичному плані. На відміну від

простору час є найбільш нереалістичною концепцією [1: 89; 1: 93].

Художній час – невід’ємний елемент художнього відображення світу, форма існування сюжету, категорія розвитку дії. Це складне переплетіння трьох порогів сприйняття – автора, читача і персонажів [4: 15].

Континуум художнього тексту базується звичайно на порушенні реальної послідовності подій [1: 87]. Зазвичай це прискорення ходу часу, так що тривалі проміжки його вміщуються в текстах, які читаються від декількох хвилин до кількох годин. Зустрічається також уповільнення часу – докладний опис подій, які насправді повинні були відбуватися майже миттєво. Про зупинення художнього часу можна говорити у випадку описів, наприклад пейзажних або портретних, які відносяться до одного і того ж моменту часу, хоча й представляють собою послідовність висловлювань [3: 110].

Зміст художнього тексту в жодному разі не є автоматичним відображенням життєвих фактів – він має складні, історично мінливі, до кінця ще не вивчені закони побудови [3: 184]. Необхідними в його побудові, однак, є також суто мовні засоби – одиниці лексичної і граматичної систем мови. У галузі лексики це слова, що позначають час і рух у часі, як *yesterday*, *today*, *earlier*, *later* і т. п. В області граматики це форми дієслівних часів [3: 111].

Континуум представляє читачеві можливість творчо сприймати текст: доводиться домислювати деякі факти, шукати причинно-наслідкові та означальні відношення між розірваними діями і пов'язувати їх між собою, відновлюючи їх безперервність [1: 93].

Сила континууму полягає саме в тому, що він здатний нівелювати темпоральні відмінності, особливо якщо вони знаходяться в межах одної надфразової єдності [1: 96]. Важливо підкреслити, що сам рух тексту, тобто його поступальний характер, змушує читача бачити безперервність у його переривчастості.

Отже, виходячи з усього зазначеного, можна зробити висновок, що континуум у його розбитті на епізоди – важлива граматична категорія тексту. Крім суто психологічних підстав –

можливість і легкість сприйняття процесу при його деталізації – континуум забезпечує можливість переакцентуації окремих деталей. Таким чином, ми можемо стверджувати, що континуум – це категорія, що забезпечує конкретність та реалістичність зображення і відіграє важливу роль у системі текстових категорій. Викладене вище показує доцільність дослідження категорії континууму як важливої категорії будь-якого художнього тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Изд. 4-е, стереотипное / И. Р. Гальперин. – М: КомКнига, 2006. – 144 с.
2. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Навчальний посібник для студентів старших курсів факультетів англійської мови / В. А. Кухаренко. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. – 272 с.
3. Пелевина Н. Ф. Стилистический анализ художественного текста. Учебное пособие для студентов педагогических институтов по специальности №2103 «Иностранные языки» / Н. Ф. Пелевина. – Л.: Просвещение, 1980. – 272 с.
4. Тураева З. Я. Категория времени. Время грамматическое и время художественное (на материале английского языка): Учебное пособие [для институтов и факультетов иностранных языков] / З. Я. Тураева. – М.: Высшая школа, 1979. – 219 с.

О. С. Волкова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. В. Кузнєцова*

Особливості актуалізації концептів СПРАВЕДЛИВІСТЬ-НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ у романах Д. Грішема ("The Rainmaker", "The Chamber")

Статтю присвячено когнітивно-дискурсивному дослідженню базових концептів аналізованих творів. **Актуальність** досліджуваної проблеми обумовлена необхідності проведення досліджень «антиконцептів» [1: 53], тобто пар концептів з контрастною семантикою, на базі художнього дискурсу.

В лінгвістиці вказувалося на існування великої кількості дублетів наприклад, правда – справедливість, щастя – спокій. Проте на сьогодні відсутні праці присвячені лінгвістичному висвітленню понять «несправедливості», «нещастя»[1: 53].

Матеріалом дослідження слугували тексти двох романів “*The Chamber*”, “*The Rainmaker*” (J. Grisham), загальним обсягом 920 ст., 362 фрагменти.

Дослідження художнього дискурсу створеного Д. Грішемом, свідчить про те, що у його творах виявляються частотними концепти JUSTICE та INJUSTICE. Актуалізація цих концептів здійснюється шляхом цілої низки лінгвістичних засобів, серед яких не останнє місце посідають засоби стилістичної виразності.

Розглянемо особливості презентації концепту та антиконцепту у досліджуваних творах.

Високою частотністю відзначається реалізація досліджуваних концептів шляхом **лексичних та стилістичних засобів** у сполученні з **графічними прийомами**, наприклад:

«I’m alone and outgunned, scared and inexperienced, but I’m right. If the Blacks do not prevail in this lawsuit, then there is nothing fair with the system. » [II: 262]

Концепт НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ виражений за допомогою **низки епітетів**, що знаходяться один за одним: *alone and outgunned, scared and inexperienced*, і створюють градацію, яка миттєво переходить в ретардацію, антиклімакс: *but I’m right*. Концепт СПРАВЕДЛИВІСТЬ виражений лексемою *right*, яка для підсилення ефекту графічно виділяється курсивом. В аналізованому фрагменті актуалізація концепту відбувається поступово, її можна поділити на 2 етапи: безпосередню актуалізацію та підготовку до неї. У першому реченні семантично створюються передумови для реалізації концепту, таким чином створюється певний запланований ефект. У другому реченні мегаконцепт JUSTICE – INJUSTICE виражається за допомогою синонімічного до *justice* слова *fair* (справедливий, чесний), тобто відбувається майже буквальна актуалізація концепту.

В аналізованих романах мегаконцепт JUSTICE – INJUSTICE часто реалізується **через допоміжні концепти REVENGE** (помста), *HATRED* (ненависть) та *GUILT* (вина). У романі “*The*

Rainmaker" йдеться про протистояння молодого, недосвідченого юриста Руді Бейлора великій страховій компанії, що володіє великим капіталом і відповідальна за смерть людини, через ненадання їй необхідної вчасної матеріальної допомоги. Розглянемо деякі приклади такої реалізації мегаконцепту.

There will not be many more moments sitting in this room. I stare at his bony frame barely visible under the sheets, and I vow revenge. [II: 262]

Тут спостерігаємо актуалізацію концепту *JUSTICE* через концепт *REVENGE*, виражений буквально словом відповідної семантики. Це зрозуміло з контексту: хворобливо худа людина, про яку йдеться, помирає через несправедливе та непрофесійне ставлення до неї.

В аналізованому художньому дискурсі, який представлений текстами романів, мегаконцепт *JUSTICE – INJUSTICE* є виразником основної ідеї твору. Матеріал показує, що зазвичай цей мегаконцепт не виражається буквально. Найбільш типовими способами лінгвістичної виразності можна назвати:

- описовий спосіб з використанням засобів стилістичної виразності;
- актуалізація через співвідносні концепти *REVENGE* (помста), *HATRED* (ненависть) та *GUILT* (вина), які також часто представлені описовим способом;
- важливе місце в актуалізації досліджуваного мегаконцепту посідають засоби стилістичної виразності, а саме стилістичні контрасти, які створюються за допомогою градації, клімаксу та антиклімаксу, акцентоване вираження концептів синонімами та описовим способом.

Дослідження авторських способів актуалізації мегаконцепту *JUSTICE – INJUSTICE* свідчать про важливість понять «справедливість», «несправедливість» для поглядів Д.Грішема, що може розглядатися як віддзеркалення його особистісного світобачення.

У подальшому перспективним є вивчення реалізації даного та інших мегаконцептів у інших романах, та продуктах діяльності інших письменників. Результати дослідження можуть також використовуватися при типологічних дослідженнях актуалізації зазначеного мегаконцепту у дискурсі різних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Воркачев С. Г. От лингвоконцептологии к лингвоидеологии: поиски метода // Vita in lingua: [сборник статей] / отв. ред. В. И. Карасик. – Краснодар: Атриум, 2007. – С. 39-60.

СПИСОК ТЕКСТІВ, ЯКІ СЛУГУВАЛИ МАТЕРІАЛОМ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ:

I. John Grisham. The Chamber./ Printed and bound in Germany by Elsnerdruck, Berlin, – 1998. – 486 с.

II. John Grisham. The Rainmaker./ Printed and bound in Germany by Elsnerdruck, Berlin, – 1998. – 434 с.

В. М. Волошин

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Г. Котнюк*

Особливості самохарактеристики у внутрішньому мовленні головного героя роману Ернеста Хемінгуея «По кому подзвін»

Основою денотатної структури художнього твору є конфлікт, який задається персонажами, створеними автором. Вони виступають носіями або противниками авторських ідей. Яскравість створеного образу впливає на читачів, роблячи його прикладом для наслідування [2: 155; 156].

У творі Ернеста Хемінгуея «По кому подзвін» [3] розповідається про боротьбу іспанських республіканців з фашизмом у тилу ворога, в гірському партизанському краю Іспанії. Але головна діюча особа не іспанець, а один з тих улюблених Хемінгуеєм інтелігентів – американців, на ім'я Роберт Джордан.

Створення образу головного героя твору відбувається не тільки у мові автора, але й у мовленні самого персонажу. Те, що персонаж заявляє від свого імені, є його самохарактеристикою [2: 156]. Вона створюється і передається через зовнішнє та внутрішнє мовлення літературного героя.

Метою статті є аналіз внутрішнього мовлення, як засобу саморозкриття Роберта Джордана.

На відміну від зовнішнього мовлення, яке вимовляється вголос і передається через монолог та діалог, **внутрішнє мовлення** – це внутрішній беззвучний процес, що недоступний для сприйняття іншими людьми. Воно не направлене адресату для передачі йому якої-небудь інформації, а носить самонаправлений характер [2: 170].

Основною формою, в якій представлене внутрішнє мовлення, є внутрішній монолог – невисловлені думки персонажа [2: 174]. Це важливий засіб, за допомогою якого автор розкриває внутрішню боротьбу дійової особи, її роздуми, вагання, сумніви, прагнення тощо [1: 85]. Наодинці з собою герой роздумує, згадує, аналізує, планує. Відсутність свідків та співрозмовників забезпечує повну відвертість персонажа [2: 174]. Наприклад:

... Neither you nor this old man is anything. You are instruments to do your duty. There are necessary orders that are no fault of yours and there is a bridge and that bridge can be the point on which the future of human race can turn... [3: 75].

У своїх думках Роберт замислюється над нікчемністю людського життя під час війни. Люди, на його думку, лише знаряддя, яке повинно виконувати своє призначення. І хоча він незадоволений наказами свого командира, але намагається примусити себе заспокоїтися, розуміючи, що хвилювання може лише зашкодити виконанню операції. Тому він подумки наказує собі сконцентруватися на завданні та думати про щось інше:

... You have only one thing to do and you must do. Only one thing, hell, he thought. If it were one thing it was easy. Stop worrying, you windy bastard, he said to himself. Think about something else... [3: 75].

Стан переживання головного героя роману передається через лайливе слово «*hell*», несхвальне слово «*windy*» та образливе «*bastard*». Використання цих слів у внутрішньому мовленні Роберта свідчить про його відвертість перед собою. Тільки наодинці зі своїми думками, Джордан повністю розкриває свій психологічний стан та прямоту свого характеру.

У свої спогадах Роберт згадує знайомих, аналізує події, що відбулися думає про минуле та майбутнє, будує плани:

...Poor old Kashkin, Robert Jordan thought. He must have doing more harm than good around here. I wish I would have known he was that jumpy as far back as then. They should have pulled him out... [3: 53]

In Madrid I wanted to buy some books , to go to the Florida Hotel and get a room and to have a hot bath, he thought [3: 259].

The two posts will be destroyed and the bridge will be blown according to Golz's orders and that is all of my responsibility [3: 257].

Наведені приклади внутрішнього мовлення розкривають Роберта Джордана, як людину відповідальну, досвідчену та розумну, людину, яка чітко виконує накази та готова за будь-яку ціну досягнути поставленої цілі.

Отже, внутрішнє мовлення, як засіб самохарактеристики відіграє важливу роль у розкритті образу літературного героя, оскільки воно найбільш глибоко передає внутрішні почуття та роздуми персонажа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бандура О. М. Теорія Літератури / О. М. Бандура – Київ: Видавництво «Радянська школа», 1969. – 284 с.
2. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту / В. А. Кухаренко – Вінниця: Нова Книга, 2004. – 272 с.
3. Hemingway E. «For Whom the Bell Tolls» / E. Hemingway. – Moscow: Progress Publishers, 1981. – 560 p.

Д. О. Вольницька

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. Ю. Андрушенко*

Типи інверсії у ранньонovoанглійській мові (на матеріалі комедії «Сон літньої ночі» В. Шекспіра)

У ході комунікації мова може виконувати декілька функцій: вираження емоцій, повідомлення співрозмовникам нової інформації, вплив на їх думки і вчинки. Для підкреслення значущості того чи іншого аспекту, у мові виникло явище «інверсії». Остання привертала увагу як вітчизняних, так і

зарубіжних лінгвістів, зокрема: Б. Байнер, І.Р. Гальперін, Р. Крейсер, Ю.М. Скребнєв, Р. Чен, Б. Якобсон та інші [1; 2; 4; 5; 6; 7]. І.Р. Гальперін зазначав, що традиційний, або «нейтральний» порядок слів – це такий, що не має додаткової мети повідомлення. Він може бути змінений відповідно до цілей автора, з метою досягнення ефекту емпізи [1]. О.І. Смирницький займався вивченням функцій інверсії, серед найголовніших є граматична та експресивна [3: 61]. Згідно з Б. Байнер інверсія – це «речення, у якому логічний суб'єкт займає пост-дієслівну позицію, у той час як інші постійні віддієслівні складові знаходяться в ініціальній частині складного речення» [4].

Метою дослідження є вивчення інверсії як граматичного і стилістичного засобу у ранньомовноанглійській мові.

Об'єктом дослідження є інвертовані речення виокремлені методом суцільної вибірки з комедії В. Шекспіра «Сон літньої ночі».

Актуальність дослідження полягає у загальній спрямованості сучасних лінгвістичних студій до вивчення окремих мовних явищ, зокрема інверсії в англійській мові XVI століття, що є часом формування англійської національної мови. Для синтаксису на той час властиві основні риси сучасної англійської мови, а саме: значущість порядку слів у реченні, оскільки закріплюється твердий їх порядок в усіх комунікативних типах речення (SVO) [5].

Існують різні класифікації інверсійних конструкцій, однак у даній роботі ми використовуємо класифікацію Ю. М. Скребнєва [2], які виокремив такі її типи:

1) *прогресивна* – перехід члена речення від звичайної для нього позиції у постпозицію: *My fortunes every way as fairly rank'd, // If not with vantage, as Demetrius...* [8: ACT I, Scene I].

Автор використовує в даному реченні прогресивну інверсію, щоб наголосити на стійких намірах героя стосовно своєї коханої, і незважаючи ні на що, він за неї боротиметься.

2) *регресивна* – перехід у препозицію: *So will I grow, so live, so die, my lord, // Ere I will my virgin patent up...* [8: ACT I, Scene I]. У реченні використання регресивної інверсії з препозицією допоміжного дієслова «will» пояснюється тим, що головна героїня таким чином наголошує на своїй непокірності законам

афінським та сподіванням рідного батька. «Will» у препозиції підкреслює небажання, сильний характер героїні.

3) *часткова* – переміщення частини члена речення: *Have you the lion's part written?* [8: ACT I, Scene II].

4) *повна* – переміщення члена речення: *Then to the wood will he tomorrow night//Pursue her; and for this intelligence...* [8: ACT I, Scene I]. У прикладі інверсія є повною, оскільки обставина займає препозицію і несе у собі емпатичне значення. Героїня планує пастку заради одержання перемоги та кохання.

5) *контактна* – прогресивне чи регресивне переміщення слова чи групи слів без позиційного відриву від того члена речення, до якого вони мають належати: *Have you sent to Bottom's house? Is he come home yet?* [8: ACT IV, Scene II].

6) *дистантна* – між розірваними інверсією членами є інші члени речення: *I am, my lord, as well derived as he, //As well possess'd; my love is more than his...* [8: ACT I, Scene I]. У прикладі використана дистантна інверсія, оскільки компоненти складного іменного присудка (*am derived*) розірвані звертанням (*my lord*). Саме завдяки такій його міжпозиції, герой виражає свою повагу до батька героїні і водночас наголошує на тому, що він вартий свого супротивника.

7) *первинна і вторинна інверсія* – характеризується прямим порядком слів, як у типових для розмовного мовлення загальних питаннях: а) *Tomorrow truly will I meet with thee* [8: ACT I, Scene I]; б) *How now, my love! Why is your cheek so pale?//How chance the roses there do fade so fast?* [8: ACT I, Scene I].

Висновки. Отже, варто зазначити, що у мові В. Шекспіра спостерігаються усі типи інверсії, що властиві сучасній англійській мові, а саме: прогресивна і регресивна, первинна і вторинна, повна та часткова, контактна і дистантна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. – 459 с.
2. Скребнев Ю. М. Типичные конструкции синтаксиса английской разговорной речи: Пособ. для учителей. – Уфа: Башкирский гос. ун-т им. 40-летия Октября, 1962. – 37 с.

3. Смирницкий А.И. Синтаксис английского языка. – М.: Изд-во литературы на иностранных языках, 1957. – 288 с.
4. Birner B. J., Ward G. Information Status and Non-Canonical Word Order in English. – Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1998. – 314 p.
5. Chen R. English Inversion: a Ground-Before-Figure Construction. – Berlin: Walter de Gruyter, 2003. – 333 p.
6. Jacobsson B. Inversion in English: with Special Reference to the Early Modern Period. – Uppsala: Almqvist & Wiksells boktr., 1951. – 233 p.
7. Kreyer R. Inversion in Modern Written English: Syntactic Complexity, Information Status and the Creative Writer. – Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2006. – 254 p.
8. Shakespeare W. A Midsummer Night's Dream. – New York: Washington Square Press, 1993. – 256 p.

О. О. Вялікова

*Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор А. В. Корольова*

Специфічне оформлення заголовку як графічний прийом

Графічне оформлення заголовку у сучасній поезії стає особливим графічним прийомом, стилістичним значенням якого є привертання уваги як рекламного слогану, а також вираження ідеї конкретного тексту та особистого стилю автора. Для лінгвістів найбільший інтерес становлять наступні аспекти заголовків: морфологічний, синтаксичний, стилістичний, одночасне використання знаків двох різних знакових систем, використання шрифтів та кольору, одночасне використання двох різних алфавітів [5: 75].

Аналіз заголовків українських віршованих текстів показав, що більшість з тих, де використовуються графічні прийоми, має іронічний ефект. Український поет В. Неборак назвав одну з своїх поем "Luckyj". У замітці "Замість коментаря" до неї автор пише, що "латинськими літерами прізвище "Луцький" пишеться "Luckyj" і візуально нагадує слово "lucky" – "щасливець". Таким чином назва поеми "Luckyj" натякає на стремління її героя,

модерного українця, до щастя. А це тема, що її наша літературна традиція ще не встигла, з огляду на популярність інших тем, збаналізувати" [6: 69]. Так поет іронізує з приводу сучасних цінностей пересічних українців за допомогою ГОІ (графічно-орфографічних іншомовностей) у складі графічного прийому оформлення заголовку.

Статистика використання специфічного оформлення заголовку показує, що в українських й американських поетичних текстах однаково частотно вживаються ГОІ, як іншомовне кліше, аналога якому в мові не існує або якщо аналог має меншу експресивну окраску, напр. кантрі енд вестерн [3: 107], сепаратизм но пасаран!.. [4: 60], GIRL YOU WILL BE A WOMAN SOON [2: 58], Donbass Independent [3: 51], MEMORABILIA [8: 254], ADHUC SUB JUDIS LIS [8: 706], chérie [8: 959]. Проте в українській поезії є специфіка у тому, що ГОІ (більшість з яких англomовного походження) можуть вживатись як в аутентичному вигляді (California Dreaming [2: 32], Back in USSR [2: 34]), так і транслітеровані українською мовою (кантрі енд вестерн [3: 107], нью-йорк – факін сіті [3: 78]). Особливою для української поезики також є використання іншомовної гарнітури, загалом, друковані латиницею тексти. Наприклад, назва вірша "FAMILIYA HRUZINA" Ю. Андруховича налаштовує читача на вірш, в якому тема грузинського прізвища буде розкриватись з конотацією на російську мову [2: 68]. По-перше, тут використано російсько-мовне ГОІ "Фамилия грузина" (укр. прізвище), а потім у контексті всієї збірки автор транслітерував цю назву латиницею, і у такий спосіб завуалював російське слово. Унікальним прикладом паралельного використання двох гарнітур в одному заголовку є назва збірки українського поета С. Жадана "Мері Крістмас, Джізус Крайст! (Veseloho Rizdva, Isuse!)" [3: 144], де український текст набраний латиницею, а американський – кирилицею.

Функцією графону в заголовках американських й українських поетичних текстах в загалі є надання довірчого тону та розмовного стилю. З одного боку, графон – це зниження стилю, що спрощує сприйняття інформації для пересічного читача, з іншого боку – це ускладнення тексту, додаткове кодування, що інтригує досвідченого інтерпретатора, а також неодмінно додає

іронії або сарказму. В українській поезії у специфічному оформленні заголовку використовуються як англомовні графони, під впливом західної масової культури, "I WANNA WOMAN" [2: 25], так і суто українські – "Варіація на тему оголошень у київському метрі" [4: 63]. Заголовки американських поетичних текстів, в яких використовується графон, як правило підготовлюють читача до тексту, повністю написаного за допомогою графону, напр. "buncha hardboil guys frum duh A. C. fulla" [8: 333], "oil tel duh woil doil sez" [8: 312], "ygUDuh" [8: 547].

Використання у заголовках скорочень й аббревіатур має функцію замовчування інформації, яка або неважлива для розуміння тексту, або навпаки розпалює цікавість читача прочитати й дізнатись, про що йдеться у тексті, напр. "Т. М." [7: 53], "Т. А. М." [8: 925], "Пам'яті В. К." [3: 50].

Засоби пунктуації також додають особливих відтінків значення до лексичної частини заголовку. Особливо часто знаки пунктуації вживаються в заголовках американських поетичних текстів, а саме – крапки у значенні розсіяності "ah..." [7: 218], двокрапка як натяк на наступне роз'яснення до лексичної частини заголовку "artists:" [7: 206], тире, пояснююче, що все написане далі у тексті відноситься до лексичної частини заголовку "she came out of the bathroom and said –" [7: 178] або у значенні апозіопезиса "beds, toilets, you and me –" [7: 132], знаку питання у значенні риторичного питання "how come you're not unlisted?" [7: 152].

Серед знаків ІСС в заголовках українських поетичних текстів вживаються тільки цифри, арабські або латинські, виключно у позначення дат, року або сторіччя, напр. "Коломийський полк у Парижі. 1815" [1: 66], "Ієронім Бош XX" [1: 38]. Заголовки американських поетичних текстів ширше та більш вільно використовують знаки ІСС, а саме вони можуть бути використані в якості метафори "\$\$\$\$\$\$" [7: 245], "& sun &" [8: 830], "there are possibly 2 ½ or impossibly 3" [8: 514]. Також в оформленні заголовків американських текстів вживаються арабські цифри у наступних значеннях: телефонного номеру "462-0614" [7: 111], години "12:18 a.m." [7: 148], відсотків (у даному випадку ймовірності) "99 to one" [7: 160], грошової суми "225 pounds" [7:

61] або градусів тепла "103 degrees" [7: 57], що у цифрах уявляються читачем жвавіше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрухович Ю. І. Екзотичні птахи і рослини з додатком "Індія". Колекція віршів / Юрій Ігоревич Андрухович. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2002. – 112 с.
2. Андрухович Ю. І. Пісні для мертвого півня / Юрій Ігоревич Андрухович. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2004. – 96 с.
3. Жадан С. В. Цитатник / Післямова Ю. Андруховича; Худож.-оформлювач І. В. Осіпов. – Харків : Фоліо, 2008. – 215 с.
4. Ірванець О. В. Преамбули й тексти: збірка поезій / Олександр Васильович Ірванець. – К. : Факт, 2005. – 76 с.
5. Леви Ю. Э. Вербальный и невербальные средства воздейственности рекламного текста : Дис. ... канд. филол. наук, 10.02.19 / Юлия Эдуардовна Леви. – Москва, 2003. – 256 с.
6. Неборак В. Повторення історій: книга поезій / Віктор Неборак. – К. : Факт, 2005. – 108 с.
7. Bukowski C. Love is a Dog from Hell : Poems 1974 – 1977 / Charles Bukowski. – Ecco edition, 2002. – 312 p.
8. Cummings E. E. Complete Poems, 1904-1962 / Edward Estlin Cummings : edited by George J. Firmage. – Rev., cor., and expanded ed. containing all the published poetry. – New York : Liveright Publishing Corporation, 1991. – 1102 p.

О. С. Гаврилюк

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент В. В. Євченко*

Прагматико-функціональна характеристика французьких запозичень у мові Шекспіра

Функціональний підхід у вивченні прагматики передбачає практичне втілення співвідношень між засобами певної мови та тими, хто їх використовує у дискурсі [4]. Таким чином постає зв'язок між способом життя, суспільним положенням, походженням мовця та втіленням визначених ознак у його мовленні.

Мета цієї статті – простежити і вивчити основні параметри прагматико-функціонального навантаження французьких

запозичень у мові Шекспіра на основі трагедії «Юлій Цезарь». Специфіка тематики даної статті полягає у дослідженні особливостей місця та характеру персонажів при використанні у тексті запозичених слів різного, зокрема романського, походження.

Власне у п'єсі розповідається про історичний факт зради Марком Брутом свого щирого друга Юлія Цезаря і зображуються подальші події після вбивства римського імператора. Уільям Шекспір показує на сцені складні перипетії життя античного суспільства зі зображенням його особливостей, суспільного поділу та соціальних тенденцій.

Проведене дослідження показало, що текст пропонованої трагедії насичений словами французького походження, з яких деякі у мові Шекспіра набувають нових, раніше не застосованих значень. Це можна прослідкувати на прикладі слова «**gentle**», яке майже до кінця XVII століття мало виключне значення «high-born», «noble», а у контексті п'єси набуває лексичного відтінку «dear», що підкреслює прагматичне значення особистого ставлення.

Antony (to the plebeians):

*Have patience, **gentle** friends! (Act III, Scene II) [3]*

Деякі з раніше запозичених слів у мові Шекспіра змінюють характер свого складу і підпадають трансформації власної морфологічної будови. Так, наприклад, модифікується суфікс слова «**astonish**», яке у інших джерелах, зі значенням «fill with wonder», «amaze» зустрічалося у формі «astoned» [1]

Casca (to Cassius):

*Such dreadful heralds to **astonish** us! (Act I, Scene II) [3]*

Загалом, запозичення з французької мови частіше зустрічаються у мовленні вельмож. Про це засвідчує вже перша сцена першого акту, де зображується розмова між двома римськими трибунами, Флавієм і Марулом, та шевцем. У репліках вельмож відчувається зверхність, підкріплена активним вживанням слів саме французького походження, які мають різке соціальне забарвлення. Це можна довести на прикладі слова «**apparel**», яке Марул використовує, запитуючи про одяг ремісника:

Marullus

*What dost thou with thy best **apparel** on?* (Act I, Scene I) [3]

Мовлення шевця, який відповідає поважним трибунам, також насичене запозиченнями з французької мови, проте їх відрізняє час і ступінь засвоєння у мові від тих, які знаходимо у репліках римських трибунів. Це можна прослідкувати на прикладі тих запозичених слів, які прийшли в англійську мову з французької, але мають латинське походження – «**proper**» (*Lat. proprius*), «**recover**» (*Lat. recuperare*) [2]. Це свідчить про ступінь прагматико-функціональної асиміляції лексичних одиниць у мові шевця.

Cobbler

*When they are in great danger, I **recover** them,*

*As **proper** men as ever trod upon neat's leather.* (Act I, Scene I) [3]

За допомогою мовних характеристик персонажів та зміни функціонально-прагматичного навантаження французьких запозичень у п'єсі «Юлій Цезар» Уільям Шекспір зображує повноцінну картину розвитку Давнього Риму та складну структуру античного суспільства. Французькі запозичення у трагедії виконують роль покажчика соціального статусу і використовуються для підкреслення соціальної дистанції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Harper D. Online Etymology Dictionary. – Режим доступу: <http://www.etymonline.com/index.php>
2. Mabillard, Amanda. *Shakespeare's Language*. – Режим доступу: <http://www.shakespeare-online.com/biography/shakespearelanguage.html>
3. Shakespeare W. The Life and Death of Julies Caesar. – Режим доступу: http://shakespeare.mit.edu/julius_caesar/full.html
4. Йоргенсен, Марианне В., Филлипс, Луиза Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод/ Пер. с англ. – 2-е изд., испр. – Х.: Изд-во «Гуманитарный центр», 2008. – 352 с/

Ю. С. Гаврилюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. І. Савчук

Заміські сучасні види спорту: лінгвокогнітивний вибір

Когнітивний підхід до вивчення мови стає сьогодні надзвичайно популярним і досить перспективним. Вченим-лінгвістам стало зрозуміло, що мова людини є значно глибше, більше і ширше, ніж її орфоепічна, лексико-семантична, синтаксична системи. Когнітивна лінгвістика міцно зайняла своє місце в парадигмі концепцій сучасного світового мовознавства.

Саме її виникнення і бурхливий розвиток на сучасному етапі є характерною рисою мовознавства рубежу віків. За визначенням В. З. Дем'янкова і О. С. Кубрякової [4], когнітивна лінгвістика вивчає мову як когнітивний механізм, що грає роль в кодуванні і трансформації інформації [3: 53-55]. Когнітивна лінгвістика складається в останні два десятиліття ХХ століття, але її предмет – особливості засвоєння і обробки інформації, способи ментальної репрезентації знань за допомогою мови – був намічений вже в перших теоретичних працях по мовознавству в ХІХ столітті.

У завдання когнітивної науки "входить і опис/вивчення систем представлення знань і процесів обробки і переробки інформації, і одночасно – дослідження загальних принципів організації когнітивних здібностей людини в єдиний ментальний механізм, і встановлення їх взаємозв'язку і взаємодії" [4: 8-9]. Когнітивна лінгвістика досліджує ментальні процеси, що відбуваються при сприйнятті, осмисленні і, отже, пізнанні дійсності свідомістю, а також види і форми їх ментальних репрезентацій. Матеріалом лінгвокогнітивного аналізу є мова, а цілі такого дослідження в різних конкретних напрямках (школах) когнітивної лінгвістики можуть розрізнятися – від поглибленого дослідження мови за допомогою когнітивного категоріально-термінологічного апарату до конкретного моделювання змісту і структури окремих концептів як одиниць національної свідомості (концептосфери).

Таким чином, когнітивна лінгвістика, як самостійна галузь сучасної лінгвістичної науки, виділилася з когнітивної науки.

Кінцевим завданням когнітивної лінгвістики, як і когнітивної науки в цілому, являється "отримання даних про діяльність розуму" [4: 13]. При цьому дослідження свідомості складає загальний предмет когнітивної науки і когнітивної лінгвістики [4: 13]. Сучасна когнітивна лінгвістика неоднорідна, представлені різні напрями в когнітивному дослідженні і визначилися лідери і провідні фігури в різних школах когнітивної лінгвістики [4: 13].

Нині слід визнати, що саме концепт є основним поняттям когнітивної лінгвістики. Дослідженням концептів займаються Н.Ф. Алефиренко, Н.Д. Арутюнова, А.П. Бабушкін, О.С. Кубрякова, З.Д. Попова, И.А. Стернін, В.Н. Телія та багато інших.

Як відмічає С.Г. Воркачов, "в конкурентній боротьбі в російській лінгвістичній літературі" з початку 90-х рр. минулого століття зіткнулися "*концепт*" (Н.Д. Арутюнова, С.А. Аскольдов-Алексєєв, Д.С. Ліхачов, С.Х. Ляпин, В. П. Нерознак, Ю. С. Степанов,), "*лінгвокультурема*" (Воробйов В. В.) "*міфологема*" (В. Н. Базилев М. Лехтеєнмякі), "*логоєпістема*" (Н. Д. Бурвикова, Е. М.Верещагин, В. Г. Костомаров), "проте на сьогодні стає очевидним, що найбільш життєздатним тут виявився "концепт" по частоті вжитку, що значно випередив усі інші протермінологічні новоутворення" [2: 41]. Нині не існує єдиної точки зору у визначенні терміну "концепт". Найбагатогранніше і найповніше, його визначає Н.Ф. Алефиренко: концепт – когнітивна (розумова) категорія, оперативна одиниця "пам'яті культури", квант знання, складне, жорстко неструктуроване смислове утворення описово-образного і ціннісно-орієнтованого характеру [1].

Незважаючи на той факт, що досі не існує єдиного визначення терміну "концепт", а визначення різних лінгвістичних шкіл полемізуються між собою, він міцно закріпився в сучасному науковому дискурсі.

Метою даного дослідження є виявлення максимально повного складу мовних засобів, що вербалізують зміст концепту ЗАМІСЬКІ СУЧАСНІ ВИДИ СПОРТУ та їх класифікації. Матеріалом для дослідження виступили електронні лексикографічні джерела. Основними завданнями слугували визначення та описання поняттєвого змісту концепту ЗАМІСЬКІ СУЧАСНІ ВИДИ СПОРТУ,

будова його фреймової організації. У процесі дослідження використовувалися такі методи, як семантико-когнітивний аналіз концептів, когнітивна інтерпретація а також метод фреймового моделювання. У процесі семантико-когнітивного аналізу та когнітивної інтерпретації ми визначили, спорт – всі форми фізичної активності, які спрямовані на використання, збереження або поліпшення фізичної форми і забезпечують розваги для учасників. Сучасні види спорту поділяються на міські (*urban*) та заміські (*suburban, country, out-of-town, villatic*). Для нашого дослідження ми виділили чотири види заміських сучасних видів спорту. Це – *альпінізм (mountaineering)* [5], *риболовля (fishing)* [6], *полювання (hunting)* [7], *веслування (rowing)* [8]. Метод фреймової організації показав, що компонентами заміських сучасних видів спорту є: учасники(суб'єкти), дія або діяльність учасників, характеристика діяльності, сфера, засоби учасників, які відображені у загальній фреймовій моделі з пропозицією, де **ХТОСЬ/ТАКИЙ₁** : агенс представляє суб'єкт виду спорту, **ДІЯ** ознайомлює з фізичною діяльністю суб'єкта, **ДІЯ** також висвітлює вербальну діяльність суб'єкта, **ТАК** репрезентує відомості про специфіку явища та характеристику діяльності, **ТУТ** представляє ознаки локації, у **ЩОСЬ₁**: інструмент вміщені відомості про засоби та знаряддя, за допомогою яких здійснюється вид спорту, **ЩОСЬ₂** результат: хвороба повідомляє про негативний наслідок, **ЩОСЬ₂** результат: видобуток являє собою продукт діяльності.

Таким чином, методи семантико-когнітивного аналізу і фреймового моделювання дозволили нам простим і об'єктивним способом виявити поняттєві ознаки концепту і побудувати його фреймову організацію для вивчення семантичних особливостей назв заміських сучасних видів спорту у сучасній англійській мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Алефиренко Н.Ф. Поэтическая энергия слова. Синергетика языка, сознания и культуры / Н.Ф. Алефиренко. – М.: Academia, 2002. – 51 с.
2. Воркачев С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт: Монография / С.Г. Воркачев. – 2004. – 236 с.

3. Краткий словарь когнитивных терминов [О. С. Кубрякова и др.]. – М., 1996. – 289 с.

4. Кубрякова О.С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / О.С. Кубрякова – М.: Языки славянской культуры, Рос. академия наук. Ин-т языкознания. – 2004. – 560 с.

5. Climbing. – Режим доступу: <http://www.k2news.com/lesson19.htm>

6. Fishing. – Режим доступу: <http://www.squidoo.com/fishing-glossary>

7. Hunting. – Режим доступу: <http://www.hunter-ed.com/wa/glossary.htm>

8. Rowing. – Режим доступу: http://www.usrowing.org/Libraries/Coaching/Common_Rowing_Vocabulary.sflb.ashx

О. О. Гайнуліна

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент В. В. Жуковська*

Англійські фразеологізми на позначення позитивних і негативних рис людини

Фразеологічна одиниця (ФО) – це лексико-граматична єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, але неподільна лексично, стійка у своєму складі і структурі, яка, маючи цілісне значення, відтворюється у мові за традицією, автоматично [2: 137]. Походження ФО обумовлено особливостями національного менталітету. Характер англійського народу знаходить своє відображення у фразеологічних одиницях.

З метою дослідження ФО на позначення позитивних і негативних рис людини в сучасній англійській мові нами було проаналізовано Англо-російський фразеологічний словник за ред. О. В. Куніна [1], Oxford Dictionary of Idioms [4] та Metaphorically Speaking: a dictionary of 3, 800 picturesque idiomatic expressions by N.E. Renton [3], з яких методом суцільної вибірки, на основі словникових дефініцій було відібрано 688 ФО на позначення

негативних рис характеру людини та 509 ФО на позначення позитивних рис характеру людини та розподілено за сімома тематичними групами (ТГ) на позначення негативних та позитивних рис людини: 1) ТГ на позначення ставлення до інших людей; 2) ТГ на позначення ставлення людини до самої себе; 3) ТГ на позначення ставлення до праці; 4) ТГ на позначення ставлення до предметів та явищ дійсності; 5) ТГ на позначення розумових (інтелектуальних) рис; 6) ТГ на позначення вольових рис; 7) ТГ на позначення емоційних рис. Тематичні групи у свою чергу підрозділяються на тематичні підгрупи.

Результати кількісного порівняльного аналізу виокремлених ФО на позначення позитивних і негативних рис характеру людини показали, що на матеріалі нашого дослідження найчисельнішою є тематична група ФО на позначення негативного та позитивного ставлення людини до інших людей, яка включає 476 ФО (39,8 % від загальної кількості аналізованих ФО). Найменш чисельною тематичною групою є ФО на позначення позитивного та негативного ставлення до власності – 20 одиниць (1,7 %).

Аналіз фразеологічного корпусу одиниць засвідчив, що у мові переважають фразеологічні одиниці на позначення негативних якостей характеру людини. Однією з причин цього є те, що люди схильні більше помічати за іншими негативні риси, погані вчинки, слова, оскільки щось хороше сприймається як належне.

Дані здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про те, що такі позитивні риси характеру людини, як шляхетність, надійність, щедрість, пунктуальність, та такі негативні риси характеру, як егоїзм, марнославство, песимізм, безвідповідальність, неорганізованість, неуважність, кар'єризм, байдужість, хоча й відображені в аналізованих ФО, представлені незначною кількістю – двома-чотирма ФО – і є найменш кількісно наповненими.

Матеріал нашого дослідження свідчить, що найбільш вживаними є фразеологічні одиниці на позначення таких **позитивних рис характеру** людини, як **чесність, порядність, відвертість** – 45 ФО (напр., *a square shooter* – чесна, порядна людина;); **працелюбність, старанність та наполегливість** – 43 ФО (напр., *an eager beaver* – трудяга, старанна, невгамовна

людина); **життєрадісність, оптимізм, енергійність** – 39 ФО (напр., *(as) cheerful as a lark* – дуже веселий, життєрадісний); **сила духу, мужність, сміливість** – 38 ФО (напр., *(as) bold (brave) as a lion* – хоробрий як лев); **мудрість, розумність, кмітливість** – 37 ФО (напр., *have more brains in one's little finger than one has in his whole body* – мати в мізинці більше розуму, ніж у кого в голові); **успішність** – 35 ФО (напр., *ring the bell* – мати успіх; домогтися гарних результатів); **взаємодопомога, підтримка, обайливість** – 33 ФО (напр., *strengthen smb.'s hand(s)* – підтримувати, допомагати комусь), та таких негативних рис характеру людини, як **запальність та гарячковість** – 55 ФО (напр., *have hot blood* – бути гарячковим, запальним); **дурість** – 53 ФО (напр., *(as) stupid as a donkey (as an owl)* – дурний як пень); **брехливість, схильність до шахрайства** – 47 ФО (напр., *to throw dust into someone's eyes* – ввести в оману людину, представляючи неточну, помилкову інформацію; замилювати очі комусь); **жорстокість, злість, агресивність** – 32 ФО (напр., *(as) hard as nails* – жорстокий, безсердечний); **пліткарство, балакучість** – 29 ФО (напр., *chew the fat (the rag)* – пліткувати, перемивати кісточки комусь); **гординя, пихатість, зарозумілість** – 28 ФО (напр., *assume airs* – зазнаватися; заноситися; задирати носа; поводити себе пихато, зарозуміло).

Відтак, на матеріалі нашого дослідження можна стверджувати, що англійський народ у період формування корпусу ФО перш за все цінував у людині чесність та порядність, працелюбність та старанність, життєрадісність та оптимізм, мужність та сміливість, мудрість та розумність і засуджував запальних та гарячкових, дурних, брехливих, жорстоких та злих, балакучих, пихатих та зарозумілих людей.

Проведена розвідка має перспективи подальших досліджень. На нашу думку, перспективною є спроба укладання навчального тематичного англо-українського словника ФО на позначення негативних і позитивних рис людини, який буде використовуватися студентами та викладачами на практичних заняттях з дисципліни «Практичний курс англійської мови» та у курсі «Лінгвокультурологія».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кунин А.В. Большой англо-русский фразеологический словарь: около 20000 фразеологических единиц. – М.: Живой язык, 1998. – 944 с.
2. Сучасна українська літературна мова. – За редакцією М. Я. Плющ. – Київ: Вища школа, 2005. – 432 с.
3. Metaphorically Speaking: a dictionary of 3,800 picturesque idiomatic expressions/ N.E. Renton. – 1990. – 528 p.
4. The Oxford Dictionary of Idioms Edited by Judith Siefring. – Oxford University Press. – 1999, 2004. – 340 p.

Л. О. Галашевська

Хмельницький національний університет

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. В. Ємець

Стилiстичнi функцiї та прийоми перекладу алюзiй i дiалектних слiв у романi та фiльмi “Жiнка французького лейтенанта”

Творчість Джона Фаулза (1926-2006) є одним із найяскравіших явищ сучасної літератури. Літературний доробок Фаулза – це цілий світ, у якому найвигадливішим чином поєднуються прийоми інтертекстуальності, наскрізної метафоричності, ігрового діалогу, орієнтації на історико-культурний матеріал. Завдяки синтезу новаторських і традиційних прийомів письменник розширює формальні межі роману, надаючи творам стилістичної й жанрової своєрідності. Такі романи як "The Collector", "The Ebony Tower" вирізняються багатоголоссям художнього сюжету. Складний метафоричний контекст тісно переплітається з інтертекстуальними елементами. Мета нашої роботи: визначення типу і способів перекладу алюзій та діалектних слів.

Роман "The French Lieutenant's Woman" є продовженням літературного експерименту Фаулза. Як і решті романів письменника йому властива витонченість форми й змісту. Серед основних особливостей тексту роману: широке використання алюзій; наявність діалектних слів; використання архаїзмів. Наскрізна алюзивність тексту роману виступає засобом

вираження авторської інтенції. Усі алюзії можна поділити на 4 групи:

1) *Літературні*. В романі широко використовуються посилання на твори митців різних епохи, особливо вікторіанської (Дж. Остін, Ч. Діккенс, У. Теккерея, Т. Гарді та ін.): *"An orthodox Victorian would ... have mistrusted that imperceptible hint of a **Becky Sharp**"*[3:29]

2) *Міфологічні й біблійні*. Використовуючи грецьку міфологію, Фаулз порівнює головну героїню Сару із Каліпсо: *"There were no Doric temples ... but here was a **Calypso**"*. [3:140] Іронічність образу «бездоганної» місіс Поултні підкреслюється посиланням на сюжет Старого Заповіту: *"...Ware Commons had appeared to evoke **Sodom and Gomorrah** in Mrs. Poultney's face."*[3:89]

3) *Мистецькі*: *"as full of subtle curves and volumes as a **Henry Moore or a Michelangelo**"*. [3:7]

4) *Алюзії – анахронізми*. У тексті вікторіанського роману Фаулз посилається на факти та події, які можуть бути відомими лише людині середини ХХ століття. Такий прийом уможлиблює критичне сприйняття роману: *"A gentleman performed a quiet **Anschluss**"*. [3:69]

Відомі прийоми перекладу алюзій включають: а) експліцитні алюзії – знаходження існуючого українського еквіваленту перекладу; б) імпліцитні алюзії – транскодування з поясненням або без пояснення.

1) *Літературні алюзії*: *"There was a antediluvian tradition that on **Midsummer's Night** (much older than Shakespeare) young people.."*[4:89] Російська перекладачка М. Беккер пропонує наступний варіант перекладу: *"С незапамятных времен...повелось, что в ночь на **Иванова дня** молодежь.."*[2:90] Це нівелює алюзію на відому Шекспірівську комедію. Доцільніше було б перекласти, використавши існуючий еквівалент перекладу п'єси: " Так справіку вже повелось (ще задовго до Шекспіра), що напередодні **Літньої ночі** молодь..."

2) *Міфологічні алюзії*: *"Other passengers looked in from time to time, and were rebuffed by that **Gorgon** stare..."* [3:403] *"Інші пасажери час від часу зазирали в купе, проте завваживши погляд **Медузи Горгони**, відступали..."* Отже, при перекладі використано існуючий український еквівалент.

3) *Мистецькi алюзiї*: "I cannot imagine what **Bosch-like** picture...Mrs. Poulteneu had built up.."[3:89] Имя вiдомого нiдерландського художника при перекладi передається транскодуванням: "Навiть не уявляю, якi картини у стилi **Босха**... вималювала собі мiсiс Поултнi.."

4) *Алюзiї – анахронiзми*: "There would have been a place in the **Gestapo** for the lady."[3:23] Моторошна реалiя ХХ столiття при перекладi транс кодується: "Для цiєї добродiйки обов'язково знайшлося б мiсце в **гестапо**."

З поміж бiльш нiж сотнi рiзноманiтних алюзiй, що знаходимо на сторiнках роману, у кiноверсiї режисера Карела Рейша iхня кiлькiсть зводиться до мiнiмуму. Вочевидь творцi фiльму вiрiшили спростити сприйняття заплутаних фаулзiвських пiдтекстiв, зосередивши свою увагу на iсторiї кохання. Так, у фiльмi знаходимо: "No gentleman.... can be seen with **the scarlet woman** of Lyme." У росiйському перекладi кiнострічки цю бiблiйну алюзiю проiгноровано. Перекладачi обмежились: "...не покажется со мной." Варто було б перекласти так: "Джентльмена ... не повиннi бачити з **вавилонською блудницею Лайма**.", використавши iснуючий варіант перекладу вiдомої алюзiї. Двi наступнi алюзiї: "Even a disciple of **Darwin** such as..." й "**Hartmann** has something very interesting to say..." у перекладi фiльму збережено й передано шляхом транскодування.

Неабиякий iнтерес становлять дiалектнi слова та прийоми iхнього перекладу. Дiалектизми в романi слугують для вiдтворення широкої картини соцiального життя вiкторiанської Англії i є засобами авторської iронії. В процесі перекладу основною проблемою є знаходження українського еквiваленту. Так, для перекладу фонетичних й лексичних особливостей дiалекту кокні пропонуються варіанти подiльського дiалекту: "'Tis the way 'e speaks,miss" – "Оце він так чудно балакає, мiс"; "Doan know,miss. I didn't ask 'un." – "Не відаю, мiс. Я ci не питала"[3:70]; "And she been't no lady. She be the French Loot'n'nt's Hoer" – "Нiяка гона ни ледi. Хльорка лiйтiнантска, от хто." [3:84]

Труднощi передачi дiалектизмiв й алюзiй засобами iншої мови становлять перекладацький iнтерес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Брилінський Д.М. Словник подільських говірок/ Д.М.Брилінський. – Хм.:Редакційно-видавничий відділ, 1991. – 117 с.
2. Фаулз Дж. Любовниця французкого лейтенанта / Дж. Фаулз. – Санкт-Петербург: Северо-запад, 1993. – 508 с.
3. Fowles J. The French Lieutenant's Woman / J. Fowles. – New York & London: Penguin, 1969. – 400 с.

Я. О. Гаращук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. Ю. Андрушенко*

Особливості вживання складнопідрядних речень із підрядними додатковими в трагедії „Король Лір”

Провідні вітчизняні лінгвісти (І. Буніятова [1], Г. Семененко [2]) виявляють стійкий інтерес до проблем, пов'язаних із природою речення в синхронному та діяхронному аспектах. Предметом нашого дослідження є специфіка вживання складнопідрядних речень із підрядними додатковими в трагедії Вільяма Шекспіра „Король Лір”.

Складне речення утворювалося на основі низки простих речень за допомогою сполучників або безсполучникового зв'язку [1]. Як відомо, існують такі типи складних речень: складносурядне, складнопідрядне та безсполучникове. Головною ознакою залежного компоненту складнопідрядного речення є підрядні сполучники і сполучні слова. До другорядних ознак підрядності належать: уживання лексико-морфологічних засобів; використання особливого порядку слів у головному й підрядному реченнях; специфічний порядок розташування зв'язаних між собою речень; використання умовного способу дієслів у підрядному реченні [1].

Ознайомлення з оригінальним англомовним текстом трагедії Вільяма Шекспіра „Король Лір” дало змогу виокремити чимало складнопідрядних речень із підрядними додатковими. Ми виділили різноманітні способи компонування складнопідрядних речень із підрядними додатковими [3]:

I. Складнопідрядне речення мінімальної структури – головне речення знаходиться перед підрядним додатковим (постпозиція). Цей тип підрядних додаткових речень виявився найпоширенішим у названій трагедії: I have so often blushed to acknowledge him, *that now I am brazed to it*; Time shall unfold *what plaited cunning hides*; you have that in your countenance *which I would fain call master*; The hedge-sparrow fed the cuckoo so long, *That it's had it head bit off by it young*; I have been with your father, and given him notice *that the Duke of Cornwall and Regan his duchess will be here with him this night*; He dies *that strikes again*; I pray you, *That to our sister you do make return*; she knows *what she does*; Our flesh and blood is grown so vile, my lord, *That it doth hate what gets it*; I should show *What party I do follow*.

II. Складнопідрядне речення мінімальної структури – підрядне додаткове речення знаходиться перед головним (препозиція): *That we the pain of death would hourly die Rather than die at once!* – taught me to shift Into a madman's rags.

III. Багатокомпонентне складнопідрядне речення із супідрядністю: I am sorry, then, you have so lost a father *That you must lose a husband*.

IV. Багатокомпонентне складнопідрядне речення з паралельною підрядністю: I am ashamed *That thou hast power to shake my manhood thus*; *That these hot tears, which break from me perforce, Should make thee worth them*.

Нерівноправні частини складного речення (залежну частину – підрядне речення та підпорядковуючу частину – головне речення) автор пов'язує за допомогою сполучника підрядності *that* (she knows *what she does*); питальних займенників *what* (Remember *what I tell you*); *which* (you have that in your countenance *which I would fain call master*). Зазначимо, що в трагедії „Король Лір” відсутні підрядні додаткові, які поєднуються з головним реченням за допомогою питального займенника *who*. Також у творі присутні безсполучникові складнопідрядні додаткові речення й речення з комбінованим типом зв'язку.

У трагедії „Король Лір” зустрічаються підрядні додаткові, які підпорядковуються присудку головного речення (або головному членові, якщо головне речення безособове, інфінітивне,

означено-особове, неозначено-особове, узагальнено-особове), вираженому дієсловом (здебільшого сильного керування), що означає:

– процес сприймання (Thou shalt find That I'll resume the shape which thou dost think I have cast off for ever; This act persuades me That this remotion of the duke and her Is practise only);

– процес мовлення (I can tell what I can tell; I confess that I am old; she will tell you who your fellow is That yet you do not know; Ask me not what I know);

– розумові процеси (Know that we have divided In three our kingdom; Remember what I tell you; she knows what she does);

– волевиявлення (I will proclaim it, That he which finds him shall deserve our thanks; I should show What party I do follow);

– емоційний стан (I am sorry, then, you have so lost a father That you must lose a husband; I am ashamed That thou hast power to shake my manhood thus.

У трагедії „Король Лір” відсутні підрядні додаткові, які поєднуються із головним реченням за допомогою питального займенника *who*.

Отже, дослідження оригінального англomовного тексту трагедії Вільяма Шекспіра „Король Лір” показало, що авторське використання речень із підрядними додатковими має свою специфіку. Вивчаючи граматичну структуру текстів, зокрема синтаксис складнопідрядного речення, ми виявили достатню кількість складнопідрядних речень із підрядними додатковими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Буніятова І. Р. Еволюція гіпотаксису в германських мовах (IV – XIII ст.) – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2003. – 327 с.
2. Семененко Г. М. Підрядні речення обставини причини в давньоанглійській мові: структура та функціонування: Дис. канд. філол. наук: 10.02.04. – К., 2003. – 186 с.
3. Tanner Tony William Shakespeare tragedies, volume 1. – London; David Campbell Publishers Ltd., 1992. – p: 538.

Н. Л. Герасимова

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. І. Савчук

Лексичні одиниці реалізації концепту ЧИСТОТА в матеріальній сфері у сучасній англійській мові

Концептуальний аналіз став одним з провідних методів дослідження мови в сучасній науці (Н.Д. Арутюнова, М.М. Болдирєв, О.С. Кубрякова, З.Д. Попова, І.А. Стернин, G. Lakoff). Перспективи його розвитку багато в чому визначаються появою різних напрямків і підходів до вивчення принципів і способів взаємодії когнітивних і мовних структур, когнітивних і мовних механізмів формування та передачі сенсів. Ці перспективи пов'язують зі збільшенням кількості концептів, які потрібно проаналізувати і способів їх мовної репрезентації, в основі вивчення яких лежать однотипні схеми і методики. Між іншим, набагато ефективнішим здається пошук нових прийомів і приватних методів аналізу, направлених на більш глибоке проникнення в суть явищ, які вивчаються. Їх розробка і використання повинні розрізнятися відносно простих і складних структур знання і мовних структур, які їх репрезентують.

Наявність **концептуально-простих і концептуально-складних** форматів знання [1: 28] сама по собі вже передбачає, що дослідження не може проводитися подібним чином. А саме, вивчення концептів конкретних предметів навколишнього світу, з однієї сторони, і концептів абстрактних понять, з іншого, вимагає використання різних видів і прийомів концептуального аналізу, оскільки сама їх структура і внутрішній зміст мають значні відмінності. У структурному плані ці відмінності полягають в типах відношень, які виділяють між тими або іншими характеристиками концептів, у самій конфігурації її внутрішнього змісту [2: 20]. **Метою** даного дослідження є вивчення лексичних одиниць сучасної англійської мови, які представляють концепт ЧИСТОТА.

Актуальність статті визначається тим, що даний концепт ще не є достатньо вивченим на матеріалі сучасної англійської мови.

Основними представниками концепту ЧИСТОТА в сучасній англійській мові є *purity* та однокоріні: *purity* (n.), *puritan* (n.), *purify*(v.), *pure* (adj.), *puritanical* (adj.), *purely* (adv.).

Purity (n.) – *the quality or state of being pure* [5, с. 519].

В іменнику *purity* вміщено такі родові семи, як ‘якість’ та ‘стан’. Видові семи уможлиблюють існування чистоти в різних концептосферах: матеріальній, (фізичній), моральній та політичній.

В даній статті ми розглянемо концепт ЧИСТОТА в матеріальній сфері.

Pure – *unmixed, free from dust or dirt, containing nothing that doesn't properly belong, done according to an accepted standard or pattern, very clear and beautiful, neat, plain, unqualified, immaculate, perfect, complete, free from something that vitiates, weakens or pollutes* [3, с. 1237-1238; 4, с. 1010; 5, с. 519-520].

Purify (v.) – *to remove dirty or harmful substances from something* [5, с. 519].

На основі родових сем виділяємо наступні видові семи і відповідні когнітивні ознаки:

1) ‘стан об’єкта’ відповідає семам *unmixed, free from anything dirty, done according to an accepted standard or pattern* (ЛСВ 1, 2) [5, с. 519], (ЛСВ 9) [1, с. 1237].

2) ‘фактори забруднення’: *containing nothing that doesn't properly belong, free from vitiates, weakens or pollutes, free from material impurities (dirt, dust, substances)* (ЛСВ 1) [4, с.1011], (ЛСВ 3.1; 3.2) [5, с.519-520].

3) ‘результат дії чистоти як властивість об’єкта: *very clear and beautiful, immaculate, spotless* (ЛСВ 4) [4, с. 1010].

4) ‘дії суб’єкта для очищення об’єкту’: *wipe the dirty off, add another application as final coat, then buff it to a gloss; use clear Edison bulbs* [6; 7].

Отже, наше дослідження показало, що концепт ЧИСТОТА є широко вживаним в сучасній англійській мові, зокрема в матеріальній сфері. Цей концепт не лише позначає стан об’єкта, а є і результатом дій суб’єкта для очищення об’єкту і результатом дії самої чистоти. В перспективі ми маємо на меті дослідити цей концепт у духовній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Болдырев Н.Н. Концептуальная основа языка // Когнитивные исследования языка. Вып. IV. Концептуализация мира в языке: Коллектив. монограф. / Н.Н. Болдырев. – Москва-Тамбов: Институт языкознания РАН; Издательский дом ТГУ им. Г.Р. Державина, 2009. – С.25-77.
2. Болдырев Н.Н. Проблемы концептуального анализа: Коллектив. монограф. / Н.Н. Болдырев. – Москва-Тамбов: Институт языкознания РАН; Издательский дом ТГУ им. Г.Р. Державина, 2009. – С.18-22.
3. Longman Exam Dictionary: fourth impression / [managing editor Stephen Bullon]. – Pearson Education Limited, 2006. – 1834 p.
4. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary. Eleventh ed. / [Editor in chief Frederic C. Mish]. – Incorporated, Springfield, Massachusetts, USA. – 1623 p.
5. Merriam-Webster's Collegiate Thesaurus. Seventh edition / [Editor in chief Frederic C. Mish]. – Incorporated, Springfield, Massachusetts, USA. – 868 p.
6. House Beautiful/ Big ideas for Decoration in 2012. – Режим доступу: <http://www.housebeautiful.com/decorating/organize/wood-polishes>
7. House Beautiful/ Big ideas for Decoration in 2012. – Режим доступу: <http://www.housebeautiful.com/decorating/home-makeovers/101-makeover-ideas-0209>

К. П. Геращенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Василюк*

Інтернаціоналізми в сучасній ботанічній терміносистемі англійської та української мов

В останні роки дослідження інтернаціональної лексики, перебуває у центрі уваги лінгвістів, адже в умовах глобалізації світу, виникає необхідність створення таких терміносистем, які б могли обслуговувати науку.

Теоретичне значення дослідження полягає в поясненні та описі функції лексики міжнародного характеру в межах

міжмовної комунікації. Практичне значення полягає розробці методів перекладу наукової термінології. Тому ця стаття присвячена розгляду міжнародних ботанічних термінів латинського походження в англійській та українській мовах.

Наукові ботанічні назви фітонімів одержали всебічне висвітлення в роботах А. В. Бородіної, Є. Б. Алексєєва, Л. І. Миловидової, Ч. Джефрі та ін.

Слід зазначити, що необхідність задоволення все зростаючих, кількісно та якісно, комунікативних потреб суспільства обумовило становлення і розвиток феномена природної мови.[5: 11]

Важливо сказати, що будь-яка наука – це міжнародна дисципліна, тому вона оперує поняттями, які зазвичай не вживаються в розмовній лексиці. Тому постає питання про необхідність розробки лексичного фонду, який би мав міжнародний характер. Такою лексикою можуть виступати інтернаціоналізми.

Необхідність засвоєння нових інтернаціональних елементів, на думку І.К. Білодіда, постає тоді, коли міжмовні тенденції до їх прояву збігаються з власними внутрішніми потребами та можливостями окремо взятої мови. Поповнення термінологічної лексики полегшує двомовне спілкування та економить зусилля в процесі засвоєння будь-якої мови [3: 40–61].

У "Словаре лингвистических терминов" дається таке визначення інтернаціональним термінам: "слова, запозичені більшістю мов світу з мови народу, який створив або ввів до загального вжитку, які позначають предмети" [2: 180]

Англійська та українська мови належать до різних груп мов, які у специфічний спосіб відображають тисячолітню історію становлення культури народу. Будь-яка терміносистема є частиною загальнонаціональної мови. Народні назви також становлять її лексичний запас. Слід зауважити, що саме в них, зокрема в народних назвах рослин, відображене життя цього народу.

Найбільш важливі рослини зберегли народні назви у всіх сучасних мовах. Проте народна номенклатура підкоряється тільки лінгвістичним правилам і відноситься до галузі мовознавства, але не ботаніки [1: 12].

Наприклад, в англійській мові *Belladonna* (*Atropa belladonna* L.) – беладона лікарська, має ряд народних назв – Devil's Berries, Death Cherries, Deadly Nightshade, так само і в українській мові – вовчі ягоди, сопне зілля, сонник. Інше рослина, це Jimson weed (*Datura stramonium* L.) – дурман звичайний, які в англійській мові має такі народні назви: devil's trumpet, devil's weed, thorn apple, tolguacha, а в українській мові: дурок-зілля, дуропьян, колючки, бодяк. Всі ці назви вони отримали за своєю формою та властивостями і мають етнокультурний відтінок, але вони навряд чи є зручними одиницями для того, щоб ними користувалися в науці. Для цього крім наукової, завжди подається латинська назва, бо прийнято вважати, що інтернаціональні слова – це лексика грецького та латинського походження. Це пояснюється тим, що сучасна ботанічна термінологія бере свій початок від тієї системи назв, яку вживали природознавці Середньовіччя. Але в ті часи загальною міжнародною мовою всіх вчених була латина. Саме тому вона природним чином збереглась і в деяких галузях сучасної науки. [1: 12-13].

Наприклад:

- Common Buttercup (*Ranunculus acris* L.) Perennial with erect branched stems 11-30 in. [10: 104]
- Ехінацея пурпурова (*Echinacea purpurea* L. Moench) належить до родини айстрових (*Asteraceae*). [4: 581]
- Golden Trumpet (*Allamanda cathartica* L) is a woody shrub that can grow up to 4 m tall [7, с. 6].

Необхідно пояснити, що інтернаціоналізми слід відрізняти від екзотизмів. У "Словаре лингвистических терминов" подано таке визначення екзотизму – "слова і вирази, запозичені з маловідомих мов, звичайно неіндоевропейських, і вживаються для надання мові особливого колориту" [2: 214]

Наприклад:

- Kudzu (*Pueraria lobata*) – пуеарія або кудзу,
- Саму-Саму (*Myrciaria dubia*) – мірціарія або каму-каму,

Отже, безумовно кожна наука повинна мати свою термінологію, яка би функціонувала в її межах, але в той самий час мала інтернаціональні риси і була зрозумілою. Історичні події зумовили той факт, що майже всі наукові терміни мають

латинське походження, тому можна зробити висновок, що вони є інтернаціональними словами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеев Е. Б. Ботаническая номенклатура / Е.Б. Алексеев, И. А. Губанов, В.Н. Тихомиров – М.: МГУ, 1989. – 168 с.
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова – М.: Советская Энциклопедия – 1969. – 608 с.
3. Белодед И.К. Интернациональные элементы в лексике и терминологии / И.К. Белодедов – Харьков: Вища школа, 1980. – 208 с.
4. Зінченко О. І. Рослинництво: Підручник / О. І. Зінченко, В. Н. Салатенко, М. А. Білоножко; За ред. О. І. Зінченка. – К.: Аграрна освіта, – 2001. – 591 с.: іл.
5. Каменская О.Л. Текст и коммуникация/ О.Л. Каменская – М.: Высшая школа. – 1990 – 152 с.
6. Forster S. A Field Guide to Venomous Animals and Poisonous Plants/ S. Foster, C. Roger. – NY: Houghton Mifflin Harcourt – 1998. – 207 p.
7. Koh H. L. A Guide to Medicinal Plants/ L.H. Koh, K. T. Chua, C. H. Tan and others. – Singapore: World Scientific, 2009. – 312 p.

І. Б. Гижа

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд.філол. наук, доцент О. М. Мосейчук*

Переклад англійських емпатичних конструкцій українською мовою

Хоча питання відтворення емпізи у перекладі вже певним чином розглядали такі перекладознавці, як Т. Р. Левицька, А. М. Фітерман, І. М. Литвинчук, С. В. Гладько та інші, воно ще залишається вивченим недостатньо. **Актуальність** обраної теми зумовлена загальною тенденцією сучасних перекладознавчих досліджень до багатоаспектного аналізу перекладу тексту і, зокрема, до передачі його комунікативних і стилістичних характеристик. **Мета** статті – охарактеризувати способи та

прийоми відтворення емпازی в перекладі з англійської мови на українську. **Предметом** нашої статті є перекладознавче дослідження прийомів передачі англійських емпатичних конструкцій українською мовою. **Об'єктом** дослідження є емпатичні конструкції англійської та української мов через призму їх еквівалентності.

Емпатична конструкція – це така синтаксична конструкція, за допомогою якої виділяють той чи інший член речення [2: 75], тобто така конструкція виступає засобом інтенсифікації значення одного з елементів синтаксичної конструкції. “Емпатичність” синтаксичної конструкції пояснюється її емоційним забарвленням; іншими словами емпаза (грецьк. – виразність) – це закономірне явище емоційно-забарвленого мовлення, що полягає у виділенні певного елемента висловлювання [1; 5]. З точки зору Ганича, емпаза – це напруженість мови, посилення її емоційної виразності, виділення якогось елемента за допомогою інтонації, повторення, звертань, запитань тощо [2: 75].

Емотивний аспект вищезазначених конструкцій полягає у їх експресивності. На думку І. І. Туранського, експресивність завжди співвідноситься з нейтральною формою і не може існувати поза межами цього співвідношення. Виразність передбачає процес посилення, інтенсифікації [5: с. 15]. Більшість авторів пов'язують експресивність з поняттям інтенсивності [1; 2; 5], розглядаючи експресивність як властивість тексту або його складової, що передає смисл зі збільшеною інтенсивністю висловлення.

Різноманітні засоби вираження емпازی зустрічаються не тільки в художній, а й в науковій літературі та в офіційно-діловому стилі [3; 4]. Емотивна виразність досягається засобами різних мовних рівнів, а також використанням різних стилістичних прийомів і фігур, що дозволяє виявити в них своєрідний характер та виділити певні емпатичні конструкції та моделі. Таким чином, емпатичні конструкції можна поділити на лексичні, граматичні та графічні.

Граматичні емпатичні конструкції – це способи вираження емпازی, в яких для досягнення емпатичного ефекту використовуються граматичні засоби мови: а) інверсія – порушення звичайного фіксованого порядку слів у розповідному

реченні, б) конструкція з *it* на початку речення, в) конструкція *Condensed Relative*, в якій неозначені займенники *what, who, whatever, whoever, whomever* виступають в ролі підмета, г) конструкція з використанням ступенів порівняння прикметників та прислівників, д) заперечні емпатичні конструкції

Лексичні емпатичні конструкції – це вираження емпازی за допомогою лексичних засобів мови: конструкції з підсилювальним дієсловом *do*, конструкції *what a..., such a..., neither...nor, either...or, so very (much), more...than ever, too...to etc*, прийом експлетиву – вживання вставних емпатичних слів (мовні одиниці типу *indeed, to be sure, without doubt, undoubtedly*), а також емпатичні повтори.

До особливого способу створення емпازی відноситься **графічний спосіб**. Емпатичне виділення за допомогою графічних засобів є еквівалентом спеціального інтонаційного оформлення висловлювання. До графічних засобів, за допомогою яких емпатично виділяється висловлювання, належать виділення курсивом (*italics*), підкреслення, написання великими літерами (*capitalization*), написання через дефіс.

Вказаний вище перелік емпатичних конструкцій не є вичерпним. Вони можуть проявлятися у мові досить варіативно і засоби їх перекладу знаходяться в безпосередній залежності від контексту і смислового навантаження того чи іншого тексту або речення. Така ситуація спричинена різноманітністю емпатичних конструкцій та їх стилістичною диференціацією. Первинний тягар пошуку відповідників та передачі повідомлення без викривлення змісту та смислових втрат лежить на перекладачеві [4]. Відповідно, переклад емпатичних конструкцій не може бути зведений до простого формулювання, а є процесом творчим і часто обумовленим тому, що (згідно відповідників, які наводять вчені-лінгвісти, в т. ч. Карабан В. І. та Черноватий Л. М.) засоби вираження емпازی в англійській та українській мовах співпадають лише частково [3; 15].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И. В. Интерпретация художественного текста: типы выдвижения и проблема экспрессивности / И. В. Арнольд // Экспрессивные средства английского языка. – Л. : ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1975. – С. 11–20.
2. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985. – 75 с.
3. Карабан В.І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 608 с.
4. Сербиновская А.М. Обучение переводу с английского языка на русский: эмфатические конструкции. - Новочеркасск: Изд-во Южно-российского политехнического университета, 2006. – 157 с.
5. Туранский И. И. Семантическая категория интенсивности в английском языке / И. И. Туранский. – М. : Высшая школа, 1990. – 172 с

В. О. Голюк, А. В. Красій

*Національна академія Державної прикордонної служби
імені Богдана Хмельницького
Науковий керівник: канд. пед. наук Н. В. Берестецька*

Роль білінгвізму в умовах міжкультурної комунікації

Комунікація – один із способів нашого існування. А міжкультурна комунікація стала необхідною для раціонального та правильного співжиття багатьох різних народів на одній планеті. Особливо вона стала необхідною сьогодні, коли весь світ охопила хвиля глобалізації. Люди стали мобільними, а це призводить до соціокультурного взаємовпливу народів.

Багато вчених вважають, що знання іноземної мови, досконале вивчення чужої культури та життя суспільства допомагають перебороти багато проблем та труднощів пов'язаних з культурним та лінгвістичним шоком, акультурацією та адаптацією. В. Белянін стверджує, що таким чинником є білінгвізм [1].

Білінгвізм чи двомовність – здатність індивіда оволодіти двома мовами. Білінгв – людина, яка може спілкуватися щонайменше на двох мовах.

Зустрічається і таке явище як багатомовність (мультилінгвізм, полілінгвізм). Вона буває двох видів – національною, коли кілька мов використовуються в певній соціальній громаді, та індивідуальною, коли один індивід використовує кілька різних мов для спілкування чи вибирає з них якусь певну мову згідно комунікативної ситуації [5].

Вважається, що в основі білінгвізму лежать ті ж мовні механізми, з допомогою яких здійснюється спілкування на рідній мові. Тільки при білінгвізмі вони дозволяють людині використовувати дві різні мовні системи на однаковому рівні. Білінгвізм, як активне психолінгвістичне явище, має кілька різновидів, залежно від того критерію, який беруть за основу його класифікації та упорядкування [3].

За віком, у якому здійснюється засвоєння другої мови, розрізняють ранній білінгвізм, який обумовлений життям в двомовній культурі ще з раннього дитинства, та пізній, коли вивчення другої мови відбувалося уже в старшому віці після засвоєння своєї рідної мови.

Розрізняють білінгвізм також за кількістю здійснюваних дій. Перш за все, це рецептивний (сприйнятливий) білінгвізм, який існує тоді, коли людина обмежується приблизним розумінням іноземного мовлення. Інший вид білінгвізму – репродуктивний, який дозволяє білінгву не лише сприймати тексти, а й відтворювати прочитане чи почуте. І останній тип двомовності – продуктивний (виробничий) білінгвізм, який забезпечує не лише розуміння та відтворення почутого, прочитаного чи зрозумілого, а й самостійне створення тексту та діалогічного мовлення. Продуктивний білінгвізм – ціль, яку ставлять перед собою під час вивчення будь-якої іноземної мови.[1; 2]

Але говорячи про білінгвізм, неможливо не згадати про інтерференцію та помилки в мові білінгва, які всіляко уповільнюють міжкультурну комунікацію, створюючи своєрідний бар'єр між мовцем та слухачем і навпаки [4].

Р. Якобсон писав: “Переключення з одного мовного коду на інший можливо лише тому, що мови – ізоморфні поняття: в їхній

структурній основі лежать одні і ті ж принципи”. [3: 113] Разом з тим, під час переходу з однієї мови на іншу людина по інерції використовує звичні їй синтаксичні структури та способи категоризації, його мовлення ускладнене рухами артикуляційного апарату, не характерними для рідної мови.

Отож, вивчення мови та білінгвізм тісно пов’язані з міжкультурною комунікацією. Кожний урок іноземної мови, кожна прочитана на іноземній мові книга чи переглянута передача – перехрестя культур, практика міжкультурної комунікації тому, що кожне іноземне слово відображає іноземний світ та іноземну культуру; за кожним словом стоїть обумовлене національною свідомістю уявлення про світ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Беянин В.П. Введение в психолінгвістику / В. П. Беянин. – М.: ЧеРо, 2001. – 136 с.
2. Беянин В.П. Лингвистический шок. // *Rusistica Espanola*. Научный журнал по проблемам русского языка и литературы. №5, 1995. – Мадрид. – Режим доступу: www.rusistica.com/
3. Калкин В. Б. Введение в теорию коммуникации / В. Б. Калкин. – М., 2001. – 189 с.
4. Сорокин Ю.А. Этнокультурологические сюжеты / Ю. А. Сорокин. – Самара, 1999. – 205 с.
5. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М.: СЛОВО, 2000. – 624 с.

І. В. Горбишена

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: доцент Л. А. Гаращук*

Очі як важливий засіб невербальної комунікації

*«Ніякі слова не можуть бути такими зрозумілими,
як мова тіла, коли ми навчимося її розуміти».*

А. Лоуен, «Фізична динаміка структури характеру»

Як часто ми спілкуємося з людиною і відчуваємо незрозуміле напруження. Ми чуємо улесливі слова, але щось нам заважає вірити їм. Нам важко знайти причину раптового дискомфорту, підозри, адже слова співбесідника виражають лише симпатію, дружнє ставлення до нас і щиру зацікавленість. Багато людей

вважають таке занепокоєння інтуїцією, але з наукової точки зору цьому є просте пояснення.

Крім всім відомого способу спілкування – мови, існує й інший, що говорить про людину та її ставлення до іншої людини набагато більше. Це мова жестів. Австралійський спеціаліст “з мови рухів тіла” Алан Піз стверджує, що за допомогою слів передається лише 7% інформації, тоді як за допомогою звукових засобів (тон голосу, інтонація тощо) – 38%, а за допомогою міміки, жестів, пози – 55% [2:5]. Саме невербальні засоби спілкування «замінюють» нам інтуїцію, вони на підсвідомому рівні вказують на приховані емоції співбесідника і допомагають розпізнати брехню. Але потрібно бути дуже уважним спостерігачем і вміти читати мову жестів, щоб дійсно правильно тлумачити кожен рух мовця.

Метою дослідження є вивчення погляду як важливого засобу невербальної комунікації для визначення емоційного стану мовця.

Об’єктом дослідження є поведінка людей під час комунікації, а саме мимовільні рухи очей та характер погляду.

Актуальність дослідження полягає у великій зацікавленості сучасних лінгвістів у невербальному аспекті комунікації, з метою правильного розуміння комунікантами отриманої інформації та запобігання виникнення комунікативних невдач.

Найінформативнішим засобом невербального спілкування, найбільш достовірним і точним сигналом є *очі* [1:47]. Недарма очі називають дзеркалом душі. Легше навчитися стримувати рухи рук, обличчя, змінювати голос, а очі, наш погляд, мимовільний рух зіниць дуже складно контролювати. Очі видають внутрішній стан, почуття, емоції, ставлення до людей та ситуації, в якій вони знаходяться. Люди часто прагнуть приховати свій погляд, щоб ніхто не розгадав їх.

Саме тому розглянемо саме цей засіб невербальної комунікації як найточніший емоційний сигнал. Серед найбільш виразних сигналів очей, що допоможуть вгадати настрої співбесідника, його ставлення до нас та емоції, які оволоділи ним, є рухи зіниць, тривалість погляду та його напрям.

Аналізуючи рухи зіниць учені встановили, що при денному світлі зіниці можуть розширюватися і звужуватися залежно від

того, як змінюється відношення і настрої людини від позитивного до негативного, і навпаки. Коли людина збуджена, її зіниці розширюються в чотири рази проти нормального стану. Навпаки, сердитий, похмурий настрої примушує зіниці скорочуватися [3]. Так у відомому серед молоді американському багатосерійному фільмі під назвою «Бeverлі Хіллз 90210» змальовано епізод гри у покер, де один гравець приховав очі сонцезахисними окулярами, врешті-решт він переміг [6]. Це пояснюється тим, що інші гравці не бачили вираз його очей, звуження чи розширення зіниць, тому вони і не могли здогадатися, що він володів виграшними картами. Слід додати, що в англійській мові існує вираз *Poker Face*, що означає обличчя, яке не виражає жодних емоцій, саме як у гравців у покер.

Тісно пов'язаним із рухом зіниць є тривалість погляду. На думку Арджайла, тривалий погляд однієї людини на іншу свідчить про щире зацікавлення та приховану симпатію. Але цей сигнал необхідно розглядати у сукупності з рухами зіниць. Таким чином, тривалий погляд з розширеними зіницями говорить дійсно про інтерес та симпатію, але цей самий тривалий погляд зі звуженими зіницями свідчить вже про вороже ставлення [4].

Аналізуючи напрямки погляду, можна назвати наступні:

- якщо співрозмовник підняв голову і дивиться нагору – він задумався;
- якщо співрозмовник підняв брови і зробив рух головою – він не зовсім зрозумів ваше висловлення і хотів би щось уточнити;
- якщо співрозмовник дивиться убік – він ставиться до вас без поваги;
- якщо погляд співрозмовника спрямований у підлогу – він відчуває страх і бажання піти [1:47].

Але не варто забувати, що погляд може мати кілька значень, які залежать від обставин. Наприклад, моргання і ляскання очима може говорити про тривогу, коливання, брак упевненості, сором'язливість. Часто певні рухи очей можуть бути наслідком фізичних факторів, що впливають на людину. Тому потрібно бути дуже уважними при читанні погляду та звертати увагу на супутні жести [5].

Довіряйте мимовільним жестам більше, ніж словам, погляду – більше, ніж жестам, реакції зіниць – більше, ніж напрямку погляду.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що цілком можливо розпізнати будь-який невербальний сигнал, але потрібно вміти правильно його трактувати і аналізувати невербальні сигнали у їх взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Іржі Томан. Мистецтво говорити. – К., 2000. – 47 с.
2. Пиз А. Язык жестов. – М., 2001. – 23 с.
3. <http://itstechnology.ru/page/pro-shho-zh-govorjat-nashi-ochi>
4. http://ladychyn.inf.ua/mova_tila.html
5. <http://masterschool.dp.ua/mova-zhestiv/povedinka-ochej/>
6. "Beverly Hills, 90210": Videofilm. – D.: 90210 Productions, 1990-2000.

Р. В. Градомський

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор Н. Г. Іщенко*

Мовні та позамовні параметри художнього тексту

В останньому двадцятиріччі ХХ століття в лінгвістичній науці на перший план висунулася тенденція до вивчення тексту як складного комунікативного механізму, посередника комунікації, який фіксує стратегічно програму адресанта, що сприймається та інтерпретується адресатом.

Текст – словесний мовний твір, в якому реалізуються усі мовні одиниці (від фонему до речення), це складний мовний знак, отже, текст як об'єкт філологічного аналізу може і повинен включати дані його лінгвістичного аналізу [1: 11].

Лінгвістичний аналіз художнього тексту – це фундамент його літературознавчого і стилістичного, вивчення. Для розкриття ідейного змісту твору, його художніх особливостей, правильного сприйняття твору як єдиного цілого, людина повинна отримати навички детального, глибинного аналізу тексту.

Головна мета лінгвістичного аналізу художнього тексту – розкрити те, що неможливо побачити з першого погляду й усвідомити при звичайному, поверхневому сприйнятті, досягнути глибину думок і почуттів автора, оскільки «мова була дана людині, щоб приховувати свої думки» [3: 15].

Людина, що говорить або пише, створює певну програму висловлювання. Вона не усвідомлює цю програму, оскільки її мовний досвід дає можливість інтуїтивно створити необхідне в цій ситуації повідомлення. Але не завжди інтуїція дозволяє належним чином відреагувати на мовну ситуацію, що створилася. У таких випадках їй на допомогу приходять знання позамовних і мовних закономірностей побудови тексту [2: 5].

Мовні засоби або засоби виразності мови – це ті художньо-виразні засоби, які надають текстам художнього стилю яскравість, барвистість, лексичну й емоційну виразність.

Засоби словесної образності – це тропи і стилістичні фігури. Розрізняють наступні види тропів: метафору, метонімію, синекдоху, уособлення, образне порівняння, епітет, гіперболу та інші а також стилістичні фігури: анафору, епіфору та ін.. Тропи – явища лексико-семантичні, це різні випадки вживання слова в переносному значенні, проте, як відомо, не всяке переносне значення для сучасної мовної свідомості є образним [4: 458]. Стилiстичні фігури – це особливі зафіксовані стилістикою звороти мови, вживані для посилення експресивності (виразності) висловлювання. Вони засновані на повторенні звуків, слів і виразів, на зміні порядку слів в реченні, на протиставленні.

Будь-який текст являється об'єктом закоренілої культури, і пов'язаний з його творцем, з часом і місцем його написання, з конкретною ситуацією, що послужила основою даного тексту. Це його позамовні параметри, які необхідно враховувати в лінгвістичному аналізі тексту.

Будь-який текст, будучи, з одного боку, самодостатнім об'єктом, об'єктом матеріальної культури, з іншої – пов'язаний нерозривними зв'язками з особою його творця, з часом і місцем написання, з конкретною ситуацією, що викликала появу мовного твору (Л. В. Бабенко, Ю. В. Казарин) [3: 43].

Породження тексту завжди соціально і ситуативно обумовлено. Кожен акт спілкування здійснюється в конкретній ситуації між конкретними партнерами, і, отже, смислові і мовні особливості тексту визначаються не лише лінгвістичною складовою, але і екстралінгвістичними чинниками.

Екстралінгвістичними чинниками тексту є компоненти мовної ситуації: мовець, предмет спілкування, умови спілкування, адресат спілкування [2: 5]. Отже, сфера людської діяльності у суспільстві, сфера спілкування, функції мови і функції мовлення, тобто позамовні чинники художнього тексту обумовлюють вибір мовних засобів, що залежать від їх функціонально-стилістичного розшарування.

Тому видається можливим стверджувати, що унікальність літературно-художнього твору проявляється в характері співвіднесеності з реальністю: будь-який художній текст – матеріальний об'єкт реального світу і в той же час містить в собі відображений художніми засобами і естетично освоєний світ реальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабенко Л. Г. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика: Учебник; Практикум / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – М.: Флинта; Наука, 2005. – 496 с.
2. Бирюкова Т. Г. Анализ и синтез текста: Учебное пособие / Т. Г. Бирюкова. – Елец: ЕГУ, 2007. – 98 с.
3. Никонова М. Н. Теория текста: учеб. пособие / М. Н. Никонова. – Омск: Изд-во ОмГТУ, 2008. – 240 с.
4. Стилистический энциклопедический словарь русского языка [под. ред. М.Н. Кожиной]. – М.: Флинта: Наука, 2006. – 696 с.

І. В. Гречко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Ю. О. Костюшко*

Підготовка майбутніх вчителів до подолання міжособистісних бар'єрів комунікації в процесі викладання іноземної мови

Стаття присвячена проблемі подолання міжособистісних бар'єрів комунікації в процесі викладання іноземної мови. Бар'єри розглядаються автором як фактори, що утруднюють процес комунікації.

Англійська мова посідає перше місце серед іноземних мов, що вивчаються в Україні та Європі. На сьогодні залишається актуальним підхід до викладання іноземних мов, з об'єктивним урахуванням особливостей засвоєння матеріалу кожним учнем

зокрема. Із процесом комунікації пов'язані всі сторони буття людини в суспільстві. Навчальна діяльність, здійснюється в процесі комунікації й результат її багато в чому залежить від того, як цей процес організований.

У нашому дослідженні підтримується думка Г.Г. Почепцова, який розуміє поняття «міжособистісні бар'єри комунікації» як психологічні перешкоди, що виникають на шляху отримання інформації [3: 68]. Міжособистісні бар'єри комунікації як одна з характеристик процесу спілкування досить широко розглядалися у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях міжособистісного сприйняття (В.В. Бойко, С.Р. Rogers); комунікації (Г.М. Андреева, Б.Д. Паригін,); міжособистісної взаємодії (А.Л. Донцов, Є.І. Рогов, Г.Г. Почепцов, Е. Aronson).

Мета роботи полягає в обґрунтуванні сутності міжособистісних бар'єрів комунікації, та надання рекомендацій вчителям щодо подолання цих бар'єрів в процесі викладання іноземної мови. Причинами, що викликають появу міжособистісних бар'єрів комунікації, можуть бути соціальні, професійні, політичні й деякі інші відмінності, що призводять до різної інтерпретації одних і тих самих понять.

У процесі комунікації, нерідко, для вчителя виникають різноманітні труднощі, які ускладнюють сприйняття інформації учнями. Такі труднощі кваліфікують як міжособистісні бар'єри комунікації. Міжособистісні бар'єри комунікації це психологічні перешкоди, що виникають на шляху отримання інформації [4: 43].

Далеко не завжди процес комунікації є ефективним, адже між тим, хто доносить інформацію і тим, хто її сприймає можуть виникати міжособистісні бар'єри комунікації – перепони, які людина устанавлює, аби захиститися від небажаної, стомлюючої або небезпечної інформації.

Оскільки причини таких бар'єрів можуть приховуватися в змістових і формальних характеристиках самого повідомлення (фонетичних, стилістичних, семантичних), а також у логіці його побудови, то є потреба розглянути міжособистісні бар'єри комунікації детальніше [2: 10].

Логічний бар'єр виникає тоді, коли вчитель та учень не знаходять спільної мови. Тобто, кожна людина бачить ситуацію,

проблему, що обговорюється, із своєї точки зору, яка може не збігатися з позицією партнера. Труднощі виникають у зв'язку з неадекватним розумінням інформації.

Фонетичний бар'єр, тобто перешкода, яка створюється особливостями мови того, хто говорить, виникає тоді, коли учасники комунікативного процесу розмовляють різними мовами й діалектами, мають суттєві дефекти мови та дикції, перекручену граматичну побудову висловлювань [6: 95]. Цей бар'єр можуть породити також невиразне мовлення та зловживання великою кількістю звуків-паразитів.

Семантичний бар'єр – це, по-перше, проблема жаргонів і сленгів, по-друге, він викликається обмеженим лексиконом у одного з співрозмовників. Виникає, коли одне і те ж слово люди розуміють по-різному, вкладають в них свій власний сенс. Таке викривлення може бути наслідком особливостей особистісного сприйняття людини, її професійної діяльності [5: 91].

Стилістичний бар'єр виникає в разі невідповідності стилю мови комунікатора й ситуації спілкування [3: 102]. Якщо вчитель використовує мовні звороти: «Тобі потрібно», «Ти повинен» й подібні, у учня виникає явний чи прихований супротив. Такому стилю, який має примусовий характер, протистоїть інша філософія стосунків, котру називають парадигмою можливого: «Можливо», «Бажано, щоб ти», «Ти можеш» та ін.

Лише за допомогою спеціальної методики вивчення міжособистісних бар'єрів комунікації можна детальніше дослідити існуючі бар'єри у школі та причини їх виникнення. Для цього можна використовувати спеціальні анкетні опитування, також за В.В. Бойком існують такі методики як діагностика "перешкод" у встановленні емоційних контактів [1: 65].

Отже, у сучасній педагогічній науці представлено різні види класифікацій міжособистісних бар'єрів комунікації, не зважаючи на те, що в їх основі лежать різні критерії, вони мають багато спільного. Проблемі вивчення та подолання міжособистісних бар'єрів комунікації повинно виділятися чільне місце у школі, адже результативна діяльність на пряму залежить від успішності комунікації вчителя з учнями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко В.В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и на других / В.В. Бойко. – М.: Информационно-издательский дом «Филин», 1996. – 472 с.
2. Парыгин Б.Д. Психологический барьер и его природа // Социальная психология и философия / Под ред. Б.Д. Парыгина. – Л.: ЛГПИ, 1975. – № 3. – С. 3-13.
3. Почепцов Г.Г. Коммуникативные технологии двадцатого века / Г.Г. Почепцов. – М.: «Рефл-бук», 2000. – 352 с.
4. Почепцов Г.Г. Теория и практика коммуникации / Г.Г. Почепцов. – М.: «Ваклер», 1998. – 285 с.
5. Рогов Е.И. Психология общения / Е. И. Рогов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 336 с.
6. Rogers C.R. Encounter groups / C. R. Rogers. – London: Harmonds–Worth, 1975. – 174 p.

Л. Г. Григорійчук

*Буковинський державний фінансово-економічний університет
Науковий керівник: (Росія) докт. філол. наук В. В. Михайленко*

Синтаксично-морфологічний аналіз фразеологічних одиниць на позначення економічного стану

Дослідження фразеологізмів у фахових мовах стає поширеним явищем у вітчизняному мовознавстві (М. Думе, К. В. Житнікова та ін.) [3; 8]. Фахова мова економіки – надзвичайно плідне поле діяльності для дослідження явища фразеологізації. Проте фразеологія у мові економіки не отримала системного опису. Основна увага приділяється дослідженню семантичної структури фразеологізмів, проблемі граматичних особливостей фразеологізмів, типам фразеологічної еквівалентності [4; 6; 7]. Дослідження фразеологізмів на позначення економічного стану в німецькій мові, її варіантах та діалектах викликає підвищений інтерес у лінгвістів, оскільки, за словами В. Н. Телії, фразеологізми – це «найбільш культурологічний компонент мови у дії» [4: 19].

Метою даної розвідки є дослідження морфологічно-синтаксичних характеристик фразеологізмів у мові економіки.

Матеріалом дослідження є 50 фразеологізмів німецької мови, вилучені методом суцільної вибірки з термінологічних і фразеологічних словників німецької мови.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю підготовки лексикографічного посібника «Фразеологізми німецькомовного економічного дискурсу» для чого також потрібно вирізнити глибинні зв'язки фразеологічної семантики з національним менталітетом, що сприяє розумінню процесів формування німецькомовної картини світу.

Об'єкт дослідження – фразеологізми на позначення економічного стану у німецькій та українській мовних картинах світу.

Існує декілька принципів класифікації фразеологізмів: структурно-семантичний, граматичний, функціонально-стилістичний. Ми взяли за основу морфолого-синтаксичну класифікацію фразеологізмів В. Фляйшера і виокремили фразеологізми на позначення економічного стану. Далі за частиномовним статусом стрижневого складового класифікували їх на субстантивно-дієслівні, субстантивно-ад'єктивні, дієслівно-ад'єктивні та субстантивно-субстантивні [5: 142].

1. Іменник + дієслово (56%). Фразеологізми на позначення економічного стану доповнюються прийменником та означеним або неозначеним артиклем. *Ein Geschäft machen* – «укласти угоду», *Kapital schlagen* – «мати прибуток». [1: 259; 368]. Наведені приклади демонструють, що дієслово у структурі фразеологізма цієї підгрупи може вживатися у переносному значенні.

2. Іменник + прикметник (34%). Зазвичай, прикметник, який входить до складу фразеологізму цієї підгрупи, вживається у переносному значенні, проте, іменник зберігає своє термінологічне значення. *Ein stolzer Preis* – «велика ціна», *der Handel im kleinen* – «роздрібна торгівля» [1: 113; 308].

3. Іменник + іменник (6%). Дану підгрупу фразеологізмів можна поділити ще на дві підгрупи: 3.1. іменник + означення в родовому відмінку: *Abschluss der Bücher* – «збалансування бухгалтерських книг» та 3.2. парні іменники: *Brief und Geld* – «пропозиція і попит» [1: 17; 122].

4. Дієслово + прикметник (4%), наприклад, *Fest abschliessen* – «заключати термінову угоду», *geschäftlich zu tun haben* – «вступати в ділові стосунки» [1: 204; 259]. Дієслово зберігає своє термінологічне значення, тоді як прикметник вживається у переносному значенні.

Проведений аналіз дає нам змогу зробити наступні висновки:

1. Основа фахової мови економіки становить економічна лексика, проте, її певним сегментом виступають фразеологізми.

2. Переосмислення значення складових фразеологізмів на позначення економічного стану підтверджує, що в основі номінації явища економічного стану лежить метафоризація їх окремих складових.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гаврись В. І., Пророченко О. П. Німецько-український фразеологічний словник. / В 2-х т. / В. І. Гаврись, О. П. Пророченко. – К.: Рад. школа, 1981. – 798 с.

2. Дружбяк С. В. Терміни-фразеологізми в економічній терміносистемі / С. В. Дружбяк // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – Львів: Крым, 2008. – № 620. – С. 224-228.

3. Житнікова К. В. Комунікативно-прагматична функція терміна-фразеологізма терміносистеми менеджменту та маркетингу / К. В. Житнікова // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – Харків: Константа, 2004. – № 636. – С. 72-76.

4. Архангельский В. Л. Устойчивые фразы в современном русском языке: Основы теории устойчивых фраз и проблемы общей фразеологии / В. Л. Архангельский – Ростов-на-Дону: Изд-во Ростов. ун-та, 1964. – 315 с.

5. Телия В. Н. Фактор культуры и воспроизводимость фразеологизмов – знаков-микротекстов / В. Н. Телия // Сокровенные смыслы. Слово. Текст. Культура: Сб. статей в честь Н. Д. Арутюновой. – М.: Наука, 2004. – 677 с.

6. Траутманн Ф. Сравнимое и несравнимое в немецко-русских фразеологизмах / Ф. Траутманн // – Рус. язык в национальной школе, 1977. – № 1. – С. 75-77.

7. Чепасова А. М. Семантические и грамматические свойства фразеологизмов / А. М. Чепасова // – Челябинск: ЧГПИ, 1983. – 92 с.

8. Duhme M. Phraseologie der deutschen Wirtschaftssprache: eine empirische Untersuchung zur Verwendung von Phraseologismen in journalistischen Fachtexten / M. Duhme. – Essen: Die Blaue Eule, 1991. – 222 S.

9. Fleischer W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. / W. Fleischer // Tübingen: Niemeyer, 1997. – 357 S.

Н. О. Грідіна

Криворізький державний педагогічний університет

Науковий керівник: викладач Л. Ф. Сорочан

Using computer educational programs at the English lessons

The necessity of using information technologies in teaching English is acknowledged nowadays. Teaching, using computers is now an integral part of the process of learning, interest to this sphere of methodology keeps growing [2]. There are such advantages of using information technologies in comparing with traditional teaching materials as:

- an individualization of studying
- handling with great amount of information
- a complex effect on all sensory systems by using text, audio, animation and video
- an interactive way of studying
- confidentiality [4]
- a distant learning in synchronous and asynchronous conditions [2]

Such new pedagogical technologies as using computer educational programs facilitate teacher's work and at the same time make the process of studying much more effective by using such methods, forms and techniques of teaching which form the language competence in the best way.

A computer educational program is an electronic teaching complex which ensures a faster learning of a teaching material. Its exercises are easy and absorbing. Such program helps to develop the right

pronunciation and to memorize popular phrases very quickly. The main accent is made on the learning of the most usable speaking topics. It allows pupils to begin speaking English after some lessons already. The fast and qualitative mastering of English is a result of unique techniques of memorizing. The lessons cannot be named dull as it is almost an edutainment. This criterion is very important for the smallest pupils because the key activity of primary school's learners is a game. And lastly, the program is very simple in using. It isn't needed to know some special computer skills [5].

According to the level of independence and activity of a pupil there are such types of teaching computer programs:

1. Programs, main aspect of which is practice and training. The aim – studying certain skills;
2. The modeling programs. They give the possibility to imitate different processes;
3. Educational games. They are similar to the modeling programs but the main difference between them is an element of competition [1].

The using educational playing programs at the English lessons is more appropriate for pupils of primary school as “the playing activity at the English lesson not only organize the process of communication using this language but also makes it as much closer to the natural communication as possible” [3].

Nowadays there is a plenty of educational English computer programs. That is why the analysis of the quality of computer teaching techniques from the pedagogical point of view is a very important procedure [2]. Every educational program must qualify each of the forms of working at the English lessons. They are:

- Studying vocabulary;
- Practicing pronunciation;
- Developing speaking skills (in the form of a dialogue);
- Developing writing skills;
- Practicing grammar issues.

Among the most famous computer English programs which are successfully used at the English lessons in Ukrainian and Russian schools and represent the best results in various forms of are:

- “English on holidays”;
- “English Gold”;

- “Professor Higgins”;
- “Triple play plus in English”;
- “Bridge to English” [6].

It would be better to describe each form at its use at the English lessons.

1. Studying vocabulary. Representing and practicing a new subject vocabulary (ex. Food, Clothes, Seasons etc.) a teacher may use such programs as “Triple play plus in English”, “English on holidays” and “English Gold”. The stages of work with the computer programs are as follows: demonstration, fixing the information and control.

2. Practicing pronunciation. Most of the educational programs have a mode of operation with a microphone. After listening to a word or a phrase a pupil repeats it after an announcer and a graphic picture of announcer’s and pupil’s sounds appears in the screen. The comparison of the sounds allows seeing some inaccuracies in the articulation of a learner. The main goal which a pupil must reach is to achieve the graphic picture of a target sound. The only disadvantage which such kind of work has is demanding much time. The program “Professor Higgins” is one of those which can be useful in practicing pronunciation. It is useful both at the elementary stage of learning English and at the following stages. It may be used at the lessons during the phonetic exercise when proverbs, sayings and rhymings are learned.

3. Developing speaking skills (in the form of a dialogue). One more good example of work with dialogues is represented by “Triple play plus in English”. There are 12 dialogues on different topics in it. After a dialogue has been chosen several pictures appear in the screen. They are the scenes of this dialogue. Working at this task, a pupil must go through three steps: an acquaintance with the dialogue, its learning and imitating and finally – the control of the speech in a form of a dialogue after studying all 12 dialogues.

4. Developing writing skills. This kind of work solves two tasks simultaneously: it helps to develop a skill of English words’ right writing and mastering skills of working with a keyboard. The computer education program “Bridge to English” helps to cope with these problems. Almost every exercise provides activities for typing English words and sentences using a keyboard.

5. *Practicing grammar issues.* All computer educational programs make provision of certain grammatical structures for practice. There are 20 lessons in the program “Bridge to English”. Every lesson works its grammar issues through. In the part “Grammar” of “Professor Higgins” there are two sections: grammar and practical. Checking knowledge of a pupil, the program marks his/her progress and helps if it is necessary. The program “English Gold” in its turn has 144 microdialogues, every of each works a certain grammar structure through.

To sum up, the great variety of computer educational programs requires a detailed analysis in order to estimate their effectiveness in the process of studying English. Usage of the computer programs at the English lessons improves the learning process and makes it more interesting.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Башмаков А.И., Башмаков И.А. Разработка компьютерных учебников и обучающих систем. М., 2003.
2. Бовтенко М.А. Компьютерная лингводидактика. М.: Флинта. Наука, 2005.
3. Коньшева А.В. Игровой метод в обучении иностранному языку. СПб.: КАРО, 2006.
4. Коньшева А.В. Современные методы обучения английскому языку. Минск: ТеатраСистемс, 2005.
5. Программы для изучения английского языка – Режим доступа: <http://laem.ru/programmy-dlya-izucheniya-angliiskogo-yazyka>.
6. Формы работы с компьютерными обучающими программами на уроках иностранного языка – Режим доступа: <http://virtlab.ioso.ru/method.htm>

В. В. Губеня

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. М. Мосейчук*

Особливості відтворення гри слів під час перекладу

Каламбур визначається як гра слів, заснована на навмисній або мимовільній двозначності, яка породжена омонімією або подібністю звучання і має зухвалий комічний ефект [1: 322].

Терміном "каламбур" ми зобов'язані вестфальському баронові Каленбергу, що прославився при дворі Людовика XV постійними двозначними, мимовільними гостротами: не володіючи у достатній мірі французькою мовою, він безбожно перекручував її. Французи жорстоко помстилися баронові, зіпсувавши його прізвище, яке у такому вигляді й увійшло в історію.

З часом зі значення слова "каламбур" зник елемент випадковості, і тепер це стилістичний зворот мови або мініатюра автора, побудовані на комічному використанні однакового звучання слів, що мають різне значення, або подібно звучних слів, або різних значень того самого слова і словосполучення.

Елементом, що забезпечує каламбуру успіх, є "ефект несподіванки": одночасно або послідовно мовець сприймає два значення, одне з яких є несподіваним.

Досить часто використовують мовну гру на основі фразеологізмів, тобто такі сполучення слів, що не конструюються у мовленні, а відтворюються у готовому вигляді: мовець знає точно, який компонент буде наступним, а це робить особливо гострим ефект обману його очікувань.

Каламбур, як і будь-який стилістичний прийом, є носієм певної інформації. Його інформативна структура є складним утворенням. До складу каламбуру входять, принаймні, дві мовні одиниці, що мають у свою чергу складну семантичну структуру, елементи якої деякою мірою впливають на формування змісту мовної гри.

Таким чином, аналіз інформативної структури каламбуру припускає вивчення мовної гри у двох аспектах:

а) виділення складової інформативної структури каламбуру як цілісного багатокomпонентного утворення;

б) встановлення взаємозв'язку і взаємного впливу каламбуру і тексту, елементом якого він є.

На відміну від перекладу звичайного тексту, під час якого зміст (у тому числі образи, конотації, фон, авторський стиль) необхідно передати новою мовною формою, при перекладі каламбуру трансформації підлягає і сама форма-оригінал – фонетична і/або графічна. Нерідко потрібно навіть змінювати зміст на новий, якщо неможливо зберегти оригінал, оскільки план вираження може виявився важливішим за план змісту.

Тому домогтися при цьому правильного перекладу, не змінюючи при цьому форму, вдається досить рідко, тому що слова мови оригіналу та мови перекладу, що беруть участь у мовній грі, повинні характеризуватися повною еквівалентністю з охопленням двох (або більше) значень.

Використання каламбуру, як і будь-якого стилістичного прийому, має конкретне призначення, тобто виконує певну функцію. Наведені нижче приклади каламбуру свідчать про створення зорового ефекту та показують авторське відношення до ситуації. Наприклад:

Sen-sational [3]

У прикладі йдеться про нобелівського лауреата А. Сен (A. Sen). Засобом створення каламбуру є різне графічне оформлення компонентів та обігрування імені нобелівського лауреата А. Сен при спільності його звучання зі словом *sensational*.

Наступний заголовок статті одразу привертає увагу:

*Ugly noises from Los Angeles **mayor's nest*** [2]

Автор орієнтує читача у значенні відношення до описуваних фактів, їх оцінки і використовує гру слів: словосполучення **mayor's nest** омонімічне **mare's nest** – виразу, що означає "безглузда вигадка", а йдеться про махінації на виборах, при чому один із кандидатів – мер міста Лос-Анджелеса.

Наступні приклади перекладу гри слів взято із серіалу "Друзі":

У епізоді 2-15 з офтальмологом лікар Бурк виходить до своїх колег-офтальмологів з келихами та говорить: "*Who need **glasses**?*". Гра слів полягає у тому, що *glasses* – це і келихи, і окуляри.

У епізоді 1-21 Джо хоче взяти собі псевдонім. Чендлер пропонує йому варіант **Joseph Stalin** (Джозеф Сталін). Тут

відбувається гра слів: Йосип Сталін англійською мовою звучить як Джозеф Сталін, тоді як повне ім'я Джо – Джозеф.

Отже, для того, щоб була виконана головна функція каламбуру – залучити читача до описуваних подій і змусити його не тільки посміятися над ними, але й змінити їх хід, необхідно передавати зміст, навіть якщо при цьому потрібно змінити форму. Каламбур також виконує не лише розважальну та самостверджувальну функції, звичайні для більшості ігор, але й маскує зміст висловлювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Сучасна українська літературна мова. Стилистика // За загальною редакцією академіка І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1973. – 587 с.
2. Altic R. D. 'Preface to Critical Reading' Henry Holt and Company. – 1976. – №9. – С. 2.
3. Микоян А. С. Проблемы перевода текстов СМИ / А. С. Микоян. – Режим доступу: <http://evartist.narod.ru/text12/12.html>

Ю. П. Гудима

*Київський національний лінгвістичний університет
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В. В. Черниш*

Проблеми формування у майбутніх учителів англійської мови стратегічної компетентності у діалогічному мовленні

Нові концепції вивчення культури, такі як міжкультурна прагматика та вивчення мовної критики були включені до категорії нового культурного вчення, гаслом якого є “мова в культурі”. Міжкультурна прагматика вивчає різні можливості стосовно того як значення може бути створеним і повідомленим.

Оволодіння майбутніми філологами іншомовним спілкуванням передбачає у них формування комунікативної компетентності, однією із складових якої є **стратегічна компетентність (СтК)**, що є основою навчальної автономії. СтК включає вміння самостійно здобувати й використовувати знання,

планувати навчальний процес та оцінювати свої знання [2, С. 266-272].

Вчителеві необхідно планувати навчальний процес так, щоб допомогти учневі оволодіти необхідним різновидом стратегій. Здатність учня навчатися, яка входить до складу загальної компетенції, означає і його здатність використовувати необхідні стратегії у координації із особистим навчальним стилем та засобом знань для ефективного досягнення цілей [1, С. 27-35]. Важливо створити такі педагогічні умови, при яких студенти «вийдуть на зустріч знанням», так як отримані знання у готовому вигляді часто прослизує повз свідомість і не закріплюється у пам'яті. Окрім того, що самостійна робота викликає активність у студентів, вона володіє й одним важливим компонентом – має індивідуалізований характер. Кожен майбутній філолог використовує джерела інформації в залежності від своїх потреб і можливостей. Він працює у своєму темпі, проектує і планує свою діяльність, щоб прийти до потрібного результату. За допомогою різних пам'яток студентів можна направити виконання певного виду діяльності, вказати або допомогти знайти кращий шлях до опанування певними діями або знаннями, які б вони могли використовувати належним чином. Адже, пам'ятку розглядають, як засіб опанування іноземною мовою (ІМ) та її методикою одночасно [3].

Аналітичний огляд чинних документів з навчання ІМ та підручників з англійської мови (АМ) показав, що науковцями ще недостатньо приділено уваги формуванню стратегічної компетентності (СтК), проте зарубіжні методисти зокрема колектив авторів, що займається розробкою рівнів володіння ІМ, приділяють увагу СтК (Relevant Qualitative Factors for Reception, Strasburg 2009; Oral Assessment Criteria Grid, Strasburg 2009). Тому постає питання про вирішення таких завдань як:

- сформулювати вимоги до до рівня сформованості стратегічної компетентності на основі аналізу освітніх документів щодо навчання ІМ, аналізу підручників для першого курсу мовного ВНЗ;
- охарактеризувати природу стратегічної компетентності, обґрунтувати їх структуру;

- визначити труднощі оволодіння нею і на цій основі розробити пам'ятки й укласти підсистему вправ для формування стратегічної компетентності;
- експериментально перевірити ефективність розробленої методики;
- розробити методичні рекомендації щодо навчання майбутніх учителів АМ формування стратегічної компетентності в усному спілкуванні, керуючись результатами природного експерименту.

Лише після вирішення поставлених нами завдань ми зможемо сформувати вміння у майбутніх учителів англійської мови використовувати навчальні стратегії для компенсації недостатніх знань в ІМ, які можуть бути реалізовані у процесі навчання діалогічного мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоножко Н. Є. Стратегія як одна з основних категорій методики навчання іноземних мов / Н. Є. Білоножко // Вісник Київського національно лінгвістичного університету. Серія педагогіка та психологія. – К. : Вид. центр КНЛУ. – 2004. – Вип. 7. – С. 27-35.
2. Олійник Т. О. Зміст стратегічної компетенції в оволодінні німецькою мовою учнів загальноосвітніх шкіл / Т. О. Олійник // Вісник Київського національно лінгвістичного університету. Серія педагогіка та психологія. – К. : Вид. центр КНЛУ. – 2002. – Вип. 5. – С. 266-272.
3. Коминова С. Ю. Памятка как средство формирования речевых компетенций [Електронний ресурс] / С. Ю. Коминова // Сообщество взаимопомощи учителей. – Режим доступа: <http://pedsovet.su/publ/28-1-0-1016>

К. В. Гурова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор Н. Г. Іщенко*

Сугестивність семантико-стилістичних засобів в німецькомовних рекламних текстах

Незалежно від людського бажання феномен реклами наполегливо проникає в особисте та громадське життя і стає об'єктивною та неминучою реальністю. Людина-споживач в сучасному суспільстві залучена в рекламне середовище і повинна постійно вступати з ним у взаємодію. Вивчення такого багатогранного явища як реклама є дуже актуальним, тому що воно дозволяє глибоко досліджувати причини, засоби та прийоми впливу рекламного продукту на споживача, а також добиватися максимальної ефективності цього впливу. В цьому полягає **актуальність** обраної теми.

Метою даної статті є опис стилістичних засобів в текстах реклами з огляду інформативності та впливовості.

Головним завданням використання стилістичних засобів рекламного повідомлення є сугестивність. Завдяки імпліцитній природі рекламного тексту рушійна ідея рекламного повідомлення розкривається непрямим шляхом, уникаючи недовіру споживача та проникаючи в його свідомість [1:6; 2].

Джерелом збагачення, урізноманітнення, увиразнення мовлення реклами є низка стилістичних засобів, вдале використання яких забезпечує емоційний вплив на читача, посилює сприйняття та розуміння написаного, що є однією з основних функцій реклами [3:19]. До таких експресивно-емоційних засобів належить **порівняння**, яке використовують для встановлення переваги одного продукту над іншим, або виокремлення найбільш характерних властивостей товару. Зазвичай порівняння здійснюється в найпростішій формі за допомогою лексичних засобів "wie", "als", "oder" або за допомогою ілюстрацій. Порівняння змушує повірити нас в те, що товар є чимось більшим, ніж просто товаром. Порівняння може проходити у співвідносній формі: *Allesnebenan.de. Die besten Angebote sind näher als Sie denken*; між конкретними товарами або

марками: *Audi stichtelt gegen BMW*; між особливостями якостей об'єкту: *Der up! von Volkswagen – Der einzige Volkswagen seiner Klasse*; псевдо порівняння (порівняння "ні з чим"): *Taft Haarverdicker-Lotion. Mehr Volumen für dünne feine Haare*.

Для створення оригінального рекламного образу та привнесення оціночного ефекту в рекламний текст автори використовують **метафору** [4:34]. Яскраві метафоричні включення здатні коротко та витончено повідомити, на перший погляд, про нудні характеристики об'єкту, що рекламують, такі як параметри товару, особливості його застосування та ін. В рекламних текстах зустрічаються такі метафори, які охоплюють різні види схожості або подібності: метафори організму, які побудовані на основі слів "*Gesundheit*", "*Leben*": *Korodin Herz Kreislauf Tropfen. Im Puls des Lebens*; архітектурні, з використанням слів "*Fenster*", "*Tür*", "*Fundament*": *Lass die Alltagssorgen vor der Tür!*; транспортні, пов'язані зі словами "*Schritt*", "*Weg*": *Urania Beauty Studio. Wege zur Schönheit aus der Apotheke*; початково-кінцеві метафори, які передають початок, кінець, якогось процесу (слова "*Start*", "*Quelle*", "*Mitte*", "*Ende*): *Dove Go Fresh: für einen frischen Start in den Tag*; магичні, які створюють символічну реальність (слова "*Magie*", "*Märchen*): *Eye Magic von Veld's. Die Magie des Lichts*; оціночні метафори, які створюють ореол легкості, свіжості, надаючи позитивну конотацію об'єкту, що рекламується: *Pasta Ebly. Entdecken Sie die Leichtigkeit des Südens*; аква-метафори, в яких використовуються слова водної тематики "*Meer*", "*See*", "*Tropfen*": *Infirmary. In jedem Tropfen steckt unsere Erfahrung*; метафори, пов'язані з природними явищами, з використанням слів "*Vulkans*", "*Wind*", "*Regen*": *Volvic. Die stille Kraft des Vulkans*; масштабні метафори, які пов'язані зі словами "*Welt*", "*Planet*": *ESSERE. Planet der Schuhe*; акустичні, в основі яких закладені слова, які є проявом будь-якої голосової активності: *Shiseido Vocalise. Kreative Farben: Sagen. Fragen. Versprechen. Rufen. Flüstern. Schreien. Vocalise*; сенсорні, які містять пряму чи непряму оцінку смакових, дотикових та інших відчуттів (за допомогою слів "*Geschmack*", "*Duft*", "*Berührung*): *Aloe Vera Islafit. Fühle die Natur!*

Нерідко в рекламних текстах з'являються **епітети**, конкретизуючи і оцінно-емоційні, які, характеризуючи предмет чи дію, підкреслюють їх характерну властивість, якість, та гарантують вплив на підсвідомість. В рамках методу сугестії використовуються епітети не тільки з прямим значенням а й з переносним: *Milka. Fabelhafte zarte Schokolade; Rieker. Raffinierte Eleganz. Fantastische Komfort.* Епітети часто використовуються в рекламі товарів, які створюють людині «красивий» імідж: *Biodroga. Zauberhafte Make-up-Look; LE von Rival de Loop. "Sweets". Schillernde Schönheit.*

Отже, вказані образні засоби володіють сугестивними властивостями, що збагачують рекламний текст та роблять рекламу ефективною. Завдяки таким засобам здійснюється доручення уваги до об'єкту, що рекламується; створюється сприятливий стан для сприйняття інформації; породжується зацікавленість до об'єкту реклами; демонструються переваги товару/послуги; розкриваються певні специфічні властивості товару; популяризується об'єкт, що рекламується, який вкарбовується в свідомість і тим самим продовжується імпліцитний вплив рекламного тексту на реципієнта та породжується цього активна дія в необхідний момент.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Зелінська О.І. Лінгвальна характеристика українського рекламного тексту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01. „Українська мова”/ О.І. Зелінська – Харків, 2002. – С. 6.
2. Кара-Мурза Е.С. Культура русской речи в рекламной деятельности // Журналистика и культура русской речи. М., 1996. Вып. 4.
3. Королько В.Г. Основы публичных речей. М., 2008. – С. 19.
4. Корнева Е.В. Национально-культурные стереотипы в рекламе (на материале немецких рекламных текстов)// Язык, коммуникация и социальная среда. Выпуск 2. Воронеж: ВГУ, 2002. – С. 34.
5. «Stern», «Der Spiegel», «Focus» за період з 2006 по 2011 роки.

А. М. Гуцалюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, доцент Л. А. Долгополова

Структурно-семантичні особливості аналітичних конструкцій *haben + Infinitiv*, *haben + zu + Infinitiv*

У науці про мову питанню синтаксичних змін завжди надавали важливого значення. Теоретичні та емпіричні надбання лінгвістики XIX століття у розробці історичного синтаксису германських мов заклали фундамент тих концепцій, які плідно функціонували у мовознавстві впродовж минулого століття [2]. У різних лінгвістичних студіях мову розглядають у синхронічній та діяхронічній перспективі. Ці два підходи існують паралельно, і ми не можемо розглядати сучасну мову як сталу у часі, з чітко зафіксованими правилами, при цьому не приділяючи уваги походженню сучасних явищ, тому що будь-яка сучасна мова вміщує в собі досвід багатьох століть [1:164].

Питання, які стосуються синтаксичного аспекту речення, зокрема інфінітивних речень, є об'єктом пильного інтересу сучасних лінгвістів. Характерним є також брак розвідок, в яких би детально вивчалися функціональні ознаки інфінітивних конструкцій. **Актуальність** нашого дослідження визначається необхідністю вивчення інфінітивних конструкцій у діяхронії й синхронії, що сприятиме подальшій розробці проблем і спрямованості сучасних лінгвістичних студій на виявлення функціональних особливостей інфінітивних конструкцій. Основним **завданням** є дослідження структурно-семантичних особливостей аналітичних інфінітивних конструкцій з дієсловом *haben*.

Конструкція *haben + zu + Infinitiv* належить до інфінітивних аналітичних конструкцій з модальним або модально-темпоральним значенням. І саме у модальних і модально-темпоральних конструкціях фіксуються структурні розбіжності, що стосуються частки *zu*, яка виступає обов'язковим елементом інфінітивної конструкції з *haben*. Деякі лінгвісти, зокрема, К. Вельке, вважає *haben + Infinitiv* з часткою *zu* і без неї варіантами однієї і тієї ж конструкції [4:101]. Однак, розглядаючи

дані конструкції навіть з формальної точки зору, можна відзначити певні розбіжності й вважати таку точку зору дискусійною. Зокрема, для сполуки *haben* + *Infinitiv* без *zu* є обов'язковою наявність прямого додатка, тоді як для аналогічної конструкції з *zu* такий додаток є факультативним. Наприклад:

Ich habe hier ein Heft liegen [10].

Що стосується розвитку конструкції *haben* + *Infinitiv*, то він відбувався одночасно у двох напрямках: з одного боку, розширювалося коло дієслів, з якими поєднується *haben*, а з іншого боку, змінювалося значення самого дієслова *haben*. Як результат маємо наявність в сучасній німецькій мові трьох нових комбінацій:

а) *haben* в значенні, близькому до *besitzen* у сполученні з інфінітивом дієслів, відмінних за семантикою від *liegen* і *stehen*:

Zwar hatte er viele einzelne Fakten vorliegen, aber sie passten nicht recht zusammen, es ergab sich kein Bild [5].

б) *haben* в іншому значенні ніж *besitzen* у поєднанні з інфінітивом дієслів, що є синонімічними до *liegen* і *stehen*:

Der Vater trägt einen gefüllten Sack. Er hat ihn über Schultern und Nacken liegen [7].

в) *haben* в іншому значенні, ніж *besitzen* у сполученні з інфінітивом інших дієслів, відмінних за семантикою від *liegen* і *stehen*:

Glänzend ging der direkte Verkauf. Heilberg hatte drei lange Leute durch die Stadt laufen, sie verkauften die Bilder an gewisse Mädchen [6].

Аналізуючи наведені приклади, можна зробити висновок стосовно структурних особливостей даної конструкції, – певної системи в розвитку дієслів, з якими поєднується *haben*, не спостерігається. Однак, пізніше поряд з неперехідними дієсловами в складі конструкції з'являються також і перехідні дієслова. Поповнення відбувається також за рахунок більш абстрактних дієслів (*vorliegen*) і дієслів руху (*laufen*). Єдине, що об'єднує всі ці дієслова з семантичної точки зору, – є значення тривалості, властиве й дієсловам *liegen* та *stehen*.

Що стосується семантики, то в більшості випадків конструкція *haben* + *zu* + *Infinitiv* має модальне значення і

виражає необхідність, примушення, закон; при цьому висловлювання набуває чіткого, більш переконливого значення:

Der Sportler hat in 15 Sekunden 100 Meter zu laufen [11].

У деяких випадках ця конструкція вживається для вираження можливості:

Als Schuldirektor hatte er es von den Schülern zu erwarten [9].

Окрім цього конструкція зустрічається в деяких сталих виразах:

Der Meister fragte den Arbeiter: Hast du nichts zu tun [8]?

Таким чином, характерною особливістю інфінітивної конструкції *haben* + *Infinitiv* є поєднання дієслова *haben* з дієсловами на позначення тривалості. Що стосується конструкції *haben* + *zu* + *Infinitiv*, то вона має необмежений зв'язок з інфінітивами, виражає необхідність і приймає модальність.

Перспективи дослідження полягають у подальшому вивченні специфіки й функціонування інфінітивної конструкції з *haben*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Адмони В.Г. Синтаксис современного немецкого языка / В. Г. Адмони // Инфинитивные конструкции. – Л.: Наука, 1973. – С. 164-170
2. Мельникова Е. Н. Семантико-синтаксическая характеристика конструкции немодального инфинитива / Е. Н. Мельникова. – Режим доступа: http://www.pglu.ru/lib/publications/University_Reading/2008/III/uch_2008_III_00041.pdf
3. Duden. Deutsches Universalwörterbuch / Duden. – Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich : Dudenverlag, 1989. – 912 s.
4. Welke, Klaus. Untersuchungen zum System der Modalverben in der deutschen Sprache der Gegenwart / Klaus Welke // Ein Beitrag zur Erforschung funktionaler und syntaktischer Beziehungen. – Berlin: Akademie-Verlag, 1965. – S.101-105
5. Copyright Berliner Zeitung. Berliner Zeitung / Copyright Berliner Zeitung / Kein enges Verhältnis mit der Halbschwester. – 2004. – №5. С. 10-11
6. Copyright Berliner Zeitung. Berliner Zeitung / Copyright Berliner Zeitung / Von Tränen durchnässt. – 2006. – №12. С. 50-51
7. Springer Axel AG. Die Welt / Springer Axel AG // Barbarische Bedingungen im Todestrakt . - 2006. – №21. С. 29-30

8. Springer Axel AG. Die Welt / Springer Axel AG // Lobbyist für Autorenrechte. – 2008. – №1. С. 54-55
9. Springer Axel AG. Die Welt / Springer Axel AG // Wer alles herunterschlingt, hat ein Problem. – 2006. – №22. С. 13-14
10. Städtische Hauptschule Wermelskirchen 1998–2007. Die Schulzeitung / Städtische Hauptschule Wermelskirchen 1998 – 2007 // Ergebnis deutlich besser als erwartet. – 2001. – №1. С. 5-6
11. Städtische Hauptschule Wermelskirchen 1998–2007. Die Schulzeitung / Städtische Hauptschule Wermelskirchen 1998 – 2007 // Kooperation «Marabu» – 2005. – №8. С. 22-24

Ю. С. Давидюк

*Макіївський економіко-гуманітарний інститут
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Я. В. Полякова*

Використання поезії для навчання креативного письма старших учнів середньої загальноосвітньої школи

Креативне письмо виступає прекрасним стимулятором розвитку лінгвістичної складової комунікативної компетенції учнів у письмі. Цей розвиток відбувається багато в чому мимовільно, завдяки зусиллям самих учнів та їх мовленнєвій практиці, а не за рахунок спеціального відпрацьовування мовних явищ. При цьому спостерігається поширення стимулюючого впливу креативного письма на всі види мовленнєвої діяльності, особливо в плані розширення пасивного й активного словникового запасу учнів, підвищення граматичної правильності їх мовлення. Такий ефект недивний, зважаючи на роль письма як загального закріплювача [1].

Отже, дуже сприятливим для розвитку навичок та вмінь письма є письмо креативне, оскільки воно:

1) істотно підвищує лінгвістичну компетенцію учнів (значно розширюється словниковий запас, збільшується граматична, орфографічна, синтаксична правильність писемного мовлення), а її формування значно прискорюється. Зазначений позитивний вплив поширюється на усі види іншомовної мовленнєвої діяльності, а не тільки на письмо;

2) підвищує, удосконалює та прискорює розвиток уміння письмово (а не опосередковано й усно) викладати свої думки іноземною мовою.

3) підвищує літературні й творчі можливості учнів, їх здатність використовувати мову творчо. Тим самим вдосконалюється й володіння мовою як засобом вираження думки.

4) значно підвищує внутрішню позитивну мотивацію учнів та навіть викликає їх ентузіазм, тобто наявним є високий мотиваційний ефект даного виду роботи.

Приступаючи до написання твору, треба пам'ятати, що цей процес складається з роботи над змістом та формою. Початковий чорновий варіант має вмістити в себе всі запропоновані ідеї, пов'язані з темою. Існує навіть метод (freewriting), за яким початковий варіант треба писати швидко, не зупиняючись. Вважається, що такий метод допомагає подолати страх та невпевненість у собі. Після написання учень перечитує твір, корегує, щось викреслює, додає, міняє місцями чи переписує. Робота над формою тексту – тяжкий процес, що потребує неабияких розумових зусиль. Учень прагне довершеності, а її критеріїв не знає, тому почуває себе невпевнено. Йому потрібна порада і підтримка, допомога людини, якій він довіряє. На уроці такою людиною є вчитель. На жаль, іноді вчитель під час уроку не може приділити достатньо уваги кожному учню, але може підібрати такі комунікативні вправи, які б навчали учнів логічно компонувати інформацію, та формували навички писемного мовлення. Треба використовувати наочність, зокрема зразки подібних письмових робіт. Це допоможе учням визначити із стилем та формою [2, с. 55].

Цікавою формою письмових завдань є поетична творчість. В процесі цієї творчості учні можуть, наприклад, самотійно складати лімерики за зразком. Керованою поетичною вправою також є вірш, який складається у відповідь на спеціально підготовлені питання: *What three colours do you like best? What dream did you see last? What do you compare the clouds to? What do you remember from your childhood? How do you imagine the future?*

Вірш може бути складено у відповідь на наступні завдання:

Line 1. Compare autumn to a leaf.

Line 2. Compare autumn to a vegetable garden.

Line 3. Compare autumn to the sky.

Line 4. Compare autumn to life.

В написанні «білого вірша» можуть допомогти асоціації, які утворюють «лексичну сітку» (lexical grid):

Associate the Sun with 4 nouns.

Associate the Sun with 4 adjectives.

Associate the Sun with 4 verbs.

Associate the Sun with 4 adverbs.

Підказки в написанні вірша можуть бути наступні:

Use the simile.

Use the rhyme.

Use the rhythm.

Use the metaphor.

Вірш може мати певну конфігурацію яка нагадує форму зображеного предмета (shape poetry).

Це можуть також бути «хайку» або «хокку» як найменша світова поетична форма, яка складається лише з трьох рядків, або так звані ельфи – 11 складів у певному ритмічному малюнку. Викликає інтерес також створення сінквейнів – поетичних творів з п'яти рядків, що створюються за наступною схемою: перший рядок – іменник, тема вірша, другий рядок – два прикметника, які характеризують цей предмет, третій рядок – три дієприслівника, четвертий рядок – словосполучення, а останній рядок – повторення теми або синонімічне слова.

Наведені види вправ можуть використовуватися на старшому етапі навчання іноземної мови в середній загальноосвітній школі для формування в учнів навичок творчого писемного мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Давиденко А.О. Навчання креативного читання та письма / А.О.Давиденко, І.І.Бекренєва. – Х. : Вид. група «Основа», 2009. – 128 с. – (Бібліотека журналу «Англійська мова та література». Випуск 5 (77)).

2. Калинович Т. Креативне письмо як один із аспектів вивчення іноземної мови / Т.Калинович. – Рідна школа. – 2003. – № 5. – С.54-55.

Я. Д. Данилівська

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент В. В. Жуковська

Особливості реалізації словозмінних форм англійського дієслова в наукових статтях з лінгвістики

Упродовж багатьох років спостерігається пильна увага науковців до проблеми вивчення англійського дієслова та його граматичних категорій. Цією проблемою займалися такі вчені як М.Я. Блох (1983), Т.Є. Шевченко (1987), В.І. Перебийніс (1990), С.С. Нагорна (2004), В.В. Жуковська (2006) та інші. Актуальність теми визначається спрямуванням сучасної лінгвістики на вивчення системної організації та функціональних характеристик мовних одиниць у тексті. Стаття має на меті дослідження особливостей функціонування дієслівної лексики у наукових статтях з лінгвістики.

З метою вивчення реалізації морфологічної парадигми англійського дієслова в наукових статтях було оглянуто наукові статті з журналу “The Journal of English Linguistics”. Здійснивши кількісний аналіз реалізованих у досліджуваній вибірці груп словозмінних форм англійського дієслова в особових формах, було встановлено, що їх кількість значно переважає дієслова в неособових формах. Так, було підраховано, що дієслів в особових формах наявно 1037 слововживань, а дієслів в неособових формах – 366 одиниць. Така кількісна перевага свідчить про характерне вживання особових форм дієслова в досліджених наукових статтях. Розглянувши окремо кількісний склад виділених словозмінних груп особових форм англійського дієслова в активному стані, було виявлено, що найбільш наповненою є група Indefinite (що включає 544 випадки вживання). У цій групі форма Non-Past Indefinite (426 слововживань) переважає над формою Past Indefinite (118 слововживань), наприклад:

*The article **describes** the construction of a procedure for dynamic assessment of the expressive grammar of children already identified with language impairments [Child Language Teaching and Therapy, p. 2].*

Проаналізувавши форми Perfect виявлено, що Non-Past Perfect (58 випадків вживання) переважає над вживанням Past Perfect (8 одиниць), для вираження результату, наслідку експерименту. Наприклад:

*Yet several authors **have noted** that standardized tests in everyday use may be inadequate to accurately and comprehensively assess children* [Discourse and Society, p. 3].

Для форм Progressive характерне вживання Non-Past Progressive (141 слововживання), тому що цей час виражає дію як процес, тобто дію, що відбувається в момент мовлення або в теперішній період часу, наприклад:

*The authors conclude that in contrast to the United Kingdom, the General Extenders in Toronto **are not grammaticalizing but are undergoing** lexical replacement* [The Stuff of Change: General Extenders in Toronto, Canada, p. 5].

Підбиваючи підсумки, відзначимо, що, на нашу думку, особливості реалізації словозмінної парадигми англійського дієслова безпосередньо підпорядковані як загальній комунікативній спрямованості наукового стилю, так і жанровій специфіці конкретного наукового тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Жуковська В.В. Лексико-семантична та граматична характеристики англійського дієслова у художньому тексті: Лінгвостатистичний аспект (на матеріалі популярно-публіцистичних романів): Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. – Київ, 2006. – 307 с.
2. Hasson N., Botting N. Child Language Teaching and Therapy [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://online.sagepub.com/browse/by/discipline>
3. Cramer J. Discourse and Society [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://online.sagepub.com/browse/by/discipline>
4. Tagliamonte Sali A., Denis D. The Stuff of Change: General Extenders in Toronto, Canada [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://online.sagepub.com/browse/by/discipline>

Н. І. Даценко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор О. С. Чирков*

Шляхи епізації драми у Бюхнера

П'єси Георга Бюхнера являють собою новий ступінь розвитку в історії німецької драматургії. Прагнучи осмислити актуальні проблеми своєї доби, автор звернувся до історії, втілюючи у драмі "Смерть Дантона" кардинальні проблеми буржуазної революції на прикладі французької історії, проектуючи їх на майбутні соціально-політичні перетворення у Німеччині [3: 121].

Бюхнерівський «Дантон» являє собою драму-ідей, хоча в основу сюжету твору покладено хронікальний принцип, який широко застосовується в епічних творах великої форми. Його характеризують передусім подрібнення фабули на окремі епізоди, її розгортання за допомогою зміни послідовних і відносно самостійних картин, монтаж цих картин і епізодів замість їх взаємопереходу на основі саморозвитку.

Цікавим є те, що драматург, упорядковуючи художній матеріал, поділив його на 4 акти, а при подальшому поділі унікає слова "сцена", очевидно розуміючи надмірну стислість багатьох із них (їх всього 32, а 8 – масові). Він лише зазначає у ремарках, де відбувається дія і вільно поводить себе з простором і часом, а також вводить у драму вставну сцену, в якій висуває проблему етичності сучасного йому мистецтва. Таким чином для Г. Бюхнера, який турбувався про композиційну стрункість "Дантона" і розвивав його дію ретельним веденням мотивів, звернення до монтажу було художньою необхідністю, продиктованою обранням для осмислення історичним матеріалом [2: 243].

Намагаючись виразити те, що важко піддається сценічному втіленню, автор звертається також до оповідного діалогу, втілюючи дію у формі "театру в театрі". Зображуючи полеміку персонажів-антагоністів, драматург має змогу втілити боротьбу ідей, зіткнення протилежних філософсько-етичних і соціально-політичних позицій, виявити проблему, що має універсальне значення. Саме таке зіткнення світоглядних позицій і складає

сутність конфлікту епічної драми: він дозволяє створювати "сценічну дію, яка спричиняє конфлікт у залі глядачів". Прикладом є сцена суду над Дантоном, яка будується на діалозі прокурора й обвинуваченого героя та виражає авторську позицію. У ремарках зазначено: "Схвальні оплески серед слухачів" [1: 56], "Повторні оплески схвалення" [1: 57], "Тривалі оплески" [1: 57]. Подібна організація сценічної оповіді надає їй "демонстраційного характеру оповіді в ролях" [2: 250]. Більше того, глядач уподібнюється до публіки із зали суду, він прагне розібратися у справі, що розглядається, і це, в свою чергу, сприяє епізації театру.

Наступним засобом епізації драми у Бюхнера є змішування трагічного з елементами комічного при відтворенні історичних протиріч, що походить від традицій В.Шекспіра. Основним принципом створення комічного в "Дантоні" є невідповідність дії її словесному вираженню: п'яний суфлер Сімон б'є свою жінку, а його мова – суміш лайливих слів із віршованими імпровізаціями прокльонів за мотивами класичних трагедій. Однак привід такого вчинку персонажа – трагічний: дружина Сімона змушена заохочувати до проституції їх доньку, бо сім'я бідує.

Що стосується дійових осіб, її кількість у творі обмежена, що дозволяє вільно відтворювати динаміку подій. Їх репліки є досить об'ємними, що зовсім не властиво драмі, яка зазвичай зосереджується на окремих подіях та має відтворювати лише гострі суперечності життя.

Головними антагоністами в драмі виступають Дантон і Робесп'єр. Їх зіткнення визначає розвиток драматичної дії. Ми легко можемо простежити головну рису кожного героя, що характерно для драми [4: 131]. Але драматичні герої простіші за епічних, чого не можна сказати, наприклад, про Дантона. Його образ овіяний трагізмом. Той, з чиїм ім'ям пов'язані найзначніші події революції, справжній вождь, відчуває себе опустошеним та жадаючим спокою. Отже, даний герой є яскраво вираженим представником епічного твору.

Слід також звернути увагу, що в творі спостерігається значно менше масових сцен, трьохрівневий вимір – теза – антитеза – констатація зберігається протягом усієї драми. Більшість сцен

надзвичайно стислі, являють собою епізоди, об'єднані системою мотивів або за допомогою монтажу [5: 68].

Таким чином, можна зробити висновок, що в новаторській реалістичній драмі Г. Бюхнера знайшов втілення новий конфлікт – на перший план висувається не доля історичного героя, сильної особистості, а зіткнення політичних тенденцій доби.

Такий конфлікт зумовив особливості художньої форми, зокрема жанрової структури драм Бюхнера: композиційну побудову у формі хроніки, вільне поводження з місцем і часом, відступ від "аристотелівського" принципу єдності дії, монтаж відносно самостійних сцен і епізодів, заміну показу оповіддю, реалізовану у формі розгорнутих, деталізованих ремарок, подрібнення фабули на окремі епізоди та введення в драматургічний твір інших жанрових параметрів – змішування трагічного й комічного елементів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюхнер Г. Смерть Дантона / Г. Бюхнер. – М.: Художественная литература, 1972. – 77 с.
2. Владимиров С. Действие в драме / С. Владимиров. – Л.: Искусство, 1972. – 159 с.
3. Пospelов Г. Н. Теория литературы: Учебник для ун-тов / Г. Н. Пospelов – М.: Высш.школа, 1978. – 351 с.
4. Тимофеев Л. И. Основы теории литературы. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. Изд. 5-е, испр. и доп. / Л.И.Тимофеев. – М.: Просвещение, 1976. – 548 с.
5. Kobel E. Georg Büchner: das dichte Werk / E. Kobel. – Berlin; New York: de Gruyter, 1974.

І. В. Демченко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент В. В. Євченко

Структурно-семантичні та прагматико-функціональні особливості словотвірної парадигми з ядром *to depend* в сучасних англійських ділових текстах.

Метою статті є описати структурний склад словотвірної парадигми з ядром *to depend* і проаналізувати парадигматико-функціональний потенціал компонентів цієї парадигми у сучасній англійській мові.

Як відомо, словотворчі відношення та їх визначальні характеристики є центральною проблемою вивчення процесу словотвору.

За своєю структурою англійські слова можуть бути простими, похідними та складними. У словотворчій системі похідні та складні слова протиставляються простим, відносно яких ці слова являються вторинними, насамперед тому що мають складнішу структуру ніж останні та в хронологічному плані виникають пізніше. З цього приводу слід надати кілька прикладів: прості слова складаються з основи, яка є семантично немотивованою та незалежною від інших слів, до неї може приєднуватись флексія, яка служить для вираження морфологічних відношень *to depend-(it) depends*. Похідні слова – це слова утворені за словотвірною моделю додання афікса до твірної основи, якщо це суфіксація. Поняття похідного зазвичай семантично пов'язане з поняттям простого слова, наприклад: *dependent, independent, dependence, dependency* [5, <http://www.ldoceonline.com>]. Складне слово – слово, отримане у результаті складання двох або більше твірних основ. Виходячи з цього тільки складні та похідні слова можуть підлягати словотворчому аналізу процесу словотворення. У наслідку саме вони являються одиницями словотворчої системи [1, с.50-55].

Словотвірна парадигма з ядром "*to depend*" включає наступні елементи: *dependent, dependant, dependence, dependency, dependable, independent, depending, interdependence, interdependency, interdependent* [2, с.430].

Отже, на основі ядерної лексики утворюються нові слова за допомогою суфіксів та префіксів [3, с.54-62].

Мовні засоби масової інформації, зокрема електронні, найбільше відображають нові явища – неологізми, запозичення, лексичні конструкції, нові фразеологізми, сталі словосполучення та науково-технічні терміни. Джерелом для експериментально-прикладної частини розділу обрано гіпертексти сучасних англійських видань: "The Financial Times" (FT) та "The Wall Street Journal" (WSJ) [6]. Вибір саме цих видань зумовлених потребою відстежити специфічні прагматико-функціональні особливості вживання та частотність застосування інтеграційної термінолексеми *depend* разом з основними компонентами її смислового мікрополя у тематично споріднених публіцистичних виданнях.

З огляду на визначений термінологічний напрям, ми обмежилися дослідженням одного з найпоширеніших та найскладніших мас-медійних жанрів – *проблемна стаття* (англ. feature article). Вона розширює діапазон термінологічних одиниць та сприяє глибшому семантичному аналізу досліджуваних терміноелементів. Це і дає змогу докладніше вивчити "*внутрішній семантичний потенціал*" термінолексеми *depend* та інших лексичних компонентів у фаховому та мас-медійному просторі [4, с.238-246].

Отже, статифіковано та підсумовано загальну кількість вживань термінологічних об'єктів *depend*, *dependable*, *dependence*, *dependency*, *dependent*, *dependant*, *independent*, *depending on/upon*. Отримано такі результати: терміноелементи вжито, *dependable* 37 разів, *depend* – 135, *dependency* – 47, *dependence* – 15, *dependent* – 10, *dependant* – 6, *depending on* – 35, *depending upon* – 20. Загальна кількість становить 305 терміновживань [8, www.law.cornell.edu/ucc/ucc.table.htm].

Узнагальнення результатів поетапного обчислення основних статистичних закономірностей та варіативності досліджуваних терміноодиниць (*depend*, *dependable*, *dependence*, *dependency*, *dependent*, *dependant*, *independent*, *depending on/upon*.) дає змогу стверджувати, що їх можна поділити на дві термінологічні групи: 1) група високочастотних термінологічних об'єктів (*depend*,

dependable, dependence, dependency, dependent); та 2) група низькочастотних термінологічних об'єктів (dependant).

Таким чином частотність уживання термінів групи високочастотних термінологічних об'єктів вказує на нерівномірність та неоднорідність їх використання в термінологічно-нейтральних текстах сучасної наукової та ділової сфери та свідчить про нерівномірний ступінь прагматико-функціонального навантаження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И.В. Семантическая структура слова и методика ее исследования – Ленинград, 1996. С.50-55
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. М. сов. энцикл., 1966. С.430
3. Городецкий Б.Ю. Термін і його лінгвістичні властивості. – В журн. Структурна і прикладна лінгвістика, №2, в. 3, 1987. С.54-62
4. Ковалик Н.В. Семантична парадигма ділового терміна / Н.В. Ковалик// Філологічні науки: зб. наук, праць/наук. ред. В. В. Герман. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2006. С. 238-246.
5. Longman Dictionary of Contemporary English. Режим доступу: <http://www.ldoceonline.com/>
6. "The Financial Times" (FT) Режим доступу: <http://www.ft.com/uk/management>
7. "The Wall Street Journal" (WSJ) Режим доступу: <http://www.ft.uk>. <http://www.wsj.com>
8. "Єдиний торговельний кодекс США (The Uniform Commercial Code of the USA)" Режим доступу: <http://www.law.cornell.edu/ucc/ucc.table.htm>.

О. С. Дем'янчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. Ю. Андрущенко

Частки в давньоанглійській мові (історичний аспект)

Питання про статус часток серед інших частин мови в лінгвістиці є досі не вирішеним. Тлумачення їх залежить як від лінгвістичних традицій, так і від автора зокрема. Деякі дослідники, М.Я. Блох [1], Н.М. Раєвська [6], взагалі не виокремлюють частку як частину мови, інші, зокрема Н.А. Кобріна [3:207], О.І. Смирницький [7:387], І.П. Масюченко [4:256], Г.Г. Почепцов [5:96], Б.А. Ільш [2:160], вважають її особливою частиною мови.

Згідно з В.Н. Ярцевою частки є розрядом незмінних службових слів, які приймають роль у вираженні форм окремих морфологічних категорій, входячи в склад слова чи приєднуючись до нього, які передають комунікативний статус висловлювання, а також виражають відношення автора до зовнішнього контексту [8:579].

Метою дослідження є встановити статус часток у давньоанглійській мові, що є **об'єктом** нашого дослідження.

Граматики зазначають про труднощі при розрізненні часток та інших частин мови (префіксів, займенників) в давніх германських мовах. У давньоанглійській мові М. Еленбас виокремлює такі частки: *(a)dun* 'down', *onweg/aweg* 'away', *forð* 'forth', *niðer* 'down', *up(p)* 'up', *ut* 'out', *of* 'off', *fram* 'from, forth, out, away', *to* 'towards, in the direction of', *offer* 'across' [11:137]. Б. Хаба відмічає наступні частки в давньоанглійській мові: *of*, *ofdune*, *onweg*, *up*, *ut*, *forð* [13:45]. Дж. Альджео та Б. Мітчел стверджують про існування частки *þe*, яка була звичайним відносним займенником [9:101; 14:75]. О. Фішер вирізняє частки *þe*, *ne*, *ut* [12:183]. Дж. Л. Брук вказує, що заперечна частка *ne* з'явилась як окреме слово [10:84]. Г. Світ виділяє такі давньоанглійські частки, як *inn*, *bi*, *for*, *un*, *be*, *swā* тощо [15:29], поділивши їх на незалежні та залежні (первинні та вторинні). Останні утворюються від інших (відмінюваних) частин мови; таким чином *hām* в *hē ēode hām* 'he went home' утворилось від іменника

чоловічого роду *hām* 'home', 'homestead'. Первинні частки, такі як *be* 'by', *swā* 'so' не утворені від інших частин мови. Немає чіткого розмежування між трьома класами часток, більшості прийменників, які вживаються в ролі прислівників та деяких прислівників, які вживаються як сполучники [15:29-30]. Існують також частки прості, похідні (напр. *uf-an* 'above') і складені (напр. *be-neoPan* 'beneath', ускладнене прийменником *be*) [15:191].

Звернемо нашу увагу на значення давньоанглійських часток. Найбільш зрозуміло та чітко даний аспект був висвітлений М. Еленбас. Вона зазначає, що частки *up(p)* 'up' та *ut* 'out' є найбільш вживаними, та позначають напрям дії. Часте повторювання цих часток відбувається завдяки поєднанню з різними дієсловами для створення відокремлюваних складних предикатів. Так, частки *ut* 'out', *up(p)* 'up' можуть стояти відразу після дієслова та поєднуватися з простими дієсловами, але й досить часто – з дієсловами, що мають префікси. Частки, які виражають зниження дії, *(a)dun* та *niðer/niþer*. Частка *niðer/niþer* зникла в англійській мові, проте зберіглася як слово *nether* 'in a lower position', що обмежене у вживанні в сучасній англійській мові. Кількість відокремлюваних складних дієслів з часткою *in(n)* значно нижча, ніж з *up*, *ut* 'out', *adun* 'down'. Частка *on* має декілька значень: може вказувати на початок дії чи передавати власне дію. Основне значення частки *of* 'off, away, from, out of' – переміщення, рух від чогось. Інша давньоанглійська частка, яка вказує на «рух від чогось» (переміщення) – це *onweg/aweg*. Напр.:

(1) & Aaron **ahefde up** his hand... – and Aaron lifted up his hand.

У реченні (1) префікс *a-* має абстрактне значення та не надає дієслову ніякого значення. Частка 'up' в свою чергу виражає не тільки напрям дії, але й бере на себе префікс та зазначає результат дії, вираженої дієсловом.

(2) Da **gewende** his here **aweg** swyðe hraðe...

Then went his army away very quickly

'Then his army went away very quickly'

У прикладі (2) дієслово стоїть у другій позиції в реченні, коли частка *aweg* 'away' знаходиться на п'ятій позиції. Дієслово *gewende* має префікс *ge-*, який не надає дієслову ніякого значення та є прототипом частки *aweg*, яка підсилює передбачуване значення [11:138-146].

Клас часток є по-своєму унікальним. Оскільки в сучасній англійській граматиці досі точаться дискусії щодо їх статусу та класифікації. А отже, частки потребують подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Блох М.Я. Теоретическая грамматика английского языка. – М.: Высшая школа, 1983. – 383 с.
2. Ильиш Б.А. Строй современного английского языка. – Л.: Просвещение, 1971. – 367 с.
3. Кобрин Н.А., Корнеева Е.А., Осовская М.И., Гузеева К.А. Грамматика английского языка: Морфология. Синтаксис. – СПб., СОЮЗ, 1999. – 496 с.
4. Масюченко И.П. 222 современного правила английского языка. – М.: ЗАО «БАО-ПРЕСС», 2004. – 448 с.
5. Почепцов Г.Г., Иванова И.П., Бурлакова В.В. Теоретическая грамматика современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1981. – 287 с.
6. Раевская Н.Н. Теоретическая грамматика современного английского языка. – К.: Высшая школа, 1976. – 304 с.
7. Смирницкий А.И. Морфология английского языка. – М.: Литература на иностранных языках, 1959. – 320 с.
8. Ярцева В.Н. Языкознание. Большой энциклопедический словарь. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с.
9. Algeo J., Pyles T. The Origins and Development of the English language. – Wardsworth: Cengage Learning, 2010. – 347 p.
10. Brook G. An Introduction to Old English. – Manchester: Manchester University Press ND, 1955. – 391 p.
11. Elenbaas M. The Synchronic and Diachronic Syntax of the English Verb-Particle Combination. – Netherlands: LOT, 2007. – 339 p.
12. Fisher O., van Kemenade A., Koopman W., Wim van der Wurff. The Syntax of Early English. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 341 p.
13. Haba B. Between Heads and Phrases: Particles in English Phasal Verbs. – Wuppertal: GRIN Verlag, 2009. – 76 p.
14. Mitchel B., Robinson F.C. A Guide to Old English. – Oxford: John Wiley & Sons, 2011. – 448 p.
15. Sweet H. A Short Historical English Grammar. – Oxford: Clarendon Press, 2001. – 290 p.

Ю. О. Десюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Г. Котнюк

Особливості стратегій комунікативного впливу в рекламі

Реклама – це, перш за все, набір слів та графічних образів, за допомогою яких адресант має за мету впливати на реципієнта. Відповідно до поглядів У. Уеллса, Дж. Бернета та С. Моріарті, реклама є однією з форм масової комунікації, яка передає різні типи маркетингової інформації, направленої на досягнення розуміння між продавцями і покупцями на ринку [2: 36].

Особливістю рекламного повідомлення, в першу чергу, є його направленість на досягнення комерційних цілей, зокрема просування на ринку об'єкту чи послуги, що рекламуються. Реклама сприяє досягненню цих цілей, здійснюючи комунікативний вплив на цільову аудиторію.

Під комунікативними стратегіями в рекламі розуміють прийоми вибору, структурування і подачі у повідомленні (як у вербальній, так і в невербальній частині) інформації про об'єкт [3: 155]. Таким чином, у рекламному повідомленні розрізняють стратегії двох типів: **стратегії позиціювання** та **стратегії оптимізації** [1]. Стратегії позиціювання поділяються на: стратегії диференціації, ціннісно-орієнтовані, стратегії надання оціночних значень. В рамках стратегій оптимізації виокремлюють наступні: стратегії узгодження мови та картин світу комунікантів, стратегії полегшення упізнавання реклами, стратегії підвищення притягальної сили повідомлення, мнемонічні стратегії, аргументативні стратегії, стратегії розподілу інформації навколо осі "більш/ менш важливе".

У переважній більшості випадків реклама будується на основі тісної інтеграції двох типів стратегій. Проаналізуємо застосування стратегій комунікативного впливу на прикладі друкованої реклами DVD-системи, яка створена на основі поєднання стратегій позиціювання та оптимізації.

Для даної реклами характерні декілька стратегій першого типу:

1. *Стратегія диференціації* допомагає виокремити об'єкт, який рекламується, на фоні інших: *The BOSE® 3·2·1® DVD home entertainment system* [4: 29]. Даний заголовок інформує адресата про DVD-систему, яка виготовляється компанією BOSE. Диференціація рекламного об'єкту здійснюється не тільки за рахунок вербальних, але й невербальних засобів – зображення DVD-системи.

2. *Ціннісно-орієнтована стратегія* комунікативного впливу полягає в апелюванні адресанта до таких цінностей як комфорт, користь. Зображення рекламного повідомлення створюють атмосферу гармонії у побуті, яка можлива при використанні у домашніх умовах DVD-системи. Зазначена стратегія реалізується невербально.

3. Характерною для рекламного повідомлення є *стратегія надання оціночних значень*: *BOSE® Better sound through research®* [4: 29]. Якісний прикметник "good" вживається у вищому ступені порівняння "better" – "of a higher standard or less poor quality" [5]. Таким чином адресант, наголошуючи на перевагах DVD-системи серед іншої конкурентоспроможної техніки, покращує думку адресата про рекламований об'єкт.

Крім стратегій позиціонування, рекламному повідомленню властиві також стратегії другого типу (стратегії оптимізації), які спрямовані на оптимізацію комунікативного впливу:

1. *Стратегія підвищення рівня розпізнавання реклами* дозволяє адресату швидко співвіднести повідомлення з рекламованим об'єктом і сприйняти його головну тематику. Її реалізація відбувається як невербально (зображення DVD-системи), так і вербально: *The BOSE® 3·2·1® DVD home entertainment system; uMusic™ intelligent playback system* [4: 29].

2. Для оптимізації комунікативного впливу реклами адресант обирає також *мнемонічну стратегію*. Для кращого запам'ятовування повідомлення використовується свого роду обрамлення із назвою фірми *BOSE®*, яка виготовляє рекламований об'єкт.

3. Важливим аспектом реклами є *аргументативна стратегія*: *"It's easy to set up and the surround sound effect is extremely impressive"* – *The Independent* [4: 29]. Дана цитата використовується з метою логічного доведення відповідності

якостей DVD-системи потребам адресата. Посилаючись на британську газету, яка користується авторитетом серед читачів, адресант підвищує рівень довіри до рекламного повідомлення. Крім того, аргументативна стратегія знаходить своє відображення і в тій частині реклами, де адресант наводить аргументи "за" і формує осмислене позитивне ставлення адресата до об'єкту реклами: *Including our uMusic™ intelligent playback system It stores your music. It learns your tastes. It plays what you like* [4: 29].

Отже, аналізована реклама, як і більшість інших, має комбінований характер, що полягає у використанні адресантом стратегій різних типів: позиціонування та оптимізації. Стратегії позиціонування інформують адресата про рекламований об'єкт з метою досягнення комерційних цілей, а стратегії оптимізації забезпечують удосконалення впливу рекламного повідомлення. Комплексний підхід до вибору стратегій комунікативного впливу робить рекламне повідомлення більш ефективним та якісним, що значно сприяє реалізації комерційної цілі рекламного повідомлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Пирогова Ю. К. Стратегии коммуникативного воздействия в рекламе: опыт типологизации / Ю. К. Пирогова. – Режим доступу: <http://www.psych.ru/library/190>
2. Уэллс У. Реклама: принципы и практика / У. Уэллс, Дж. Бернет, С. Мориарти. – СПб.: Питер, 1999. – 736 с.
3. Яшенкова О. В. Основы теории мовой коммуникации: навч. посіб. / О. В. Яшенкова. – К.: ВЦ "Академія", 2010. – 312 с.
4. BBC Focus. – March, 2008. – № 187. – 106 p.
5. Hornby A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English (7th ed.). – Oxford: Oxford University Press, 2005. – 1715 p.

Н. Я. Довганик

*Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича
Науковий керівник: канд.філол.наук, асистент О. В. Соловійова*

Вербальні та невербальні засоби комунікації

Процес вербальної комунікації відбувається завжди у деякій конкретній ситуації, що містить множину факторів, які мають значення для змісту самої комунікації. Вербальне спілкування здійснюється за допомогою усної чи писемної мови, тому не вичерпує усього багатства обміну інформацією. Таким чином будь-який діалог "прив'язаний" до конкретних осіб з особливостями їхнього голосу, міміки, до контексту. Всі ці умови перетворюють загальну схему комунікації на мовленнєвий акт з участю власних мовних факторів, тобто жестів, міміки, голосу, інтонації. Невербальне спілкування дає можливість отримати чіткіше і більш точно сприйняття будь-якої словесної інформації, а також визначити власне ставлення того, хто несе цю інформацію.

Існують різні типології невербальних засобів спілкування, оскільки вони утворюються і сприймаються різними сенсорними системами: зором, слухом, тактильними відчуттями, смаком, нюхом, а також з урахуванням того, коли відбувається спілкування. Звідси випливає те, що мовці можуть використовувати акустичні (екстралінгвістичні, просодичні) та оптичні (кінетичні, проксемічні, зовнішнього вигляду) засоби невербального спілкування [1: 60].

Невербальні засоби комунікації вивчає паралінгвістика. Це досить нова мовознавча дисципліна, що займається вивченням факторів, які супроводжують мовне спілкування та які беруть участь у передачі інформації. Паралінгвістика розвинулась у 50-ті роки ХХ століття. На сьогодні назва "паралінгвістика" міцно утвердилася у мовознавстві для позначення галузі науки, яка займається загалом сферою невербальної інформації [2: 180].

Коло питань, які обговорюються у межах паралінгвістики, охоплюють всі види кінесики (від жестів до пантоміми), всі види

фонації (від мовлення до вокального мистецтва) і всі види спілкування за участі так званого ситуативного тексту.

Невербальна та вербальна комунікації взаємодіють. Якщо взяти до уваги дослідження процесів взаємодії вербальних і невербальних компонентів спілкування, то можна визначити функції невербальних повідомлень стосовно вербальних [3: 170]:

- доповнення (у тому числі дублювання і посилення) вербальних повідомлень;
- заперечення вербальних повідомлень;
- регулювання розмови.

Одне з основних положень, яке використовується для характеристики невербальної комунікації, полягає в тому, що вона полегшує процес сприйняття вербально вираженої інформації, дає можливість передати внутрішній стан мовця і мету, з якою він подає ту чи іншу інформації в той час як вербальна комунікація подає загальну інформацію в усному або письмовому вигляді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : Підручник – К. Бацевич Ф.С.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти – К.Кочерган М.П.: Видавничий центр "Академія", 1999. – 288с.
3. Солощук Л. В. Невербальная коммуникация: ее место и перспективы исследования в современной лингвистике Л.В. Солощук // Вісник ХНУ. – Харків, 2004. – № 635. – С. 170-173.

А. П. Дрижирук

Маріупольський державний університет

Науковий керівник: старший викладач О. В. Плотнікова

Студентська газета як засіб розвитку пізнавальної активності в процесі вивчення іноземної мови

Життя потребує кардинальної зміни педагогічної свідомості, інтенсивного пошуку ефективних засобів організації навчання, що покладає велику відповідальність на сучасного вчителя, ставить серйозні вимоги до його педагогічної підготовки, володіння активними й інтерактивними методами навчання й виховання.

Актуальність нашого дослідження полягає в необхідності пошуку рішення важливої проблеми для педагогічної теорії та практики: питання урізноманітнення навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності учнів, розширення сфери їх інтересів. Сучасним учням доступні найрізноманітніші джерела інформації, але часто саме наявність готового матеріалу сприяє розвитку їх пасивного відношення до його опрацювання.

В контексті нашого дослідження основоположним є поняття “активізація навчально-пізнавальної діяльності”, яке В. Е. Краснопольський у своїй дисертації визначає як процес, направлений на мобілізацію вчителем інтелектуальних, морально-вольових і фізичних сил учнів [1: 17].

Варто зазначити, що студентська газета включає в себе всі напрямки пізнавальної активності учнів: мотиваційні (потреба в пізнанні, прагнення до самовдосконалення), психічні (емоційне сприйняття, творча уява, мислення), інструментальні (форми, методи, технології) [2: 69].

Згідно з проектом Ради Європи «Сучасні мови», що сприяє використанню передових технологій активізації пізнавальної діяльності учнів, одним з найдієвіших варіантів є метод проектів – педагогічна технологія, зорієнтована на застосування і набуття нових фактичних знань. Активне включення учнів у зміст проектів дає можливість засвоїти нові способи людської діяльності в соціокультурному середовищі [3].

Функціонування студентської газети, як методу проектів, зумовлює набуття учнями нових вмінь, а саме: планування роботи, об'єктивна оцінка власної діяльності у порівнянні з іншими, аналіз фактів, аргументація власної думки, установлення соціальних контактів (розподіл обов'язків, взаємодія в колективі).

Нами було виявлено, що для успішного функціонування студентської газети, як засобу активізації пізнавальної активності в сфері вивчення іноземної мови, необхідно налагодити співпрацю вчителя, який є ініціатором випуску і головним редактором, та учнів, які безпосередньо займаються пошуком інформації і розробкою матеріалів, що будуть публікуватися. Залучення учнів до роботи сприяє підвищенню рівня актуальності тематики видання.

Важливо врахувати, що робота вчителя полягає не в визначенні завдань для роботи учнів, а в наданні їм можливості проявити творчі здібності, висловити своє відношення до реалій сьогодення. Таким чином, нами запропоновано введення рубрики студентських художніх перекладів уривків прозових і поетичних творів англійських класиків обдарованими учнями, комплексів креативних завдань та вправ, змодельованих ними.

Отже, студентська газета, як втілення методу проектів, дозволяє підвищити рівень пізнавальної активності в процесі вивчення іноземної мови учнями, оскільки підштовхує до творчості, дозволяє проявити особистісні риси характеру, доводить, що навчання може бути веселим і захоплюючим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Панаєтова О. А. Використання методу проектів на уроках країнознавства / О. А. Панаєтова // Англійська мова і література. – 2003. – № 30. – С. 15-19.
2. Правець Т. М. Використання методу проектів у навчанні англійської мови / Т. М. Правець // Іноземні мови. – 2008. – №4. – С. 66-70.
3. Черненко О. Технології методів проектів у навчанні іноземної мови / О. Черненко // Англійська мова та література. – 2002. – № 12. – С. 7-8.

Н. О. Другова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, професор Л. В. Калініна*

Доцільність використання матеріалів для читання як засобів формування навчально-пізнавальної компетенції

Процеси міжкультурної інтеграції на національному та міжнародному рівнях, заявлені в документах Ради Європи обумовили модернізацію змісту мовної освіти в Україні. Мова виступає як засіб пізнання картини світу, прилучення до цінностей, створених іншими народами. Одночасно мова – це ключ для відкриття унікальності і своєрідності власної народної самобутності та історичних досягнень представників інших культур.

На сьогодні в українській системі мовної освіти відбулися значні позитивні зміни, як в організаційному, так і в змістовному аспектах. Істотно змінився соціокультурний контекст вивчення іноземних мов. Значно зросли їх освітня і самоосвітня функції у школі та ВНЗ, професійна значущість на ринку праці в цілому, що спричинило за собою посилення мотивації у вивченні мов.

Нові завдання вимагають змін до рівнів володіння іноземними мовами, визначення нових підходів до відбору змісту та організації матеріалів, створення адекватних форм і видів контролю. Навчальні програми не встановлюють порядок (послідовність) вивчення предметної тематики у рамках навчального року, а лише вказують на зміст, вивчення котрого є об'єктом тематичного контролю та оцінювання у рамках семестрового і підсумкового контролю.

Сказане вище в повній мірі відноситься до читання, так як *читання* є одним з основних засобів формування різних компетенцій, зокрема, комунікативної.

Розгляду основних питань, пов'язаних з навчанням читання, присвячена ціла низка робіт таких відомих авторів, як Ю.І. Пассов [2], Н.С. Бориско, Е.С. Полат, Беляєв Б.В. [1] та ін. Читання визначається необхідним компонентом процесу вивчення іноземної мови. Проте у сучасній практиці робота з текстом на заняттях з читання розглядається в основному, як

основа для збагачення лексичного запасу учнів та розвитку навичок усного мовлення.

У рекомендаціях Ради Європи основною метою навчання іноземних мов є формування навчально-пізнавальної компетенції, яка складається з мовного, мовленнєвого та соціокультурного компонентів [4]. Навчально-пізнавальні компетенції – це сукупність компетенцій учня в сфері самостійної пізнавальної діяльності, що включає елементи логічної, методологічної, загальнонавчальних діяльності. Сюди входять способи організації цілепокладання, планування, аналізу, рефлексії, самооцінки. По відношенню до досліджуваних об'єктів учень опановує креативними навичками: добуванням знань безпосередньо з навколишньої дійсності, володінням прийомами навчально-пізнавальних проблем, дій в нестандартних ситуаціях. У рамках цих компетенцій визначаються вимоги функціональної грамотності: уміння відрізняти факти від домислів, володіння вимірювальними навичками, використання імовірнісних, статистичних та інших методів пізнання. Важлива роль читання у формуванні навчально-пізнавальної компетенції зумовлюється тим, що воно передбачає активну роль читача, яка спрямовується на сприйняття та переробку як мовної, так і змістовної інформації, що її несе у собі художній текст. Процес читання є тим специфічним видом діяльності, який поєднує у собі мимовільне засвоєння мовних явищ у процесі опосередкованої комунікації з письменником, приймання певної інформації, яка міститься у тексті, та емоційно-естетичне сприйняття художнього слова. Робота з художнім текстом розширює світогляд студентів, розвиває логіку, інтелект, пізнавальні інтереси. Вона дозволяє учням розуміти іноземну мову у її соціально-культурному контексті. Інформація (фактична, соціокультурна, історична, країнознавча тощо), одержана з текстів для читання, стимулює самостійність мислення, спонукає до ініціативного мовлення, в якому учні вчаться відображати свої суб'єктивні погляди, інтереси та життєву позицію.

На нашу думку, саме читання надає унікальну можливість вивчати іноземну мову у найбільш розвинутій формі її існування, у художньому, авторському тексті, який несе у собі незрівнянне з жодною іншою формою мовної реалізації багатство мовних

засобів та соціокультурної інформації. Таким чином, текст для читання розглядається нами як один із найважливіших засобів формування навчально-пізнавальної компетенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Беляев Б.В. Психология обучения иностранным языкам. – М., 1959
2. Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур. – Липецк, 1998. – 160 с.
3. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка/ Иностранные языки в школе – № 2, 3 – 2000 г.
4. Рекомендація Ради Європи № R (98) 6 Про сучасні мови

І. В. Дуна, К. О. Соколенко, Я. В. Цибулько
Київський національний авіаційний університет
Науковий керівник: старший викладач О. М. Журавльова

Моделювання процесу перекладу

Процесом перекладу або перекладом у вузькому сенсі цього терміну називають дії перекладача спрямовані на створення тексту перекладу. Процес перекладу включає щонайменше два етапи: з'ясування перекладачем змісту оригіналу і вибір варіанту перекладу. Теорія перекладу має на меті з'ясувати, яким чином відбувається перехід від оригіналу до тексту перекладу та які закономірності лежать в основі дій перекладача.

Реальний процес перекладу здійснюється в мозку перекладача і є недоступним для безпосереднього спостереження та дослідження. Тому вивчення процесу перекладу проводиться непрямым шляхом за допомогою розробки різних теоретичних моделей, які в певній мірі описують процес перекладу в цілому або будь-який його аспект. Моделлю перекладу називається умовний опис ряду мисленнєвих операцій, виконуючи які перекладач може здійснити переклад всього оригіналу або певної його частини. Модель перекладу має умовний характер, оскільки вона необов'язково відображає реальні дії перекладача в процесі створення тексту перекладу. Завдання моделі полягають лише в

тому, щоб описати послідовність дій, за допомогою яких можна вирішити дану перекладацьку задачу за заданих умов процесу перекладу [3: 158].

Найбільш поширеними гіпотетичними моделями процесу перекладу є: ситуативна, семантична, трансформаційна, семантико-семіотична, комунікативно-функціональна та ін. Розглянемо деякі з них.

Ситуативна (денотативна) модель, яка ґрунтується на факті, що незмінною (інваріантною) основою мовних одиниць оригіналу і перекладу є співвіднесеність цих одиниць з предметами, явищами самої дійсності, з тим, що в лінгвістиці називають денотатами або референтами. Виходячи з цього, переклад розуміється як процес заміни матеріальних знаків денотатів, тобто слів однієї мови знаками іншої мови, які співвідносяться з тими ж денотатами. Інакше кажучи, перекладач сприймає ситуації і судження в одній матеріальній формі і відтворює їх в іншій, а денотати залишаються незмінними. Модель перекладу повинна зберігати свою основну орієнтацію: пояснення процесу перекладу як звернення до описуваної ситуації. При цьому мова йде не просто про необхідність трактування значення мовних одиниць відносно реальної дійсності, враховуючи не лише лінгвістичний, але й ситуативний контекст [3: 159].

Англійське речення: "Find out when best to get onto a machine." [1: 48] перекладається як "Дізнайтеся, коли краще сідати за комп'ютер" [4: 54]. З усіх можливих варіантів перекладу слова "machine" перекладач обрав "комп'ютер", оскільки до уваги було взято не лише лінгвістичний, а й ситуативний контекст.

Семантична модель процесу перекладу будується з урахуванням компонентного аналізу змістових одиниць мови і наявності регулярних міжмовних відповідників. Передбачається, що в процесі перекладу в оригінальному тексті вичленяються всі елементарні змістові одиниці та їх компоненти та їм підбираються рівнозначні або схожі за змістом одиниці в мові перекладу. Таким чином, переклад зводиться до аналізу змістових компонентів вихідного тексту, і синтезу змісту матеріалу мови перекладу. Звичайний зміст будь-якої мовної одиниці розглядається як єдність, що складається з набору

елементарних смислових, стилістичних, стильових та інших характеристик, якому підбираються відповідники в мові перекладу [3: 164].

Наведемо приклад В.Н.Комісарова. Значення українського слова "студент" включає наступні елементарні значення: 1) "той, кого вчать" – не "викладач"; 2) "той, що навчається у ВНЗ" – не "учень"; 3) "чоловіча стать" – не "студентка"; 4) "одна особа" – не "студенти". Англійський відповідник українського слова (student) має менший набір сем: в його значенні відсутня вказівка на стать особи. Однак, це не перешкоджає слову "student" замінювати українське слово "студент" при перекладі [3: 166].

При побудові *трансформаційної моделі* переклад трактується як перетворення тексту вихідної мови в текст мови перекладу. Перекладач сприймає оригінал, створює у свідомості ряд міжмовних трансформацій і "видає" готовий переклад. Текст оригіналу розглядається як сукупність вихідних структур, відповідники яких повинні існувати в мові перекладу або "виводитися" згідно з правилами трансформації. У свідомості перекладача оригінальний текст на фазі аналізу мінімізується в набір ядерних структур, потім на наступній фазі цей набір замінюється еквівалентними структурами мови перекладу, які потім перетворюються в реальний текст перекладу, що відповідає оригіналу. Ця теорія дозволяє дати пояснення фактам перекладу структур вихідної мови, які не мають відповідників в цільовій мові [2: 27].

Наприклад, не має відповідника в українській мові англійська структура "Some kinds of doing have greater learning pay-off than others" [1: 9]. Таким чином відбувається розгортання ядерної структури цільової мови в поверхневу структуру української мови: "Деякі види діяльності ефективніші за інші" [4: 15].

Отже, не можна однозначно заявити, яка з моделей перекладу є істинною, оскільки вони моделюють одне й те саме явище – процес перекладу, хоча й із різних сторін. Зрозуміло, що спірність цього питання не дозволяє визначити універсальну модель перекладу серед існуючих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Race Phil. How to study. Practical Tips for University Students. – Blackwell Publishing, 2003. – 255 p.
2. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). – М.: РАО, 2001. – 224 с.
3. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). – М.: Высшая школа, 1990г. – 250с.
4. Рейс Філ. Секрети успішного навчання: практичні поради для студентів/ Пер. з англ. О. Гладкого. – Львів: Свічадо, 2006. – 256 с.

А. О. Євтушенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: старший викладач Л. І. Березенська*

Комунікативно-орієнтована ситуація як мотиваційний засіб розвитку усної мовленнєвої компетенції учнів-підлітків

В рекомендаціях Ради Європи з мовної освіти неодноразово наголошується важливість мотивації як засобу залучення до процесу навчання та стимулювання інтересу учнів [1]. Тому **актуальним** є дослідження засобів вмотивованості усної мовленнєвої діяльності та створення найефективніших методик мотивації шляхом моделювання комунікативних ситуацій на сучасному уроці іноземної мови з врахуванням вікових та психологічних особливостей учня-підлітка.

Відомо, що однією з найважливіших психологічних особливостей усної мовленнєвої діяльності є її **ситуативність**. Як відомо, процес навчання є моделлю процесу комунікації, але у деяких аспектах спрощений у порівнянні з реальним процесом комунікації.

Ситуація визначається як універсальна форма функціонування процесу спілкування, яка існує як інтегративна динамічна система соціально-статусних, розмовних, діяльнісних та моральних взаємовідносин суб'єктів спілкування, яка відображається в свідомості і виникає на основі взаємодії ситуативних позицій співрозмовників [5]. На уроці іноземної мови ситуація має виконувати дві основні функції – **навчальну** і

стимулюючу. Це означає, що вчитель має створювати такі умови іншомовного спілкування, які б сприяли досягненню певної практичної мети і викликали б реально діючі та стійкі мотиви для спілкування.

Психологи називають мотивацію "запускним механізмом" будь-якої людської діяльності, в тому числі і оволодіння мовою [3]. Саме тому **навчально-комунікативна ситуація** на уроці іноземної мови покликана сприяти реалізації як ближніх, так і дальніх мотивів учнів та стимулювати процес спілкування.

Важливу роль у створенні комунікативно-орієнтованих ситуацій для моделювання відіграють **рольові ігри**. Чинник рольового навчання є провідним у теорії комунікативного методу, тому що гра дає змогу учням легко входити в контакт з ігровими партнерами, знаходити взаєморозуміння і відчувати їх підтримку, сміливо виявляти свої емоції та почуття.

Крім рольових ігор, вчитель може організовувати так звані симуляції або імітування ситуації. **Симуляційна гра**, на відміну від рольової, потребує наявності в її учасників "конфліктних інтересів у проекті, що дискутується" [3]. Без суперечностей інтересів, без наявності гострої проблеми гра буде позбавлена емоційної виразності, а її учасники втратять стимул не тільки до розв'язування проблеми, а й до її обговорення.

Окрім симуляційної гри, можливим є також використання **навчальної ділової гри**. Ділова гра являє собою комунікативне завдання, яке моделює різноманітні аспекти професійної діяльності учнів і забезпечує умови комплексного використання набутих знань, а також більш глибоке оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування [2].

Наступним шляхом моделювання комунікативно-орієнтованої ситуації на уроці є **дискусія**. Для її проведення необхідно, щоб учні володіли певним лінгвістичним досвідом, а також уміннями ведення дискусій (формулювання власної точки зору, її аргументація та відстоювання). Темою для обговорення може бути прочитана стаття, переглянутий відеофрагмент, загальновідома подія чи новина.

Слід підкреслити, що успішним шляхом формування усної мовленнєвої компетенції є розв'язання **проблемних завдань**. Проблемними можуть бути різного роду ігри, головоломки,

конструювання речень або діалогів за допомогою окремих слів, реплік, розподілених між членами команди.

Вважаємо, що до комунікативно-орієнтованих ситуацій можна додати **інтерв'ю**. Загальною рисою інтерв'ю є завдання опитати якомога більше учасників з тим, щоб виявити їхні думки, точки зору та відповіді на чітко поставлені питання.

Доцільно зауважити, що для розвитку умінь усного мовлення учнів використовують також **проектну методику**. Учень привчається творчо мислити, самостійно планувати свої дії, а також удосконалює свої навички і культуру міжособистісного спілкування та співробітництва [4].

Ще одним шляхом моделювання комунікативно-орієнтованих ситуацій може слугувати **диспут**, який стимулює учнів до власного висловлювання, та вираження конкретної точки зору на ту чи іншу проблему.

Використання таких шляхів моделювання комунікативно-орієнтованих ситуацій відповідає як віковим і психологічним особливостям учнів-підлітків, та створює мотивацію для реального іншомовного спілкування на уроці іноземної мови, активізуючи мислительні процеси та розвиток усних мовленнєвих вмінь учнів в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Common European Framework // Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf
2. Бабинская П. К., Маслыко Е. А. Настольная книга преподавателя иностранного языка. – Минск, 1997. – С. 256.
3. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. – М.: Просвещение, 1985. – 160 с.
4. Науково-методичний журнал «Іноземні мови у навчальних закладах». – № 2 (8) 2004, С. 143 – 146; № 4 (04) 2005, С. 86.
5. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иномязычному говорению. – М., 1991.

О. А. Жуковская

*Минский государственный лингвистический университет,
Научный руководитель: канд. филол. наук, доц. Е. Г. Каранетова*

Языковые средства репрезентации критического отношения говорящего в политическом дискурсе

Целью проводимого нами исследования стало изучение языковых средств и речевых тактик, применяемых в политическом дискурсе с целью выражения критического отношения говорящего к объекту речи. Анализ речевых тактик и используемых языковых средств проводился на материале теледебатов Барака Обамы и Джона Маккейна (7 октября 2008 года).

По результатам исследования были установлены наиболее часто употребляемые речевые тактики, применяемые политическими оппонентами для выражения своего критического отношения друг к другу, а также языковые средства, используемые для реализации этих тактик. Среди наиболее частотных речевых тактик выделяются: критика оппонента и его деятельности, прямое обвинение оппонента, в том числе, во лжи или сокрытии фактов, уличение его в некомпетентности. Были изучены также различные комбинации речевых тактик, в результате чего было выявлено, что чаще всего в сочетании с другими тактиками употребляется тактика критики и тактика обвинения оппонента, которые в таком случае подчеркивают критическое отношение политических оппонентов друг к другу.

Для реализации названных и других тактик используются различные лексические, грамматические и художественные средства, позволяющие ораторам выражать свое негативное отношение к оппоненту.

К лексическим средствам экспликации отрицательной оценки относятся:

1) лексика с отрицательной семантикой для описания политики оппонента:

*He has gradually repressed most of the liberties that we would expect for nations to observe, and he has exhibited **most aggressive behavior**, obviously, in Georgia [2].*

2) словосочетания, значение которых стереотипизировано:

*Ronald Reagan famously said that the Soviet Union was the **evil empire** [2].*

3) разговорные выражения:

*He **jumped on** it a year after it had been introduced and it never got passed.*

4) колоквиализмы:

*When he **ran** for the United States Senate from Illinois, he said he would have a middle-income tax cut. You know he came to the Senate and never once proposed legislation to do that?*

5) другие лексические средства.

Среди грамматических средств репрезентации критического отношения говорящего в политическом дискурсе выделяются следующие:

1) притяжательные местоимения 3-го лица множественного числа:

*I think, joining with our allies and friends in a league of democracies, that we can effectively abridge **their** behavior, and hopefully they would abandon this quest that they are on for nuclear weapons.*

2) прилагательные эмоциональной оценки, сопровождающие существительные с сильной семантикой:

*Now, it is true, though, that I believe that we should have direct talks – not just with our friends, but also with our enemies – to deliver a **tough, direct message** to Iran that, if you don't change your behavior, then there will be **dire consequences**.*

3) прилагательные, обозначающие нормативную оценку, ограничители:

*Sen. Obama was **wrong** about Iraq and the surge. He was **wrong** about Russia when they committed aggression against Georgia.*

Среди художественных средств стоит отметить использование образных сравнений, гипербол, аллюзий, иронии, метонимии, эпитетов, повторов и т. д.:

*And I believe this is a final verdict on the failed economic policies of the last eight years, strongly promoted by President Bush and supported by Sen. McCain, that essentially said that we should strip away regulations, consumer protections, let the market run wild, and **prosperity would rain down on all of us**. (ирония) [2].*

*... 95 percent of the American people will have increased funds to go out and buy the insurance of their choice and to shop around and to get – all of those people will be covered except for those who have these **gold-plated Cadillac** kinds of policies. (enumem) [2].*

Таким образом, политический дискурс располагает большим набором речевых тактик, направленных на выражение негативного отношения говорящего к предмету разговора. Данные тактики реализуются посредством многочисленных языковых средств, изучение которых необходимо каждому, кто желает отточить свой навык ведения дискуссий.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Самойлик Е. Е. Оценочные определения как средство экспликации оппозиции «свой» / «чужой» в англоязычном политическом дискурсе / Е.Е. Самойлик. // Вестн. Минск. гос. лингв. ун-та. Сер. 1, Филология. – 2008. – №3. – С. 134 – 141.

2. Complete John McCain-Barack Obama Debate Transcript, Oct. 7, 2008// [Электронный ресурс]. – 2008. – Режим доступа: <http://latimesblogs.latimes.com/washington/2008/10/post.html>. – Дата доступа: 22.02.2011.

Д. Ю. Задерій

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Василюк*

Лінгвокультурологічні особливості використання брендів

Особливості економіки нового тисячоліття відображаються у появі безмежної кількості нових найменувань товарів та послуг, конкуруючих один з одним. Проте на ринку товарів та послуг бренди незмінно посідають провідне місце, лишаючи далеко позаду свої незнайомі аналоги.

Подібно до людини товар має своє обличчя, яке може забезпечити йому ринковий успіх або стати причиною повного провалу. Обличчя товару – це певний унікальний образ, що існує у свідомості споживача.

Бренд – це захищений законодавчо продукт, компанія (її назва) або концепція, виділені суспільною свідомістю з маси собі подібних. Проаналізувавши лінгвістичні, економічні, філософські словники та словники менеджменту, виводимо *основні ознаки поняття «бренд»*:

- ім'я, власне ім'я, термін, знак, символ або дизайн, або комбінація всього цього; клеймо, тавро, марка, фабрична марка; компанія (її назва) або концепція [4];
- ідентифікація, сума всіх ціннісних якостей продукту для споживача своїм віртуальним оточенням; образ марки товару або послуги у свідомості покупця, що виділяє його в ряді конкуруючих марок [7];
- «враження» – відчуття, психологія сприйняття; друкуватися в пам'яті, справляти враження, стійкі асоціації [5];

Не кожне ім'я фірми може бути названо брендом, не кожному судилося таким стати, не кожному дано утримати рівень бренду.

Основними категоріальними ознаками бренду є: [4] brand name (ім'я, назва бренду), brand image (образ марки, товару чи послуги в очах покупця, що вирізняє його від інших марок), brand awareness (популярність бренду, марки), brand penetration (проникнення (у ринок або сегмент) бренду), brand perception (сприйняття бренду), brand research (вивчення обізнаності про марку, ставлення покупців до неї, асоціації, пов'язані з нею).

Розглядаючи категоріальні ознаки бренду доходимо висновку, що далеко не завжди фірмове ім'я (тобто brand name) відповідає образу даного товару (brand image). Іноді виробники свідомо йдуть на такий крок аби привабити увагу покупців, але найпоширеніші помилки в назві брендів пов'язані з труднощами актуалізації назви. Якщо компанія довгий час працювала на домашньому ринку, а потім вийшла на світову арену, дуже складно простежити, щоб назва адекватно сприймалася на різних мовах світу. Прикладів таких бренд-ляпів сотні. Іранська компанія Рахан випустила миючий засіб під назвою Barf («блювотина» англійською), японці – напій Pocari Sweat («Покар піт»), роликові дезодоранти фірми Clairol зі слоганом Mist Stick («туманний дезодорант» англійською, «гнойовий дезодорант» німецькою).

Коли Coca-Cola вперше прийшла в Китай, компанія вирішила не змінювати назву торгової марки, але ці слова китайською означають «Вкусите пуголка».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Аакер Д. Создание сильных брэндов/ Д. Акер. - М: 2003.
2. Борисов Б.Л. Технологии рекламы и PR / Б.Л. Борисов. – М: «ФАИР ПРЕСС», 2003. – 476 с.
3. Семёнов В.Б. Товарный знак: битва со смыслами/ В.Б.Семенов. - СПб: Питер, 2005. – 231с.
4. Словарь маркетинговых терминов
5. Словарь Мюллера
6. Словарь терминов
7. Энциклопедический словарь

Ю. О. Залізницька

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: доцент Л. А. Гаращук*

Фонетичні особливості афро-американського діалекту англійської мови

Різні варіанти мови відіграють роль соціальних символів, показників приналежності особи до певної територіальної спільноти, що підтримує зв'язок з національними традиціями. На думку Аллана Джабера регіональні акценти забезпечують культурне розмаїття американської держави [3]. Афро-американський діалект англійської мови – один із найбільш специфічних діалектів США. Він має власні фонетичні, граматичні та лексичні відмінності.

Не зважаючи на тривалі репресії, афроамериканцям вдалося зберегти свою етнічну самобутність і розвивати свою мовну ідентичність. На думку Дж. Бо однією з умов для цього була ізоляція афро-американців у внутрішніх містах, гетто: «темношкіре населення залишалося ізольованим у бідних гетто і в результаті зберегло свій діалект. Фізична ізоляція сприяла лінгвістичній ізоляції і збереженню афро-американського розмовного (vernacular) діалекту» [4].

Базові фонетичні особливості діалекту мають низку ознак. Перш за все, це випадіння кінцевих звукосполучень приголосних: PT (як у *kept*), LD (як у *cold*), ST (як у *best*), CT (як у *act*), ND (як у *spend*) і FT (як у *left*) [1]. Також при запереченні, голосний, що стоїть перед звукосполученням [nt] назалізується: [d̥] в *don't*. Наступною яскравою особливістю афро-американського діалекту є те, що його мовці не розрізняють *d*, *t*, *v*, *f* [d > t], [v > f], *th* ([θ] і [ð]) [2]. Щодо звуку *l* та *r*, то вони випадають або вокалізуються у випадку, якщо перед ними вжито голосний: тобто вимовляється *he'p* (*help*) та *toah* (*toll*). Відмінності у вимові голосних звуків то слід відзначити монофтонгізацію деяких дифтонгів: [ai] до [a] і [oi] до [o:] ([bo:] – *boy*) [1].

На основі аналізу американських кінострічок «The Best Man» (1999) та «Bulworth» (1998) було виокремлено фонетичні одиниці, які є типовим прикладом афро-американського діалекту.

«The Best Man», комедія для сімейного перегляду, демонструє розмовну мову афро-американського середнього класу:

Nigga, I ma' pim', so my future loo' mighty brigh', thank you very much.

I saw that she wan' to git wit you, man.

For once in your life, go on and be a dog, dawg.

Oh, ma God. Well, do you want me to ge' you anythin'? You okay?

На матеріалі даного фільму проаналізовані приклади випадіння кінцевих звукосполучень приголосних та вимова носового звука [ŋ] у скороченній формі заперечної частки *n't*, які можна подати у наступній таблиці:

Контекстуальний варіант слова	Фонетичне звучання	Варіант слова у стандартній англійській мові
beco'	[[bi'kɒ]]	because
brigh'	[braih]	bright
wan'	[wɒn]	want
don'	[dəʊŋ]	don't

Таблиця демонструє, що найчастіше в афро-американському діалекті випадають кінцеві приголосні, а особливо ті, що виступають функціональними суфіксами.

Фонетична різниця між [d], [v], [t], [f] та *th* ([θ] [ð]) може бути простежена в наступних прикладах:

anythin'	['enɪfɪŋ]	anything
somethin'	['sʌmfɪŋ]	something
thank	[θæŋk]	thank
they	[dei]	they

У фільмі «Bulworth» головний герой, білошкірий, імітує мовну культуру афро-американців:

1. *Wha' I really wan' to know is where did li'le Nina go. I'm lookin here, I'm lookin there, but I can't fin her anywhere. Nina, Nina, where you bina?*

2. A) *Why don' you two chum's go back to you' table and lea' thi' fine lady alo'. We wə' talkin' to her. Hardly!*

B) *You hear' her guys.*

Таким чином, вищенаведені приклади демонструють так званий «чорний cool talk». Мова головних героїв сповнена ознак афро-американського діалекту. Наступні випадки свідчать про фонетичні явища випадіння звуків [l] s [r] та їх вокалізації :

you'	[ju:]	your
hardly	['hʌdli]	hardly
hear'	[hiə]	heard
were	[wɜ:h]	were
anywhere	['eniwɛəh]	anywhere

Вимова таких діалектизмів, як *nigga*, *ig'nant*, *ain't*, *you okay?* та *you bina* та ін. в першу чергу підлягає фонетичним процесам асиміляції, елізії та редукції, які притаманні афро-американському діалекту, хоча вони часто являються словами аргю і сленгу і не є характерними для усіх соціальних прошарків носіїв діалекту.

Отже проаналізовані приклади дають змогу зробити висновок, що для афро-американського діалекту найхарактернішим є таке фонетичне явище, як редукція та елізія приголосних у кінцевих та середніх позиціях слів, лінгвістичним наслідком якого є формування діалектизмів та омонімії. Також за результатами дослідження було встановлено, що для усіх матеріалів характерне кількісне переважання лексичними одиницями, що виступають діалектизмами у взятому на розгляд контексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Green Lisa J. African American English: a linguistic introduction / Lisa J. Green – New York: Cambridge University Press, 2002.
2. Labov W. Foreword // Out of the Mouth of Slaves: African American Language and Education Malpractice / W. Labov – Austin: University of Texas Press, 1999.
3. Wolfram W. American English: dialects and variation / W. Wolfram and N. Schilling-Estes - Malden, MA: Blackwell Pub., 2006.
4. British Creole resources. Creole English and Black English. – Режим доступу: <http://www.ling.lancs.ac.uk/staff/mark/resource/creole.htm>

І. О. Захарчук

*Волинський національний університет ім. Лесі Українки
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. К. Малімон*

Давньоанглійська парадигма вираження заперечення

Мовна одиниця виступає одночасно у двох типах взаємовідношень: парадигматичних (як член граматичної парадигми) і синтагматичних (як член структури речення) і, відповідно, корелює з ліво- або правосторонніми членами чи з обома одразу залежно від сполучуваності [4: 33]. Поняття парадигми є одним із двох аспектів системного вивчення мови та визначається протиставленням типів відношень між елементами і/або одиницями мови: парадигматичними та синтагматичними [2: 366]. Парадигма, за словами О. І. Смирницького, виступає складовою лексеми, причому зазвичай такою складовою, яка зустрічається у складі більшої чи меншої низки її лексем [5: 24].

Метою дослідження є побудова давньоанглійської парадигми заперечення та виокремлення домінант її вираження.

Актуальність даної розвідки полягає у потребі вивчення засобів вираження заперечення у давньоанглійській мові для формування історичної типології заперечення.

Матеріалом дослідження слугували пам'ятки давньоанглійської мови – “Beowulf”, “The Paris Psalter: Psalm 83”, “Genesis A, B”.

Парадигма заперечення може формуватися на різних рівнях: морфологічному, лексико-граматичному та синтаксичному. До морфемних засобів вираження заперечення відноситься афіксація, представлена префіксацією та суфіксацією. Афіксація – це спосіб словотвору, за допомогою якого нові слова утворюються шляхом приєднання словотворчих афіксів, тобто, префіксів і суфіксів, до основ різних частин мови [1: 17]. Афіксація вирізняє префіксацію та суфіксацію. Префіксація – це спосіб словотвору, при якому утворення нового слова відбувається за допомогою приєднання префікса [3: 28]. Суфіксація – це спосіб словотвору, при якому нове слово утворюється шляхом приєднання суфікса до основи. Серед суфіксів, які надають заперечного відтінку слову, фразі чи реченню, ми виділяємо наступний: *-læs* [3: 46].

Парадигма вираження заперечення на лексико-граматичному та синтаксичному рівнях репрезентована заперечними частками, прислівниками, займенниками, прикметниками, а також мононегативними та полінегативними реченнями.

Парадигма заперечення у давньоанглійській мові включала:

1. афікси із заперечним значенням: *wan-*, *un-*, *mis-*, *for-*, *wip-*, *gain-*, *-læs*. Наприклад: *wansælig*, *miscwepan*, *fordeman*, *wipsegen* [6; 7; 8].

2. заперечну частку *ne*:

Singala seað, ne mihte snotor hæled [6: 190].

3. заперечні прислівники *nā*, *næfre*, *næs*, *nāht*, *nāh-wer*, *nāhwonan*, *nān-wiht*, *nāwa*, *nealles*, *nese*:

Nealles ic ðam leanum forloren hæfde [6: 2146].

4. заперечний займенник *nænig*:

Nænig heora þohte þæt he þanon scolde [6: 692].

5. заперечний прикметник *nān*:

Ðam æt niehstan wæs nan to gedale [7: 1401].

6. мононегативні речення:

Nele god æfre gode bedælan [8: 39].

7. полінегативні речення:

Ne þær nænig witenas wenan þorfte [6: 157].

Ne hie huru heofena helm herian ne cyþon [6: 182].

Отже, давньоанглійська парадигма заперечення формувалася за допомогою різних засобів вираження (префіксів та суфікса із

заперечним значенням, заперечної частки, прислівників, займенника, прикметника, монологічних та полінегативних речень). Давньоанглійська мова володіє багатим арсеналом лексико-граматичних засобів об'єктивації функціонально-семантичної категорії заперечення. Проте одним із найпродуктивніших типів граматичної реалізації заперечення є його вираження за допомогою частки *ne*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Каращук П. М. Аффиксальное словообразование в английском языке / П. М. Каращук – М. : Высшая школа, 1965. – 175 с.
2. Кубрякова О. С. Парадигма / О. С. Кубрякова // Большой энциклопедический словарь. Языкознание / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – 2-е (репринтное) издание «Лингвистического энциклопедического словаря» 1990 года. – М. : Большая Российская энциклопедия, 1998. – (Серия: Большие энциклопедические словари). – С. 366.
3. Леонтьева С. Ф. Отрицательные аффиксы в современном английском языке / С. Ф. Леонтьева – М. : Менеджер, 2002. – 128 с.
4. Михайленко В. В. Парадигма імператива / В. В. Михайленко – Чернівці : Рута, 2001. – 303 с.
5. Смирницкий А. И. Синтаксис английского языка / Смирницкий А.И. – 2-е изд. – М.: Эдиториал УРСС 2007. – 296 с. (Серия: Из лингвистического наследия А.И. Смирницкого).
6. Beowulf [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www8.georgetown.edu/departments/medieval/labyrinth/library/oe/texts/a4.1.html>
7. Genesis A. B [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www8.georgetown.edu/departments/medieval/labyrinth/library/oe/texts/a1.1.html>
8. The Paris Psalter: Psalm 83 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www8.georgetown.edu/departments/medieval/labyrinth/library/oe/texts/a5.83.html>

Ю. О. Ільченко

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор Н. Г. Іщенко

Асоціативно-номінативний потенціал концепту DAS GELD: фразеологічний аспект

У XX столітті матеріальні цінності суттєво змінилися. Починається комерціалізація *суспільства*, гроші та матеріальні блага відіграють все більш значну роль у визначенні соціального успіху *"Neureichen"/"нових багатіїв"*. У сучасному *суспільстві* поняття гроші (*Geld*), багатство (*Reichtum*), прибуток (*Gewinn/Profit*), винагорода (*Lohn*), добробут/благополуччя (*Wohlstand*) стають нероздільними, що і зумовило **актуальність** нашого дослідження.

Метою статті є виявлення мовних стереотипів, особливостей знань та специфічних рис менталітету людей німецької лінгвокультури. Для реалізації даної мети нами поставлені такі **завдання**:

1. провести та описати асоціативний експеримент як об'єктивний чинник, що реально відтворює існуючі у свідомості мовців асоціативні зв'язки;
2. репрезентувати перелік номінацій концепту DAS GELD, які ми досліджуємо на матеріалі мас-медійного дискурсу;
3. дослідити існуючі когнітивні шари концепту DAS GELD;
4. виділити понятійні елементи (або еталони) досліджуваного концепту.

Концепт DAS GELD належить до лінгвокультурних концептів, який у сучасній німецькій мові інтерпретується як суперечливий.

Досліджуваний матеріал та вивчення низки дефініцій щодо концепту DAS GELD дозволяє виокремити 5 когнітивних шарів, а саме:

1. ГРОШІ – особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів. Гроші виконують функції мірила вартості та засобу обігу. Крім того, вони є засобами нагромадження та платежу;
2. ГРОШІ – засіб нагромадження, представник абстрактної форми багатства;

3. ГРОШІ – усе те, що являє собою об’єктивну цінність;
4. ГРОШІ – зовнішня краса та висока вартість предмету з відтінком ціннісної ознаки;
5. ГРОШІ – велика кількість та розмаїття матеріального цінного змісту.

Звертаючись до асоціативного потенціалу концепту DAS GELD, маємо змогу виділити наступні понятійні елементи (або еталони) досліджуваного концепту:

1) Золото (das Gold) – це дорогоцінний сплав, який символізує ГРОШІ, багатство (*Zufriedenheit ist der Stein der Weisen, der alles in Gold verwandelt, das er berührt; Eine Unze Gold wiegt mehr als ein Zentner Wahrheit; Gold macht dem Lahmen Füße; Je mehr man das Gold schlägt, desto mehr dehnt es sich*) [<http://www.redensarten-index.de/register/a.php>];

2) Розкіш (der Luxus) – купатися в ГРОШАХ, жити в багатстві, щасливо, мати всього вдосталь (*Der Luxus ist kein Vergnügen, aber das Vergnügen ist ein Luxus; Jeder Luxus verdirbt die Sitten oder den Geschmack; Aller Luxus des Lebens ist ein Bedürfnis der Frauen und wird von ihnen gefördert; Der Luxus verdirbt alles, sowohl den Reichen, der ihn genießt, als den Armen, der ihn begehrt*) [<http://www.redensarten-index.de/register/a.php>];

3) Влада (die Macht) означає принаймні одного діяча або орган, що впливає на ставлення і/або дії іншого (*Das Geheimnis jeder Macht besteht darin, zu wissen, daß andere noch feiger sind als wir; Reiche Herren haben lange Hände; selig sind die Reichen, alles muss ihnen weichen*) [<http://www.redensarten-index.de/register/a.php>];

4) Добробут (der Wohlstand) – ступінь (повнота) забезпеченості населення країни, окремої соціальної групи, сім’ї, особи життєво необхідними засобами, матеріальними, соціальними, культурними й духовними благами. Добробут відображає рівень життя людей і залежить від рівня розвитку продуктивних сил, економічного стану і т. д. (*Der Wohlstand beginnt genau dort, wo der Mensch anfängt, mit dem Bauch zu denken; Nur wer im Wohlstand lebt, schimpft auf ihn; Wohlstand ist das Durchgangsstadium von der Armut zur Unzufriedenheit*) [<http://www.redensarten-index.de/register/a.php>];

5) Гламур (das Glamour) – це створення гарного, прекрасного, але для багатьох людей недосяжного способу життя та стилю поведінки у суспільстві (*Glamour ist kein Geheimnis; ich bin reich und ich weiß, was Glamour heißt; Glamour ist der Teil der Geschichte*) [<http://www.redensarten-index.de/register/a.php>].

Отже, DAS GELD мають конкретні еталони, такі як: золото, розкіш, влада, добробут, гламур. Але до найбільш постійних предметних характеристик концепту DAS GELD відносимо все ж таки WOHLSTAND, що виявляється у внутрішній формі лексичних репрезентантів. Концепт WOHLSTAND володіє низкою своєрідних синтагматичних та парадигматичних зв'язків. Вказуючи на наявність матеріальних ресурсів, вони також можуть експлікувати концепт DAS GELD, наприклад: *Je größer der Wohlstand, je dicker der Dreck. Dies beschreibt zweifelsfrei eine Tendenz unserer Zeit; Nur wer im Wohlstand lebt, schimpft auf ihn; Wohlstand ist nur ein Werkzeug, das man benutzen, und kein Götze, den man anbeten sollte; Wer dem Volk anstrengungslosen Wohlstand verspricht, lädt zu spätrömischer Dekadenz ein* [<http://www.planet-wissen.de>].

Висновки та перспективи. Складна природа концепту DAS GELD розкривається у співвідношенні з поняттям, значенням, змістом та образом. Його поняттєва частина є найбільш раціональною. Образний компонент презентує низку еталонів, які є актуальними для німецької національної спільноти, що й визначає подальший вектор наших досліджень у царині лінгвокультурних концептів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та. – 1996. – 103 с.
2. Бацевич Ф. Проблемы і термінологічний апарат сучасної лінгвістичної прагматики. // Вісник: Проблеми української термінології. – Львів: Національний університет "Львівська політехніка", 2008, №620. – 308 с.
3. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – М.: Гносис. – 2004. – 390 с.

І. В. Каленська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор І. Р. Буніятова*

**Репрезентація ядра концепту Інтелект на основі
біографічного роману Сильвії Назар «Прекрасний розум:
життя математичного генія і нобелівського лауреата Джона
Неша»**

В сучасному мовознавстві спостерігається чітка тенденція антропоцентричного підходу до вивчення актуальних мовних проблем сьогодення. Вчені фокусують наукові розвідки на лінгвістичних питаннях, що пов'язані із взаємодією людини і мови. Перехід до антропоцентричної парадигми дослідження відобразився у зростанні інтересу до такої лінгвістичної категорії, як концепт, що пов'язаний із наповненням ментального світу людини і ментальної свідомості нації в цілому [1: 80; 2: 28].

Дослідження мови у сфері когнітивної лінгвістики, вивчення концептів є актуальними на сьогодні, тому метою даної статті є виявлення і аналіз в біографічному романі Сильвії Назар «Прекрасний розум» лексем, що становлять ядро концепту Інтелект.

Шляхом синонімічного розширення ключового слова-репрезентанта концепту Інтелект, на основі дефініційного аналізу лексеми *intelligence*, користуючись частотними словниками, ми виявили ядро концепту в сучасній англійській мові. Згідно наповнення лексикографічних джерел воно містить 41 лексему. Аналіз ілюстративного матеріалу – біографічного роману Сильвії Назар «Прекрасний розум» свідчить про те, що текст містить лексеми з ядра концепту Інтелект, але, звісно, не охоплює все ядро.

В першу чергу до фокусу уваги потрапляють лексеми, що, природно, знаходяться на першому місці асоціацій з інтелектом, розумом, логікою та винахідливістю. Це лексема *intellect*, яка в тексті зустрічається 5 разів, *intellectual* репрезентується в 12 випадках та *intelligence*, відповідно, в п'яти реченнях [3].

Наступні лексеми можемо об'єднати в групу за ознакою *common sense*. Це такі лексеми (візуалізуємо кількість репрезентацій в тексті роману) [3]: *aptitude* – 1, *brain* – 27, *brainchild* – 2, *brilliance* – 4, *capacity* – 5, *perception* – 6, *sense* – 64, *shrewdness* – 1, *wisdom* – 7, *wit* – 13. Всі зазначені лексеми є елементами ядра концепту. Серед них вважаємо за потрібне виокремити *sense* та *brain*, оскільки вони найчастіше фігурують в тексті.

Порівнявши дефініції лексем *intellect*, *sense* та *brain*, знаходимо пояснення на високу частотність вживання в тексті роману вищезазначених прикладів. *Brain* – *the ability to think clearly and learn quickly*; *sense* – *the ability to understand or judge something*; *intellect* – *the ability to understand things and to think intelligently* [4; 5]. Згідно з дефініціями лексем у тлумачних словниках, для англомовної спільноти ментальна діяльність – це здатність розуміти і швидко вчитися. Саме такі ознаки мають лексеми, *intellect*, *sense* і *brain*, а тому стоять в одному синонімічному ряді і є компонентами ядра концепту.

Компоненти ядра отримують втілення у семантиці прикметників, тому автор з метою створення атмосфери панування раціонального, використовує наступні лексеми: *alert* (зустрічаємо один раз в тексті роману), *astute* (один випадок репрезентації), *bright* (автор використав даний прикметник в 30 випадках), *clever* (у 8 реченнях зустріли дану лексему), *keen* (репрезентується в 5 реченнях), *savvy* (зустрічаємо дану лексему двічі), *shrewd* (репрезентується 3 рази), *witty* (2 репрезентації) [3].

Оскільки однією з дефініцій концепту *intelligence* є *military or political information*, то згідно подій, що розгорталися в житті головного героя, автор послуговувався наступними лексемами, які, за частотним словником, належать до ядра концепту. Це такі лексеми: *advice* – 30 репрезентацій, *data* – 3 репрезентації, *fact* – 25 репрезентацій, *information* – 13 репрезентацій, *knowledge* – 18 репрезентацій, *news* – 24 репрезентації, *word* – 15 репрезентацій [3].

Можемо зробити висновок, що текст роману містить велику кількість лексем, що входять до ядра концепту, але найбільше фігурують в романі деривати компонентів ядра. Ураховуючи все

вищезазначене, вважаємо за доцільне вказати, на те, що автор у сукупності використаних ним компонентів концепту Інтелект, у лексичному складі роману, в передачі з допомогою різноманітних тропів, що, відповідно, входять до концепту, передав цілісний та багатокомпонентний світ, що віддзеркалює головного героя, його матеріальну та духовну життєдіяльність, простір та час, у якому він існує.

Таким чином, під час аналізу біографічного роману «Прекрасний розум», у якому компоненти концепту Інтелект отримують своє вербальне втілення нейтральними та стилістично маркованими мовними засобами, нами були розширено смислове наповнення концепту та підтверджено зміст встановлених, структурних компонентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: учебное пособие – 3-е издание / В. А. Маслова. – М.: ТетраСистемс, 2008. – 272 с.
2. Попова З. Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике / З. Д. Попова– Воронеж: Истоки, 2002. – 191 с.
3. Sylvia Nasar A Beautiful Mind: The Life of Mathematical Genius and Nobel Laureate John Nash / Sylvia Nasar. – London: Kindle Edition, 2001. – 457 p.
4. Word frequency lists and dictionary from the Corpus of Contemporary American English. – Режим доступу: <http://www.wordfrequency.info/sample.asp>
5. Roget's International Thesaurus of English Words and Phrases. – Режим доступу: <http://www.bartleby.com/110/>
6. Longman Language Activator. The World's First Production Dictionary / By D. Summers. – Harlow: Longman, 1998. – 1587 p.

О. С. Кальчук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. пед. наук, професор О. Є. Місечко*

Формування знань майбутніх вчителів іноземної мови про ігрову діяльність як основний засіб формування іншомовних умінь молодших школярів

Суттєві зміни в галузі підготовки фахівців у вищих навчальних закладах та сучасні тенденції у розвитку мовної освіти об'єктивно вимагають нових інтегрованих підходів до підготовки майбутніх вчителів іноземної мови.

Проблема формування педагогічного професіоналізму вчителів іноземних мов набула особливої актуальності, що зумовлює необхідність посилення уваги до різних аспектів їхньої фахової підготовки. Значущість заявленої проблеми посилюється в умовах школи першого ступеня з огляду на вікові особливості молодших школярів. Від рівня професіоналізму майбутнього вчителя іноземної мови залежить ставлення учнів до поняття «іноземна мова», рівень сформованості їхньої комунікативної компетенції.

Для досягнення поставлених цілей одним з пріоритетних завдань у підготовці майбутнього вчителя іноземної мови для початкової ланки освіти залишається формування знань про ігрову діяльність, як основний засіб формування іншомовних умінь молодших школярів.

Метою нашої статті є висвітлити основні методики ігрової діяльності, та намітити напрями подальшого удосконалення форм і методів застосування ігрових методик у підготовці майбутніх вчителів іноземних мов для початкової ланки освіти.

Стан дослідження проблеми.

Аналіз публікацій і наукових праць констатував висновок, що питанню навчання іноземної мови молодших школярів засобами ігрової діяльності присвячено значну кількість досліджень (О. Б. Бігич, О. І. Гузь, М. В. Денисенко, О. П. Петрашук, О. П. Петренко, В. М. Плахотнік та ін.). В них розкрито різні аспекти навчання іноземної мови у початковій школі. Зокрема у працях Н.Кудикіної було розглянуто роль гри у вихованні дітей.

Аналіз загальної теорії діяльності, теорії провідної діяльності та зміни цієї діяльності на різних етапах розвитку психіки людини (Л. С. Виготський, О. М. Леонтьєв та ін.) показав, що ігрова діяльність, так само як і навчальна та діяльність спілкування, має вагоме значення у розвитку молодшого школяра. Методика викладання іноземної мови з використанням ігрової діяльності на початковому етапі мають своє віддзеркалення у наукових працях Г. В. Рогової, І.М. Верещагіної, Ю.І. Пассова, Д.Б. Ельконіна, О.І. Негневицької та інших учених, педагогів і психологів.

Гра – це лише оболонка, форма, змістом якої повинне бути навчання, оволодіння видами мовленнєвої діяльності [7: 76]. Важливо усвідомлювати, вирішенню яких дидактичних задач повинна сприяти конкретна гра, на розвиток яких психічних процесів вона спрямована [6: 96]. Ю.І. Пассов відзначає наступні риси ігрової діяльності як засобу навчання: мотивованість, відсутність примушення; навчання і виховання в колективі і через колектив; розвиток психічних функцій і здібностей; навчання із захопленням [7: 89].

Відомий теоретик ігрової діяльності Д.Б. Ельконін окреслює гру чотирма найважливішими для дитини функціями: засіб пізнання; засіб розвитку розумових дій; засіб розвитку довільної поведінки [3: 45].

Ю.І. Пассов виділяє наступну мету використання гри в ході навчання іноземної мови: формування певних комунікативних навичок; розвиток рецептивних мовних умінь; навчання уміння спілкуватися; розвиток необхідних здібностей і психічних функцій; запам'ятовування мовного матеріалу.

Виклад основного матеріалу.

На теперішньому етапі розвитку методики існує багато методів викладання іноземної мови з використанням ігрової діяльності. Найбільш результативним та дієвим методисти називають природний метод, тобто навчання іноземної мови за тих же умов, що й засвоєння рідної мови [7: 26]. Пояснюється це тим, що гра відповідає природі дитини. Дитина від народження і до зрілості приділяє велику увагу іграм. Діти із задоволенням самі вигадують ігри, за допомогою яких найбанальніші побутові речі переносяться в особливий та цікавий світ пригод [4: 102].

Виходячи з психологічно-фізіологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку, найоптимальнішим засобом початкового розвитку іншомовних умінь вважаємо ігрову ситуацію. Залежно від матеріалу, що використовується під час проведення навчальної гри, виділяють: а) ігри з предметами; б) настільно-друковані ігри; в) словесні ігри [5].

Окрім того, розрізняють ігри за їх значенням у життєдіяльності людини та цілями, виділяючи: ігри-розваги, спортивні, навчальні, ділові, педагогічні [5].

Широкі можливості для активізації навчального процесу дає використання рольових ігор. Рольова гра – методичний прийом, який відноситься до групи активних способів навчання практичному володінню іноземної мови. Рольова гра представляє собою умовне відображення її учасниками реальної практичної діяльності людей, створює умови реального спілкування.

Аналіз різних класифікацій ігор виявив відсутність єдності у визначенні їх показників і критеріїв. Проаналізувавши ці класифікації, ми дійшли висновку, що недостатньо просто диференціювати ігри на певні групи та дати їм назви. Найбільш повною буде класифікація, що передбачає сукупність таких критеріїв: вік учасників гри, мета гри, місце та засоби проведення гри, кількісний склад учасників, спосіб підготовки до проведення гри, ступінь керівництва грою, тривалість проведення гри, очікуваний результат [6].

Технологія гри складається з наступних етапів:

Етап підготовки. Підготовка гри починається з розробки сценарію – умовного відображення ситуації та об'єкта. Потім складається план проведення гри. Учитель повинен мати загальний опис процедури гри й чітко уявити характерні риси діючих осіб;

Етап пояснення. На даному етапі відбувається введення в гру, орієнтація учасників, визначення режиму роботи, формулювання головної мети уроку, а також необхідно обґрунтувати учням постановку проблеми й вибір ситуації. Видаються заздалегідь підготовлені пакети необхідних матеріалів, інструкцій, правил. Учитель повинен налаштувати учнів на те, що не можна ставитися пасивно до гри, порушувати регламент і етику поведінки;

Етап проведення – процес гри. На цьому етапі учні розіграють запропоновану їм ситуацію, виконуючи певні ролі.

Етап аналізу й узагальнення. По закінченню гри вчитель разом з учнями проводить узагальнення, тобто учні обмінюються думками з приводу того, що, на їхній погляд, вийшло, а над чим варто попрацювати. На закінчення вчитель констатує досягнуті результати, відзначає помилки, формулює остаточний підсумок уроку [2].

Звісно, урок не може починатись безпосередньо з гри. Тому учитель повинен заздалегідь провести підготовку учнів до цієї гри.

Ігрову діяльність можна застосовувати не тільки на основному етапі уроку. Можна вводити ігрові елементи й при перевірці домашнього завдання, і на початкових етапах уроку – це допоможе втягнути всіх учнів в роботу, а також урізноманітнити хід уроку.

У ході написання статті ми вивчили проблему використання ігор як основного засобу формування іншомовних умінь молодших школярів, розглянули різні види класифікацій ігор, висвітили основні рекомендації використання гри майбутніми вчителями іноземних мов, виявили необхідність урахування віку дітей, їх інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Амонашвили Ш.А. Психологические особенности усвоения второго языка младшими школьниками // Иностр. яз. в shk. 1986. – N 2. – С. 24-27.
2. Газман О.С. Роль игры в формировании личности школьника // Советская педагогика. 1982. – №9. – С.60-64.
3. Ельконін Д.Б. Психологія гри. К.: Просвещение, 1978. – 304 с.
4. Ельконін Д.Б. Розвиток мови в дошкільному віці. К.: Изд-во АПН РРФСР, 1958. – 115 с.
5. Иванова В.П. Совещание по вопросам экспериментального обучения иностранным языкам в детских садах и начальной школе.// Иностранные языки в школе. – К., 1989,-№1. – С. 100-114

6. Касьяненко М.Д. ігрове навчання. Педагогіка співробітництва // М.Д. Касьяненко. – К: вища школа. – 1993 – С. 206

7. Кудикіна Н.В. Теоретичні засади педагогічного керівництва ігровою діяльністю молодшого школяра у позаурочному навчально-виховному процесі: дис...доктора педагогічних наук:13.00.01/ Н.В. Кудикіна. – К, 2004. – 404 с.

8. Пассов Е.И. Урок иностранного языка в средней школе. – М.: Просвещение, 1982. – 223 с.

О. О. Карандюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доцент Л. А. Гаращук

Концепт ГЕРОЙ в повісті Ернеста Хемінгуея “Старий і море”

Метою статті є висвітлення основних підходів до тлумачення концепту ГЕРОЙ в сучасній когнітивній лінгвістиці. Актуальність дослідження зумовлена важливим місцем досліджуваного концепту в художніх творах англомовної літератури.

У сучасній лінгвістиці існує низка підходів до дослідження концептів таких учених, як В. І. Карасик, Н. Д. Арутюнова, Ю. С. Степанов, А. Вежбицька, С. Г. Воркачов. У нашому дослідженні ми беремо за основу визначення концепту О. С. Кубрякової, яке належить до когнітивно-дискурсивної течії та акцентує увагу на інтеграції когніції, комунікації та культури, виходячи з розуміння “когніції” авторкою як “парасолькового” терміна, який містить, досліджувані у різних галузях процеси, пов’язані з пізнанням та інформацією [2: 5].

Феномен ГЕРОЙ відбивається і продукується у своїй визначеності на будь-якому етапі розвитку суспільства, набуваючи різні форми свого втілення і трансформуючись у різних аксіологічних структурах культурного простору. Висування проблеми ГЕРОЯ в історії філософської думки пов’язане з особливостями тих епох, в яких він відтворюється і розвивається. Таким чином, тлумачення концепту ГЕРОЙ

змінюється з плином часу, кожна епоха привносить все нові характеристики і відтінки.

Визначити поняття ГЕРОЙ намагались і вчені філологи. Наприклад, у тлумачному словнику Д.Н. Ушакова ГЕРОЙ характеризується як:

1. Винятково смілива особа.
2. Видатна особистість як сила, що направляє історичний процес.
3. Головна дійова особа стародавніх епічних поем і міфів, наділена надлюдськими силами.
4. Обличчя, що привертає до себе загальну увагу протягом певного часу.
5. Головна дійова особа літературного твору [3: 203].

У словнику Т. Ф. Єфремової ГЕРОЙ визначається як:

1. У прямому значенні:
  - а) той, хто здійснив подвиг, проявивши особисту мужність, стійкість, готовність до самопожертви;
  - б) напівбог (у стародавніх міфах, епічних поемах і т.д.);
  - в) видатна особистість.
2. У переносному значенні:
  - а) той, хто привертає до себе загальну увагу, викликає загальний інтерес;
  - б) той, хто є для кого-небудь предметом захоплення, поклоніння;
  - в) той, хто втілює у собі типові риси властиві певному періоду;
  - г) головна дійова особа літературного твору, спектаклю, кінофільму;
  - д) амплуа головної дійової особи в трагедії чи драмі [1: 99].

У повісті Ернеста Хемінгуея “Старий і море” Сантьяго зображений як трагічний герой. Його героїзм та надзвичайна сила – в його гордості, яка призводить Сантьяго до падіння. Насправді, образ Сантьяго є справжньою репрезентацією концепту ГЕРОЙ тому, що він є головним героєм і єдиним героєм повісті, який не втратив віру: “...*He was an old man who fished alone in a skiff in the Gulf Stream and he had gone eighty-four days now without taking a fish. In the first forty days a boy had been with him. But after forty days without a fish the boy's parents had told him*

that the old man was now definitely and finally salao, which is the worst form of unlucky and the boy had gone at their orders in another boat which caught three good fish the first week...” [4: 7]. Його героїчні якості проявляються протягом усієї повісті.

Одного разу в таверні в Касабланці він цілу ніч змагався з негром: “... *the time in the tavern at Casablanca when he had played the hand game with the great negro from Cienfuegos who was the strongest man on the docks. They had gone one day and one night with their elbows on a chalk line on the table and their forearms straight up and their hands gripped tight... Blood came out from under the fingernails of both his and the negro's hands...*” [4: 94]. Цей випадок характеризує його як мужню і витривалу особистість: бути героєм означає наражати себе на небезпеку, ризикувати життям. Саме ця риса героїзму була притаманна Сантьяго “... *The old man knew he was going far out and he left the smell of the land behind and rowed out into the clean early morning smell of the ocean...*” [4: 35]. В творі ми знаходимо постійні нагадування про короля бейсболу “... *“I would like to take the great DiMaggio fishing,” .... “Maybe he was as poor as we are and would understand.” ...*” [4: 25] асоціації з королем звірів – левом, який з’являється йому уві сні – “... *He only dreamed of places now and of the lions on the beach...*” [4: 29]; “... *I wish he'd sleep and I could sleep and dream about the lions, he thought. Why are the lions the main thing that is left?...*” [4: 89] – також доповнює образ ГЕРОЯ. Приклади з повісті Ернеста Хемінгуея “Старий і море”, підтверджують вище зазначені визначення концепту ГЕРОЙ.

Отже, концепт ГЕРОЙ можна визначити як особистість, яка втілює у собі риси хоробрості, відданості своїй справі, здатності до самопожертви. ГЕРОЙ – людина, якою захоплюються за те, що вона зробила щось дуже сміливе або досягла чогось великого; головний герой літературного твору; людина, що втілює в собі риси, які викликають захоплення, наслідування, повагу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Єфремова Т. Ф. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный: в 2 тт. / Т. Ф. Ефремова. – М.: Русский язык, 2000.

2. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности. / Е. С. Кубрякова – М.: Наука, 1986. – 158 с.
3. Ушаков Д. Н., Крючков С. Е. Орфографический словарь: для учащихся средней школы. – 38-е изд., испр. – М.: Просвещение, 1984.
4. Хемінгуей Е. Старий і море. – К.: Дніпро, 1991. – 179 с.

Д. В. Каснянчук

Криворізький державний педагогічний університет

Науковий керівник: викладач Л. Ф. Сорочан

Using Songs in Teaching English in Secondary School

Nowadays English is widely spread all over the world. Needless to say, that most children of all ages want to be able to understand what people say to them in English, either face-to-face, on TV or on radio, in theatres and cinemas, on tape, CD's or other recorded media. The objective of this article is to reveal the relevant use of songs in teaching English in secondary school.

To start with, let's focus on some peculiarities of adolescents' psyche, which is rather unstable and full of contradictions. However, the aspects of cognitive development are almost formed. For instance, involuntary attention is more staunch and the ability to distribute attention is improving. According to these issues, we consider using songs to be a good method of learning a foreign language [1; 24].

Undoubtedly, listening is an essential part of learning any new language. Pupils need to be able to listen to a variety of things in a number of different ways. In the first place, they need to be able to recognize paralinguistic clues such as intonation in order to understand mood and meaning. They also need to be able to listen for specific information (such as times, numbers of things) and sometimes for more general understanding [2; 135].

Contrary to popular belief, that knowledge of grammar and vocabulary is more significant than the ability to speak and listen, we are pretty sure that the amount of listening tasks should be as big as of any other types of work. There is no doubt, that for some learners listening parts can be rather difficult and make pupils embarrassed. Some principles should be fulfilled to avoid such drawbacks:

- teachers should encourage pupils not to be shy and listen as attentively as they can;
- help pupils prepare to listen: give "key" vocabulary before they listen, ask them to make predictions about what the recording will be about;
- playing a track in segments, chunks if it is necessary;
- encourage pupils to respond to the content of a listening, not just to the language;
- different listening stages demand different listening tasks [2; 136].

These issues are the basis for all kinds of listening tasks as well as for using songs. Firstly, songs as a form of verbal communication are the means of more lasting learning and expanding vocabulary, because they include new words and phrases, which are found in a new contextual environment that helps to activate them. In addition to this, not only grammatical structures are better absorbed, activated, but also lexical and grammatical material is more firmly fixed. Thirdly, songs help to improve the skills of foreign language pronunciation. Apart from that, songs promote aesthetic education of pupils, team building, a full disclosure of artistic merit.

Songs could be used:

- 1) for the phonetic start at the beginning of the lesson;
- 2) for a more lasting consolidation of lexical and grammatical material;
- 3) as an incentive for the development of language skills and abilities;
- 4) as a kind of relaxation in the middle or end of the lesson when the children are tired and need relaxation, relieves tension and restores their functionality [3; 89].

Work on the text can be broken into three stages: before listening, during listening and after listening.

Preparatory exercises: exercises on overcoming of difficulties. To make this process successful, some types of exercises can be used:

- counting words with a certain sound;
- after listening to the text, counting up the quantity of interrogative, affirmative and negative sentences in it;
- picking out, from the list of words, the vocabulary presented in the text. Moreover, to overcome grammatical difficulties, certain patterns of exercises could be used either:

- to fix in the heard text nouns in plural / pronouns / verbs in past tense;

- to try to guess on a context value of unknown words in the known grammatical form.

Undoubtedly, there may be also some problems with lexical context, which may be solved by using such kinds of tasks:

- to count up the words designating color, form, etc.;
- to define value of a new word on a context, after listening to the text;

In addition to this, there are also some speech assignments:

- to pick up the title;
- to define, how many characters take part in the text;
- to remember proper names / the name of the countries or cities and etc., mentioned in the text;
- to write down the basic maintenance of the text in the form of keywords;
- to make plan, after listening to the text;
- to comment on words or actions of any person in the story;
- to retell the matter of the heard text in a native language;
- to listen to the text and to retell its maintenance in a foreign language [4].

To sum up, using songs in teaching English is a good device of learning new vocabulary and grammar in secondary school. It would be rather useful and entertaining for pupils, as it gives them strong incentive to develop listening and speaking skills.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Виготський Л.С. Педологія підлітка // т.4 – М., 1984.
2. Harmer J. How to teach English. – London: Longman, 2001.
3. Underwood M. *Teaching listening*. London: Longman, 1984.
4. Study English, 2000 – Режим доступу: <http://englishclub.narod.ru/methods>

І. В. Керного

Національний технічний університет України «КПІ»

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. О. Федорова

Лексичні інновації у французькому Інтернет-дискурсі та їх переклад

Особливості функціонування лексичних новотворів у Інтернет-дискурсі були предметом дослідження Лукашенко Н.Г. (на матеріалі іспаномовного Інтернет-дискурса) [4], Чернякова А.Н. (на матеріалі російської мови) [5], та ін.

Характерною рисою обраного дискурсу є наявність неологізмів, утворених за допомогою аббревіацій, запозичень, семантичного калькування, метафоризації та оказіональної деривації, що служать для популяризації й пропаганди основ, досягнень і результатів у сфері сучасних технологій серед широких мас в доступній для них формі, а також як засіб експресивності та емоційності задля досягнення певного ефекту серед читачів.

Як свідчить наше дослідження при відтворенні французьких неологізмів Інтернет-дискурсу українською мовою найчастіше застосовують такі способи перекладу.

1. Транслітерація, транскрипція: **spammeur** – спамер, **Twitter** – Твітер, **hypertexte** – гіпертекст, **Wi-Fi** – вай-фай [7]. Цей спосіб слід використовувати якнайобережніше, адже саме він призводить як до втрати цінності слова у цільовій мові так і до існування у мові декількох відповідників одного і того ж слова, що є небажаним [3: 57].

2. Калькування: **mini-laptop** – міні-ноутбук, **smartphone-console** – смартфон-приставка [6]. Цей спосіб перекладу найчастіше застосовується при перекладі еквівалентних у двох мовах понять або для називання зовсім нового поняття [1: 26]. Еквівалент цілого створюється за допомогою простого складання еквівалентів його складових.

3. Описовий/роз'яснювальний переклад: **e-shopping** – купівля товарів через Інтернет, **webzine** – Інтернет-магазин [6]. Це найпоширеніший спосіб перекладу лексичних новоутворень. Подібний до тлумачення слова, він все ж лишається перекладом [2: 49].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Комиссаров В. Н. Теория перевода / В. Н. Комиссаров. – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.
2. Миньяр-Белоручев Р. К. Последовательный перевод: теория и методы обучения / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М.: Воениздат, 1969. – 288 с.
3. Федоров А. В. Основы общей теории перевода / А. В. Федоров. – М: Высшая школа, 1983. – 303 с
4. Лукашенко Н. Г. Іспаномовний Інтернет-дискурс: комунікативно-прагматичний та лінгвостилістичний аспекти (на матеріалі форумів з проблематики родинних стосунків): дис. ... канд. філол. наук: Київський національний лінгвістичний ун-т. / Н. Г. Лукашенко. – К., 2006. – 19 с. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/138240.html>
5. Черняков Н. А. Інтернет-дискурс в современных культурно-информационных коммуникациях: Автореф. Дис. ... канд. философ. наук, проф.: Белгородский государственный университет / Н. А. Черняков. – Белгород – 2009. – 146 с. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/internet-diskurs-v-sovremennykh-kulturno-informatsionnykh-kommunikatsiyakh>
6. "Futura-science". – Режим доступу: <http://www.futura-sciences.com/fr/>
7. "Sur-la-toile". – Режим доступу: <http://www.sur-la-toile.com/>
8. Dictionnaire de l'informatique et d'Internet. – Режим доступу: <http://www.dicofr.com/>

Н. Ю. Кливак

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. Ю. Андрушенко

Реалізація пасивного стану в давньоанглійській мові

Категорія стану вже майже два сторіччя перебуває в центрі інтенсивних наукових пошуків, проте у її теорії дотепер є чимало спірних моментів, оскільки у мовознавстві не існує її загальноприйнятого визначення [1, 2]. Зокрема, предметом нашого дослідження є особливості реалізації пасивного стану в давньоанглійській мові.

Пасивний стан характеризує дію, спрямовану протилежно дії, позначуваний дійсним станом, тобто спрямовану на об'єкт, виражений підметом.

У давньоанглійській мові не було особливих пасивних форм дієслова. Значення пасивного стану передавалося синтаксично за допомогою іменного складеного присудка, що становив собою сполучення дієслів-зв'язок *bēōn (wesan)* і *weorþan* з дієприкметником II перехідних дієслів. Значення пасивності, властиве дієприкметнику II, створювало специфічне пасивне забарвлення складеного присудка, до складу якого він входив [1].

Відмінності між формами присудків *bēōn (wesan)* і *weorþan* визначаються розбіжністю у семантиці цих дієслів-зв'язок. Форма *weorþan* передавала значення пасивності більш чітко. Цим пояснюється кількісне зростання таких форм до кінця давньоанглійського періоду (на початку періоду використання форм з *weorþan* складало 10 – 13%, а до кінця періоду – 35-40%) [2].

У зв'язку із специфікою значення і вираження пасивного значення у давньоанглійській мові постає питання про те, чи можна вважати, що у давньоанглійській мові існують особливі форми вираження пасиву – аналітичні станові форми дієслова. В англістиці існують дві прямо протилежні погляди на цю проблему. Прибічники наявності аналітичних станових форм у давньоанглійській мові посиляються на можливість вживання обох форм в умовах, що є характерними для сучасного пасиву, а саме із показниками, що підкреслюють дію, процесуальність.

Аналіз конструкції, за допомогою якої передається пасивне значення дії у давньоанглійській мові, показує, що аналітичні станові форми не функціонували у цей період. У цілому для системи давньоанглійського дієслова не характерна наявність аналітичних форм, переважають синтетичні засоби вираження. Синтаксичний статус пасивної конструкції у давньоанглійській мові вказує характерне дистантне положення.

Функціонування пасивних зворотів у давньоанглійській мові було відносно обмеженим: пасивний зворот із дієсловом *bēon* (*wesan*) вживався лише від перехідних дієслів, а з дієсловом *weorðan* – лише від перехідних граничних.

Визнаючи відсутність аналітичної форми пасиву як елемента дієслівної системи давньоанглійської мови, не можна не відзначити, що в окремих випадках пасивні звороти давньоанглійської дуже близькі за значенням, формою та характером функціонування до форм сучасного аналітичного пасиву:

(1) *þā wæs Hroðgare here-sped zuƿen*) “тоді Хротгару була дарована військова удача” (*Beowulf*).

Пасивні звороти в давньоанглійській в основному вживаються тоді, коли активно діюча особа невідома чи коли про неї краще не говорити. Агенс дії при пасивному звороті виражений у виняткових випадках [3].

Давньоанглійські прийменники частково зберігають своє локативне значення, навіть коли використовуються для позначення джерела дії. У давньоанглійський період у функції введення агенса жоден прийменник не був граматикалізований [4].

Якщо виконавець дії представлений у реченні, то він виражається переважно іменником або займенником у давальному відмінку з прийменником *from* (*fram*) чи *of*:

(2) *him wære from drihtne sylfum heofonlīc zifu forzīven* «йому був подарований самим господарем небесний дар» (*Beowulf*).

Як альтернатива пасивним зворотам у випадках, коли конкретне джерело дії невідоме або з яких-небудь інших причин не вказується, в давньоанглійській мові вживається активна конструкція з невизначено-особовим займенником *man* (*men*, *me*) в ролі підмета:

(3) *his broÞur Horsa man ofsloȝ* «його брата Хорсу вбили» (*The Cotton Chronicle*) [3].

Таким чином, давньоанглійська система дієслова характеризується відсутністю спеціальних станових форм. Значення пасивності передається у давньоанглійській мові за допомогою вільних синтаксичних сполучень, які не володіють достатньою єдністю компонентів а, отже, не є аналітичними формами пасивного стану, що співвідносяться з формами активу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Иванова И. П. История английского языка / И. П. Иванова, Л. П. Чехоян – М.: Высш. шк., 1976. – 319 с.
2. Расторгуева Т. А. История английского языка / Т. А. Расторгуева – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 352 с.
3. Ярцева В. Н. Историческая морфология английского языка / В. Н. Ярцева – М.: Издательство академии наук СССР, 1960. – 196 с.
4. Matti Kilpiö. Passive Constructions in Old English Translations from Latin / Matti Kilpiö // Mémoires de la Société Néophilologique de Helsinki. – 1989. – Tome XLIX. – P. 136-166.

А. І. Кліщенко

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент А. О. Пікалова

Особливості вираження поради в англійській комунікативній культурі

Пораду розуміють як спонукальний мовленнєвий акт, що припускає дію слухача в його особистих інтересах. Науковці зауважують на залежності особливостей вираження поради від національно-культурної специфіки соціуму, у межах якого здійснюється дане спонукування [5: 141]. Зазначений факт зумовлює актуальність даної роботи. Спонукальні мовленнєві акти спричиняють зацікавленість багатьох дослідників [1; 2; 4; 5].

Мета нашої роботи – проаналізувати раду як спонукальний мовленнєвий акт, розкрити особливості вираження поради у межах англійської мовленнєвої поведінки, визначити мовні засоби вираження поради.

У межах англійської комунікації науковці розглядають раду, що зумовлена проханням слухача, а також, як «небезпечний» мовленнєвий акт, тобто раду, що дається без прохання слухача за власної ініціативи мовця [2: 26]. Даний факт спричинений культурою, так, в англійській комунікації, іноді раду можуть оцінювати як замах на незалежність співрозмовника, його особисту автономію, нав'язування мовцем власної волі. Рада, що дається без прохання слухача, не є характерним явищем для англійської комунікативної культури, оскільки викликає незадовільну реакцію. У англійському прислів'ї з цього приводу говориться так: «*Give not counsel or salt till you are asked*». Науковці зауважують, що для англійської комунікативної поведінки типовим є уникання давати поради без прохання [3: 313]; у англійському розумінні зауваження перехожому на вулиці сприймаються з осудом, оскільки такі поради можна давати лише знайомій особі [4: 103]. Дослідники зауважують, що для англійської комунікативної культури є неприпустимим давати раду, навіть дитині. Так, англійці стверджують: «*None of my business / It's not acceptable to advise unknown people. Even a child* [1: 18]. Поради на думку науковців не є притаманною для англійської культури, оскільки у межах даної культури кожна людина розраховує лише на себе [4: 100].

У якості моделей, що використовуються для вираження поради в англійській мові, науковці виокремлюють такі типи висловлювань: з модальними дієсловами (*You should stay in bed until you start to recover / You ought to keep your money in a bank / You'd better take your medicine*); умовного способу (*If I were you, I'd sell this car*); з перформативним дієсловом умовного способу (*I'd advise you to see a doctor*) [6]. Окрім зазначених моделей, для вираження поради може бути використаний імператив, наприклад, у вигляді інструкції лікаря пацієнту (*What do you advise? – Take this prescription to the chemist's and then go straight to bed / What do you think I should do? – Stay away from work till Monday, and don't overdo things*) [5: 140 – 141]. Засоби

модальності в англійській мові можуть виражати різноманітні поради поради. Так, модальне дієслово **should/ ought to** використовують для дружньої поради (*You ought to see the doctor about that lump*); конструкція **you'd better** – використовується для підсилення поради (*You'd better hear her side of the story / You'd better not drive if you're feeling tired*); висловлювання **you would be well advised** є характерним для формального контексту (*You would be well-advised to consult the lawyer before committing yourself*). Висловлювання з **you'd better** вміщують певне попередження про необхідність виконати пораду: *You'd better be on time. Should* позначає “*it's a good thing to do*”. Для вираження поради використовують дієслово **might** і конструкцію **you might like**: *You might perhaps put on a dress. You might like to put on a dress*. Порада може бути висловлена питальною конструкцією *Why don't you*, що використовують для дружньої поради (*Why don't you just tell her the truth?*). Характерною особливістю англійської комунікації виявляється використання одиниць суб'єктивної модальності при висловлюванні поради (*I think, I suppose, perhaps, probably* тощо), що пом'якшує ілокутивну силу та вказує на необов'язковість виконання поради: *You look tired. I think you should go to bed. / If you're fed up with your job, perhaps you should change it / What a beautiful view! I think you should take a photograph* [5: 142 – 143].

Вищезазначене дає змогу зробити висновки, що порада у межах англійської комунікативної поведінки зумовлена національно-культурними особливостями та може виражатися різноманітними способами. Перспективним вбачаємо вивчення особливостей вираження поради в англійській і українській комунікативних культурах у порівнянні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Архипенкова А. Ю. Выражение совета в английской и русской коммуникативных культурах : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / А.Ю. Архипенкова. – М., 2006. – 26 с.
2. Беляева-Станден Е. И. Почему ты меня всегда критикуешь? // Языковое сознание: устоявшееся и спорное. – XIV Международный симпозиум по психолингвистике и теории

коммуникации : тез. докл. Москва, 29–31 мая 2003 г. / [ред. Е. Ф. Тарасов]. – М., 2003. – С. 25–26.

3. Беляева-Станден Е. И. Межкультурная прагматика совета – русско-американский диалог : Почему ты меня всегда критикуешь? // Языковое сознание : теоретические и прикладные аспекты : сб. ст. / [под общ. ред. Н. В. Уфимцевой]. – М. : Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2004. – С. 305-319.

4. Виссон Л. Русские проблемы в английской речи. Слова и фразы в контексте двух культур : [пер. с англ. Р. Валент] / Л. Виссон. – М., 2003. – 192 с.

5. Ларина Т. В. Категория вежливости и стиль коммуникации. Сопоставление английских и русских лингвокультурных традиций / Т.В. Ларина. – М. : Рукописные памятники Древней Руси, 2009. – 287 с.

6. Leech G. N., Thomas J. Language, meaning and context pragmatics // N. E. Collinge (ed.) An encyclopedia of language. – L.; N. Y. : Routledge, 1990. – P. 173–207.

І. В. Ковальчук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Василюк*

Аксіологія як категорія оцінки: логіко-філософський та лінгвістичний аспекти

Категорія оцінки пов'язана з багатьма сферами людського життя. Вона допомагає нам адекватно сприймати дійсність, формувати своє ставлення до природних явищ, соціальних та політичних подій, творів мистецтва, поведінки та вчинків інших осіб.

Через свою багатогранність категорія оцінки здавна привертає увагу дослідників різних областей знань: філософія (О. Панін), логіка (О. Івін), лінгвістика (Н. Арутюнова, О. Вольф, В. Телія), психологія та педагогіка (Ш. Амонашвілі, Н. Батурич). В даній статті розглянемо теоретичне підґрунтя категорії оцінки у логіко-філософському та лінгвістичному аспектах.

У *філософському аспекті* «оцінка» – це категорія, яка відображає аксіологічне ставлення людини, групи, суспільства до

матеріальних та духовних результатів людської життєдіяльності (див.3). За часів античності поняття «оцінка» та «цінність» не розмежовувалась і сьогодні, будучи окремою категорією, оцінка завжди залежить від **цінності** – «характеристика об'єктів і процесів світу, що мають позитивне або негативне значення для життя людини, критерії для оцінки норм» [3: 798]. Особлива роль оцінці відводиться у такій філософській дисципліні як *аксіологія*, оскільки саме аксіологічна оцінка вказує на здатність чи нездатність певних об'єктів (та їх властивостей) відповідати потребам людини. У *логіці* під оцінкою розуміють сам процес встановлення цінності, значущості будь-чого. Оцінити – означає висловити думку, судження про цінність або значення предмета, події тощо. Необхідним логічним структурним компонентом будь-якого оцінного висловлювання (окрім суб'єкта, об'єкта, характеру та основи оцінки) є *аксіологічна модальність*, яка передбачає вираження ставлення мовця щодо того, що повідомляється з огляду на його ціннісні орієнтації. Дослідники аксіологічної модальності виділяють абсолютну та порівняльну оцінку (див.1). Абсолютна оцінка містить імпліцитне порівняння, що базується на оцінних стереотипах мовця, наприклад: «*Angels and Demons*» is the best book I have ever read. Порівняльна оцінка базується на порівнянні об'єктів один з одним, наприклад: «*Angels and Demons*» is more captivating book than «*Harry Potter*». Отже, поняття «оцінка» зародилось в царині філософії та поступово перейшло до логіки, лінгвістики та інших наук.

Вивчення мовних одиниць, які містять оцінку, складає особливий інтерес на сучасному етапі розвитку *лінгвістики*. Згідно з Л.С. Паніною, оцінка – «це універсальна категорія, що виражає позитивне чи негативне ставлення мовця до змісту й реалізується в лексемах, вигуках, модальних частках, словосполученнях, фразеологізмах й мовленнєвих актах» [2: 55]. Складна багатокомпонентна структура оцінки зумовлює існування різноманітних за критеріями та функціями класифікацій: а) загальна, часткова; б) емоційна, раціональна; в) сенсорні, сублімовані, раціоналістичні тощо. Категорію оцінки сучасні лінгвісти розглядають на всіх рівнях мови, пов'язуючи її з модальністю, емоційністю та експресивністю.

З огляду на вищезазначене, можна констатувати, що явище

оцінки є багатоаспектним і складним поняттям, яке перебуває у полі зору наукових студій філософії, логіки, лінгвістики тощо. Всі наявні дослідження, присвячені категорії оцінки, є ґрунтовним фундаментом для майбутніх науково-експериментальних пошуків у даній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ивин А.А., Никифоров А.Л. Словарь по логике – М.: Туманит, изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 384 с. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/logic/8>
2. Панина Л. С. Экспрессивная и эмоциональная лексика как оценочная категория // Проблемы современной русской лексикологии: Сб. науч. тр. – Калинин: КалининГУ, 1983. – С. 55-59.
3. Новейший философский словарь [сост. А. Грицанов и др.]. – Мн.: Изд. В.М. Скакун, 1998. – 896 с. – Режим доступа: <http://lib.rin.ru/doc/i/188501p507.html>

А. А. Когадеева

Донецкий национальный университет

Научный руководитель: канд. филол. наук, доцент А. В. Чигирёва

Сопоставительный анализ структурно-грамматических особенностей наименований созвездий в современных английском, французском и русском языках

С точки зрения структурно-грамматических особенностей рассматриваемых единиц, в английской космонимической системе наибольшее распространение получили простые космонимы. Составные космонимы, образованные простым сложением основ, в большинстве случаев имеют прозрачную морфологическую и семантическую структуру, т.е. в них четко выделяются основы двух полных слов. В многокомпонентных наименованиях созвездий и звезд отмечено присутствие суффиксов в одном из компонентов, входящих в состав названия.

Среди названий созвездий представляется возможным выделить следующие структурные группы:

1. Однокомпонентные наименования:

– простые: *the Fish* ‘Рыбы’, *the Lion* ‘Лев’ (англ.), *le Loup* ‘Волк’, *la Regle* ‘Сетка’ (франц.);

– производные: *the Hunter*, *the Charioteer*, *the Water Bearer* (англ.); *le Verseau*, *le Sagittaire* (франц.);

В группе производных созвездий представляется возможным выделить космонимы, которые употребляются в притяжательном падеже: *the Beranice's Hair*, *the Bird of Paradise*. Во французском языке притяжательный падеж образуется с помощью предлога – *de*, который ставится перед существительным, являющимся определением другого существительного: *la Chevelure de Berenice*, *les Chiens de Chasse*.

2. Двухкомпонентные, то есть составные космонимы: *the Goldfish*, *the Strongman* (англ.), *le Microscope*, *le Telescope* (франц.), *Единорог*, *Змееносец* (рус.).

3. Многокомпонентные, то есть описательные названия, представлены следующими моделями:

– **Adj + N**: *the Chained Maiden*, *the Great Bear*, *the Little Dog*, *the Southern Fish* (англ.), *le Petit Chien*, *la Grande Ourse* (франц.), *Гончие Псы*, *Южная Корона*, *Золотая Рыба* (рус.);

– **N + Adj**: *la Couronne Australe*, *le Poisson Volant* (свойственно только французским наименованиям);

– **N + N**: *the Sea Snake*, *the Bear Watcher*, *the Water Bearer* (англ.), *le Croix du Sud*, *les Chiens de Chasse* (франц.), *Волосы Вероники* (рус.).

Среди сложных наименований следует различать две основные группы:

– наименования с тождественным «стержневым» членом и антонимическим определением к нему: *the Great Bear – the Small Bear*, *the Northern Crown – the Southern Crown* (англ.), *la Petite Ourse – la Grande Ourse*, *la Couronne Australe – la Couronne Boreale* (франц.), *Большая Медведица – Малая Медведица*, *Южная Корона – Северная Корона* (рус.);

– наименования, в которых определения являются описательными, например: *the Strongman* “Геркулес” (дословно – сильный мужчина), *the Horned Goat* “Козерог” (досл. – рогатая коза), *the Sea Snake* “Гидра” (досл. – морская змея) (англ.); *la Machine Pneumatique* “Насос” (досл. – надувной механизм),

l'Oiseau de Paradis “Райская Птица” (франц.); *Гончие Псы*, *Золотая Рыба* (рус.).

В многокомпонентных наименованиях созвездий отмечено присутствие суффиксов в одном из компонентов:

- ed: *the Horned Goat, the Winged Horse*;
- ern: *the Southern Fish, the Northern Crown*;
- ing: *the Flying Fish, the Hunting Dogs* в английском языке.
- ant: *le Poisson Volant*;
- al/ale: *le Triangle Austral, la Couronne Australe* (в соответствии с родом существительного) во французском языке.

Основной грамматической особенностью англоязычных космонимов является употребление определенного артикля «the», что указывает на их уникальность и единичность в своем роде: *the King, the Big Dog, the Little Fox*. Французский язык отличается употреблением определенных артиклей в соответствии с родом и числом существительного «le» – мужской род, «la» – женский род, «les» – множественное число мужского и женского рода: *le Coupe, la Petite Ourse, les Voiles*.

Еще одной отличительной чертой наименований созвездий во французском языке является добавление окончания -e как к прилагательным, так и к существительным в женском роде: *la Couronne Boreale, la Grande Ourse, la Baliene, la Petite Ourse*.

По форме грамматического числа названия созвездий делятся на две группы:

1. Наименования в форме единственного числа (более 95%), например: (*the Crane, the Keel, the Table* (англ.), *la Balance, la Grue, la Coupe* (франц.), *Рак, Щит, Корма* (рус.));

2. Названия во множественном числе (менее 5%): *the Sails, the Twins* (англ.), *les Voiles, les Gemeaux, les Poissons* (франц.), *Паруса, Близнецы, Рыбы*.

Следует отметить, что существительные в английском языке образуют множественное число путём прибавления исключительно окончания -s, когда французские наименования могут образовывать множественное число с помощью окончаний -s и -x в соответствии с правилами.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Le nouveau Petit Robert. Dictionnaire alphabetique illustre. – Paris: Le Robert, 2006. – 2528 p.
2. Longman Dictionary of Contemporary English. Third edition. – London Group Limited, 2000. – 1696 p.
3. Oxford Advanced Learning's Dictionary of Current English. – Oxford University Press. – 1998. – 1428 p.

О. С. Коломійчук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. І. Савчук*

Лінгвокогнітивний аспект позначення помешкання в сучасній англійській мові

Злам тисячоліть у лінгвістиці ознаменувався черговою зміною моди на ракурс мовних явищ, появою і реалізацією в лінгвістичних дослідженнях іншого "стилю мислення". Відбувся поворот до розгляду мовних явищ під антропоцентричним кутом зору, тобто визначилася настанова досліджувати мову в нерозривному зв'язку з мисленням, свідомістю, пізнанням, культурою, світоглядом як окремого індивідуума, так і мовного колективу, до якого він належить. У центрі лінгвістичної уваги опинився детермінований певною культурою користувач мовою – суб'єкт, що пізнає світ, мислить, оцінює, відчуває.

На зміну системно-структурній парадигмі (структуралізму), де мова інтерпретувалася як своєрідна суворо організована система, у якій кожне явище має свою цінність залежно від місця в цій системі і де було проведено чіткі межі між мовною синхронією і діахронією, мовою і мовленням, звуком і фонемою, морфом і морфемою, словом і лексемою, значенням і смислом, висловленням і реченням тощо, прийшла когнітивна лінгвістика, котра розглядає мову не як «систему в самій собі і для самої себе», а у зв'язку з людиною, без якої виникнення й функціонування цієї системи було б неможливим [1: 33].

Когнітивна лінгвістика – це новий лінгвістичний напрям, у центрі уваги якого знаходиться мова як когнітивний механізм,

здіяний у репрезентації (кодуванні) та передачі інформації. Когнітивна лінгвістика відкриває широкі перспективи бачення мови в усіх її різноманітних зв'язках з людиною, з її інтелектом і розумом, з усіма мисленнєвими й пізнавальними процесами, нею здійснюваними, і, нарешті, з тими механізмами та структурами, які лежать у їх основі [4].

Когнітивна лінгвістика ввела в науковий обіг таку категорію, як концепт – одиницю, на основі якої людина створює своє уявлення про світ, одиницю, яка об'єднується в системи, що характеризуються певними властивостями.

З погляду когнітивної науки концепт – це оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи, всієї картини світу, що відображена в людській психіці [3: 90].

Культурний концепт у мовній свідомості репрезентований як багатовимірна сітка значень, які виражаються лексичними, фразеологічними одиницями, текстами, правилами етикету, а також мовленнєво-поведінковими тактиками, що відображають повторювані фрагменти соціального життя [2: 137].

Проведений концептуальний аналіз одиниць свідчить, що лексико-когнітивну структуру концепту ПОМЕШКАННЯ творять не лише прямі номінативні значення, а й оцінні, емоційні, конотативні значення, відображені в словникових дефініціях й асоціаціях.

Арсенал мовних одиниць, залучених до репрезентації концепту ПОМЕШКАННЯ у проаналізованому художньому творі, виявився досить розгалуженим. Ономасіологічна основа досліджуваного концепту розгортається навколо чотирьох ключових значеннєвих сфер: 1) оселя; 2) дім, будинок для родини; 3) рідна країна, батьківщина; 4) сусідство, околиця.

Вихідним у контексті представленого художнього матеріалу є визначення концепту ПОМЕШКАННЯ як місця проживання, що актуалізовано лексемами *house* (59), *building* (51), *flat* (30), *estate* (9), *seat* (9), *cabin* (4), *castle* (3), *farm* (3), *cave* (2), *lodging* (2), *chamber* (2), *shelter* (1).

Будь – який концепт зберігає у собі певну інформацію, що є втіленою в ряді ознак даного предмета. Водночас різноманітність номінативних значень концепту ПОМЕШКАННЯ зводиться до

описання притулку й захисту для родини та героїв твору. Семантична паралель концепту ПОМЕШКАННЯ найчастіше проходить з житловим простором як для родини, так і для окремих персонажів твору. Для вербалізації ознак концепту залучалися лексичні одиниці *house, home, cottage, chamber* та ін.

He has homes in London, New York, California, the south of France, the west of Scotland, the north of anywhere with a swimming pool [5: 317].

Питання вираження культурних концептів за допомогою мовних одиниць становить великий інтерес для сучасних дослідників, бо вони мають відношення до самих основ життя людства, його духовних і матеріальних цінностей. Перспективним є подальше дослідження концептів та виявлення ознак концептів, що є актуальними для сучасної мовної картини світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Голубовська І. О. Антропологізм у мовознавстві та викладанні іноземних мов // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження та перспективи. / Редкол.: В. В. Акуленко (голов. ред.) та ін. – К.: Логос, 2006. – № 1. – 2006. – С. 33-39
2. Карасик В.И. Языковой круг. – М.: Гнозис, 2004. – 390 с.
3. Кубрякова Е. С. Концепт / Е. С. Кубрякова // Краткий словарь когнитивных терминов. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1997. – С. 90-93
4. Таценко Н. В. Теоретичні засади антропоцентризму мовних інновацій / Н. В. Таценко // Вісник Житомирського державного університету. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – Випуск 28. – С. 208-212
5. Hugh Laurie. The Gun Seller. – Arrow Books, 2004. – 311.

Ю. І. Колопельник

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент В. В. Жуковська*

Індивідуальний стиль письменника

Стиль є досить суперечливим і дискусійним питанням на сучасному етапі розвитку стилістики. Категорія “стиль” убирає в себе основні тенденції та закономірності розвитку літературних напрямів, течій, угруповань, а також особливості творчості окремих митців. Незважаючи на велику кількість праць, присвячених стилю, на сьогодні ще немає єдиного та усталеного визначення стилю. Як слушно зауважив В. В. Виноградов, «важко знайти термін більш багатозначний та суперечливий і відповідне йому поняття – більш мінливе й суб’єктивно-невизначене, аніж термін і поняття “стиль” [1, 34].

Важливим у лінгвістичному дослідженні стилю є з’ясування такого поняття, як індивідуальний стиль. Проблема індивідуального стилю письменника та стильових складників творчості митця не менш дискусійне, аніж поняття “стиль” у широкому значенні. Дискусії щодо сутності індивідуального стилю автора сягають античності. Так, давньогрецький мислитель Платон зазначав, що яким є стиль, таким є й характер митця, а давньогрецький філософ Сенека вважав, що індивідуальний стиль є відображенням “обличчя душі” [1, 92].

На думку М. Храпченка, кожен письменник створює свій стиль, шукає „оригінальних шляхів і засобів втілення своїх ідей та образів” [3, 239]. Стиль виступає показником того, наскільки володіє митець життєвим матеріалом. Водночас індивідуальний стиль не є таким, що свідомо обирається літератором у тому сенсі, що реалізується як суто раціональний вибір певної моделі творчості. Індивідуальний стиль є показником вищого ступеня розвитку творчої особистості. Вироблення, формування індивідуального стилю є актом творчого освоєння, вбирання культури.

Індивідуальний стиль – це системність засобів вираження мови окремого письменника, діяча культури чи іншого індивіда, яка вирізняє, виділяє його мову серед інших мовців. Ця

системність індивідуального мовного стилю ґрунтується на взаємозв'язку і взаємозалежності мови і мислення, на когнітивному характері мови. Письменник не тільки вибирає мовні засоби, він мислить та переживає ними і тому здатен витворювати у своїй уяві і викликати в уяві читачів індивідуальні художні образи або їх відмінні риси. Ідіостиль письменника відображає його індивідуальне світобачення і світосприйняття через окремі специфічні мовні засоби чи оригінальне авторське використання їх [3, 165].

Лінгвостилістичні особливості творчої манери письменника на загальному фоні художнього стилю мови визначаються суб'єктивно-психологічними та соціолінгвістичними чинниками [2, 246].

До суб'єктивно-психологічних чинників належать особисті якості автора: тип мислиннєвої діяльності і рівень інтелекту та освіти, темперамент, характер, ступінь емоційного напруження, чуттєвість, інтуїція та ерудиція. Втілюючи художньо-естетичний задум в образну систему твору, спираючись на стилістику національної мови, письменник ніби заповнює мовним матеріалом свою стилістичну систему, породжену його суб'єктивно-психологічною природою.

Соціолінгвістичні чинники також позначаються на індивідуальному стилі: це стан літературної мови, і зокрема художнього мовлення, естетичні орієнтації, мовна мода тощо.

Таким чином, індивідуальний стиль письменника – це єдина, неповторна, притаманна тільки цьому автору манера письма, яка допомагає читачеві пізнати глибини літературної мови, зрозуміти твір, його ідею, мету і цінність. Дослідження авторського стилю посідало й посідає одне з чільних місць у сучасній лінгвістичній науці. Зокрема, актуальними залишаються проблеми вивчення лінгвостилістичних особливостей того чи іншого письменника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Виноградов В. В. Сюжет и стиль: Сравнительно-историческое исследование/ В. В. Виноградов. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1963. – 192 с.
2. Єрмоленко С. Нариси з української словесності. К.: Довіра, 1999. – С. 246.

3. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови. – К.: Вища школа, 2005. – С. 165.

4. Храпченко М.Б. Язык художественной литературы // Новый мир. – 1983. – №9-10, С. 239.

В. М. Костенюк

*Буковинський державний фінансово-економічний університет
Наук. керівник: (Росія) докт. філол. наук В. В. Михайленко*

Прийменники у вербалізації «простору»

Простір – одна з основних категорій буття, яка є найбільшою за своїми масштабами та найважливішою для сприйняття світу та всієї життєдіяльності людини. Вона визначається в філософії як основний атрибут матерії та основна форма буття і має складний абстрактний характер. Мовна репрезентація цієї категорії базується на досить складному відбитті в людській свідомості, яке вбирає в себе як наївно-побутове їх сприйняття та інтерпретацію, так і деякі наукові методи, поняття та одиниці характерні для різних областей свідомості [1].

Останнім часом суттєво зріс інтерес до мовних одиниць із просторовим значенням, що пов'язано розвитком когнітивного аналізу і дослідженням шляхів вербалізації світу. Вивчення концептуалізації та семантизації *просторових відношень* є точкою перетину майже всіх одиниць мовної структури. Це зумовлює **актуальність** даного лінгво-когнітивного етюд, оскільки прийменники є основним засобом вираження просторових відношень у мові.

Мета даної праці полягає в аналізі французьких прийменників типу *devant, derrière, après, dans, en, à, chez, sous, vers, pour, de, vers, avant, après, par* як засобів вербалізації просторової концептосфери.

Предметом даної розвідки є семантична категоризація французькими прийменниками просторового значення.

Матеріалом для нашої роботи слугували французькі лексикографічні джерела: Dictionnaire Littré, Larousse, Le Robert [4, 5, 6].

Метод лексико – семантичного аналізу французьких прийменників для виокремлення просторового компонента у структурі їх значення .

Категорія простору передається в мові й іншими лексико-граматичними одиницями, як наприклад, іменниками (*espace*), дієсловами (*tomber, traverser, grandir*), прикметниками (*grand, petit*), тощо. Проте, високочастотним засобом вираження концепта простору залишаються просторові прийменники, які схематизують відношення між об'єктами, або абстрагуючись від їх специфічної форми та відстані, фіксують точки простору, в обраній системі координат [2: 92].

Основні просторові відношення, виявлені в результаті аналізу простих французькими прийменників місця наступні:

Таблиця 1.

Основні просторові відношення виражені французькими прийменниками місця

Просторові відношення	Ранг <i>devant, derrière, après</i>	<i>Marie est passée devant Pierre</i> <i>Ta place sera derrière la sienne</i>
	Місцезнаходження <i>dans, en, à, chez, sous</i>	<i>Ils se reposaient sous un arbre</i> <i>Faites comme chez vous</i> <i>Il se trouve dans la cour</i> <i>Nos amis vivent en France</i> <i>Ce soldat a été tué à la guerre</i>
	Напрямок руху <i>à, vers, de, dans, en, par</i>	<i>Il se dirige vers le centre-ville</i> <i>Virer en spirale</i> <i>Passer par la salle</i>
	Призначення <i>pour, jusqu'à</i>	<i>Elle a couru jusqu'à lui pour le serrer dans ses bras</i>
	Походження <i>de, du</i>	<i>Il est originaire du Canada</i> <i>Un roman de Marguerite Duras</i>
	Прохід <i>par</i>	<i>Nous sommes déjà passés par ici.</i>
	Момент, місце якого позначається у часі <i>à, au, en, vers, avant, après</i>	<i>Je serai chez toi vers quatre heures.</i> <i>Rappelle-moi dans deux heures</i>

Як бачимо, один і той самий прийменник може виражати різні просторові відношення що підтверджує той факт, що синонімія є досить розповсюдженим явищем серед прийменників. Відповідно, їхнє лексичне значення чітко виражається в ідентичних сполученнях, як наприклад: *se trouver **sur** la table / **sous** la table, passer **devant** Pierre / **derrière** Pierre* [3: 1320].

Отже, підсумовуючи наш короткий аналіз, можна констатувати, що значення прийменників на позначення місця у французькій мові набагато ширше і включає домінантний компонент «простір». Додамо, що зазначені прийменники передають різні просторові відношення, які вирізняють декілька градуйованих шкал, наприклад, уверх, вниз, зліва, справа та ін. і тому, значну роль при уточненні значення грає контекст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Николова А. Категория пространства, ее языковая репрезентация и лингвистическое описание / А. Николова. – Режим доступу: <http://www.russian.slavica.org/article113.html>
2. Vandeloise C. L'espace en français. Sémantique des prépositions spatiales / C.Vandeloise. – P.: Editions de Seuil, 1986. – 253 с.
3. M. Grevisse, A. Gosse. Le bon usage. / Grevisse M., Gosse A. – Bruxelles: De Boec, 2008. – 1760с.
4. Bouvet F., Andler P. Dictionnaire Littré en 1018 / F. Bouvet, P. Andler. Paris: Hachette, 1964. – 715 с.
5. Caput J. et J.P. Larousse. Dictionnaire des varbes francais / J. Et J.P. – Paris:Caput. – 1969. – 453 с.
6. Le Robert. Dictionnaire. Collège –Paris: Robert Laffont – 2003. – 1150 с.

К. Ю. Костюшко

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент М. В. Полховська

Сучасні підходи до визначення дискурсу

Починаючи з другої половини 60-х років, центр уваги лінгвістів переноситься на дослідження діалектично зв'язаної сторони мови – мовленнєву діяльність та її продукт – дискурс, формальні характеристики якого були отримані американським лінгвістом З. Харрісом, який у 1952 р. опублікував статтю "Аналіз дискурсу", присвячену дослідженню мови реклами. На сучасному етапі розвитку лінгвістичної теорії всі існуючі підходи можна звести до наступних:

1. Дискурс визначається через текст або текст через дискурс. Він тлумачиться як мовленнєве утворення, одиниця вищого, ніж речення, рівня [4: 14]. У рамках цього підходу робиться спроба визначити текст через дискурс або дискурс, що призводить до визначення первинності тексту / дискурсу. Так, В. О. Звєгінцев розуміє дискурс як елементарну одиницю тексту, тобто складне ціле або змістовну єдність, що вирізняється на рівні мови і, як правило реалізується у вигляді речень, пов'язаних між собою смисловими зв'язками. О. Т. Ішмуратов ототожнює дискурс з певним видом тексту. Так, дискурс – це текст, який містить міркування, тобто текст, в якому фіксується певний хід думки, а комунікативний дискурс – це текст, що містить взаємозалежні судження деяких суб'єктів [7: 171].

2. Дискурс розуміють як когнітивний процес, пов'язаний із творенням мовленнєвої поведінки [3: 56]. Як зазначає О. С. Кубрякова, під дискурсом слід розуміти саме когнітивний процес, пов'язаний з реальним мовленням, створенням мовленнєвого твору; текст, в свою чергу, є кінцевим результатом процесу мовленнєвої діяльності, що набуває певної закінченої (і зафіксованої) форми [10: 164].

3. Дискурс розглядається як послідовність взаємозв'язаних висловлювань, об'єднаних спільністю цільового завдання [8: 3-5]. Е. Бенвеніст використовує термін *discours* у ширшому значенні – як складний емпіричний об'єкт, який постає перед лінгвістом,

коли той відкриває сліди суб'єкта акту висловлення, формальні елементи, які вказують на "привласнення" мови мовцем [3: 312].

4. Дискурс визначається як тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різну форму вияву (усну, письмову), відбувається в межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників. засіб бесіди та мислення, які, як і жанри можуть ставати ритуалізованими [1: 356-357; 2: 44].

5. Дискурс розглядається як форма мовленнєвого спілкування, яка передбачає взаємозв'язок між мовцем та слухачем, як міжособистісна діяльність. Е. І. Шейгал наводить таке визначення: дискурс – система комунікації, поле комунікативних практик, розглянуте в реальному і потенційному (віртуальному) аспектах, де під реальним виміром розуміється поточна мовленнєва діяльність і її результати [11].

6. Дискурс розуміється як складна комунікативна подія [12:85] Дискурс трактується як складне комунікативне явище, що включає в себе соціальний контекст, інформацію про учасників комунікації, знання процесу продукування та сприйняття текстів. Дискурс за Т. Ван Дейком – це складна комунікативна подія, суттєва складова соціокультурної взаємодії, характерні риси якої – інтереси, цілі та стилі [6].

7. Дискурс тлумачиться як соціолінгвістична структура, яка твориться адресатом у конкретних комунікативних, соціальних та прагматичних ситуаціях. На мотивованість дискурсу вказує В. Кох, на думку якого дискурс – це “будь який текст (або частина тексту), в якому є ознаки одного й того ж конкретного мотиву” [9:163] Функціональне у своїй основі розуміння дискурсу як мислекомунікації зумовлює його онтологічну двоїстість: він звернений до комунікації, соціальної взаємодії, та одночасно – до когніції, свідомості людини. Таке розуміння дискурсу прослідковується у визначенні Т. Мілевської [5].

Не дивлячись на те, що всі ці підходи і базуються на різноманітних рисах та характеристиках, вони не виключають одне одного. Тому, на базі вищенаведеної інформації ми вважаємо за доцільне спробувати дати узагальнене визначення дискурсу. Дискурс – це комунікативна подія, що обумовлюється

взаємозв'язком між мовцем та слухачем і передбачається мовленнєвою поведінкою останніх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н. Д. Фактор адресата // Изв. АН СССР. Сер. Лит. и яз. – 1981. – Т. 40. – №4. – 357 с.
2. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики. – К.: Видавничий центр "Академія", 2004. – 244 с.
3. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Пер. с фр. – М.: Прогресс, 1975. – 447 с.
4. Большая Советская Энциклопедия: В 30 Т. / Гл. ред. А. И. Прохоров 3-е изд. – Т. 12. – М.: Сов. Энцикл., 1973. – 624 с.
5. Гаспаров Б. М. Язык, память, образ. Лингвистика языкового существования. – М.: Новое литературное обозрение, 1996. – 352 с.
6. Дайк Т. А., ван. Язык. Познание. Коммуникация / Пер. с англ.: Сб. работ / сост. В. В. Петров под ред. В. И. Герасимова; Вступ. ст. Ю. Н. Караулова и В. В. Петрова. – М.: Прогресс, 1989. – 312 с.
7. Ишмуратов А. Т. Логико-когнитивный анализ онтологии дискурса / Рациональность и семиотика дискурса. Сб. трудов // АНУ Институт Ф-и.-К.: Наук. Думка, 1994. – 252 с.
8. Каменская О. В. Текст и коммуникация. – М.: Высш. шк., 1990. – 151 с.
9. Кох В. А. Предварительный набросок дискурсивного анализа семантического типа // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1978. – 181 с.
10. Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века: (Опыт парадигмального анализа) // Язык и наука конца XX века / Под ред. Ю. С. Степанова. – М.: РАН, 1995. – 238 с.
11. Ушакова Т. А., Павлова Н. Д., Заясова И. А. Роль человека в общении. – М.: Наука, 1989. – 192 с.
12. Шейгал Е. И. Семиотическое пространство политического дискурса // Полит. дискурс в России. – 2003.

Ю. О. Котенко

Криворізький державний педагогічний університет

Науковий керівник: викладач Л. Ф. Сорочан

Different methods of teaching alphabet to very young learners

In our today's world teaching English begins at very young age. At scientific literature children, who are younger seven, are called very young learners. It is very reasonable to start mastering foreign language at this age, because it is a sensitive period (age of a child which is the most prosperous for some activities that develop baby's skills in them) of learning languages [2: 36]. At this interval of time an infant copes with the mother tongue and a foreign one is excepted like the native. In addition, it is picked up as if it were a game. On one hand, it seems to be easy to teach such learners, because a tutor performs it while a child is playing. On the other hand an instructor should know a lot of techniques to arouse the kid's interest in studying a language otherwise a very young learner will do next to nothing.

Therefore Carol Read, the author of book "500 Activities for the Primary Classroom" defines some criteria, that every tutor, who teaches children under seven, must know to make own work successful:

1. Very young learners acquire through hearing and experiencing lots of English, in much the same way as they acquire their first language;
2. They learn through doing things and playing; they are not consciously trying to learn new words or phrases – for them this is incidental;
3. They love playing with language sounds, imitating and making funny noises. So they have fun playing with words and phrases, for example, singing them , exaggerating own expressions.
4. Learners of this age are not able to organize their learning. Often they will not even realize that they are learning a foreign language. They simply see it as having fun.
5. Their grammar will develop gradually on its own, provided they hear lots of English and learn to understand a lot of words and phrases [4: 10].

One of the most significant parts of mastering a new language is learning its alphabet. It is important for a preschooler because material about the language sounds and the development of reading and writing skills is based on it, thus, acquiring some grammar aspects is also impossible without the preschool alphabet knowledge [5: 13].

So taking in account all pedagogical principles of giving lessons to children under seven and including importance of this aspect, we offer some non-traditional ways of learning English alphabet.

First of all, we propose to start with learning vowels and then only give infants consonants. The first action is preparing learners to study with a fairy story. For example, “today we are going to a kingdom of letters. There everybody is waiting for our arrival”. The authors of Oxford handbooks for language teachers, Patsy M. Lightbown, Nina Spada, insist on pronouncing some simple words, phrases, like “Hello”, “Good morning”, “I”, “You” in English since the first lessons in order to give confidence to kids, that they are able to understand, and to make them not to be afraid of new activity.

The first vowel letter (A) should be demonstrated simultaneously pronouncing it. A teacher may say to children, that “A” is the petal of a magical flower, which grows in the kingdom, show an empty pattern of a flower with six petals (there are six vowel letters in English) and stick the first petal with “A”. Some wide used words, that start with letter “A” can be shown and called in English. Children repeat after the teacher in order to learn some words.

Moreover, a tutor can suggest learners to play the game “Our favourite words for today”. The rules are followings: an instructor gives some English words (number depends on the age if they are three or five years) and call them favourite. Most children remember them, because it is psychological technique, in such a way we accentuate their attention with naming the words “favourite”, infants begin loving them.

Tatiana Koty suggests a teacher to learn a rhyme with “A” with preschoolers. For instance:

“One, two, three, four, five,
I am flying in the sky,
I am a toy aeroplane,
My name starts with A!”

Having learnt, children and a tutor fulfill all actions, which are said in the rhyme [3: 6].

At the end a teacher gives a colouring paper with learnt letter and asks to paint this letter in red colour in order to emphasize.

With such a scheme every new letter of the alphabet is mastered.

Speaking about consonant letters, Sue Cowley proposes to make a lazy-tongs, in each circle of which it is drawn a consonant letter. It is certainly necessary to have demonstrable objects, because visual memory is the best developed at the age under seven.

Having mastered all letters a group picks up a song about the alphabet. A good song is sure to catch the attention of young kids. Though there are classic ABC songs, you need to go further by looking for other songs such as ones by Dr. Jean, Jack Hartman and others. These songs focus on letters by including various preschool concepts such as colors, shapes, numbers and more.

The next stage of learning the alphabet is teaching to write and to distinguish block letters from capital ones. These tasks should be given to children not younger than 5 years old, when physiologically they are prepared, their body can coordinate own main movements but slight motions are still not well controlled. So, in this case writing exercises develop coordination of hand's movements. Nevertheless, we mustn't overload kids with such tasks. At this stage I.D.Ageeva offers to use rinds of work, where learners must connect points with different letters in the order, in which they are in the alphabet, and get some pictures. For learning to distinguish capital letters from block ones, a tutor may also take suggested method, only writing them in various ways [1: 4-8].

All above mentioned tasks shall allow very young learners to master English alphabet properly. Furthermore, they shall develop children's memory, imagination some physical skills and the most essential point is, that such kinds of work with infants will make English lessons exciting and unforgettable.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ageeva I.D. English for achildren :Collection of entertaining tasks / I.D. Ageeva. Pr. : Sous – 2001 – P. 4-8.
2. Furth, H.G. & Wachs, H. Thinking goes to school: Piaget's theory in practice. Oxford: Oxford University Press – 1975. – P. 36.

3. Koty T. English Alphabet / Koty T. Pr. : Machaon – 2005 – 6 p.
4. Read C. 500 Activities for the Primary Classroom / C. Read. Macmillan Education Press – 2007 – P. 10.
5. Singhal V. Learn About the Preschool Alphabet // Preschool & Early Childhood Education – 2010 – № 27 – P. 13.

М. С. Котлярова

Національний Авіаційний Університет

Науковий керівник: старший викладач О. М. Журавльова

Термінологія нормативних авіаційних документів та її відтворення українською (на матеріалі документів ІКАО)

Авіаційна термінологія є дійсно специфічною і викликає величезний інтерес з боку дослідників, що говорить про актуальність даної проблеми як для спеціалістів даної галузі, так і для лінгвістів.

Робота авіаційної галузі регламентується нормативними документами. Такі документи як «Спільні авіаційні вимоги» та «Конвенція про Міжнародну організацію цивільної авіації» включають розділи, які стосуються впровадження законів, пов'язаних з сертифікацією персоналу та забезпеченням авіаційної безпеки.

Щоб стандартизувати термінологію в даних документах та запровадити єдину терміносистему були запропоновані вимоги до терміна. Традиційно до терміна висуваються такі основні вимоги: однозначність, точність, лаконічність, системність, емоційно-експресивна нейтральність, відсутність модальної і стилістичної функції, незалежність від контексту, відсутність синонімів і омонімів у межах однієї терміносистеми.

За своїм складом українська авіаційна термінологія неоднорідна з погляду походження, оскільки вона формувалася в контексті європейських мов, які впливали на її становлення у різні періоди розвитку. Сучасна авіаційна терміносистема – складна й різноманітна сукупність одиниць, яку можна класифікувати за різними ознаками, але перш за все, за ступенем і характером спеціалізації її одиниць. До складу авіаційної термінології входять загальнотехнічна й власне авіаційна

лексика, зафіксована не лише в загальномовних, але й спеціальних словниках.

Для перекладу авіаційних термінів на українську мову можуть бути використані такі прийоми:

1. Використання українського терміна, схожого за формою з англійським, як еквівалента (транскодування): marker – маркер [4], geoid – геоїд [4].

2. Опис значення терміну: fixed light – вогонь постійного випромінювання [4].

3. Шляхом калькування: landing direction indicator – покажчик напрямку посадки [4].

Серед досліджених найпродуктивніших моделей творення авіаційних термінів виявлено кілька типів:

1. Терміни моделі N + N: runway strip – літна смуга [4]; human performance – можливості людини [4]; geoid undulation – хвиля геоїда [4].

2. Терміни моделі Adj + N: frangible object – ламкий об'єкт [4]; landing area – посадкова площадка [4].

3. Терміни моделі Part.I + N, Part.II + N: fixed light – вогонь постійного випромінювання [4]; compacted snow – ущільнений сніг [4]; fixed message sign – знак з постійною інформацією [4].

4. Терміни моделі Adj + Adj + N: pavement classification number – класифікаційне число покриття [4].

5. Терміни моделі Adj + N + N: aerodrome reference point – контрольна точка аеродрому [4].

Як бачимо, транскрибування, транслітерація і калькування при передачі іншомовних термінів є відносно простими способами перекладу. Однак слід підкреслити, що кінцевий результат перекладу полягає саме в тому, щоб якомога більш точно, адекватно, передати поняття, існуючі в одній мові, засобами іншої мови – завдання відповідальне та складне, і має на меті створення достовірного та повноцінного перекладу.

Сучасний стан авіаційної термінології в українській мові вимагає її інвентаризації, систематизації й упорядкування, мовної уніфікації, освоєння й адаптації запозичених термінів, що зумовлює потребу видання якісно нового дефінітивного словника сучасної української авіаційної лексики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Російсько-український словник з авіаційної та ракетно-космічної техніки / За ред. Д.Х. Баранника і В.Ф. Пріснякова. – Дніпропетровськ: Видавництво Дніпропетровського університету, 1997. – 488 с.
2. Російсько-український словник авіаційних термінів: У 2-х т. / За ред. В.П. Бабака. – К.: Техніка, 2004. – Т. 1: А-О – 519 с. – ISBN 966-575-017-8; Т. 2: П-Я. – 448 с.
3. Convention on International Civil Aviation Organization: Ninth edition, 2006. Quadrilingual text: English / French / Spanish / Russian (Doc 7300/9) http://legacy.icao.int/icaonet/arch/doc/7300/7300_9ed.pdf
4. Annex 14 to the Convention on International Civil Aviation: Aerodromes: Volume I Aerodrome Design and Operations. http://www.scoaladeaviatie.ro/pdf/legislatie_internationala/ICAO%20Anx%2014-Aerodromes-Vol.1-Ed.4.2004...pdf

Н. П. Кочубей

*Київський національний лінгвістичний університет
Науковий керівник: докт. пед. наук, професор Т. І. Коваль*

Використання вправ з елементами ейдетики на перехідних етапах у навчанні англійського діалогічного мовлення молодших школярів

У методиці навчання іноземних мов існують різні підходи до навчання англійського діалогічного мовлення. Серед великої кількості праць, пов'язаних з цим питанням особливу увагу ми приділяємо роботам Д.І. Ізаренкова, А.Д. Климентенко, О.П. Проніної, Г.В. Рогової, Г.М. Уайзера та ін. Вчені виділяють два основні підходи до навчання англійського діалогічного мовлення – знизу-вверх та зверху-вниз. Для навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів ми вважаємо доцільним приймати до уваги індуктивний підхід (знизу-вверх). В межах зазначеного підходу вченими виділено чотири етапи навчання діалогічного мовлення [4: 156–158]. Згідно з вимогами програм для початкової школи, в яких мовленнєва компетенція на кінець другого класу обмежена

рівнем мікродіалогу, ми виділяємо три етапи навчання англійського діалогічного мовлення: навчання реплікування; засвоєння діалогічних єдностей; об'єднання діалогічних єдностей у мікродіалоги.

Враховуючи твердження вчених про те, що між етапами навчання діалогічного мовлення, наведених вище, мають бути перехідні етапи [3: 156], ми вважаємо, що у навчанні англійського діалогічного мовлення учнів початкової школи мають бути перехідні етапи між етапами навчання реплікування та засвоєння діалогічних єдностей, а також до етапу створення мікродіалогів. Таку позицію вчених поділяють вчителі англійської мови (анкетування проведено серед вчителів загальноосвітніх шкіл м. Глухова Сумської обл. у 2009 році). Вони зазначають, що учням початкової школи досить важко дається перехід від одного до іншого етапу навчання англійського діалогічного мовлення. Беручи до уваги такі труднощі і психологічні особливості молодших школярів, ми вважаємо, що на таких перехідних етапах доцільно використовувати вправи з елементами ейдетики.

Ейдети́зм використовується як різновид образної пам'яті, який виражається у збереженні яскравих образів предметів, яке може базуватися на використанні різних чуттєвих аналізаторів [2: 4]. Л.С.Виготський розглядає ейдетизм як закономірну стадію дитячого розвитку та зазначає, що ейдетичні образи характерні для дитячого віку [1: 178-205]. Отже, саме у молодших школярів переважає образна пам'ять, яка є основою для формування ейдетичних образів, тому таку особливість можливо використовувати у навчанні англійського діалогічного мовлення. Базуючись на уявленнях про складну та активну природу процесів запам'ятовування, використання вправ з елементами ейдетики робить ефективнішим процес навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів і відкриває широкі можливості для покращення навчально-виховного процесу у початковій школі в цілому.

На нашу думку, використання вправ з елементами ейдетики на перехідних етапах у навчанні англійського діалогічного мовлення може зробити процес навчання не тільки цікавішим та різноманітнішим для учнів, а й допомогти у подоланні

труднощів, пов'язаних з навчанням цього виду мовленнєвої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Выготский Л. С. Основные течения современной психологии / Лев Семёнович Выготский. – М., Л.: Госиздат, 1930. – С. 178-205.
2. Матюгин И. Ю. Методы развития памяти, образного мышления, воображения / И.Ю.Матюгин, И.К.Рыбникова – М.: Эйдос, 1996. – С. 4.
3. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. – К.: ВЦ „Академія”, 2010. – 328 с.
4. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / [О.Б.Бігич, Н.О.Бражник, С.В.Гапонова та ін.]; під ред. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.

В. В. Кравченко

*Маріупольський державний університет
Науковий керівник: старший викладач О. В. Плотнікова*

Феномен сугестії у рекламному британському дискурсі

У наш час реклама являє собою величезний пласт культури, який формує безмежне середовище сучасної людини. Функція впливу – найважливіша функція рекламного тексту. Основним психологічним методом впливу є механізм сугестії або навіювання. **Сугестія** – це процес впливу на психічну сферу людини, пов'язаного із зниженням свідомості і критичності у сприйманні зовнішньої інформації, з відсутністю бажання її зрозуміти, проаналізувати і оцінити, з довірою до джерела інформації [1]. Рекламна сугестія має свої суттєві негативні риси, оскільки люди не можуть контролювати спрямований на них вплив і, відповідно, виявляються безсилими перед подібними навіюваннями. Таку сугестію треба виявляти та запобігати її розвитку. Тому, на нашу думку, дуже **актуальним** є дослідження феномену сугестії у рекламі Великобританії, який здійснюється за допомогою лінгвістичних засобів, та пошук способів захисту

від небажаного тиску реклами. З лінгвістичної точки зору, сугестія рекламного дискурсу може розглядатися на різних мовних рівнях: фонетичному, лексичному, морфологічному, синтаксичному та семантичному. У нашій статті ми розглянемо та наведемо приклади використання найпоширеніших фонетичних, лексичних та морфологічних засобів сугестії у британській рекламі.

У фонетичному аспекті британського рекламного дискурсу використовується така ж техніка, що й у поетичних творах, тобто використовуються так звані мнемонічні засоби (рима, ритм, алітерація та асонанс) [2]. **Рима** – це суголосся закінчень у суміжних та близько розташованих словах, які можуть бути на місці закінчень або перебувати в середині віршового рядка [1]. Наприклад: “*Eukanuba gives their teeth the strength they need*”. **Ритм** – це послідовність звуків однакової і різної довжини, організованих метром. **Метр** – це рівномірне чергування наголошених (-) та ненаголошених (v) складів, як у віршованому так і у невіршованому рядку. У фонетиці англійської мови виділяють чотири основні віршові розміри: ямб – an iamb (v-), хорей – a trochee (-v), анапест – an anapest (vv-) та дактиль – a dactyl (-vv). Ритмізовані тексти покращують сприйняття та запам’ятовування рекламного повідомлення. Наприклад: “*Flatter your figure with Dietrim*” (-vv/-vv/-vv) – трьохстопний дактиль. **Алітерація** – фонетичний прийом повторення однакових приголосних звуків з метою створення звукового образу або фону. В англійській мові 20 приголосних звуків. Найчастіше у британських рекламних текстах можна зустріти проривні звуки [p, b, m, n, t, d, k, g], тому що вони виділяються більше за інші. Наведемо такий приклад: “*Performance. Prestige. Passion for Innovation*”. **Асонанс** – фонетичний прийом повторення однакових голосних звуків з метою створення, як говорять британці “a vowel harmony”. Наприклад: “*How much reality can you handle?*” [4].

Лексичні та морфологічні засоби сугестії стосуються типових характеристик рекламної лексики. Розглянемо особливості використання дієслів, прикметників та інших частин мови у британській рекламі. Найчастіше, на наш погляд, дієслова використовуються у теперішньому часі, щоб дати зрозуміти

споживачу, що він повинен придбати цей товар зараз, бо іншого такого моменту не буде. Також використовуються імперативи, фразові дієслова та допоміжні дієслова “*will*”, що створює відчуття обіцянки та “*can*”, що уселяє надію, що споживач має можливість здійснити ту чи іншу дію, придбавши певний продукт. Імперативи в англійському рекламному тексті можна використовувати таким чином, що текст стане динамічнішим і спонукатиме до негайної дії: “*Feel the earth move at Victoria fall!*” [5]. Існують певні прості, перевірені часом і, на перший погляд, банальні слова, що насправді дуже успішно використовуються в рекламі. Інколи їх називають “*buzz words*” (ударними словами). Найсильнішим рекламними кліше є “*For free*”, “*Now*”, “*Here*” та “*Today*”. Дуже часто у британській рекламі зустрічаються числівники, як порядкові так і кількісні. Наприклад: “*Britain’s No.1*”. Характерним у англійському рекламному тексті є й використання прикметників у порівняльному та найвищому ступенях: *better, nicer, newer, more comfortable, the best, the most important*. Також використовуються “емоційно-практичні” слова та словосполучення типу: *economical, cheap, one’s money worth*. Ці слова власне нічого не пояснюють, але вони допомагають створити уявний образ товару або послуги і самі викликають бажання та вселяють довіру [5].

Отже, характеризуючи феномен сугестії у британському рекламному дискурсі, який здійснюється за допомогою лінгвістичних засобів, зазначимо, що вона як і в будь-якій іншій рекламі виступає як засіб досягнення прихованих цілей рекламодавця. Дія реклами, спираючись на механізм сугестії, використовується не в інтересах потенційного споживача, а в інтересах особи, від якої ця сугестія здійснюється, тому, безперечно, важливо знати, які засоби мови використовуються для цих цілей, щоб захиститись від небажаного тиску, бо навіювання діє на свідомість і підсвідомість людини й саме через це воно може бути небезпечним інструментом маніпуляції поведінкою людини.

Для боротьби з негативним впливом засобів масової інформації та за для формування у студентів навиків розпізнання сугестії у британській рекламі ми розробили декілька вправ з розглядом феномену сугестії у рекламі Великобританії, який

здійснюється за допомогою лінгвістичних засобів. Ми пропонуємо наступні вправи:

1. *Дайте відповіді на питання:*

1. Яка головна функція реклами?
2. Що так сугестія?
3. Як може здійснюватись сугестія у рекламі з лінгвістичної точки зору?
4. За допомогою яких фонетичних прийомів здійснюється сугестія у британській рекламі? Назвіть їх.
5. Назвіть особливості вживання дієслів у британській рекламі.
6. Назвіть особливості вживання прикметників у британській рекламі.
7. Як ви гадаєте, чи важливо вивчення феномену сугестії у британській рекламі з лінгвістичної точки зору. Якщо так, то чому? Обґрунтуйте свою відповідь.

2. *З'єднайте стовпчики, визначивши за допомогою яких лінгвістичних засобів здійснюється сугестія у британських рекламних слоганах*

Слоган	Засіб сугестії
1. "It is a pleasure to eat good meat"	А. Прикметники у порівняльному ступені (морфологічний прийом)
2. "Go well, go Shell!"	Б. Допоміжне модальне дієслово "can" (морфологічний прийом)
3. "THE TOUGHER THE BETTER"	В. Рима в середині рядку eat – meat (фонетичний прийом)
4. "You can CANON"	Г. Алітерація (фонетичний прийом)
5. "Feel the earth move at Victoria fall!"	Д. Імператив (морфологічний прийом)

Відповіді: 1. В; 2. Г; 3. А; 4. Б; 5. Д.

3. *Визначить за допомогою яких лінгвістичних засобів здійснюється сугестія у наступних британських рекламних слоганах та обґрунтуйте свою думку*

1. "Let the train take the strain!" – Алітерація (фонетичний прийом)

2. “Make the paper work better” – *Асонанс (фонетичний прийом)*
3. “More defined. More conditioned. More beautiful lashes. More Than Mascara with more black impact” – *Прикметники у порівняльному ступені (морфологічний прийом)*
4. “Perfect Pictures Posted Pronto” – *Алітерація (фонетичний прийом)*
5. “CATCH EVERY MOMENT” – *Імператив (морфологічний прийом)*
6. “Live your life, love your home” – *Ритм (фонетичний прийом)*
7. “The ideal Christmas present. (And, it’s already wrapped!) Treat yourself to something special, try Wyke Farms Farmhouse Cheddar” – *Рима (фонетичний прийом)*

4. Визначить за допомогою яких лінгвістичних засобів здійснюється сугестія використано у британській друкованій реклами та обґрунтуйте свою думку

Відповіді:

1. Допоміжне модальне дієслово “can” (морфологічний прийом); слово-кліше “For free” (лексичний прийом); допоміжне дієслово “will” (морфологічний прийом)
2. Прикметник у найвищому ступені (морфологічний прийом)
3. Імператив (морфологічний прийом)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вікісловник [Електронний ресурс] / Режим доступу: – <http://uk.wiktionary.org/>
2. Frank J. Advertising / J. Frank – Plymouth: Macdonald & Evans, 1985. – 416 p.

3. Джефкінс Ф. Реклама. Практичний посібник [Електронний ресурс] / – Електрон. дан. – К.: Знання, 2008. – 565с. – Режим доступу – <http://pidruchniki.com.ua/>

4. Roach P. English Phonetics and Phonology: A Practical Course / P. Roach Cambridge University Press – Cambridge: Cambridge University Press, 2001 – 298 p.

5. Myers G. Words in Ads / G. Myers – London: Hodder Arnold, 1997. – 232 p.

А. Г. Кравченя

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент І. В. Самойлюкевич*

Електронний портфель як засіб формування писемної мовленнєвої компетенції учнів середнього етапу навчання у загальноосвітніх навчальних закладах

В наш час прогрес усіх сфер діяльності людини не залишають осторонь і освітній простір. Розвиток та реформування всіх ланок освіти стає невід’ємною частиною загального розвитку суспільства. Сучасні підходи до навчання передбачають використання інноваційних засобів відображення, основною складовою яких є комп’ютер. В Україні, починаючи з 90-х років, здійснено досить велику кількість досліджень, спрямованих на впровадження у навчально-виховний процес засобів навчання іноземних мов, заснованих на використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [2: 18].

Однією з інноваційних технологій навчання іноземних мов є Європейський мовний портфель (надалі ЄМП), заснований на Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти з метою уніфікації рівнів володіння іноземними мовами, підвищення мотивації учнів до навчання, стимулювання самоосвіти та самооцінки у процесі оволодіння іноземними мовами [3: 24,25]. ЄМП вимагає пакет документів, за допомогою яких власники портфеля відображають свої досягнення і досвід у вивченні іноземних мов, інформують про набуття мовних кваліфікацій і планують подальше навчання. Портфель допомагає вирішувати такі важливі педагогічні завдання, як: підтримка і стимулювання

навчальної мотивації школярів, заохочення їх активності і самостійності, розширення можливостей навчання та самонавчання, розвиток навичок рефлексивної та оціночної діяльності учнів. ЄМП може використовуватися на різних етапах освітньої програми. Порівнюючи роботу з ЄМП на початковому і середньому етапі оволодіння іноземною мовою, відзначимо, що для початкової школи ЄМП виконує інформативну, педагогічну і соціальну функції [4: 127]. Працюючи над ЄМП на середньому рівні, в учнів формуються вміння письма, наприклад вміння описувати набуті знання, подавати перелік власних мовних досягнень, анотувати виконані письмові роботи. Згідно з програмою “Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти” (CEFR), учні середнього навчального рівня – A2+ повинні вміти письмово передати інформацію адекватно цілям, правильно оформлюючи повідомлення залежно від його форми, описати предмет, особу, події, явища. [1: 61,62].

Різновидом ЄМП є електронний портфель (ЕП), який заповнюється учнями в електронному вигляді. Головні переваги електронного портфеля перед друкованим варіантом – це великий обсяг матеріалу, інтерактивність, забезпечення оперативного доступу, в тому числі дистанційного, можливість зберігати, редагувати і демонструвати роботи в наочному вигляді за рахунок використання різних форматів – текстового, аудіо, графічного, відео.

ЕП складається з трьох компонентів: першим компонентом ЕП учня є мовний паспорт ("LanguagePassport"), що підсумовує лінгвістичну індивідуальність його власника, особисті досягнення у вивченні мови та особистий досвід міжкультурного спілкування. Також мовний паспорт включає самооцінку учнем власних мовленнєвих компетенцій. У ньому діти описують свій досвід вивчення мов і міжкультурного спілкування, а також рівень володіння відповідною мовою, виконуючи посильні завдання розділу [4: 127].

З метою активізації мовного досвіду учнів учитель може запропонувати вправи, які допоможуть підвищити учням власну самооцінку та розвивати писемну мовленнєву компетенцію. Наведемо приклад вправи, яка застосовується для формування

вміння письмово подати перелік власних мовних досягнень за допомогою мовного паспорту.

Завдання: Make a list of things you can do in writing. Use the following phrases: to write a postcard, to write a short dialogue, to write one's name, age and where one lives.

Зразок: I can write a greeting card to a friend.

В ході виконання вправи учні отримують від вчителя список фраз, за допомогою яких вони удосконалюють перелік власних мовних досягнень. Способом контролю є самоконтроль учня за зразком.

Другим обов'язковим компонентом ЕП є мовна біографія ("LanguageBiography"), яка використовується, щоб установити проміжні цілі, перевірити власні досягнення в навчанні, зареєструвати значущі етапи мовного й міжкультурного спілкування. Учні відзначають свої досягнення в аудіюванні, говорінні, читанні й письмі. Система оцінювання базується на Загальноєвропейських стандартах [4: 127,128].

Використання цього компоненту має на меті навчання особистісно-орієнтовного писемного мовлення. Наприклад, вправа, спрямована на формування вміння письмово описувати набуті знання.

Завдання: *Write two sentences to describe the feelings you had when you first started learning English.*

1. _____

В ході виконання вправи, кожен учень має написати по два речення, описуючи труднощі, які виникли в нього під час вивчення англійської мови. Способом контролю є взаємоперевірка з боку учнів.

Третім обов'язковим компонентом ЕП є мовне дос'є ("Dossier"). У ньому учень збирає зразки своїх творчих робіт та свідчення у вивченні іноземної мови. Мовне дос'є може включати творчі проекти учнів, доповіді з теми англійською мовою, кросворди з вивчених тем тощо. Наявність цього компоненту є необхідністю, адже він спрямований на поступове зростання труднощів і веде до самостійного творчого писемного мовлення.

Наведемо зразок вправи для творчої роботи учня, під час якої формуються вміння написання вітальної листівки. Вправа

передбачає творче застосування учнями набутих знань, умінь, демонстрацію рівня сформованості писемної мовленнєвої компетенції.

Завдання: Look at the things in the pictures. Use them for a greeting card, congratulating your mother on Christmas. Write an annotation to your written piece of work. Begin with:

This is _____

It includes _____

It is addressed to _____

В ході виконання вправи, вчитель пропонує учням написати листівку, склавши її за допомогою

запропонованих малюнків. Способом контролю є фронтальний контроль з боку вчителя.

Таким чином, необхідно зазначити, що перелік можливих напрямів і підходів до подальшого розвитку й удосконалення педагогічних програмних засобів можна істотно розширити й деталізувати у технологічному, методичному або змістовому відношенні. ЕП є важливою проблемою ефективного використання в навчальному процесі, що є джерелом підвищення рівня інформаційної забезпеченості освіти за рахунок створення й використання нових якісних педагогічних програмних засобів та розроблення методик їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

2. Карп'юк Оксана. Портфоліо для всіх і кожного / Оксана Карп'юк // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2008. – №5-6(33-34) вересень-грудень. – С. 18-27.

3. Програма з англійської мови для професійного спілкування. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.

4. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі / С. В. Роман // Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2005. – 208 с.

О. В. Кривенкова

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор В. О. Самохіна*

Англомовний жарт прецедентного характеру

Інтертекстуальність як семіотичний феномен перебуває на перетині глобальних наукових дисциплін, унаслідок чого являє собою складну багаторівневу ієрархічну структуру.

Як художній феномен інтертекстуальність не виникає на ґрунті словесної творчості ХХ ст., за ним стоїть давня традиція, яка з'являється чи не одночасно з появою літературного тексту взагалі. Але для того, щоб досягнути роль цієї категорії у культурі людства, необхідно було переосмислити моделі культуротворення і модифікувати аналітичний інструмент досліджень культури.

Осмилення явища міжтекстових взаємодій розпочалося ще в межах позитивізму, а початки інтелектуальної рецепції слід шукати у мовознавстві, психоаналізі, теорії поетики, компаративістичних дослідженнях культурно-історичної школи, а також на помежів'ї цих дисциплін [див. дет. 2].

Інтертекстуальність – це сукупність формотворчих і смислотворчих взаємодій різноманітних вербальних і невербальних текстів, основною ознакою якої є кратне прочитання тексту, нарощування смислів у місці порушення його лінійного розгортання. Інтертекст – міжтекстовий простір, який виникає між двома або більше творами, що виявляють схожість елементів. Інтертекст – текст довільного обсягу, що включений в основний текст і є прикметою інтертексту. Прецедентний текст – багатократно відтворюваний текст культури, що формує свідомість певної групи мовців, їх асоціативне коло.

Інтертекст – співвідношення одного тексту з іншим, їх діалогічна взаємодія. Полягає в тому, що текст будується з цитат та ремінісценцій до інших текстів. Тематично – фабульні форми інтертекстуальності виявилися досить продуктивними текстотворчими чинниками у сучасному англомовному гуморі. Інтертекстуальність широко представлена в гумористичних текстах, зокрема англомовних жартах.

Як визначає В.О.Самохіна, текст жарту інтертекстуальний і пов'язаний з поняттям традиції: він спирається на стереотипи своїх жанрів, на фольклористичні імплікації. Жарт запозичує з самого фольклору, художньої літератури, Біблії, кіно, пісенного мистецтва. Запозичений інтертекстуальний елемент в жарті типізується [1, с. 418].

Сучасні англомовні жарти пов'язані з різними видами 1) прецедентних феноменів, які мають у своїй основі референціальну, інтертекстуальну функції, які базуються на розумінні елементів тексту і включають:

а) імена та прізвища відомих письменників:

*While sitting in a bar **Charles Dickens** said: "Please, sir, I'd like a martini." Bartender: "Sure thing. **Olive or twist?**"*

б) характерні ознаки літературних героїв:

***Potter**, silly thing! Get your **magic wand** out of your plate, we're not having the day of Chinese cuisine today!*

в) імена та прізвища відомих акторів:

***Richard Gere** was driving in his brand new car when suddenly he ran over a very pretty woman: "**Julia**, you can't get rid of your role still".*

г) імена та прізвища політиків, громадських діячів, президентів, монархів, а також відомих вчених:

***Descartes** is sitting in a bar, having a drink. The bartender asks him if he would like another. "I think not," he says and **vanishes in a puff of logic**.*

2) Цитат, відтворених буквально:

а) цитати з літературних творів:

*"**God is my witness, God is my witness. I would never be hungry again,**" said a mouse who finally found a sack of grain.*

б) висловлювання літературних героїв:

*"**No matter where to go if you want to eat everywhere,**" said **Cheshire cat** to his fat wife.*

в) назви літературних творів та фільмів:

*"**Farewell to white bread,**" said a committed dieting woman who loved **Hemingway**.*

г) прислів'я та приказки:

Late to bed, early to rise, makes a fan radio-wise.

Підводячи підсумок, можна припустити, що безпосередньо адресат в процесі його інтерпретації використовує **механізми логічного висновку**, поряд з **когнітивними операціями**, які відбуваються в його свідомості при розгляді жартів прецедентного характеру [1, с. 413]. Досягнення гумористичного ефекту здійснюється тільки за наявності у адресата певної когнітивної бази, за допомогою якої він зможе правильно інтерпретувати запропонований йому жарт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Самохіна В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: Текстуальний та дискурсивний аспекти: Дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.04 / Самохіна Вікторія Опанасівна. – Київ, 2010. – 519с.
2. Шаповал М. Інтертекст у світлі рампи: міжтекстові та міжсуб'єктні реляції української драми : монографія / Мар'яна Шаповал. – К. : Автограф, 2009. – 325с.

М. В. Кропивницька

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. Д. Борисенко*

Особливості вербалізації концепту *MAN* в англійській мові

Одним з провідних напрямків у лінгвістиці є лінгвокультурологічний, що ґрунтується на аналізі концептів, які, у свою чергу, дозволяють зрозуміти культуру. Серед універсальних, тобто таких, що є притаманними кожній культурі, виділяємо концепт *MAN*. У різних культурах цей концепт має свою специфіку, що пов'язана з розподілом соціальних ролей конкретного суспільства. Наше дослідження присвячене аналізу лексичних засобів відтворення концепту *MAN* в англійській мові, для чого нами розглянуто ім'я концепту іменник *man* та його похідні. Крім того, визначено особливості структури та семантики фразеологічних одиниць з відповідним іменником. Сам іменник *man* в англійській мові має декілька значень. У тлумачному словнику Longman іменник *man* визначається як: *an*

adult male human; a person, either male or female – used especially in formal situations or in the past [3: 999].

Як бачимо з визначення, іменник *man* вживається і на позначення дорослої особи чоловічої статі, і на позначення людини у родовому сенсі. Останнє пояснюється тим, що у давньоанглійській мові головним значенням слова *man* було "людська істота", а лексема *wer* вживалася на позначення чоловіка. Під впливом руху за політичну коректність мови, іменник *person* є більш прийнятним на позначення особи, хоча, як бачимо із словникової статті, не виключається і вживання іменника *man*. У словниковій статті знаходимо зауваження, що на позначення особи іменник *man* вживається лише у формальних ситуаціях.

Складні слова, що мають у своєму складі компонент *man*, є досить численним та позначають рід занять чи професію і розглядаються прихильниками руху політичної коректності як дискримінація осіб жіночої статі. Останнього часу такі номінації замінюються більш коректними, що знаходить відображення в тлумачних словниках англійської мови. Наприклад: *chairperson* – *chairman*; *police officer* – *policeman*; *spokesperson* – *spokesman*; *firefighter* – *fireman*; *cameraman* – *camera operator*; *spaceman* – *astronaut*; *businessman* – *business executive* [4].

Іменник *man* є досить продуктивним і для утворення сталих словосполучень, в яких він позначає людину безвідносно до її статі. Наприклад: *a man of decision* – рішуча людина; *a man of distinction/note* – визначна людина; *a man of ideas* – винахідлива людина; *a man of moods* – людина настрою [1: 860]. Проте таке вживання іменника теж вважається політично некоректним. Відповідно в багатьох сталих словосполученнях англійської мови відбувається процес заміни іменника *man*: *the common man* – *the average person*; *the best man for the job* – *the best person for the job*.

Оскільки паремійний фонд англійської мови формувався задовго до того, як виникла проблема політичної коректності, іменник *man* використовується у прислів'ях та приказках родовому значенні дуже широко. Наприклад: *Every man has his faults. Every man is the architect of his own fortunes. Many men, many minds*. При цьому заміна іменника *man* у таких пареміях не відбувається, оскільки їх значення залежить від цілісності

компонентів, і заміна одного з них може змінити весь сенс фразеологізму [2: 140]. З іншого боку в англійській мові виникають фразеологічні дублети, в яких змінним елементом є іменники *man* – *woman*, які описують поведінку представників обох статей: *the man of the world* – *the woman of the world*; *the man of the company* – *the woman of the company*.

Таким чином, особливості вербалізації концепту *man* в сучасній мові тісно пов'язані з рухом політичної коректності. Останній проявляється у заміні іменника *man* в родовому сенсі іменником *person*, появі нових політично-коректних номінацій професій, занять та фразеологічних дублетів на позначення схожої поведінки представників протилежних статей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Англо-український словник / За ред. Є.І.Гороть, Л.М.Коцюк. – Вінниця: Нова Книга, 2006.
2. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц // Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография. – М., 1977.
3. Longman Dictionary of Contemporary English // Procter P. and others. – Harlow and London: Longman, 1978.
4. Oxford Advanced Dictionary of English // Hornby A. S. – Oxford: Oxford University Press, 2005.

А. І. Круглій

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В. О. Калінін

Формування вмінь творчого висловлювання учнів молодшого етапу ЗНЗ на основі функціональних шумів

Мова – найбільший скарб, який є у кожного народу. Однак мовленнєвий розвиток – це не тільки багатий словниковий запас, а й правильна звуковимова, граматична правильність мовлення. Адже маючи неабиякий мовленнєвий запас, людина мусить навчитися правильно вимовляти голосні і приголосні звуки мови, будувати словосполучення і речення відповідно до норм, за

законами мови, зберігати інтонацію та мовленнєвий малюнок, який притаманний носіям мови.

Серед численних проблем методики є організація навчання творчого мовлення, дане питання вивчається протягом багатьох років (С. Ю. Ніколаєва, Н. Ф. Бориско, Н. Д. Соловійова, I. O. Malley, A. U. Chamot, R. L. Oxford, E. Rod, P. Skehan, I. Tudor та ін.) [1:65-67]. Формування творчого висловлювання молодшими школярами дуже важливо, саме це передбачає вміння робити короткі повідомлення з тем, які їх цікавлять, логічно і послідовно висловлюватись за темою, з навчальної ситуації та зв'язку зі змістом почутого або прочитаного, саме на даному етапі присутнє явище формування комунікативного спілкування [2:31-36]. Мовленнєві творчі здібності посідають важливе місце в розвитку дитячої творчості починаючи з перших років життя людини. Мовлення акумулює життєдайну творчу енергію дитини, це стимул, засіб і показник її фізичного психічного і духовного розквіту, розквіту творчих здібностей, максимальної реалізації природних можливостей. Творчість пов'язана з розвитком певних здібностей, які характеризують людину з боку психічних явищ, які в свою чергу зумовлюють успішність діяльності людини.

Молодший етап є дуже важливим в формуванні вмінь творчого висловлювання, саме на цьому етапі формується активний і пасивний словниковий запас, що актуалізує потребу навчати школярів зв'язно висловлювати думки.

Ми вважаємо, що формування творчого висловлювання буде ефективним, якщо воно буде базуватися на основі функціональних шумів. Саме сприйняття навколишнього світу за допомогою слуху дає можливість озвучити те, що відбувається. Основною особливістю слуху є відображення зовнішнього світу в формі звукових образів. Шум є сукупністю звуків, що несприятливо впливають на свідомість людини, заважають її роботі та відпочинку. Для всіх живих організмів, у тому числі й людини, шум є одним з впливів навколишнього середовища. Поєднання шумових подразників дає час тваринам і людині, необхідне для оцінки їх характеру і формування відповідної реакції. Ми хочемо дослідити вплив функціональних шумів на формування творчого висловлювання у молодших школярів, адже функціональні шуми відіграють важливу роль, вони не

несуть комунікативного навантаження, але вони впливають на органи слуху, знижуючи чутливість до звуку та подразнюючи його.

Отже, актуальність дослідження обумовлена потребою. Мета дослідження – проаналізувати методичний аспект використання функціональних шумів на уроках англійської мови в початковій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамова Е.В. Подготовка студентов к работе по формированию языковых понятий у младших школьников // Начальная школа. – 1989. – №11. – С. 65-67.
2. Бадер В.І. Удосконалення мовленнєвого розвитку молодших школярів // Педагогіка і психологія. – 1998. – №4. – С. 31-36.
3. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова 2-12 клас.

А. Кузьміна

*Макіївський економіко-гуманітарний інститут
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Я. В. Полякова*

Мовний портфель майбутнього вчителя іноземної мови

На сучасному етапі зростають вимоги до підготовки випускників вищих навчальних закладів, що, безумовно, пов'язано із змінами на ринку праці, інтеграційними процесами в Європі. Запорукою успішної самореалізації майбутніх вчителів іноземної мови може стати їх вміння самостійно навчатися, розуміння необхідності, бажання та здатність до освіти протягом усього життя. Одним із ефективних засобів досягнення цього може стати мовний портфель, що є пакетом документів, у якому власник фіксує свої досягнення і досвід у оволодінні іноземною мовою, отримані кваліфікації, а також окремі види виконаних за період навчання робіт, що свідчать про успіхи власника портфеля.

Європейський Мовний портфель був вперше розроблений у межах проекту Ради Європи на основі Загальноєвропейських

рекомендацій з мовної освіти і пілотувався в різних країнах в період 1998-2000 р. [3]. На основі Європейського мовного портфелю було розпочато розробку національних варіантів мовного портфеля школяра та мовного портфеля для різних користувачів.

Починаючи з 2000 року, в країнах Європи розроблено й офіційно визнано відповідними європейським вимогам 104 мовних портфеля, у тому числі російська версія мовного портфеля для філологів [1].

В Україні проблемою розробки та використання мовного портфеля в навчальному процесі займалися А.В.Гергель, Л.В.Ягеніч, О.Карп'юк (для початкової та основної школи), Н.В.Ягельська (для економістів), І.П.Задорожна досліджує можливості розробки української версії мовного портфеля для філологів [2; 4; 5].

Найбільша кількість публікацій присвячена створенню портфелю школяра, але на наш погляд, формування мовного портфеля студента є більш актуальним, оскільки після закінчення вищого навчального закладу випускнику необхідно мати в своєму розпорядженні необхідні інструменти для працевлаштування. А саме мовний портфель може продемонструвати роботодавцю досягнення і здібності молодого фахівця.

Портфель може мати різну форму – на паперових носіях, електронних або представлений на певному сайті (веб-портфоліо). Паперовий варіант мовного портфеля містить основні відомості про автора, складаючись традиційно з трьох розділів – Мовного паспорту, Мовної біографії та Досьє. Досьє включає документи, які підтверджує навчальні досягнення, анотації результатів проектної, дослідницької діяльності тощо. Але такий вид портфелю не забезпечує ефектної презентації і може бути лише додатком до електронного варіанту, а краще розміщеного на сайті навчального закладу, зокрема випускаючої кафедри. Цей варіант був би найкращим для презентації як випускника, так і самої кафедри і навчального закладу. Таким чином, портфель студента може виконувати наступні функції: презентації власних досягнень, сприяння працевлаштуванню, мотивації, розвитку рефлексивних та комунікативних навичок.

Для успішного використання мовного портфелю виділяють наступні стратегії: ознайомлення студентів зі структурою, цілями, можливостями та методикою роботи з мовним портфелем; презентація європейських рівнів володіння мовою, пояснення значення дескрипторів і методики роботи з ними, формування навичок рефлексії, самоконтролю та самооцінки, можливість ділитися власними досягненнями на заняттях.

Таким чином, мовний портфель студента-філолога може стати ефективним механізмом реалізації особистісно орієнтованого навчання у вищій школі, який сприяє розвитку здатності до самостійного навчання, творчості і комплексного розв'язання конкретних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Европейский языковой портфель для филологов (преподавателей языка, письменных и устных переводчиков): [Сост. К.М.Ирисханова]. – М. : МГЛУ, 2003. – 75 с.
2. Карп'юк О. Українські перспективи Європейського мовного портфоліо (Кроки до взаєморозуміння та успіху) / О.Карп'юк // Іноземні мови в навчальних закладах. – № 3 (37). – 2009. – С.16-31.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання докт. пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Школа майбутнього: Європейське Мовне Портфоліо. Методичний посібник (укладач Карп'юк О.Д.) – Тернопіль: Лібра Терра, 2008.
5. Ягеніч Л.В. Мовний портфель молодшого школяра як засіб формування стратегічної компетенції в процесі навчання іншомовного аудіювання / Л.В.Ягеніч // Вісник Житомирського педагогічного університету. – Житомир : ред.-вид. відділ ЖПУ ім. І.Франка, 2003. Вип. 12. – С.125-129.

Л. В. Курило

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: канд. пед. наук М. Л. Писанко

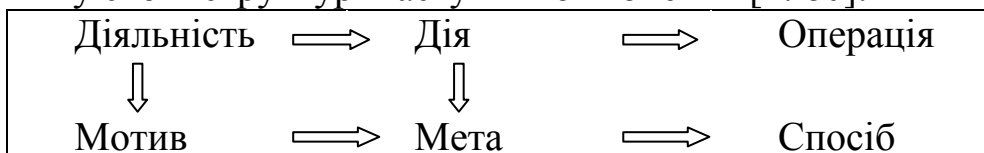
Психолінгвістичні особливості оволодіння науковим текстовим дискурсом

Розглядаючи проблему навчання майбутніх викладачів англomовного наукового професійно орієнтованого писемного мовлення перш за все потрібно визначити психолінгвістичні особливості процесу створення наукових текстових повідомлень і визначити поняття тексту-дискурсу.

Під науковим текстом-дискурсом розуміють унікальний засіб створення необхідного іншомовного наукового культурно-мовномовленнєвого простору/контексту [5: 87]. Він проходить у процесі свого творення низку взаємопов'язаних етапів.

Розглянемо механізми створення письмового наукового повідомлення, беручи до уваги теорію діяльності. Основні положення теорії діяльності релевантні для процесу оволодіння науковим текстовим дискурсом. Важливими є такі характеристики діяльності як предметність і вмотивованість її мікро- і макроструктурної організації та предметного змісту.

Діяльність по створенню наукового текстового дискурсу містить у своїй структурі наступні компоненти [2: 80]:

Мотив визначає факт появи мовленнєвого висловлювання, його смисл і форму. Залежність мовленнєвого висловлювання від мотиву відчувається на всіх рівнях його розгортання [3: 36].

Слідом за Л.С. Виготським [1] ми визначаємо процес мовленнєвої діяльності як складний процес «здійснення думки в слові». Мовленнєва діяльність по створенню наукового текстового дискурсу, що характеризується вмотивованістю, цілеспрямованістю, предметністю та структурністю, визначається такими фазами: спонукально-мотиваційна, орієнтаційно-дослідницька, виконавча та фаза співставлення реалізації з замислом. Розглянемо кожну з них детальніше.

1. *Спонукально-мотиваційна фаза* є планом породження наукового текстового дискурсу, який пов'язаний з пізнавальною діяльністю. Формування мотиву до дії – це реакція суб'єкта на потреби, які щойно виникли [2: 179]. По відношенню до процесу створення наукового писемного повідомлення мотив – це реакція дослідницького, проблемно-когнітивного характеру. Ця фаза має важливу підфазу – *прогнозування*, що обов'язково передбачає врахування особистості реципієнта. Автор наукового тексту не володіє потрібним об'ємом об'єктивної інформації про реципієнта для побудови його комунікативного портрета, він володіє *квазі-портретом* реципієнта. Це – суб'єктивне уявлення автора, яке він отримав на основі всієї наявної у нього інформації про ті сторони особистості потенційного читача, які характеризують якості останнього як «наступника наукового тексту».

2. *Орієнтаційно-дослідницька фаза* характеризується як проблемно-когнітивними процесами щодо співставлення мотиву з релевантними науковими дослідженнями, так і процесами уточнення, корегування (а іноді і анулювання) самого мотиву.

3. *Виконавча фаза* – процес створення наукового текстового повідомлення, що здійснюється шляхом поетапної реалізації таких елементів: 1) думка; 2) слово; 3) текст. Думка при цьому не виражається, а власне реалізується у слові, пройшовши при цьому етап внутрішнього мовлення. Форма внутрішнього мовлення – абсолютна предикативність. Наступним кроком є формування розгорнутого мовленнєвого висловлювання.

4. *Фаза співставлення реалізації з замислом* передбачає протікання таких психічних процесів, як рефлексія, саморегуляція, самокорекція та мотивація майбутньої науково-дослідницької діяльності. Важливість уміння редагувати свій текст, ставати на позицію читача дає підстави припустити, що необхідно розглядати текст не з однієї точки зору, а у співставленні двох точок зору: читача і автора [4: 87]. Автор має будувати своє висловлювання так, щоб читач зміг пройти увесь зворотній шлях від розгорнутої зовнішньої мови до внутрішнього смислу викладеного наукового тексту.

Наукове писемне мовлення характеризується послідовністю проходження названих фаз [6: 187]. Це пов'язано з тим, що

письмо, зокрема процес створення наукового письмового дискурсу, є повністю свідомим процесом.

Таким чином, ми проаналізували фази мовленнєвої діяльності студентів магістратури по створенню наукового текстового дискурсу. Проведений аналіз текстової діяльності буде врахований при розробці підсистеми вправ для навчання студентів – майбутніх філологів та викладачів – написання англомовних наукових професійно орієнтованих повідомлень різних жанрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Выготский Л.С. Мышление и речь. Изд. 5, испр. – М.: Издательство “Лабиринт”, 1999. – 352 с.
2. Зимняя И.А. Психология обучению неродному языку. – М.: Рус. яз., 1989. – 219 с.
3. Леонтьев А.А. Основы психолингвистики. – М.: Смысл, 1999. – 287 с.
4. Лурия А.Р. Язык и сознание/Под ред. Е. Д. Хомской, 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ, 1998. – 336 с.
5. Мазунова Л.К. Письмо на иностранном языке как предмет обучения. – УФА: РИО БашГУ, 2004. – 142 с.
6. Тарнопольський О.Б., Кожушко С.П. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою. Вінниця: Нова книга, 2008. – 288 с.

В. М. Кучер

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор Т. Р. Кияк*

Англомовні інновації сфери електронної комерції: лінгвальні та соціолінгвальна характеристики

В рамках сучасної інформаційної парадигми і "мережевого" способу організації суспільної діяльності, впровадження новітніх телекомунікаційних технологій та інтернету у сферу економіки стало поштовхом для появи значного масиву неологізмів в англомовному економічному лексиконі. Привертає увагу те, що у мові нинішньої техноорієнтованої економіки чимало лексичних і

фразеологічних неологізмів об'єднується навколо поняття "електронна комерція".

У сучасних лінгвістичних студіях є низка ґрунтовних досліджень, що обирають об'єктом вивчення англійські лексико-фразеологічні й семантичні інновації [1,3,4,7], у тому числі мовний матеріал нової "віртуальної економіки". Проте у згаданих працях неологізми, сконцентровані навколо предметно визначеного поняття "електронна комерція", аналізуються не конкретно, а на широкому лінгвальному та екстралінгвальному тлі.

Зважаючи на це, вбачається актуальним соціофункціональний аналіз інноваційних процесів у доволі новій лексичній підсистемі сфери електронної комерції. **Метою** статті є виявлення та систематизація екстралінгвальних параметрів, які детермінують розвиток словникового складу англійської мови сфери комерційної діяльності, здійснюваної через мережу Інтернет. Таке дослідження дозволить, з одного боку, продемонструвати пристосування англійської мови до зовнішніх трансформацій, а з іншого, розглянути неологізми, що об'єктивно виступають маркерами когнітивно-інформаційних змін сучасної економіки.

Матеріалом для аналізу слугують лексичні та фразеологічні неологізми, відібрані з друкованих та електронних лексикографічних джерел [5, 10, 11], а також з сучасних англomовних періодичних видань – *The Financial Times*, *The Independent*, *The New York Times*, *The Observer*.

Спираючись на ширше тлумачення концепту "електронна торгівля", ми зробимо спробу охопити якнайбільше лексичних і фразеологічних англomовних інновацій, що забезпечують найменування різноманітних аспектів підприємницької діяльності з використанням всесвітньої мережі Інтернет. Розпочати варто з ключового поняття "електронна комерція", для позначення якого з'явилася низка близьких у смисловому відношенні новоутворень: *e-commerce*, *electronic commerce*, *cybercommerce*, *digital commerce*, *e-trade*, *cybertrade*, *cybershopping*, *electronic shopping*, *e-shopping*, *Internet shopping*, *one-click shopping*: "An estimated £ 1.4 trillion was spent on e-commerce last year, and in Britain more than 11,000 new users come online every day" (The Observer, September 18, 2009).

Доповненням до комерційних операцій, здійснюваних через інтернет, стає підприємницька активність із використанням інших засобів телекомунікації, зокрема, цифрового телебачення – *t-commerce* (television + commerce), голосових команд під час автоматизованих транзакцій через телефон і комп'ютер – *v-commerce* (voice + commerce), мобільного зв'язку – *m-commerce* (mobile + commerce): *"The next step is serious m-commerce. But this will probably require mobile operators and banks to work together, rather than in competition"* (The Financial Times, June 13, 2007).

Вбачається можливим розподілити основний масив англomовних інновацій, що концентруються навколо поняття "електронна комерція", у такі поняттєві групи:

1. Поняттєва група "суб'єкти комерційної діяльності" охоплює нові слова й словосполучення, котрі номінують безпосередніх учасників електронної комерції, зокрема підприємців, бізнес-структури та покупців.

2. Лексичні й фразеологічні інновації поняттєвої групи "способи комерційних операцій" номінують наявні прийоми та форми купівлі-продажу через світову "павутину".

3. Поняттєва група "місце торгу" включає мовні інновації, які утворилися навколо поняття "віртуальна / електронна крамниця".

4. Поняттєва група "об'єкти купівлі / продажу, їх оплата й системи заохочень" охоплює мовні інновації на позначення предметів торгівлі (товарів чи послуг), систем розрахунків за них та знижок.

5. Лексико-фразеологічні інновації поняттєвої групи "наслідки комерційної активності у мережі Інтернет" денотують як позитивні результати комерційної активності у мережі Інтернет, так і вкрай негативні.

Проведений у статті аналіз "зовнішніх" параметрів інноваційних процесів в англomовному лексиконі сфери електронної комерції дозволив визначити основні поняттєві центри атракції нових слів і словосполучень. У подальшому перспективним вбачається дослідження лінгвальних інновацій, когерентних щодо інших ключових сегментів макроконцепту "віртуальна економіка."

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабанов И. Т. Электронная коммерция. – СПб.: Питер, 2001. – 336 с.
2. Белозьоров М. В. Англійські лексичні та фразеологічні новотвори у сфері економіки: структурний, семантичний і соціофункціональний аспекти: Ав-тореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2003. – 19 с.
3. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. – Львів: ПАІС, 2007. – 228 с.
4. Кобелев О. А. Электронная коммерция: Учебное пособие / Под ред. С. В. Пирогова- 3-е изд., – М.: Издательско-торговая корпорация "Дашков и Ко", 2008. – 684 с.
5. Меджибовська Н. С. Електронна комерція: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 384 с.

М. М. Лілітко

Хмельницький національний університет

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. В. Ємець

Особливості використання журналістської лексики в романі Артура Хейлі "Evening News"

Артур Хейлі – канадський прозаїк британського походження, який створив ряд бестселерів в жанрі виробничого роману. У кожному з його романів зустрічаються різні фінансові чи технічні подробиці, у доповненні до драматичних відносин між героями, доступною мовою викладена інформація про те, як працює той чи інший пристрій або система і як вони впливають на суспільство і його індивідуумів. У романах докладно показаний генезис будь-якої системи, її розвиток, неминучі проблеми, що призводять зрештою до кризи, яка щасливо завершується до кінця роману. Його книги були дуже популярні у читачів і незмінно ставали бестселерами. Хейлі проводив близько року працюючи над сюжетом, близько шести місяців робив нотатки і чернетки і як результат, близько півтора року писав власне книгу. Така наполеглива робота – збір інформації про партизанську війну в перуанських джунглях у віці 67 років для "Evening News" (1990),

або прочитання 27 книг про готельний бізнес для "Hotel" – додає його творам видимий читачам реалізм, хоча деякі критики вважають це прикриттям слабого літературного таланту. Багато книг Артура Хейлі ставали бестселерами № 1 у списку Нью-Йорк Таймс. У світі було продано більше 170 мільйонів екземплярів 40 мовами [1].

У безперервному полюванні за сенсаціями журналісти нерідко самі стають жертвами злочинних посягань [2]. Таке сталося і з ведучим, який читав огляд вечірніх новин телекомпанії Сі-бі-ей Кроуфортом Слоуном. Викрадення терористами його батька, дружини і сина, звірячі катування, яким піддаються невинні люди, спроба вирвати їх із лап жорстоких гангстерів і становлять сюжетну лінію твору. В романі, який ми аналізуємо, автор використав дуже багато термінів саме журналістського спрямування. Саме ці терміни в його романі займають особливе місце в художній літературі. Мета нашої роботи – визначити типи та функції журналістської лексики у романі.

Проаналізувавши використання журналістської лексики, ми розробили таку класифікацію: терміни в авторській оповіді і діалогічне професійне мовлення журналістів. У романі Хейлі в авторській оповіді більшість становлять спеціальні терміни. Загальні журналістські терміни складають 30%. Наприклад, *Minh held the captain's grief-stricken face in closeup*. Всі загальні терміни ми можемо поділити за тематикою:

- а) назва будівлі, офісів: *newsroom*;
- б) назва машин, обладнання: *satellite*;
- в) назви посад, професій: *director*;
- г) діяльність людини: *in shorthand*;
- д) назви видів телепрограм: *network's first feed*.

Спеціальні терміни ми також можемо поділити за будовою і за тематикою. Спеціальні терміни складають 37%. За тематикою спеціальні терміни ми також можемо поділити на:

- а) назви будівель, офісів: *broadcast studio*;
- б) назви обладнання: *teleprompter*;
- в) діяльність людини: *kill Saudi Arabia*;
- г) назва видів телепрограм: *hot story*;
- д) назви посад, професій: *producer*.

Терміни, використані у діалогічному мовленні журналістів складають 33%. В свою чергу ми можемо поділити мову журналістів на:

а) терміни: *footage*- відзнятий матеріал;

б) емоційно-забарвлена лексика: " *Slap it together fast!*" – «Хутко, склей це докупи!»

Ми визначили основні відмінності авторської оповіді від діалогічного професійного мовлення журналістів. В авторській оповіді використовується спеціальна лексика, але вона не передає тієї емоційності в романі. Можна сказати, вона використовується "сухо", без особливих емоцій. Діалогічне мовлення журналістів надає забарвленості лексиці, цікавості сюжетній лінії.

У діалогічному мовленні журналістів переважає розмовна мова емоційно забарвлена лексика. Наприклад, *Every night that tiny news hole has only tooth pickings of all that's happened in the world*. Подумаєш, кожен вечір видавати крихітну купку новин про події у світі.

Отже, значну долю діалогічного мовлення складає розмовна мова журналістів при виконанні тої чи іншої роботи. Спеціальної лексики у ній мало. Більше професійної розмовної мови, присутні вульгаризми, сленг.

Ми можемо сказати, що використання цих термінів – родзинка цього роману. Автор викликає інтерес до цієї професії, цікаво подає всі терміни, а також описує всю складність цієї професії і дозволяє розширити своє розуміння цієї сфери, розкриваючи всю таємницю роботи журналістів. Дослідження журналістської лексики у художніх текстах є важливим і перспективним з огляду на те, що ця сфера лексики недостатньо досліджена з точки зору стилістики та перекладу, а також широким проникненням цієї лексики у повсякденне життя мільйонів людей та інтересом громадськості до особливостей роботи ЗМІ, до журналістських розслідувань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Артур Хейлі. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki>
2. Артур Хейлі "Вечерние новости". – Режим доступу: <http://lib.rus.ec/b/22568>

V. M. Lysenko

V. N. Karazin Kharkiv National University

*Supervisor: M. V. Ryabykh, associate professor, PhD holder in
methodology of teaching foreign languages*

Affective Factors And Second Language Acquisition

There are numerous approaches and theories of second language acquisition and teaching which have a huge impact on learning process. Generally, various theories provide information about how people acquire their language and give an insight into the problem of successful language learning.

The investigation we have conducted has led us to a conclusion that there are three main theories that can be individuated: the *Creative Construction Theory*, *Communicative Language Teaching* and the *Cognitive Approach*. In this paper we are planning to delineate the *Creative Construction Theory*. This theory is based on the assumption that language acquisition is innately determined and that we are born with a certain system of language that we can call on later. Some linguists and methodologists support this theory and claim that each human being possesses a set of innate properties of a language which is responsible for the child's mastery of the native language in such a short time [2]. According to this approach, this mechanism, which is often referred to as the 'language acquisition device' (LAD), governs all human languages, and determines what possible form a human language may take. Some linguists, Stephen Krashen in particular [4], distinguish between acquisition and learning. Acquisition is viewed as a subconscious process which leads to fluency. Learning, on the other hand, is a conscious process which shows itself in terms of learning rules and structures. Furthermore, Krashen claims that there are three internal processors that operate when students learn or acquire a second language: the subconscious 'filter', the 'organizer' and the conscious 'monitor'. The 'organizer' determines the organisation of the learner's language system. The 'filter' is responsible for the extent to which the learner's acquisition is influenced by social circumstances such as motivation and other affective factors which normally include anger or anxiety. The 'monitor' is responsible for conscious learning. The learners correct

mistakes in their speech according to their age and self-consciousness [4]. Our research is primarily based on Krashen's Input Hypothesis. This hypothesis includes five interrelated hypotheses that are listed below: 1. *The Acquisition-Learning Hypothesis* claims that there is a difference between acquisition and learning. Acquisition is 'a subconscious and intuitive process of constructing the system of a language, not unlike the process used by a child to 'pick up' a language'. Learning is a conscious process in which 'learners attend to form, figure out rules, and are generally aware of their own process' [2]. 2. *The Monitor Hypothesis* has nothing to do with acquisition but with learning. The learned system acts only as an editor or 'monitor', making minor changes and polishing what the acquired system has produced. According to Krashen, three conditions are necessary for monitor use: 1) sufficient time, 2) focus on form, 3) knowing the rules [8: 27]. 3. *The Natural Order Hypothesis* states that we acquire the rules of a language in a certain order that is predictable [8: 27]. However, this does not mean that every acquirer will acquire grammatical structures in exactly the same order. It states that certain structures tend to be acquired early and others to be acquired late [7: 28]. 4. *The Input Hypothesis* poses that it is important for the acquirer to understand language that is a bit beyond his or her current level of competence. This means, if a learner is on a level I the input he gets should be $I + 1$ [2]. 5. *The Affective Filter Hypothesis* states that it is easier for a learner to acquire a language when he/she is not tense, angry, anxious, or bored. According to some researchers [7; 5], performers with optimal attitudes (affective factors) have a lower affective filter. A low filter means that the performer is more open to the input language. According to the affective filter hypothesis, there are three attitudinal or affective (emotional) factors that contribute to the presence of either a high or low filter. These factors are: motivation, self-confidence and anxiety. Motivation is defined as the learners' orientation with regard to the goal of learning a second language [3]. According to the Gardner's socio-educational model [6], motivation is divided into two basic types: integrative and instrumental. *Integrative motivation*, defined as the desire to be like valued members of the community who speak the second language, is predicted to relate to proficiency in terms of the two functions. The presence of integrative motivation should encourage the acquirer to

interact with speakers of a second language (L2) out of sheer interest, and thereby obtain intake. *Instrumental motivation*, defined as the desire to achieve proficiency in a language for utilitarian, or practical reasons, may also relate to proficiency. Its presence will encourage performers to interact with L2 speakers in order to achieve certain goals. The authors mentioned about argue that while the presence of integrative motivation predicts a low affective filter, the presence of instrumental motivation predicts a higher one. With instrumental motivation, language acquisition may cease as soon as enough is acquired to get the job done. Also, instrumentally motivated performers may acquire just those aspects of the target language that are necessary. But the recent research conducted in Ukraine has shown that instrumentally motivated students have the highest index of second language acquisition, while students with instrumental-integrative motivation have a lower one and integrative motivated students have the lowest one [1]. Personality factors are interrelated with motivational ones. Briefly, it is hypothesized that the self-confident or secure person will be more able to encourage intake and will also have a lower filter. The less self-confident person may understand the input but not acquire [8]. And the most controversial factor is anxiety. According to Dr. Stephen Krashen, anxiety among second-language learners creates an 'affective filter'. This prevents them from acquiring comprehensible linguistic input, an essential component of the second-language acquisition process. Consequently, the level of anxiety and frustration compounds as learners fail to make satisfactory progress. But our recent survey in V.N. Karazin National University has shown that anxiety improves the quality of second language acquisition and leads to a progress in learning process. Most of the interrogated students would rather study in the atmosphere of a certain level of anxiety in order to have a progress in second language acquisition but it is only possible under the condition that students don't increase their anxiety themselves by not getting ready for classes properly. When a person feels that he/she has done everything possible to acquire a certain material, he/she begins to analyze this information more consciously having a level of anxiety which is essential for the following learning process, and is the background of interest to the subject of learning. We also predict that such a method is effective in case students feel the authority of the monitor (teacher)

and trust him/her completely observing a high level of his/her competence. Because it is a foreign language classroom that is the only one place where students can have an opportunity to practice and use their language so that they will improve their skills. That's why an optimal level of anxiety and instrumental motivation are the most effective factors of acquiring a foreign language in the non-foreign language environment. Such an approach to the learning process is not only typical for Ukraine, but also for the countries where English is not a means of communication.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Рябых Н.В. Экспериментальное исследование связи между степенью развёрнутости ориентировки, уровнем тревожности учащихся и эффективностью усвоения иностранного языка / Рябых Н.В. // Актуальні проблеми теорії комунікації та викладання іноземних мов. – Харків: Константа. – 1997. – С.141-143.
2. Brown, Henry D. Principles of Language Learning and Teaching / Brown, Henry D. – New York: Longman, 2002. – 100 p.
3. Crookes, G., & Schmidt R.W. Motivation: Reopening the research agenda. / Crookes, G., & Schmidt R.W. // Language Learning. – 1991. – № 4. – p. 469-512.
4. Dulay, Heidi, Marina Burt and Stephen Krashen Language Two / Dulay, Heidi, Marina Burt and Stephen Krashen. – London: Oxford University Press, 1982. – p. 315.
5. Dulay, H and M. Burt T. Natural sequences in child second language acquisition / Dulay, H and M. Burt T. // Language Learning. – 1974. – №24. – P 50–63.
6. Gardner, R. Social psychology and second language learning: the role of attitudes and motivation. Edward Arnold. – 1985. – 86 p.
7. Krashen, Stephen D. and Tracy D. Terrell The Natural Approach. Language / Krashen, Stephen D. and Tracy D. Terrell. – Oxford: Pergamon Press, 1983. – p.191.
8. Lightbown, Patsy M. and Nina Spada How languages are learned / Lightbown, Patsy M. and Nina Spada. – Oxford: OUP, 1996 – p.135.

9. Stephen D. Krashen Second language acquisition and second language learning / Stephen D. Krashen – Source: http://sdlkrashen.com/SL_Acquisition_and_Learning/index.html

О. М. Лінісвіцька

Харківський національний педагогічний університет імені

Г. С. Сковороди

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. В. Зосімова

Етнокультурні особливості англійських фразеологізмів із темпоральним компонентом

Мова є універсальним засобом спілкування, збереження історичної пам'яті, надбань духовності, самоусвідомлення та ідентифікації народу. Найбільш тісно з культурою народу пов'язані усталені мовні одиниці. У семантичній структурі фразеологізмів зафіксовані тисячолітні традиції етносу, звичаї, обряди, міфологічні та релігійні уявлення, у яких виявляються культурно-історичні духовні цінності та пріоритети. Без дослідження культурологічного компонента фразеологічного складу мови не можна створити цілісне уявлення про культурно-національний менталітет, про "дух народу".

Мета нашої роботи – окреслити етнокультурні особливості англійських фразеологічних одиниць (ФО) із темпоральним компонентом. Об'єктом дослідження є сталі вирази, що містять компонент *time*, а також назви одиниць часу – *minute, hour, day, week, month, year, century* тощо.

Національні властивості семантики ФО однієї мови можуть виявитися тільки у зіставленні з іншою мовою [2: 68]. До суто англійських ФО із темпоральним компонентом, які не мають еквівалентів в українському фразеологічному фонді, можна віднести, наприклад, вирази *small hours* (досвіток, перші години після півночі), *the witching hour* (північ), *chair days* (старість), *have a whale of a time* (гарно проводити час), *since the year dot* (з давніх-давен), *a month of Sundays* (дуже тривалий час), *when two Sundays come together in one week* (на Миколи та й ніколи, коли рак свисне). Як бачимо, при перекладі таких ФО доводиться

застосовувати фразеологічний аналог або частіше – описовий переклад.

Подібні етнокультурні відмінності зумовлені різницею в традиціях, звичаях та повір'ях, історії та побуті різних народів, пов'язані з відсутністю певних реалій. Так, ФО *have a field day* (мати можливість провести час за улюбленою справою, розважатися) походить від специфічної англійської реалії *field day* (первісно – маневри, військові навчання на місцевості, а в ХІХ ст. – будь-які змагання, пікніки на природі, які передбачали розваги, веселощі тощо) [4].

Особливості клімату Великої Британії віддзеркалюють такі фразеологізми, як *rainy day* (чорний день), *to feel like a wet week* (погано почуватися), *as slow as a wet week* (дуже повільний).

Специфічним з погляду етнокультурної специфіки явищем є фразеологічні біблеїзми. Насиченість біблійною семантикою фонду виражальних засобів англійської мови й сьогодні залишається досить високою, тоді як для більшості носіїв сучасної української мови впізнаваність відповідних сюжетів та метафор є помітно нижчою [3: 5]. Відтак, перекладаючи українською ФО біблійного походження *at the eleventh hour* варто застосовувати нейтральний аналог "в останній момент" або ж описовий переклад. Джерелом англійського фразеологізму є притча з Євангелія від Матвія (20:9) про працівників винограднику, котрих хазяїн найняв наприкінці дня (близько одинадцятої години) та заплатив їм нарівні з іншими, що працювали цілий день [1: 116].

Велика кількість англійських ФО пов'язана з античною міфологією, історією та літературою. Багато з цих фразеологізмів мають інтернаціональний характер, наприклад: *the golden age* – *золота ера, епоха*. Цей вислів уперше зустрічається в поемі грецького поета Гесіода в описі доби Сатурна. Разом з тим, чимало англійських ФО, запозичених з античності, не мають відповідників в українській мові, як-от: *to take time by the forelock* (де *forelock* – чуб) – скористатися нагодою, не втратити нагоди (приказка з байки Федра) [1: 786]. Досить популярною в англійців є ідіома *halcyon days* (спокійні, мирні дні, безтурботний час), де *halcyon* – зимородок, рибалочка. Згідно з античною легендою, зимородок виводить пташенят у гнізді, що плаває

морем, під час зимового сонцестояння, і в цей період, близько двох тижнів, море буває цілком спокійним. Легенду про зимородка згадав у своєму латиномовному трактаті середньовічний теолог Бартоломей Англійський. У 1398 р. цей твір було перекладено англійською мовою, а вже в XVI ст. в одній зі своїх п'єс В. Шекспір уживає ідіому *halcyon days* на позначення спокійних часів [4].

Варто зазначити, що чимало власне шекспіризмів також можна віднести до національно-маркованих ФО. Попри велику кількість висловів В. Шекспіра, які разом із перекладом його творів стали інтернаціональними, деякі з них залишилися специфічним набутком англійської мови: *salad days* – молоді літа ("Antonius and Cleopatra"); *the whirligig of time* – примхи долі, "карусель часу" ("Twelfth Night"), *to wear one's heart upon one's sleeve for days to peck at* – виставляти свої почуття напоказ, не вміти їх приховувати ("Othello") [4].

Отже, попри те, що національна маркованість фразеологізмів із часовим компонентом виражена менш яскраво, ніж, наприклад ідіом із власними назвами, назвами їжі та напоїв, одягу тощо, котрі самі по собі є чіткими етнокультурними маркерами, досліджувані одиниці виявляють національну своєрідність опосередковано, комплексно, тобто своїм цілісним ідіоматичним значенням або ж своїми прототипами, що описують специфічні звичаї, свята, деталі побуту. Англійські ФО із темпоральним компонентом – це дзеркало національної історії, яке відобразило в собі багатий та складний світ людських почуттів, етичні погляди, смаки, вірування та соціальну оцінку дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Англо-український фразеологічний словник / [укл. К. Т. Баранцев]. – К.: Знання, 2005. – 1056 с.
2. Верещагин Е.М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – М.: Прогресс, 1990. – 96 с.
3. Сафронова О.В. Структура і семантика фразеологічних одиниць із ономастичним компонентом біблійного походження у сучасній англійській мові: автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. В. Сафронова. – К., 1997. – 19 с.

4. The Phrase Finder. – Режим доступу: <http://www.phrases.org.uk/index.html>

К. В. Ліщенко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук, професор Л. В. Калініна

Формування граматичної компетенції учнів молодшої школи на основі творчого казкового матеріалу

Формування граматичних навичок належить до ряду актуальних проблем сучасної методики викладання іноземних мов. У роботах вітчизняних і зарубіжних учених висвітлено широке коло питань із проблеми формування граматичних компетенцій. Зокрема, встановлені етапи формування рецептивних і репродуктивних граматичних навичок (Ю.І. Пассов, Н.К. Скляренко, С.П. Шатілов); сформульовані принципи організації й навчання граматичного матеріалу (Ю.І. Пассов, Н.К. Скляренко); досліджена організація граматичного матеріалу (О.І. Москальська, І.В. Рахманов, Л.М. Черноватий); розроблені вправи для навчання практичної граматики (П.Б. Гурвич, М.С. Ільїн, Б.А. Лапідус, Х.А. Медіна Кампос). Проаналізувавши роботи вище названих вчених ми дійшли до висновку, що в їхніх роботах приділяється мало уваги до формування граматичної компетенції нестандартними формами навчання, а саме через казки. Тому це і визначило тему нашого дослідження: "Формування граматичної компетенції учнів молодшої школи на основі творчого казкового матеріалу".

Нами було проаналізовано підручники для 3-5 класів з англійської мови, які затвердженні Міністерством освіти і науки України (Л.В. Калініна, І.В. Самойлюкевич; В.М. Плахотник; О.Д. Карпюк), у цих підручних вправ на формування граматичної компетенції є досить багато, але приділяється дуже мало уваги саме формуванню граматичної компетенції через творчий матеріал. Ми вважаємо, що саме казки вводять дітей в сприятливу для сприймання ними матеріалу атмосферу. Також

казка є незамінним засобом формування позитивної мотивації у школярів на початковому етапі вивчення англійської мови. Це і послугувало першим поштовхом до написання граматичних казок.

Проаналізувавши психологічну особливість дітей 7-10 років, можна сказати, що саме у цьому віці діти роздумують образами та красками. Тому доречним буде подання граматичного матеріалу дітям через казку, яка буде спонукати їх до вивчення та легкого запам'ятовування. По влучному вираженню Л.С. Виготського "гра є природною формою праці дитини, властивою їй формою діяльності, готуванням до майбутнього життя. Дитина завжди грає, але гра її має великий сенс, вона точно відповідає її віку й інтересам і містить у собі такі елементи, які ведуть до вироблення потрібних навичок й умінь" [2 с.48]. Ми вважаємо, що казка це те ж саме, що й гра для дітей, цей "великий зміст і такі елементи" гри на уроці іноземної мови полягає у використанні казок. Вони максимально полегшують розуміння й засвоєння граматичного матеріалу, що відповідає рівню початкового етапу навчання англійській мові [3 с.76]. Як показує практика – це один з ефективних прийомів навчання іноземній мові на ранньому етапі. Це виступає ще одним підтверджуючим фактором вибору вивчення граматики через казки.

З метою навчити дітей граматики через казки нами було розроблено низку казок, присвячених вивченню часів в англійській мові. Напрацьований матеріал було апробовано в СЗШ № 12 м. Житомира 12.11.12 на семінарі по формуванню граматичної компетенції в учнів молодших класів, який досяг високої ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Выгодский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Санкт-петербург. 1997.
2. Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролубов А.А. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Высшая школа, 1982.
3. Эльконин Д.Б. Детская психология. М, 1960.

О. В. Лозко

Національний технічний університет України "КПІ"

Науковий керівник: докт. філол. наук, професор О. М. Кагановська

Статус, стан та особливості сучасної французької сільськогосподарської термінології

Терміносфера сільського господарства поняттєво перетинається з багатьма суміжними терміносистемами і спеціальними сферами інших проявів людської діяльності. Термінологія сільськогосподарського виробництва займає особливе місце між технічною та загальнолітературною лексикою, які постійно знаходяться у взаємозумовлених зв'язках. [3: 82].

Сільськогосподарська галузь має особливу соціально-комунікативну та інформаційну значущість.

Деякі терміни однаковою мірою обслуговують різні термінологічні групи, залишаючись моносемічними. Найменування нового змісту відбувається за рахунок актуалізації мовною одиницею її синтагматичних властивостей. Наприклад, термін *machine* лише при сполучуваності з конкретними лексемами набуває семантичної чіткості. Таким чином встановлюється галузева приналежність терміна: *machine soufflante* (вентилятор), *machine à vapeur* (парова машина) – загальне машинобудівництво; *machine agricole* (сільськогосподарська машина), *machine à granuler* (гранулятор) – сільське господарство [1: 187]. Такі складені номінації комплексно відображають термінологічне значення, реалізоване у лінійному ряді.

Складовими частинами сучасної французької сільськогосподарської термінології є терміносистеми цілого комплексу взаємоінтегрованих наук, такі, як: науки про вирощування рослин, ветеринарні науки, інженерні науки та ін. [4: 29]. У ході нашої роботи ми виявили, що за допомогою компонентного аналізу в значенні кожного залученого до дослідження слова можна виявити семи, які, у свою чергу, співвідносять значення терміна з сільськогосподарським поняттям. Співвіднесення терміна з сільськогосподарським

поняттям визнаємо таким системоутворювальним чинником, що дає змогу вважати терміни, які раніше належали до інших терміноресурсів або до загальнолітературної мови, сільськогосподарськими термінами.

Сільськогосподарська термінологія являє собою динамічну цілісну систему ієрархічно організованих мовних одиниць, яка реалізується в конкретних підсистемах при взаємодії відповідних мовних рівнів. Лексика аналізованої термінології тісно пов'язана з історією народу, швидко реагує на науково-технічний прогрес появою нових термінів, для утворення яких французька мова використовує весь лексичний арсенал засобів, як національного, так й іншомовного походження [2: 78]. Статус і стан сучасної французької сільськогосподарської термінології визначається її системністю, упорядкованістю відповідно до теоретичних засад формування галузевих терміносистем, які функціонують у літературних мовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ракипов Н. Г. Французско-русский словарь по сельскому хозяйству и продовольствию / – М. : РУССО, 2002. – 864 с.
2. Boulaine J. Histoire de l'Agronomie en France / – Londres; Paris; New York: Tec&Doc-Lavoisier, 1992. – 392 p.
3. Rey A. Le Français. Une langue qui défie les siècles/ – Paris: Gallimard, 2008. – 159 p.
4. Larousse agricole 2002, 29 / M. Mazoyer. – Paris: Larousse, 2002 – 766 p.

І. М. Лукашко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доцент Л. А. Гаращук

Вираження концептів ЖИТТЯ та СМЕРТЬ в англомовній поезії

У сучасній когнітивній лінгвістиці спостерігається підвищена зацікавленість до такої категорії когнітивної лінгвістики як концепт, який трактується по-різному (як одиниця когнітивної семантики, одиниця ментальних чи психічних ресурсів людської свідомості, згусток культури у людській свідомості, ідея художнього твору і т.д.) та є найважливішим об'єктом дослідження когнітивної лінгвістики [3].

Актуальність дослідження зумовлена важливим місцем досліджуваного концепту в картині світу представників англомовної лінгвокультури в ракурсі лінгвопоетики та застосуванням методології та методик когнітивно-дискурсивного підходу.

Об'єктом дослідження є концепти ЖИТТЯ та СМЕРТЬ в англомовній поезії.

Предметом дослідження є способи й засоби вербалізації концептів ЖИТТЯ та СМЕРТЬ в англомовній поезії (Генрі Уодсворта Лонгфелло, Емілі Дікінсон, Едварда Естліна Каммінгса та ін.).

Завданнями нашої статті є окреслення теоретичних засад когнітивної лінгвістики, на яких ґрунтується концептуальний аналіз художніх концептів ЖИТТЯ та СМЕРТЬ, а також засоби вираження концептів ЖИТТЯ та СМЕРТЬ в англомовній поезії.

Концепти існують у ментальному лексиконі людини. Утворення їх і є основною формою роботи мозку з інформацією. Вони матеріалізуються за допомогою мовлення. Мовними відповідниками концептів є слова, морфеми, усталені словосполучення.

Проблемою вивчення концепту у лінгвістиці займалися такі мовознавці, як О. С. Кубрякова, В. Н. Телія, Ю. С. Степанов, В. В. Колесов, С. Г. Воркачев, А. П. Бабушкін, В. І. Карасик [2].

Ми розглядаємо використання художніх концептів ЖИТТЯ та СМЕРТЬ у ракурсі когнітивної поетики.

Нові тенденції у розвитку лінгвопоетики, зумовлені поширенням ідей когнітивізму в цій області, характеризуються детальною розробкою проблеми мовної особистості письменника, розкриттям специфіки ідіостилей художників слова з урахуванням співвідношення етнокультурного й індивідуально-авторського в тезаурусі творчої особистості [4].

Щодо концептів ЖИТТЯ та СМЕРТЬ, ми відносимо їх до художніх концептів. Художній концепт розглядається як одиниця індивідуально-авторської свідомості, яка реалізована в єдиному тексті творчості письменника.

Реконструкція художніх концептів проводиться із застосуванням концептуального аналізу, який включає методику фреймового аналізу, концептуальних метафор і асоціативно-

смислових полів. Таким чином, у результаті моделювання концептуальних метафор у віршах Генрі Уодсворта Лонгфелло, Емілі Дікінсон та Едварда Естліна Каммінгса сконструйовані такі концептуальні метафоричні схеми:

ЖИТТЯ Є СОН (an empty dream), ЖИТТЯ Є СЕРЙОЗНІСТЬ (Life is real, life is earnest), ЖИТТЯ Є ДІЯ (to act, that each tomorrow find us farther than today; act, act in the living Present), ЖИТТЯ Є СЛІДИ (leave behind us footprints on the sands of time) (*Генрі Уодсворт Лонгфелло "A Psalm Of Life"*); ЖИТТЯ Є КРАСА (I died for Beauty), ЖИТТЯ Є ПРАВДА (for Truth) (*Емілі Дікінсон "I Died For Beauty"*) [1]; ЖИТТЯ Є СТАРЕЦЬ (an old man; totters; has a beard; an old man 3 thirds asleep) (*Едвард Естлін Каммінгс "Suppose"*) [5].

СМЕРТЬ Є ДУША, ЩО СПИТЬ (the soul is dead that slumbers), СМЕРТЬ Є МОГИЛА (the grave is not its goal), СМЕРТЬ Є ПОХОРОННИЙ МАРШ (funeral marches to the grave) (*Генрі Уодсворт Лонгфелло "A Psalm Of Life"*); СМЕРТЬ Є ТРУНА (Adjusted in the Tomb), СМЕРТЬ Є МОХ (until the Moss had reached our lips) (*Емілі Дікінсон "I Died For Beauty"*) [1]; СМЕРТЬ Є МОЛОДІСТЬ (young) (*Едвард Естлін Каммінгс "Suppose"*) [5].

Систематизація й асоціативне осмислення концептуальних метафор дозволяє визначити зміст художніх концептів ЖИТТЯ та СМЕРТЬ у даних віршах, яке сконцентровано в їхніх смислових атрибутах. У даних віршах художні концепти мають наступні смислові атрибути:

ЖИТТЯ: спокій (ЖИТТЯ Є СОН); подія, діяльність (ЖИТТЯ Є СЕРЙОЗНІСТЬ, ЖИТТЯ Є ДІЯ); вічність (ЖИТТЯ Є СЛІДИ, ЖИТТЯ Є КРАСА, ЖИТТЯ Є ПРАВДА, ЖИТТЯ Є СТАРЕЦЬ);

СМЕРТЬ: спокій (СМЕРТЬ Є ДУША, ЩО СПИТЬ, СМЕРТЬ Є МОГИЛА, СМЕРТЬ Є ПОХОРОННИЙ МАРШ, СМЕРТЬ Є ТРУНА), оновлення (СМЕРТЬ Є МОЛОДІСТЬ), забуття (СМЕРТЬ Є МОХ).

Для виявлення смислових атрибутів художніх концептів, у яких розкривається їхній зміст, використовуються методи семантико-асоціативного осмислення концептуальних метафор.

Отже, зміст художнього концепту ЖИТТЯ репрезентовано такими смисловими атрибутами, як: спокій, подія, діяльність, вічність; концепту СМЕРТЬ – спокій, оновлення, забуття.

Художній концепт є сумою смислових атрибутів, їх нерозривною єдністю, яка ґрунтується на понятійній та асоціативній спільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Американская поэзия в русских переводах. 19 – 20 вв. Сост. С. Б. Джимбинов. На англ. яз. с параллельным русск. текстом. – М.: Радуга, 1983. – 672 с.
2. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании // Филологические науки / С. Г. Воркачев, – №1, 2001. – С. 64-72
3. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика / В. А. Маслова. – Мн.: ТетраСистемс, 2004. – 256 с.
4. Ніконова В. Г. Трагедійна картина світу в поетиці Шекспіра / В. Г. Ніконова. – Дніпропетровськ: ДУЕП, 2007. – 364 с.
5. e. e. cummings “suppose”. – Режим доступу: <http://www.americanpoems.com>

В. О. Лютовська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент С. Ф. Соколовська*

Особливості англійських фразеологізмів міфологічного походження

Міфи – найдавніша форма пізнання і пояснення світу, притаманна міфологічному мисленню.

Метою даної роботи є дослідження шляхів виникнення та особливостей фразеологізмів міфологічного походження в англійській мові.

Фразеологізми відбивають багатовікову історію англійського народу, своєрідність його культури, побуту, традицій і їх по праву вважають високо інформативними одиницями англійської мови.

Проблемами дослідження фразеологізмів, їх особливостями займалися такі науковці та мовознавці, як Л.А. Булаховський,

Л.С. Паламарчук, Г.М. Удовиченко, А.В. Кунін, М.М Сидоренко, Н.М. Шанський, О.О. Потебня, І.І. Срезневський, П.Ф. Фортунатов, О.О. Шанський [3: 112].

По-перше, фразеологізми відображають національну культуру розчленовано, одиницями свого складу. Деякі з таких слів належать до числа безеквівалентних.

По-друге, англійські фразеологізми відображають національну культуру комплексно, всіма своїми елементами, взятими разом, тобто своїми фразеологічними значеннями.

Нарешті, по-третє, фразеологізми відображають національну культуру своїми прототипами, оскільки генетично вільні словосполучення описували певні звичаї, традиції, особливості побуту і культури, історичні події та багато іншого [2: 163].

У структурному плані значення фразеологізму виражаються не одним словом, а обов'язковим сполученням не менше двох компонентів. Складові частини слів – морфеми – не є самостійними одиницями мови. Компонентами ж фразеологізму виступають слова-прототипи (з властивими їм формами словозміни), здатні функціонувати і поза фразеологічною одиницею. Так, фразеологізмам, як і словам, властиві явища синонімії та антонімії. Наприклад: синонімічні ряди із значенням "померти" – *to go to glory* – *to pass away* – *to kick the bucket* – *to turn up one's toes*; антонімічні пари: *bone idle* – *hard-working* (лінивий – працюючий); *the naked truth* – *the sweet lie* (гірка правда – солодка брехня).

Семантика ФО і його форма перебувають у діалектичній єдності. Особливості структури багатьох фразеологізмів не можна зрозуміти і пояснити, якщо не зіставити їх з відповідними словосполученнями – прототипами. Проте "розглядати той чи інший конкретний фразеологізм як словосполучення значить по суті підміняти якісну своєрідність фразеологізму якісною своєрідністю його генетичного джерела" [5: 38]. Разом із новим значенням ці вирази набували і якісно нових семантичних ознак, ставали якісно новими мовними одиницями. Наприклад: *to give smb a crop* – під одну гребінку підстригти (з мови перукарів); *to put the screws on smb.* – закрутити гайку, знімати стружку (з мови технічного персоналу); *to set out on the path of* – ставати на рейки (з мови залізничників) [5:67].

В англійській мові, як і в мовах інших європейських народів, які є спадкоємцями античної культури, багато образних виразів, що виникли у стародавніх римлян і греків. Чимало серед них і містять імена власні:

Pandora's box «Ящик Пандори» (джерело усіляких лих);
Penelope's web «Тканина Пандори» (тактика відтягування);
between Scylla and Charybdis «між Сциллою і Харибдою» (у безвихідному положення) ; *a labour of Sisyphus* «Сізіфова праця» (важкий і безплідний труд); *Achilles' heel* «Ахіллесова п'ята» (слабке місце) ;

The sword of Damocles «Дамоклів меч» (нависла небезпека).

Таким чином, англійські фразеологізми можуть дати нам ключ до національного характеру народу Великобританії, до його культури, історії та політичного життя [5: 171].

Саме це і обумовило актуальність даної роботи оскільки, фразеологізми міфологічного походження як пласт фразеології досі широко використовуються і в усному мовленні, і в літературі, а також в якості прямих цитат з міфології. Фразеологія національної мови збагачується та вдосконалюється, вбираючи в себе безцінні скарби із приказок та прислів'їв, мовних штампів та кліше – з усього, що впродовж багатьох століть плекає і зберігає у своїй пам'яті носій мови – народ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології. – Харків, 1999. – 210 с.
2. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии. – М.: Высш. шк., 2000. – 263 с.
3. Берловська В.Д., Гребінник Г.Ю. Англійська загальнонаукова лексика і фразеологія. Навч. посіб. для аспірантів. – Харків, 2006. – 165 с.
4. Білоноженко В.М., Гнатюк І.С., Винник В.О. Фразеологічний словник української мови: В 2-х т. – К.: Наукова думка, 2002. – 369 с.
5. Григорян Л.Т. Язык мой – друг мой. – М.: Просвещение, 1988. – 207 с.
6. Шанский Н.М. В мире слов. - М.: Просвещение, 1985. – 255 с.

Т. В. Ляховка

Глухівський національний педагогічний університет імені

О. Довженка

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент О. К. Мілютіна

Характеристика засобів вираження заперечення в староанглійській мові

Актуальність дослідження категорії заперечення на сучасному етапі розвитку мов підтверджується значною кількістю наукових праць на матеріалі різних мов: української (Кардаш Л.В., Куш О.П.), російської (Васильєва С.А., Гончаров О.М.), англійської (Захарчук О.І, Кулинич М.О., Мамедов Б.Р.), німецької (Паславська А.Й.), французької (Мокра О.М.) тощо.

Заперечення – це складне явище, що вивчається у філософії, логіці та лінгвістиці. Універсальність заперечення обумовлена прагненням людини до диференціації явищ дійсності та відбиттям цього процесу в мові, і тому ця проблема віддавна привертає увагу науковців. Перші спроби тлумачення цієї категорії відображено у філософії Стародавньої Греції та Індії, де існування особливої заперечної реальності визнавалось поряд з такими категоріями як субстанція, якість, дія, всезагальність, особливість, відношення притаманності тощо. Уважали, що небуття таке ж реальне, як буття, й може бути безпосереднім об'єктом пізнання [4: 7].

Завданням нашої доповіді є аналіз засобів вираження заперечення в староанглійській мові.

Англійська мова в процесі свого розвитку пройшла декілька етапів у формуванні категорії заперечення: від полінегативної мови (наявність в одному судженні кількох заперечних засобів) до мононегативної (усе судження заперечується одним негативним елементом). Полінегативна будова речення характерна для всіх давніх германських мов, наприклад:

*гот. þās ilce næfre ne swīcen ne dei ne niht tō brecanne þā erming
licome* (Вони ніколи не припиняють ні вдень, ні вночі розбивати
нешасні тіла) [7].

д.а. he wæs gelȳfde ylde, ond næfre nænig leoþ geleornade...
[6:9].

Багато дослідників історії англійської мови обґрунтовують тезу, що полінегативність староанглійського речення створювалась шляхом додавання заперечної частки *ne* до дієслова і заперечного займенника, заперечного прислівника або заперечного сполучника. Наприклад:

Fōr ne wæren næfre nān martyrs swā pīned alse hī wæron [7].

На думку відомого українського германіста В. Левицького заперечення в германських мовах виражалось тією ж заперечною часткою *ne-|ni-*, за допомогою якої творилися заперечні речення в інших індо-європейських мовах. Він вважає, що заперечення в більшості германських мов було одноразовим, але в деяких випадках могло бути й багаторазовим: да. *hē næfre nænig lēor geleornade* (два заперечення); гот. *Sailu ei mann ni qīrais* (одне заперечення) [3: 397].

Цієї думки дотримуються й інші вітчизняні та зарубіжні науковці. Так українська дослідниця Л. Кедова, російська германістка Т. Расторгуєва британський учений Р. Інгман вважають, що в староанглійський період поряд з полінегативною побудовою речення зустрічаються й речення з одним запереченням (заперечною часткою *ne*, заперечним займенником або заперечним прислівником). На їхню думку, з давніх часів в англійській мові була тенденція до підсилення заперечної дієслівної частки *ne* іншою заперечною часткою *na* (*no*) похідною від відповідного заперечного прислівника, внаслідок чого створювалась видимість подвійного заперечення: *and hit nā ne fēoll* ... [2; 5; 7].

Л. Кедова, ґрунтуючись на дослідженні творів староанглійської літератури (Беовульф, Пісня Беди, прозові твори Альфреда, Ельфріка, Вульфстана та інші) доводить, що мононегативні речення були характерні для поетичних творів, в той час як у прозових пам'ятках можна знайти велику кількість полінегативних речень [2].

Більшість вітчизняних і зарубіжних учених вважають, що найбільш поширеним у староанглійській мові було речення із заперечною часткою *ne* перед дієсловом та заперечним словом *nāht* (*nōht*) < *ne* + *ā-wiht* (ніяка річ), яке підсилювало значення заперечення: *Ne con ic nōht singan* ... for þon ic nāht singan *ne* cuðe [6: 9].

В староанглійській мові частка *ne* часто приєднувалась до наступного слова, утворюючи зрощування (складні слова), наприклад: *ne + is > nis*; *ne + haddl*e > *nadde*; *ne + wille > nille* тощо.

Næs (ne+wæs) þæs wyrmes þær onsȳn æniz [5: 186].

Ne noldel no raunsoun [1:143].

Існувала також тенденція до утворення заперечних словосполучень, які складались із заперечного займенника *nān* або *næniz* з іменниками *man*, *þinz* і були еквівалентами до певних заперечних займенників: *nan man*, *nan þinz*, *næniz man*, *næniz þinz*. Наприклад: *Nis nan þing of þam menn on hine gangende þt hine besmiten mage* [6: 175].

Отже, досліджуючи засоби вираження заперечення в староанглійській мові, ми дійшли висновку, що в цей період існувало два типи заперечних речень: полінегативні, які більшою мірою характерні для прозових творів і моно негatifні, характерні для поетичного мовлення. Найбільш поширеним у давньоанглійській мові було речення із заперечною часткою *ne* перед дієсловом та заперечним словом *nāht* (*nōht*) < *ne + ā-wiht* (ніяка річ), яке підсилювало значення заперечення. Існувала також тенденція до підсилення заперечної дієслівної частки *ne* іншою заперечною часткою *na* (*no*) похідною від відповідного заперечного прислівника, внаслідок чого створювалась видимість подвійного заперечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Верба Л.Г. Історія англійської мови: посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів / Л.Верба. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 296 с.
2. Кедова Л.А. К вопросу о полинегативности древнеанглийского языка//Вестник Харьковского университета №322, С. 37-40.
3. Левицький В. В. Основи германістики / В. В. Левицький – В. : Нова Книга, 2008. – 528 с.
4. Паславська А. Й. Заперечення та сфери його дії : семантика, синтактика, прагматика, просодика : автореф. дис. д-ра філол. наук : спец. 10.02.15 “Загальне мовознавство” / А. Й. Паславська. – К., 2006. – 24 с.

5. Расторгуева Т. А. История английского языка : учебник / Т.А.Расторгуева. – [2-е изд.]. – М. : Астрель: АСТ, 2005. – 348 с.

6. Bright's Anglo-Saxon Reader – Режим доступу: <file:///localhost/D:/IAM/Bright's%20Anglo-Saxon%20Reader.mht> – Загол. з екрана.

7. Ingham Richard. The negation cycle and multiple negation // Language Transmission. – Режим доступу: <http://www.richardingham.com/id1.html> – Загол. з екрана.

О. С. Макарова

Київський національний педагогічний університет імені

М.П. Драгоманова

Науковий керівник: докт. філол. наук, професор Т. С. Толчеєва

Поняття медіа-дискурсу в сучасних лінгвістичних дослідженнях

У статті розглянуто феномен дискурсу загалом та медіа-дискурсу зокрема, який представлений як соціально й культурно маркований процес оперування інформацією в умовах опосередкованого мас-медіа широкого публічного діалогу, а також як механізм, що організовує масову свідомість за допомогою формування соціально значущих когнітивних, аксіологічних та регулятивних смислів.

В сучасних лінгвістичних дослідженнях текст розглядається як складна комунікативна структура. Мовознавці враховують не лише граматику та структуру текстів, засоби когезії, а також аналізують авторську особистість з його культурними, ментальними, соціальними, психологічними, етнічними властивостями.

З лінгвістикою тексту пов'язане вчення про дискурс. Дискурс – це текст, «занурений у життя», «мова у житті», тобто текст як результат цілеспрямованої соціальної дії, як фокус дій мовних і мовленнєвих, соціокультурних і прагматичних, когнітивних і психологічних факторів [1]. Дискурс вивчається разом із відповідними «формами життя»: репортаж, інтерв'ю, судові засідання, інструктаж, товариська бесіда, офіційний прийом тощо.

До початку 80-х років XX ст. термін *дискурс* уживався як синонімічний терміну *текст*. Але зараз диференціюють ці два поняття: під *текстом* розуміють об'єднану смисловим зв'язком послідовність знакових одиниць, основними ознаками якої є зв'язність і цілісність, а під *дискурсом* – різні види актуалізації тексту, розглянуті з погляду ментальних процесів і у зв'язку з екстралінгвальними чинниками [2: 162].

Отже, «дискурс існує перш за все і головним чином у текстах, але таких, за якими стоїть особлива граматики, особливий лексикон, особливі правила слововживання і синтаксису, особлива семантика, – в кінцевому розумінні – особливий світ. Кожен дискурс – це один із можливих світів» [6: 44; 45].

Мовознавці та дослідники вивчали різні проблеми: формування дискурсу, способи його семантико-прагматичної організації, структури та функціонування. Дискурс досліджується з позицій психолінгвістики (В.В. Красних), прагмалінгвістики (Т.А. ван Дейк, М.Л. Макаров), когнітивної лінгвістики (В.А. Маслова, Т.А. ван Дейк), лінгвокультурології (В.І. Карасик, З.Д. Попова) та інші.

Тексти як одиниці медіа-дискурсу посідають неоднозначним статус в медіа-дискурсі. Ми можемо здійснювати аналіз смислових структур медіа-дискурсу, лише використовуючи *тексти*, як предмет аналізу, який є відображенням лінгвокультурологічного простору, що вміщує у собі згадування різного роду реалій, історичних подій, мовних зворотів певної історичної епохи, які є зрозумілими на певному етапі розвитку мови.

Сучасні лінгвістичні дослідження фокусуються на вивченні мовних одиниць та засобах вираження текстів медіа-дискурсу, зокрема виділяють два підходи щодо визначення поняття медіа-дискурсу. Щодо першого, медіа-дискурс – це специфічний тип розумово-мовленнєвої діяльності, який характерний лише для інформаційного поля мас-медіа. У цьому розумінні слід відрізняти медіа-дискурс та інші самостійні типи дискурсу: політичний, релігійний, науковий тощо. Відповідно до другого підходу – медіа-дискурс розуміється як будь-який вид дискурсу, який реалізується в сфері масової комунікації, продукований ЗМІ, який представлений як соціально й культурно маркований процес

оперування інформацією в умовах опосередкованого мас-медіа широкого публічного діалогу, а також як механізм, що організовує масову свідомість за допомогою формування соціально значущих когнітивних, аксіологічних та регулятивних смислів [5].

Зазначимо, що особливості медіа-дискурсу чітко відображаються в структурах тексту передані засобами масової інформації (ЗМІ), до яких можна віднести пресу (газети, журнали), книги, радіо, телебачення, інтернет-видання, кінематограф, звукозаписи і відеозаписи, відеотекст, телетекст, рекламні щити і панелі, домашні відеоцентри, що поєднують телевізійні, телефонні, комп'ютерні та інші лінії зв'язку. Всі ці види мас-медійних засобів об'єднує – звернення до масової аудиторії, доступність багатьом людям, корпоративний зміст виробництва і розповсюдження інформації.

Таким чином, дискурс ЗМІ є миттєвий зріз мовного і культурного стану суспільства, оскільки він відображає сучасні мовні та культурно-мовленнєві засоби соціуму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н.Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – С. 136-137.
2. Иванова С.В. Политический медиа-дискурс в фокусе лингвокультурологии // Политическая лингвистика. – Вып. 1 (24). – Екатеринбург, 2008. – 205 с.
3. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. – К.: Видавничий центр "Академія", 2010. – 464 с.
4. Маслова В. А. Лингвокультурология. – М.: Издательский центр "Академия", 2004. – 208 с.
5. Полонский А.В., Гречихин М.В. Современные масс-медиа: язык интолерантности // Журналистика и медиаобразование-2008: сб. трудов III Междунар. науч.-практ. конф. У. Перси, проф. А.В. Полонского, доц. Е.А. Кожемякина. – Белгород: БелГУ, 2008. – С. 44-49.
6. Степанов Ю.С. Альтернативный мир. Дискурс // Язык и наука конца XX века. – М., 1995.

О. В. Максимова

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. А. Кальниченко

Лексико-граматичні труднощі перекладу текстів у галузі кіноперекладу

Дана стаття присвячена перекладу та перекладацькому аналізу текстів науково-популярного стилю у галузі кіноперекладу. *Предметом дослідження* виступають особливості перекладу науково-популярних текстів у галузі перекладу кінофільмів з англійської мови на українську. *Матеріалом* дослідження було обрано уривок із книги «*A Companion to Translation Studies*», а саме стаття Ейтні О'Коннелл «Кінопереклад» (Eithne O'Connell *Screen Translation*) на англійській мові та її переклад українською [4: 120]. *Метою дослідження* роботи є вивчення лексико-граматичних особливостей англomовних текстів згаданої галузі і формулювання загальних підходів щодо їх перекладу українською мовою. Тема дослідження є *актуальною*, оскільки у наш час кіноіндустрія є дуже популярною, різноманітні фільми знімаються у різних країнах, але більшість – у Голівуді, США англійською мовою. Відповідно зростають і потреби у перекладі цієї продукції аби забезпечити усім глядачам доступ до неї. Відбувається становлення підгалузі перекладознавства, пов'язаної з кіно- та медіаперекладом. Також метою є перекладацький аналіз перекладеного тексту, зокрема, виявлення перекладацьких прийомів та трансформацій, що застосовуються при перекладі текстів вказаної підгалузі перекладознавства.

Переклад фільмів потребує поєднання цілого ряду наукових дисциплін: кінознавства, кінодраматургії, теорії перекладу, лінгвокраїнознавства, семіотики та ін. Мовна система кінотексту як предмет кіно/відеоперекладу включає: письмову складову (титри та написи, що є частиною світу кінофільма), та усну складову (мову акторів, закадровий текст, пісні, тощо). Дуже важливим є те, що при перекладі фільму кінодіалог не можна перекладати окремо від відеоряду. Мова кіно має полісеміотичну природу і її конкретною реалізацією є кінотекст, що характеризується складною композиційною взаємодією елементів

візуального та звукового ряду за допомогою виразних засобів мови кіно (кінематографічних кодів: плану, кадру, монтажу тощо). Текстологічний аспект вивчення кінотексту пов'язаний із поняттями інтертекстуальності (термін, введений у 1967 Ю. Кристеву для позначення загальної властивості текстів, що проявляється у наявності між ними зв'язків, завдяки яким тексти (або їх частини) можуть багатьма способами явно чи неявно посилатися один на одного) та поліавторської модальності, а кінодраматургічний – із форматною специфікою іноземних кіносценаріїв та особливостями художнього стилю автора кінофільму [3: 24].

Все це впливає на вибір перекладацької тактики: перегляду перекладених версій прецедентних фільмів, пошук популярних цитат у кінознавчих довідниках, на тематичних сайтах в Інтернеті і т.д. [2: 155]. Певні труднощі становить переклад перекладознавчих термінів, пов'язаних із сферою кіноперекладу. З огляду на їх спрямованість спосіб передачі таких термінів слід обирати, спираючись на загальноприйняті норми теорії перекладу та з урахуванням контексту.

Також свої особливості має переклад кіновиробничих термінів, спеціальної професійної лексики, яку використовують кіноперекладачі та працівники кіноіндустрії. Ці терміни є досить специфічними і використовуються лише у галузі кіноперекладу. Тож при перекладі подібних термінів та спеціальної професійної лексики слід користуватися тематичними словниками кінотермінів та матеріалами на тему кіноперекладу. При роботі над даною статтею були виокремлені наступні базові поняття та терміни: *dubbing*, *lip-synch*, *subtitling*, *surtitles*, *voice-over*, *voice track*, *transmission*, *teletext*, *lyrics*, *revoicing*.

Під час перекладу використовувались різноманітні перекладацькі трансформації, відповідні граматичні трансформації та лексичні способи перекладу, такі як пошук словникового та варіантного відповідника, семантичний розвиток, калькування, контекстуальна заміна, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови, додавання слова, вилучення слова, перестановка слів та комплексна перекладацька трансформація [1]. Теоретичне значення цієї роботи полягає в тому, що результати, одержані в нашому

дослідженні, можуть розширити уявлення про шляхи подолання лексико-граматичних труднощів при перекладі англомовної науково-популярної літератури. *Практичне ж значення* праці обумовлюється можливістю використання одержаних результатів, зокрема, двомовних словників, у процесі перекладу текстів, що стосуються кіноперекладу, а також для навчання майбутніх перекладачів на перекладацьких відділеннях вищих навчальних закладах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Частина II. Лексико-граматичні та жанрово-стилістичні труднощі / В.І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 303с.
2. Матасов Р.А. Методические аспекты преподавания кино/видеоперевода [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ftp://lib.herzen.spb.ru/text/matason_94_155_166.pdf
3. Слышкин Г.Г., Ефремова М.А. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа). М.: Водолей Publishers, 2004. – 153 с.
4. O'Connell, Eithne. Screen Translation/ Eithne O'Connell // A Companion to Translation Studies, Chapter 8. – 2007.

В. Р. Малиновська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Рудик*

Метафора як засіб вираження поняття «світова економічна криза» в сучасних англомовних ЗМІ

ЗМІ впливають на повсякденне мовлення, формують у носіїв певний мовний смак і диктують тенденції на використання тих чи інших мовних засобів. Саме на прикладі мовленнєвої практики ЗМІ ми можемо чітко виявити особливості активних процесів, які свідчать про зміни в мові нашої епохи. Хоча ЗМІ виконують низку функцій (інформаційна, експресивна, аксіологічна, комунікативна, контрольно-критична, футурологічна функції та функція зворотного зв'язку), вчені визначають інформаційну та

експресивну функції як головні. Це переплетіння мотивує особливість мови публіцистичного стилю як домінуючого в газетних текстах [2: 25].

Експресивний синтаксис та пунктуація, полігамія стилістичних засобів, активне вживання фразеологізмів, конструкцій зближення з читачем, яскравих та локалічних заголовків, іронія, сарказм визначають оригінальність мови ЗМІ.

Метафора часто з'являється в публікаціях, використовується політичними діячами та журналістами з метою спрощення складних політичних явищ. Метафори досягають цієї цілі, змішуючи різноманітний життєвий досвід людей з загальновідомими істинами. Процес метафоризації відбувається через переосмислення певного об'єкта за допомогою джерела метафоризації, тобто поняття, до якого звертається автор для полегшення сприйняття інформації [1].

Дане дослідження вивчає вживання метафор, пов'язаних зі світовою економічною кризою, в збірці фінансових статей, опублікованих в наступних популярних американських виданнях: Washington Post та Newsweek за вересень-грудень 2011 року.

Об'єктом дослідження є економічні поняття: світова економіка, криза, ринок, фінанси, дефолт, міжнародні відносини, політичні дії, держави та союзи.

Криза для світової економіки стала справжнім випробуванням, в даному контексті вона порівнюється з організмом, який хворіє:

Greece sneezed, and now most of Europe has a cold. (Washington Post).

Помилки керівництва держав порівнюються з пораненнями:

The Securities and Exchange Commission self-inflicted wounds (Washington Post).

Пошкодження не лікуються та не дезинфікуються, в наслідок чого вони загниваються та швидко розповсюджують інфекцію по організму:

The crisis continuous to fester and spread (Newsweek).

Сучасні глобальні економічні процеси асоціюються з стихійним лихом, якому не може протистояти людина, наголошуючи на неконтрольованості кризи:

Crisis is a new a new global storm (Newsweek).

Журналісти використовують вітер як метафоричне джерело для вираження поняття владних структур:

Financial head winds (Washington Post).

Метафори наступного поля визначають економіку як механізм. Економіка – світовий двигун, який вийшов з ладу:

To rev up Americans job-creating engine (Newsweek).

Економіка переосмислюється як твір мистецтва, міжнародні відносини – як сцена:

Any attempt at figuring out the poverty tax is an imperfect art (Newsweek).

Війна є засобом зображення протистояння між політиками, країнами, економікою та людьми. Метафори цього поля активно використовуються політиками, так як поняття війни є синонімічним до страху, зброї та смертельної загрози:

The crisis in Europe is the battle between North and South (Newsweek).

Фінанси переосмислюються через метафоричне джерело «їжа». Лексичні одиниці *вкусити, відрізати, відламати* вживаються у значенні *забрати нечесним шляхом*:

The corner check casher takes the biggest bite (Newsweek).

Європейський Союз переосмислюється як нещасливий шлюб, який є причиною загострення економічної кризи:

At the heart of the Europe's financial crisis is unhappy union. Is it time to divorce? (Newsweek).

Держава осмислюється як будівля, домівка, яка гарантує економічний та фізичний захист, моральну підтримку:

The state is home to more two dozen military installations (Washington Post).

Як бачимо, проаналізовані метафори базуються на наступних джерелах метафоризації: організм, природні явища, війна, їжа, механізм, мистецтво, будівля, гра, людські стосунки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дж. Лакофф, М. Джонсон Метафори, котóryми мы живем / Дж. Лакофф, М. Джонсон. – М: Москва, 2004. – 256 с.
2. Курс лекцій з української мови / [Климова К.Я., Голубовська І.В., Охріменко Н.Д., Левківська О.А.]. – Ж: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 114с.

3. Newsweek / Режим доступу: www.thedailybeast.com/newsweek.html

4. Washington Post/ Режим доступу: www.washingtonpost.com

М. С. Мальченко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор Н. Г. Іщенко*

Оцінка у текстах преси та публіцистики

Публіцистичний стиль – один із функціональних стилів, який обслуговує широку область громадських відносин: політичних, економічних, культурних, спортивних та ін. [2: 312]. Публіцистичні тексти призначені впливати на свідомість читача, переконувати його, виявляти авторське ставлення до явищ і подій навколишньої дійсності, що зумовлює наявність великої кількості оцінних засобів.

Оцінка як лінгвістична категорія – це сукупність різнорівневих мовних одиниць з оцінним значенням, які виражають позитивне чи негативне ставлення мовця до змісту повідомлення, спрямоване на реалізацію певного комунікативно-прагматичного завдання [1: 6]. Оцінка є складовою частиною семантичної структури слова. Оцінний компонент може бути виділений як у денотативній, так і в конотативній частині лексичного значення. Раціональна оцінка входить у денотативний аспект лексичного значення, емоційна оцінка – у конотативну частину лексичного значення.

Засоби вираження оцінки поділяються на лінгвістичні та екстралінгвістичні. Лінгвістичні засобами вираження оцінки є морфологічні, лексичні та граматичні. До екстралінгвістичних засобів відносяться жести, інтонація [1: 8]. Головним засобом вираження оцінки у публіцистичному стилі є лексика. Носіями оцінного значення виступають іменники, прикметники, прислівники, дієслова. До основних засобів вираження оцінки відносяться прикметники і прислівники. Наприклад:

Er habe ein attraktives Gesicht, "allerdings ist er etwas füllig", urteilt Tom Jones («Spiegel» (15.03.2000)).

Die Auswertung von Langzeitstudien an 440 000 Menschen belegte, dass rotes Fleisch offenbar grundsätzlich ungesund sein kann, egal ob gebraten oder roh, zu Wurst verarbeitet oder nicht («Focus» (11.08.2011)).

Оцінка, яка передається за допомогою дієслова, є виразнішою ніж оцінка, що передається іншими лексичними одиницями, оскільки дієслова оцінки не тільки називають дію, а й кваліфікують її, тим самим виражають відношення суб'єкта до події чи факту. Наприклад:

"Weil die alte Dreifaltigkeit von gedruckter Presse, Funk und Fernsehen einfach nicht mehr taugt, ist das ein herzlich hilfloses Unterfangen («Spiegel» (23.06.2011)).

Велику роль в створенні оцінних значень відіграють суфікси, зокрема суфікси суб'єктивної оцінки іменників. За допомогою суфіксів *-chen*, *-lein*, та інших від іменників нейтральних утворюються слова з яскравим, частіше позитивним, значенням. Наприклад:

Flucht vor der Krise: Deutsche sehnen sich nach Häuschen auf dem Land («Spiegel» (21.11.2011)).

Префіксний спосіб словотворення по кількості продуктивних оцінних моделей значно поступається суфіксальному. Проте такі префікси, як *super-*, *über-*, *ultra-*, *extra-* здатні створювати дуже виразні в експресивному плані слова. Наприклад:

Super-Angebot für Robbie Williams: Nachdem sein alter Vertrag mit dem britischen Musikkonzern EMI ausgelaufen ist, hat Robbie Williams einen guten Coup gelandet («Stern» (26.03.2002)).

Оцінка може виражатись граматичними засобами. На відміну від лексичної, граматична оцінність носить не прямий, не безпосередній характер, а відносний, непрямий. Вона проявляється в актуалізації, спеціалізації тих або інших форм в певних мовних умовах.

Отже, оцінка є специфічною рисою публіцистичного тексту, вона виражається засобами різних мовних рівнів: лексичними, морфологічними, синтаксичними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Онищенко І. В. Категорія оцінки та засоби її вираження в інформаційних та публіцистичних текстах: автореф. ... канд. філол. наук. – Д., 2005. – 19 с.
2. Стилистический энциклопедический словарь русского языка [под. ред. М. Н. Кожинной]. – М.: Флинта: Наука, 2003. – 696 с.
3. Focus. Rotes Fleisch ist so schädlich wie Wurst (11.08.2011). – Режим доступу: http://www.focus.de/gesundheit/ernaehrung/news/diabetesrisiko-rotes-fleisch-ist-so-schaedlich-wie-wurst_aid_654515.html
4. Spiegel. Deutsche sehnen sich nach Häuschen auf dem Land (21.11.2011). – Режим доступу: <http://www.spiegel.de/wirtschaft/service/0,1518,799698,00.html>
5. Spiegel. Die Dreifaltigkeit Presse, Funk und Fernsehen taugt nicht mehr (23.06.2011). – Режим доступу: <http://www.spiegel.de/kultur/gesellschaft/0,1518,770005,00.html>
6. Spiegel. "Sex Bomb" Gerhard Schröder (15.03.2000). – Режим доступу: <http://www.spiegel.de/panorama/0,1518,69082,00.html>
7. Stern. Super-Angebot für Robbie Williams (26.03.2002). – Режим доступу: <http://www.stern.de/lifestyle/leute/neuvertrag-super-angebot-fuer-robbie-williams-144677.html>

Ю. В. Мартиш

*Національний аерокосмічний університет імені
М. Є. Жуковського «ХАІ»
Науковий керівник: доцент Н. С. Дорошенко*

Функціонування нових запозичень з англійської мови в сучасній німецькій мові

Запозичення іншомовних лексичних одиниць є результатом міжмовного контактування. У наш час питома вага запозичених слів у лексичній системі кожної мови зростає внаслідок формування глобального інформаційного простору, суспільних та економічних процесів, спрямованих на світову інтеграцію, збагачуючи мови та впливаючи на їхній розвиток [2: 160].

Головним джерелом лексичних запозичень у сучасному світі є англійська мова, тому актуальним є завдання вивчення функціональних характеристик неологізмів англомовного походження в інших світових мовах.

Предмет нашого дослідження становлять особливості структурної та лексико-семантичної адаптації англійських запозичень у системі сучасної німецької мови.

Використовуючи словник неологізмів німецької мови [3] та Корпус сучасної німецької мови [4], ми виділили 267 нових запозичень з англійської мови, визначили їх морфологічні характеристики, переклали їх.

Аналіз матеріалу дослідження дозволив виявити деякі закономірності. Досить значна кількість неологізмів англійського походження належать до досить розгалужених словотвірних гнізд (*Carjacking, Carnapping, Carsharing; Internetadresse, Internetbanking, Internetcafe, Internethandel, Internetliteratur, Internetmagazin, Internet-Portal, Internet-Seite*). Словотвірною основою в таких гніздах можуть бути як синоніми повнофункціональних німецьких лексем (*car*), так і інтернаціоналізми англомовного походження (*Internet*).

З деякими застереженнями масив англіцизмів розділяється на асимільовані і неасимільовані лексичні одиниці. Кореневі іменники лише набувають категорію роду (*das Link, das Mail, der Organizer*). Асиміляція відбувається через афіксацію (*McDonaldisierung, Virtualisierung*), або словоскладання (*Onlinedienst, Internethandel*) з використанням німецьких словотвірних елементів. Зв'язок словотворення і запозичення відображається в створенні „гібридних” слів, що складаються з запозиченої основи і німецького афіксу або зі складної основи, частини якої мають різну етимологію. Іноді онімечення відбувається на графічному рівні: напр., літера *s* у процесі запозичення найчастіше замінюється на літеру *k* (*Klick, Plastik, Protektor*). Що стосується дієслів, то за правилами німецької граматики вони здобувають суфікс *-en* і залучаються до німецької системи дієвідмінювання, причому спостерігається тенденція розглядати запозичені з англійської мови дієслова як прості слабкі (пор. форми *genetworkt, gelayoutet*).

За сферами вжитку і лексико-семантичними полями наш матеріал було розділено наступним чином:

- інформаційні технології (*abspacen, Autoteiler, Chatforum, Digitalfernsehen, Electronic Mail*);
- менеджмент і економіка (*Assessmentcenter, Banking, Fundraising, Insourcing, Lean Management*);
- освіта (*Teleteaching, E-Learning, Telelernen*);
- спорт, розваги (*Beachvolleyball, Bungeejumping, Canyoning, Extremsport, Outdoorsport*);
- описові характеристики людини (*Babyklappe, Couchpotato, sexy, Twentysomething*);
- професії (*Teleworker, Sneaker, Personal Trainer, Outplacer*);
- нові реалії (*Eurogeld, Elchtest, Doppelpass, Carjacking, Button*).

За допомогою Корпусу німецької мови, виходячи з середньої зафіксованої частоти лексичної одиниці на 1 млн. слів, були визначені зміни в динаміці вживання англіцизмів-неологізмів носіями німецької мови. Відповідно, матеріал дослідження було розподілено на дві групи:

1. Широковживані слова (частота вжитку більше 10). Це такі слова, як *Cent, E-Mail, Euro, Handy, Internet, Link, Interview, online, Pilot, Seite, WWW*, в більшості неасимільовані, тематично пов'язані з новими економічними реаліями та інноваційними інформаційними технологіями.

2. Слова обмеженого вжитку (з частотою менше ніж 10) становлять більшість у матеріалі дослідження. Вони характеризуються вищим ступенем асиміляції, аніж попередня група, є складнішими за морфемною структурою, належать до всіх тематичних груп (*Website, toppen, Skater, Plastik, Mailadresse, Internethandel, Handynummer*).

Згідно з даними Корпусу вживання англійських запозичень має тенденцію до збільшення, тобто зростає не тільки кількість англіцизмів, але і частота їх застосування в усному й писемному мовленні носіїв німецької мови. Існують як суспільно-історичні, так і лінгвістичні причини проникнення і закріплення англійських запозичень у німецькій мові. До останніх можна віднести, насамперед, широкі можливості адаптації англійської

лексики до флективної морфологічної системи і подальшого словотворення в мові-реципієнті [1: 217].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бей О. Globalisierung meint Anglophonisierung? / Олег Бей // Львівський національний університет ім. Івана Франка. – 2007. – С. 215–217.
2. Семигінівська Т.Г. Вплив глобалізації на мову як аспект культури суспільства. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: [http://visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2007/1\(102_2\)/9_Semyginivska.pdf](http://visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2007/1(102_2)/9_Semyginivska.pdf)
3. Neuer Wortschatz: Neologismen der 90er Jahre im Deutschen / Walter de Gruyter. – Berlin: Schriften des Instituts für Deutsche Sprache, 2004. – 393 с.
4. Das Deutsche Referenzkorpus – DeReKo // Institut für Deutsche Sprache. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.owid.de/pls/db/p4_anzeige.artikel?v_id=298542&v_modulsuche=j# <https://cosmas2.ids-mannheim.de/cosmas2-web/>

Н. В. Матюшенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, професор Л. В. Калініна*

Особливості формування граматичної компетенції учнів старшого етапу в умовах профільного навчання

Старший ступінь є **завершальним** у процесі оволодіння учнями іншомовним мовленням. Рівень навичок та вмінь усної мови і писемного мовлення, досягнутий на середньому ступені, має вдосконалюватись. Невід'ємною частиною навчання мовлення є граматична його складова – граматична компетенція.

У старшокласника вже складаються певні принципи поведінки, формується образ власного "я", свої ціннісні орієнтації. Чітко проявляється диференціація інтересів. В учнів з особливою силою проявляється прагнення до самоствердження, самовираження, і саме комунікативна спрямованість навчання граматики і створення сприятливого психологічного клімату для спілкування є тими факторами, які на цьому ступені мають особливу значущість.

На важливість формування даної компетенції вказує багато праць вітчизняних та зарубіжних методистів, зокрема Н. К. Склярєнко, О. І Вишенського, Є. І. Пассова, І. Ф. Комкова, А. П. Старкова, Д. Берна, Г. Палмера, А. Хорнбі, Д. Хаймса, Дж Лока, Л. Джоунса, М. Томсона, М. Сельси-Мурсії та багатьох інших.

Окрім того згідно програмних вимог вивчення англійської мови для старших класів на старшому ступені завершується формування **активного граматичного мінімуму** та продовжується робота з розширення **пасивного граматичного мінімуму**. Граматичний матеріал, призначений для пасивного засвоєння до рівня розпізнавання та розуміння при читанні та слуханні; активний граматичний мінімум систематизується та вдосконалюється. Навчання граматики на її активному та пасивному рівнях залежить багато в чому від обраного профілю. У старшій школі передбачено такі профілі: філологічний, стандарт, академічний. **Філологічний профіль** дозволяє учням продовжити освіту в лінгвістичному та педагогічному ВНЗ завдяки поглибленому вивченню мов та оволодінню основами філологічної компетенції. Він зорієнтований на викладачів англійської мови, перекладачів, міжнародних журналістів та ін. Для учнів природно-математичних, технологічних напрямів застосовується **стандартний профіль**. Цей рівень допускає досягнення функціональної грамотності та формування комунікативної компетенції для практичного використання в найпоширеніших ситуаціях спілкування з носіями мови, отримання інформації з різних джерел. **Академічний профіль** буде реалізовуватися в класах гуманітарно-філологічного спрямування. Він є достатнім для подальшого вивчення певних предметів у ВНЗ. Надає учням змогу комунікативно спілкуватись в ситуаціях максимально наближених до реально-професійних завдяки обговоренню проблем, що стосуються майбутньої професії.

Згідно Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти незалежно від обраного профілю учень має оволодіти граматичними навичками на рівні B1, що дозволяє розуміти та висловлювати основну інформацію з приводу тем пов'язаних із 4 основними сферами спілкування: особистісною, публічною,

суспільною, професійною та освітньою. Відібраний граматичний матеріал активного та пасивного мінімуму сприяє продуктивному висловленню власної думки у професійно зорієнтованих ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]: К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 10-11 класи. – Київ. Поліграфкнига, 2010.

Н. О. Машковська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Г. Котнюк*

Особливості емоційних вигуків, вжитих у персонажному мовленні роману Томаса Гарді «Тес із роду д'Ербервілів»

Діяльність людини, її поведінка завжди зумовлюють появу емоцій і почуттів. Переживання емоцій мають певний зовнішній або внутрішній вияв. Зовні емоції виражають рухи, пози, рухова та вокальна міміка, рухи очей, та мовлення [2: 331]. У художньому тексті емоції автора та персонажів передаються через різні мовленнєві засоби. Одним із них є вигук – частина мови, яка виражає емоції, не називаючи їх [1: 287].

Об'єктом дослідження нашої статті є аналіз емоційних вигуків, вжитих у персонажному мовленні роману Томаса Гарді «Тес із роду д'Ербервілів».

Вигуки можуть бути незалежними від контексту, або ж бути контекстуально-обумовленими. Емоційні вигуки у вибраних нами прикладах є контекстуально-обумовленими. Один і той самий вигук може виражати різні емоції в залежності від контексту. Наприклад, вигук *“well”* виражає здивування, злість та сумнів:

1. *“Well! – my dear Tess!” – exclaimed her surprised mother, jumping up and kissing the girl* [3:102].

2. *“Well, perhaps, that’s what young Mr. d’Urberville means”, he admitted [3:53].*

Вигук «well» у першому прикладі передає здивування, на що вказує контекст – *“surprised mother”*, а в другому прикладі він позначає сумнів, який також передається за допомогою модального слова *“perhaps”* (укр. «можливо»).

Варто зазначити, що перелік значень емоційних вигуків може бути як обмеженим, так і мати необмежену кількість значень. Наприклад:

1. *“Ho” – an expression of surprise, admiration, triumph or derision [5].*

Даний вигук може передавати чітко визначений закінчений перелік чотирьох емоцій – здивування, захоплення, тріумф та висміювання.

“I came, sir, to tell you that we are of the same family as you”.

“Ho! Poor relations?” [3: 45]. Вигук “ho” допомагає нам відчувати здивування Алека, коли він почув про мету візиту Тес.

2. *“Ah” – used to show surprise, happiness, agreement, etc. [5].*

Прислівник “etcetera”, що стоїть в кінці переліку емоцій, на які може вказувати вигук “ah” свідчить про його незакінченість, про те, що є ще велика кількість емоцій, які могли б бути додані до цього списку. Наприклад: у словах головної героїні *“Ah! Perhaps baby can be saved!” [3: 118]*, вигук «ah» виражає відчайдушну надію Тес, її сподівання зберегти дитині життя.

Вигуки різняться щодо кількості лексико-семантичних варіантів, які можуть передавати емоції. У деяких вигуках всі значення можуть вказувати на певні емоції, наприклад: *pooh* має два значення – (відразу, нетерплячість і презирство): 1) *used to express disgust at an unpleasant smell*; 2) *used to express impatience or contempt [5]*. Тобто емоційне навантаження *“pooh”* властиве обом лексико-семантичним варіантам. В частині вигуків лише певні лексико-семантичні варіанти пов’язані з емоціями. Наприклад, вигук *“yes”* має одинадцять значень, але емоції виражаються двома з них (радість і щастя; роздратування): 1) *yes – used to show that you are very excited or happy about something*; 2) *yes – used to show annoyance when someone is talking to you and you do not want to listen [4: 1787]*.

Вигуки можуть бути пов'язані як з позитивними емоціями, що спонукають до позитивних дій, так і з негативними, які спрямовані на усунення контакту з негативною подією. На позитивні емоції (радість, захоплення, натхнення, полегшення, симпатію, задоволення тощо) вказують вигуки: **Thank God! Good Lord! O yes!** Наприклад: *“Safe, thank God, in spite of your fooling!”* [3: 63] – вживається для вираження радості від безпечного завершення пригоди. Негативні емоції – жаль, хвилювання, неспокій, розчарування – передаються в романі такими вигуками: **Pooh! Damn it! Oh, no!:** *“Now, damn it – I’ll break both our necks!”* [3: 65]. Вигук *“damn it”* свідчить про злість та роздратованість головного героя.

Цікаво зазначити, що частина вигуків може виражати як позитивні, так і негативні емоції. До них належать **Well! Ah! Why! Ho! Lord! Hey! Dear! Oh!** Наприклад:

1. *“The letter...informed Mrs. Durbeyfield that...the wages would be on a liberal scale if they liked her.”*

“Oh – that’s all!” said Tess [3: 52]. У цьому реченні **“Oh”** виражає радість, навіть полегшення, про що свідчить попередній контекст.

2. *“Nothing, dear Tess”, he replied. “Oh, I don’t know – very well; I don’t mind!” she panted miserably* [3: 64]. Тут цей самий вигук **“oh”** виражає жалість.

Отже, мова персонажів аналізованого роману у багатьох випадках є емоційно-забарвленою та насиченою емоційними вигуками, які передають широкий діапазон як позитивних, так і негативних емоцій. Емоційні вигуки, що зустрічаються в аналізованому романі, є всі контекстуально-обумовлені, тобто особливості їх значення визначаються з контексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Грамматика англійського языка: Морфология / Н.А. Кобрина, Е.А. Корнеева, М.И. Оссовская, К.А. Гузеева. – М.: Просвещение, 1985. – 287 с.
2. Загальна психологія / За заг. ред. академіка С. Д. Максименка. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 704 с.
3. Hardy T. Tess of the D’Urbervilles / T. Hardy. – London: Penguin Popular Classics, 1994. – 507 p.

4. Longman Exams Dictionary [managing editor Stephen Bullon]. – Harlow: Pearson Education Limited, 2006. – 1833 p.

5. The New Oxford American Dictionary – Oxford University Press, 2005. – Режим доступу: <http://www.lingvo.ua/uk/LingvoDictionaries/Details?dictionary=OxfordAmericanDictionary%20%28En-En%29>

А. Г. Мельник

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Науковий керівник: канд. філол. наук, асистент О. В. Соловійова

Синтагматичні відношення прикметників всередині лексико-семантичної групи на позначення позитивної оцінки в середньоанглійському періоді

Необхідність вивчення синтагматичних відношень викликана потребою пізнання закономірностей функціонування мовних одиниць у процесі взаємодії між ними [2, с. 89].

Відповідно до семантичних особливостей, прикметникам властива певна несамотійність. Через відсутність денотативного компонента лексичного значення, вони активно вступають у взаємодію з іменниками і характеризуються тим, що їхні значення залежать від контексту, адже значення ознаки не може існувати окремо від уявлення про носія цієї ознаки [2, с. 147].

До лексико-семантичної групи (далі ЛСГ) середньоанглійського (далі СА) періоду увійшли наступні прикметники: *gōd* – good, *athel*, *heigh*, *gent* – noble; *bonaire* – kind; *fere*, *kīnde* – generous; *dubonure* – gentle; *grēt* – great; *bel* – beautiful; *nyce* – nice; *gladsome* – pleasant; *sely* – innocent; *wlonk* – fine; *right* – right; *proper* – proper; *fere* – sound; *sete* – suitable; *spedeful* – profitable. Домінантою ЛСГ прикметників на позначення позитивної оцінки є слово “good”, так як воно характеризується найвищим рівнем семантичної вагомості.

Синтагматичні відношення прикметників досліджено шляхом аналізу їхньої сполучуваності з іменниками на основі текстів письмових пам’яток СА періоду. Усі іменники, які були зафіксовані у сполученні з досліджуваними прикметниками, поділено на семантичні класи. Крім цього, всередині кожного

класу були виділені контекстуальні набори (далі КН) конкретних іменників, вжитих у сполученні з прикметниками.

Таким чином, відповідно до результатів частоти вживання досліджуваних прикметників у сполученні з іменниками, отримуємо п'ять підкласів іменників, що позначають оцінку: людини (КН ЛЮДИНА: *mann* (чоловік), *wif*, *woman* (жінка), *folk* (народ)); абстрактного поняття (КН АБСТРАКТНЕ ПОНЯТТЯ: *worde* (слово), *herte* (серце), *love* (кохання), *blood* (кров), *langage* (мова)); природи; (КН ПРИРОДА: *londe* (земля, місцевість), *wode* (ліс, дерево), *flour* (квітка)); соціального статусу (КН СТАТУС: *king* (король), *emperour* (імператор), *knight* (лицар), *lorde* (лорд), *queene* (королева)); предмета (КН ПРЕДМЕТ: *bord* (стіл), *bot* (човен), *clothes* (одяг), *preef* (фортеця), *hous* (будинок)).

Для подальшої характеристики синтагматичних відношень, необхідно визначити критерій χ^2 , який вкаже на наявність та силу сполучуваності досліджуваних лексичних одиниць. Для цього використано наступну формулу:

$$\chi^2 = \frac{\Sigma - E^2}{E},$$

де Σ – сума величин; О – фактична величина; Е – теоретична величина [1, с. 87].

В результаті, зафіксована невелика кількість значущих синтагматичних зв'язків. Максимальну величину сполучуваності виявлено у прикметника *grēt* з підкласом іменників “статус”, де критерій $\chi^2=19,3$. Серед них наступні іменники: *king*, *knight*, *lorde* та *emperour*. У відношення з цією групою іменників вступають також СА прикметники *gōd*, *athel* та *gent*, проте величина їхнього критерію χ^2 не характеризується високим показником, вона коливається від 1,9 до 4,25. Такі статистичні підрахунки вказують на наявність стандартних зв'язків між цими прикметниками та іменниками на позначення соціального статусу людини. Найбільша кількість прикметників вступає у відношення з підкласом іменників на позначення оцінки людини. До цих лексем належать: *athel*, *gent*, *bel*, *bonaire*, *debonairere*, *sely*, *fēre*, *kīnde*. Проте статистично значущими є взаємозв'язки прикметників *sely*, величина критерія χ^2 якого становить 13,7; та *bel*, з числом χ^2 – 8,6; *debonaire* $\chi^2=4,04$; та *bonaire*, χ^2 якого дорівнює 3,2. Величина критерію χ^2 інших прикметників коливається від 0,14 до 1,2; тобто зв'язок прикметників *athel*,

gent, fēre, kīnde з іменниками на позначення оцінки людини не є статистично суттєвими. П'ять значущих зв'язків прикметників позитивної оцінки зафіксовано з підкласом "абстрактне поняття". Іменники цієї підгрупи найчастіше вступають у відношення з прикметниками *debonure, right, heigh, fere, kīnde*. Дещо меншу кількість синтагматичних зв'язків із прикметниками позитивної оцінки виявлено в підкласі "предмет". Іменники цієї підгрупи характеризують прикметники *gōd, propre, heigh, grēt*. В результаті числового визначення χ^2 , не зафіксовано синтагматичних зв'язків досліджуваних прикметників з підкласом іменників на позначення оцінки природних явищ. Це може пояснюватися тим, що незалежно від даних, отриманих під час дослідження смислової структури прикметників на основі інформації словників, певні слова мають здатність по-різному оцінювати навколишній світ із урахуванням пріоритету мовця обирати найбільш влучні для цього компоненти. Тобто, важливими є як мовні, так і позамовні фактори впливу на функціонування лексичних одиниць.

Проаналізувавши синтагматичні відношення прикметників ЛСГ на позначення позитивної оцінки, можна зробити висновок, що досліджувані лексеми активно вступають у взаємовідношення з підкласами іменників, проте інтенсивність їхньої сполучуваності не залежить від частоти вживання, що було підтверджено в результаті визначення критерія хі-квадрата.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Левицкий В.В. Квантитативные методы в лингвистике / В. В. Левицкий. – Черновцы: Рута, 2004. – 190 с.
2. Попова М. П. Параметры сполучуваності прикметників оцінки давнтоверхнотонімецької мови з підкласами іменників / М. П. Попова // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. – 2004. – № 206-207. – С. 84-96.

О. А. Мельник

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент М. В. Полховська*

Фітоніми в структурі фразеологізмів як об'єкт лінгвокультурологічного дослідження

Лінгвокультурологія як дисципліна вивчає взаємозв'язок мови та культури. Лінгвокультурологічні дослідження дають можливість розкрити картину світу більш різнобарвно, щоб показати багатий духовний світ як людини окремо, так і цілого народу або, навіть, порівняти мовну культуру декількох народів. Вони відтворюють механізми сприйняття та відтворення в мові досвіду попередніх поколінь з метою зрозуміти появу мовних стереотипів в свідомості представників різних лінгвокультурних спільнот [2: 23-36].

Фразеологізми є специфічним засобом відображення світу носіями певної мови. Вони відображають довготривалий процес розвитку культури народу, фіксує та передає від покоління до покоління культурні настанови та стереотипи, кодує культурну інформацію та акумулює знання як про саму людину, її відношення до навколишнього світу, та про сам навколишній світ [1: 67].

Об'єктивно існуюча картина світу відбивається в мові в першу чергу за допомогою слів. Саме вони, як прийнято вважати, безпосередньо пов'язані з предметним світом людини. Особливу роль у створенні мовної картини світу як раз і грають лексеми з предметно-речовим значенням. До таких належать і численні найменування рослинного світу, тобто найменування дерев, кущів, трав, квітів, овочевих, ягідних та інших культур. Даного типу фразеологічні одиниці дістали назву **фітоніми**.

Аналіз складу еквівалентних фітонімів в різних мовах свідчить про суттєві відмінності в уявленнях про природні артефакти, їхні зв'язки та особливості.

Порівняльний аналіз подібних найменувань у інших мовах дає підстави для висновку щодо різного ступеню актуальності однієї і тієї ж реалії у свідомості різних народів. Це, в свою чергу, визначається не тільки типовістю, поширеністю денотата, а й

ставленням до нього з боку носіїв мови, що детерміновано національним сприйняттям навколишнього світу, його оцінкою, ідеологією і поняттям про культурні цінності.

Тому, говорячи про картину світу, в створенні якої беруть участь фітоніми, ми маємо на увазі не тільки буквально візуальну пейзажну замальовку, характерну для тієї чи іншої природної зони. У цій картині фітоніми, як правило, виконують роль еталонів зовнішніх і внутрішніх якостей людини, а також національно-патріотичних символів.

Асоціативний світ пов'язаний з певними рослинами в англійській лінгвокультурі є досить багатим. Розглянемо декілька прикладів. Наприклад, **огірок** асоціюється з холодністю, байдужістю *as cool as cucumber* [4]. **Маргаритки** несуть значення енергійності та легкості *fresh as a daisy* [4]. Коли хтось намагається нас запевнити, що щось є не важливим для нього, в той час як просто не може того отримати, для вираження даного відношення використовують значення **виноград**, показуючи властивість його смаку, – *sour grapes* ("When she didn't get the job she said she wasn't interested in it anyway, but that's just sour grapes!") [3]. **Яблуко** широко використовується у біблійних контекстах, творах античності та й в сьогоденному мовленні. Так, наприклад, *a bad apple* – людина, яка чинить лихе іншим. *Rotten apple* – людина, якій притаманно бути нечесним і мати негативний вплив на інших. **Картопля** символізує засидженість: *mouse potato* ("My son and his friends are all mouse potatoes – constantly glued to the computer!"). В англійській мові образ **троянди** набуває позитивних і гострих рис. Так, наприклад, *come up smelling of roses* – коли хтось сіяє від радості трояндою, отже він справився зі скрутною ситуацією, не зруйнувавши своєї репутації. *Never a rose without the prick* [4] – треба пам'ятати про можливі підступи у всьому доброму, як про шипи чарівної троянди. Образ **фіалки** несе риси скромної або невпевненої людини – *shrinking violet* [4].

Функціональні характеристики фітонімів, контексти їх вживань, додатковий внепонятійний зміст, їх парадигматичні зв'язки свідчать про те, що зазначені найменування є важливими мовними елементами побудови картини світу на більш високому рівні, що відбиває духовний світ "ЛЮДИНИ", яка являється

ланкою певного народу, наповненого емоціями, оцінками, специфікою взаємин у суспільстві, широкою гамою почуттів. ФО з флористичним компонентом відображають культурні процеси даного народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Алефиренко Н.Ф. Фразеология и культура. // Язык и культура. Вторая международная конференция. / Н.Ф. Алефиренко – К.: Коллегиум, 1993. – 132 ст.
2. Хроленко А.Т. Основы лингвокультурологии: Учебное пособие. / А.Т. Хроленко. – М.:Флинта:Наука, 2005. – 184 с.
3. Apperson G.L. The Wordsworth Dictionary of Proverbs. / G.L. Apperson. – Wordsworth Edition Ltd., 1993. – 1175 p.
4. Hornby A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. / – A.S. Hornby, A.C. Gimson. – Oxford University Press, 2000. – 1864 p.

К. А. Метельська

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: старший викладач Т. Г. Семигінівська

Лексико-синтаксичні особливості інструкцій для досягнення адекватності під час їх перекладу

Оточення сучасної людини оснащено різними технічними пристроями, апаратами, приладами, при роботі з якими необхідно виконувати різні дії та операції. Кожен технічний пристрій супроводжується спеціальним текстом-інструкцією з експлуатації по застосуванню.

Тексти підручників та навчальних посібників з природно-технічних дисциплін також можуть містити різного роду інструкції. У зв'язку з цим ми вважаємо можливим говорити про текст-інструкцію (або текст-алгоритм) як особливий тип тексту.

Інструкція – правовий акт, який створюється органами державного управління для встановлення правил, що регулюють організаційні, науково-технічні, технологічні, фінансові та інші спеціальні сторони діяльності та відносин установ, закладів, підприємств, службових осіб. Текст документа має бути стислим,

точним, зрозумілим, оскільки він призначений для постійного користування. Зміст викладається від 2-ї, 3-ї особи, рідше – у безособовій формі [3: 49].

Кожен текст-інструкція характеризується певною повторюваністю термінів. Тому для правильної передачі значення незнайомого й відсутнього у словниках терміна або термінологічного сполучення дуже важливо врахувати і співставити всі випадки його вживання в даному тексті і лише після цього спробувати вияснити значення терміну шляхом ознайомлення із спеціальною літературою. Велику допомогу перекладачеві може надати уже існуюча перекладна література з даного питання, особливо якщо є можливість порівняти оригінал і переклад [1: 23].

Метою текстів-інструкцій є показати читачеві порядок дій, які необхідно виконати, щоб отримати певний результат. Вивчення синтаксису текстів-інструкцій дозволяє визначити їхні особливості. Оскільки інструкція спонукає читача виконувати визначену послідовність дій, в текстах такого типу широко використовуються дієслова у формі наказового способу.

Якщо в усній презентації даних текстів можливе використання форм імперативу в однині та множині, то в письмовій презентації присутні форми імперативу тільки в множині. Так само широко в інструкціях використовуються дієслова у формі інфінітиву.

Аналіз лексико-синтаксичних конструкцій простих і складних речень, характерних для текстів типу інструкція, показав, що найчастіше зустрічаються лексико-синтаксичні конструкції, предикативний центр яких представлений дієсловом у формі інфінітива та імператива, а також поєднанням предикативного прислівника з інфінітивом.

1. У текстах типу інструкція використовується велика кількість дієслів і віддієслівних іменників. Деякі дієслова можна згрупувати в семантичні кола, які включають, з одного боку, дієслова недоконаного і доконаного виду (проводити – провести).

2. Використання в текстах типу інструкція віддієслівних іменників, як правило, вживається:

- для позначення устаткування (пристрої, прилади);
- для позначення процесу;
- для позначення речовин;

- для позначення об'єкту дослідження;
- для позначення разової короткочасної дії [2: 41-50].

У діях перекладача завжди можна виявити два взаємозалежних етапи перекладацького процесу, що відрізняються за характером мовних дій. На першому етапі розглядаються дії перекладача, пов'язані з інформацією, отриманою з оригіналу (з'ясування значення). До другого відноситься вся процедура вибору необхідних засобів у перекладній мові при створенні тексту перекладу. Кожен з етапів перекладу технічної документації має свою специфіку та свої особливості, що необхідно враховувати для правильної організації процесу перекладу.

Особливу увагу у процесі перекладу текстів-інструкцій слід звернути увагу на переклад технічної документації.

а) Важливою особливістю технічного перекладу є точна передача спеціальних галузевих термінів. З цієї точки зору для адекватного перекладу потрібне повне розуміння сенсу тексту перекладачем.

б) Додаткові труднощі створює той факт, що нерідко документація на технологічну продукцію або якийсь складний агрегат може мати значний об'єм, деколи на багато сотень сторінок [3: 117].

Під час роботи із текстом мови-оригіналу перекладач, перш за все, керується своїм розумінням тексту, збирає інформацію, необхідну для повного та точного перекладу тексту, та вже потім починає переклад. Він повинен особливо уважно стежити за повноцінністю мови-перекладу, переклад повинен повністю відповідати нормам. Основні принципи перекладацької практики також пов'язані із правомірністю застосування низки технічних прийомів, що забезпечують досягнення більш високого рівня еквівалентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гладких И. А. Текст-инструкция в системе профессиональной подготовки иностранных студентов технических вузов: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / И. А. Гладких. – С.-Петербургский политехнический ун-т, 1998. – 256 с.

2. Паращук В.Ю., Савченко Т.Є., Грицюк Л.Ф. Практикум з граматики англійської мови. – В.: Нова книга, 2003. – 322 с.

3. Фридман А. Перевод электротехнической литературы. – ВНИИЭМ отделение научно-технической информации стандартизации в электротехнике. – М., 1965. – 230 с.

4. Технічний переклад, переклад інструкцій. – Режим доступу: <http://www.norma-tm.ru/techtrans.htm>

О. В. Минзак

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Науковий керівник: докт. філол. наук, професор О. Д. Огуй

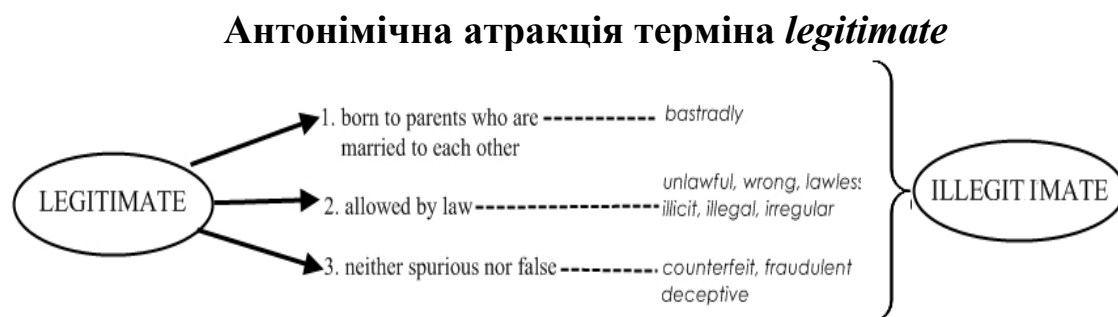
Антонімічна атракція полісемантів (на матеріалі англійської юридичної термінології)

Антонімія, як вияв лексико-семантичної парадигматики, тісно пов'язана з багатозначністю, й про це констатують багато дослідників (Н. Бобух, Ю. Степанов, В. Іванова, Л. Новіков, S. Jones, M.L. Murphy, D.A. Cruse та ін.). Традиційно контакти по протилежності між багатозначними одиницями можна звести до трьох позицій: а) один полісемант протиставляється іншому у всіх чи деяких значеннях (коефіцієнт антонімічності); б) протиставлення значень в межах одного полісеманта (енантіосемія); в) один полісемант в різних значеннях „притягує” різні антоніми [1: 24-25]. В даній роботі мова йтиметься саме про останню позицію.

У фаховій термінології, де повинна переважати однозначність та системність, ми все ж таки змушені констатувати про наявність багатозначності та варіативності. Велика кількість термінів-полісемантів в термінографії служить влучним доказом. Полісемія не є єдиним пробілом при уніфікації та стандартизації термінології. Антонімія, як систематизатор фахового вокабуляру на основі бінарного принципу сегментації семантичного простору, не завжди може досконало виконувати свої функції. Моноантонімічність, як вимога до терміна не завжди виконується [3], а на противагу їй функціонує поліантонімічність, яка так само як і полісемія, може ускладнювати фахову комунікацію, вносячи туди варіативність. Розглядаючи поліантонімічні одиниці, було

помічено, що у них можна простежити закономірний зв'язок з полісемією. Якщо полісемант володіє декількома антонімами, тобто є поліантонімічним, то ці антоніми будуть співвідноситись з певними значеннями цього полісеманта, але не завжди з усіма. Детально розглянемо даний зв'язок на прикладі терміна *legitimate*:

Рис.1

Прикладом може послужити термінологічний полісемант *legitimate*, який має, як мінімум, 11 антонімів, які неоднаково розподіляються на три значення даної одиниці. В даному випадку, можна говорити про антонімічну атракцію (від лат. *attrahere* – притягувати), тобто потенційну здатність окремих значень полісеманта вступати в антонімічні відносини. Значення *allowed by law* терміна *legitimate* здатне „притягувати” 6 з 11 можливих антонімів, тобто володіє найвищим показником атракції, в той час як значення *born to parents who are married to each other* протиставляється лише терміном *bastardly*. Три групи антонімів, утворені на основі трьох значень, не об'єднані між собою синонімічним зв'язком, ось чому маємо справу з відмінними протиставленнями типу: *legitimate* – *bastardly*, *legitimate* – *illegal*, *legitimate* – *lawless*, *legitimate* – *counterfeit*, *legitimate* – *fraudulent* та ін. Термін *illegitimate* виступає універсальним засобом протиставлення всіх значень. Проведений нами аналіз продемонстрував, що не всі ЛСВ характеризуються антонімічною атракцією: приміром значення *a judge of an appellate court or court of last resort* терміна *justice* не може мати антоніма (ми не виключаємо контекстуального протиставлення, що вже відноситься до сфери функціонування антонімів), тоді як ЛСВ *the quality of being just, impartial, or fair* бере все антонімічне навантаження на себе (3 антоніма – *wrong*, *unfairness*, *inequity*), що може пояснити неабсолютний коефіцієнт антонімічності [2].

Антонімічна атракція, як вияв внутрішньослівних зв'язків між антонімічними значеннями, ще раз підтверджує факт взаємозалежності між антонімією та полісемією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Иванова В.А. Антонимия в системе языка / В.А. Иванова. – Кишинев: Штиинца, 1982. – 163 с.
2. Минзак О.В. Коефіцієнт антонімічності параметричних прикметників лінійного розміру за парами (на матеріалі англійської мови) /О.В. Минзак // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. – Вип. 441-443: Германська філологія. – Чернівці: ЧНУ. 2009. – С. 103-107.
3. Минзак О.В. Моноантонімічність як вимога до терміна / О.В. Минзак. – Режим доступу: <http://www.confcontact.com/20111118/monoantonimichnist-yak-vimoga-do-termina.htm>

Ю. В. Мирошник

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. В. Кузнєцова*

Презентація персонажів у дискурсі

Дискурс є складним багатоплановим феноменом, що перебуває у центрі сучасної гуманітарної науки у цілому і лінгвістики зокрема. Вивченню цього явища присвячена чималу кількість наукових праць таких відомих дослідників, як Н. Арутюнова, А. Блекледж, М. Бахтін, А. Вежбицька, Р. Водак, В. Дем'янков, Т. ван Дейк, Ю. Караулов, Г. Почепцов, Н. Фейрклоу та ін.

Першим, хто закріпив за терміном “дискурс” нове значення, а саме: “мовлення, невід'ємне від того, хто говорить”, був Е. Бенвеніст [4: 257]. А вже у 80-90-ті роки стає панівним трактування дискурсу як складної комунікативної події, що включає, поряд з текстом, і екстралінгвістичні фактори (знання про світ, думки, настанови, цілі адресата).

У контексті нашої роботи ми вважаємо актуальним визначення дискурсу, як текст, “занурений у життя”, тобто текст як результат цілеспрямованої соціальної дії, як сукупність

мовних, мовленнєвих, соціокультурних і прагматичних, когнітивних і психологічних факторів [1: 136-137].

Згідно з проаналізованою літературою, можна стверджувати, що одним із ключових підходів до аналізу дискурсу є когнітивно-прагматичний. У прагматичному розумінні дискурс розглядається як комунікативно-прагматичний зразок мовленнєвої поведінки в соціальній сфері, який має відповідний набір змінних: соціальні норми, відношення, ролі, показники інтерактивності [6: 120]. Розглядаючи дискурс як одиницю вищого рівня, ніж текст, припускається виділення мінімальної дискурсивної одиниці, якою у більшості досліджень визнається висловлення, адже “висловлення з самого початку будується з урахуванням можливих зворотних реакцій, заради якого воно, власне і будується” [2: 275].

Зараз спостерігається тенденція до інтеграції діалогічного і монологічного мовлення в художньому дискурсі [3: 30]. Основні відмінності між монологічним і діалогічним мовленням полягають не в тому, скільки комунікантів беруть участь у мовленнєвій комунікації, а й яким чином комунікативний процес вмотивований і структурований. Крім мовленнєвої репрезентації, діалогічний дискурс включає в себе ряд екстралінгвістичних факторів: комунікативну настанову учасників мовленнєвої взаємодії, присутність фонових знань, загальної глобальної теми тощо. Поле переходу між монологом і діалогом доволі широке, тому в інтерпретації побудови текстів з’являються такі терміни як: фіктивний діалог, монологічний діалог, монолог, вплетений у діалог тощо [3: 32]. Розглянемо як приклад уривок з досліджуваного нами роману Девіда Ніколса “One Day”.

‘Why are you being like this, Dexter?’

‘Like what?’

‘You know what.’

‘I’m just being myself!’

She spun to face him. ‘No, you’re not. I know what you’re like and this isn’t you. You’re horrible like this. You’re obnoxious, Dexter. I mean you always were a bit obnoxious...’ [8: 264].

Дискурс персонажів створює ефект безпосередньої участі читача в процесі мислення, тобто причетності до емоційно-психологічного життя персонажів. Через монолог, вплетений у

діалог, автор прагне передати всю палітру враженнєво-почуттєвої сфери персонажів, зовнішніх і внутрішніх її виявів.

Для інтерпретації особливостей персонажів найдоцільніше використовувати термін “концепт”, який є центральною одиницею когнітивної парадигми дослідження художнього дискурсу. Концепт народжується як чуттєвий образ, що поступово перетворюється у власне мовленнєвий [5: 52]. Будучи своєрідною “точкою вибуху”, що викликає текст до життя, концепт служить, з одного боку, відправним моментом породження тексту, а з іншого – кінцевою метою його сприйняття [7: 58].

Отже, дискурс є складним комунікативним явищем, що, крім тексту, включає екстралінгвістичні фактори, які необхідні для розуміння тексту. Дискурс відображує суб'єктивну психологію людини і не може бути відчуженим від неї, саме тому через нього відбувається презентація персонажів, розкриття їх моральних якостей, психологічних станів тощо. Для інтерпретації вищезазначеного використовують термін «концепт», під яким розуміють глибинне значення, згорнуту змістову структуру тексту, що є втіленням мотиву, інтенцій автора, які й привели до породження тексту. Презентація персонажів у контексті зазначених аспектів дискурсу є метою нашого подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Лингвистический энциклопедический словарь / Арутюнова Н. Д. – М. : Сов.энцикл., 1990. – С. 136-137.
2. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / Бахтин М. М. – М.: Искусство, 1979. – 424 с.
3. Григорьева В. С. Дискурс как элемент коммуникативного процесса: прагмалингвистический и когнитивный аспекты: монография / Григорьева В. С. – Тамбов: Изд-во Тамб.гос.техн. ун-та, 2007. – 288 с.
4. Лівицька І. Дискурс як елемент літературознавчої метамови // Наукові записки. – 2010. – №5. – С. 255-259.
5. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: Учебное пособие. – М.: Флинта: Наука, 2004 – 296 с.

6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник / Селіванова О. О. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 712 с.

7. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність. [На матеріалах сучасної газетної публіцистики]: Монографія / За ред. В.Різуна. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 392 с.

8. David Nicholls. One Day. – London: Hodder & Stoughton, 2009. – 539 p.

Л. Ю. Мірошниченко

Київський університет імені Бориса Грінченка

Науковий керівник: викладач Н. В. Говорун

Сучасні підходи до вивчення іноземної мови в середніх загальноосвітніх навчальних закладах

Потреба сучасного суспільства у спеціалістах, які вільно володіють іноземними мовами у побуті та професійній діяльності зумовлює необхідність пошуку нових підходів до вирішення проблеми ефективнішого та інтенсивнішого навчання іноземних мов.

Актуальність дослідження даної проблеми зумовлена необхідністю вибору ефективних методів та підходів до оволодіння іноземними мовами в середніх загальноосвітніх навчальних закладах для задоволення вимог сучасного багатокультурного суспільства.

Метою роботи є ознайомлення з новими сучасними підходами до вивчення іноземних мов у школі, доповнення та конкретизація знань з педагогіки та методики для використання студентами філологічних спеціальностей у майбутній професійній діяльності.

Завданням статті є аналіз сучасних підходів до оволодіння іноземними мовами у школі та виокремлення ефективних традиційних методичних напрямів.

Держстандарт загальної середньої освіти України визначає провідним у досягненні цілей, зазначених у цьому документі, комунікативний підхід, як такий, що відповідає меті навчання спілкування і дозволяє змодельовати принципово важливі

параметри спілкування: 1) особистісний характер комунікативної діяльності суб'єкта спілкування; 2) взаємини і взаємодія мовленнєвих партнерів; 3) змістова основа процесу спілкування; 4) система мовленнєвих засобів та функціональний характер їх засвоєння і використання; 6) евристичність [3: 86]. Важливу роль для ефективного засвоєння знань з іноземної мови, на думку Е. А. Ісакевича, слід відвести використанню можливостей діалога в контексті комунікативно-орієнтованого навчання, як "інтерактивного процесса создания межличностного иноязычного пространства" [2: 11].

На нашу думку, ще одним ефективним підходом у вивченні іноземних мов є проблемне навчання, що базується на використанні проблемних ситуацій. Такий тип навчання дає можливість реалізувати мету сучасної освіти, визначену у Законі України "Про освіту", а саме: "...всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів...", "...збагачення інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу та підвищення освітнього рівня народу..." [4: 2].

Перехід багатьох країн Європи до інформаційного типу суспільства ставить перед учнями українських шкіл завдання здобуття навичок роботи з великим об'ємом інформації різного виду. Цього можна досягти використовуючи мультимедійне навчання, націлене на навчання учнів працювати з усіма видами інформації, формування умінь засвоювати, поповнювати та оцінювати її. До основних дидактичних властивостей мультимедіа відносять такі: 1) інтегрований підхід; 2) інтерактивна взаємодія з учнем; 3) максимальна індивідуалізація та адаптація процесу навчання; 4) маніпулювання об'єктами мультимедіа; 5) ілюстрація та демонстрація явищ, які неможливо спостерігати в реальному часі; 6) можливість проводити віртуальні практичні роботи [1: 11].

Важливим етапом засвоєння іноземної мови є формування іншомовної фонетичної компетенції, яке, як зазначає науковець В. Пащук, відбувається на початковому етапі навчання. Використання звукозапису віршованих творів, пісень, мікроситуацій, оповідань, зарисовок сприяє ефективному та

швидкому запам'ятовуванню, удосконаленню вимови, створює мотивацію учнів.

Таким чином, ми вважаємо, що окрім традиційних підходів у навчанні іноземних мов у школах доцільно вводити сучасні підходи, які можуть забезпечити інтенсивніші шляхи вивчення іноземних мов, а саме проблемне, мультимедійне та комунікативне навчання. Ці підходи передбачають індивідуальний характер навчання, якісне засвоєння учнями знань з іноземних мов, інтеграцію всіх видів інформації та вміння працювати з нею тощо.

Окреслені вище сучасні методичні напрями дають можливість підвищити пізнавальні інтереси учнів до вивчення іноземних мов. До їхніх основних переваг ми відносимо: можливість розвитку критичного мислення учнів; здобуття ними навичок адекватного аналізу та самоаналізу; можливість виховати активну та творчу особистість модернізованого суспільства; створення атмосфери інтерактивної взаємодопомоги, що в свою чергу стимулює навчальну діяльність учнів; формування стійкої мотивації у навчанні; активне навчання (учень-суб'єкт).

На нашу думку, знання сучасних підходів до навчання активізують творчі здібності молодих педагогічних спеціалістів і дають поштовх до їхньої подальшої наукової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бухаркина М. Ю. Мультимедиа: от уличных шоу до средств обучения / М. Ю. Бухаркина // Иностранные яз. в shk. – 2009. – №5. – С. 9-15.
2. Исакевич Е. А. Диалогическое общение как взаимодействие между учащимися в контексте культурно-досуговой деятельности на иностранном языке / Е. А. Исакевич // Иностранные яз. в shk. – 2009. – №4. – С. 7-10.
3. Карп'юк О. Навчання як модель успішного життя. Основні критерії навчання іншомовного спілкування за комунікативно-орієнтованою методикою / О. Карп'юк // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2005. – №4. – С.86-94.
4. Ромашкіна Г. І. Шляхи створення проблемних ситуацій на уроці англійської мови / Г. І. Ромашкіна // Іноземні мови. – 2009. – №3. – С.18-19.

О. П. Молочко

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. Л. Львова

Gender Approach in Tag Questions' Realization

Carrying out our analysis on the materials of the first book of Philip Pullman's trilogy of fantasy novels "His Dark Materials" and J. K. Rowling's "Harry Potter and the Deathly Hallows" we face a distinct and vivid diversity of the use of tag questions by female and male characters and by female and male authors.

The objective of the theses is to investigate the tag questions taking into consideration the gender and social status of interlocutors.

Philip Pullman, the best-selling English writer, in "The Golden Compass" uses fifty-four "formal" (e.g. *But now that you know, it really would be better to let me have it, wouldn't it?*) and "informal" (e. g. *This little girl's pretty important, huh?*) tag questions, and the greater number of them are asked by women [3: 249; 3: 269].

The usage of tag questions in "The Golden Compass" is an indicator of what is called a "girl talk" owing to the fact that with a help of tags women keep conversations carrying on. Also it could be interpreted in two ways. Men sound sure of themselves with a stronger sounding declarative statement. We call it a "rapport talk". Women are seeking input with a tag question and are therefore not only speaking a "girl talk", but also a "rapport talk". It is an indicator of a woman's tendency towards connectedness versus the need to be right [3].

Taking into consideration the fact that the author of the novel is a man, we may also regard women's frequency to use tag questions as P. Pullman's proving an idea of women being a purely fair sex. They are endowed with curiosity, uncertainty, interest, and zest, which provoke them to ask tag questions "just to make sure".

To highlight a different perspective on women's use of tag questions in "The Golden Compass", we may view this pattern of speech as a weakness, a need for affirmation of an idea. It can also be viewed as an asset, the willingness to get input from others to perhaps come up with a better plan. It is an invitation to chime in and share ideas, and it also lets the listener know that her opinions are both welcomed and valued. The women use tag questions to emphasize and

encourage the other person to agree. They turn a bold assertion into a question that is difficult to disagree with.

Generally speaking, P. Pullman's "The Golden Compass" meets Robin Lakoff's dual claim that women use tag questions in more conversational situations than men do and that such questions signify an avoidance of commitment, causing the speaker "to give the impression of not being really sure of himself, of looking to the addressee for confirmation, even of having no views of his own". Research findings so far suggest that women use interrogative forms more than men and that this may reflect women's relative weakness in interactive situations: they exploit tag questions in order to keep conversation going:

"Well, he should've stayed there, shouldn't he?"

Mrs. Coulter smiled at Lyra in a way that seemed to say, "You and I understand these things, don't we?" [3: 48; 3: 82]

On the contrary, we may trace much more frequent use of tag questions by Joanne Rowling (136 examples). Though the main peculiarity of her tag questions is that the absolute majority of them is used by men. This observation can be explained by the fact that in most dialogues between Harry, Ron and Hermione, the boys are reputed to be less aware of the righteousness of information than Hermione, an overachiever who excels academically. And as it is mentioned above, tag questions as a rule are used to verify or check information that the speaker thinks is true or to check information that he isn't sure about [4]:

"That's your ghoul, isn't it?" asked Harry, who had never actually met the creature that sometimes disrupted the nightly silence.

"Hang on," said Ron, frowning. "The bit of soul in that diary was possessing Ginny, wasn't it? How does that work, then?"

On the other hand, Hermione indeed uses tag questions in her speech, but exclusively to make sure that people around understand her, or that can also be a result of her uneasiness, nervousness, and agitation:

"Oh... thanks, Ron... I'm sorry..." She blew her nose and hiccupped. "It's just so awf-ful, isn't it?"

"Yes, but we're still going to have to try and trace the real locket, aren't we?" said Hermione, "to find out whether or not it's destroyed".

In J. K. Rowling's "Harry Potter and the Deathly Hallows" there is highlighted the theory of Dubois and Crouch, who challenged the

issue of tag questions, pointing at the fact that men apply tag questions more frequently than women [1: 293]. Their findings are counter to those of Lakoff, as she had used introspective methods in her study [2: 50-71].

On investigating tag questions in the novels using quantitative and qualitative methods, we found out that 60 % of all the tag questions of "The Golden Compass" are used by the female characters (32 out of 54 interrogative sentences), while 83 % of "Harry Potter and the Deathly Hallows" are used by male characters, to be precise, by protagonists (113 out of 136 interrogative sentences).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Dubois B. The question of tag questions in women's speech: they don't really use more of them, do they? / B. Dubois, I. Crouch // *Language in Society*. – 1975. – № 4. – P. 289 – 294.
2. Lakoff R. *Language and Woman's Place* / Robin Lakoff. – N.Y.: Oxford University Press, 2004. – 309 p.
3. Pullman P. *The Golden Compass: His Dark Materials – Book 1* / Philip Pullman. – New York: Laurel-Leaf books, 2003. – 352 p.
4. Rowling J. *Harry Potter and The Deathly Hallows* / J. Rowling. – New York: Arthur A. Levine Books, 2007. – 759 p.

Л. В. Мороз

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: доцент Л. А. Гаращук*

Інтонаційні особливості англомовного рекламного дискурсу

Реклама відіграє важливу роль у сучасному житті суспільства, тому вивчення інтонаційних особливостей у сучасному англомовному рекламному дискурсі є досить актуальним.

Рекламний дискурс – це зв'язний, вербально-невербальний, усний або письмовий текст у сукупності з прагматичними, соціальними, культурними, психологічними та іншими факторами, виражений за допомогою засобів масової комунікації. Це є текст, взятий в аспекті подій, який представляє собою дію, бере участь у соціокультурній взаємодії та відбиває механізм комунікантів.

Вчені виділяють такі дві основні функції рекламного дискурсу: функцію *впливу*, яку можна визначити як поєднання емотивної (викликає певну емоційну реакцію, мотивує), естетичної (вплив рекламного повідомлення як твору мистецтва) і переконувальної функцій, та *інформативну* функцію, що полягає в повідомленні необхідних даних про об'єкт реклами [3:127].

М. А. Соколова, К. П. Гінтовт, І. С. Тихонова та Р. М. Тихонова виділяють три просодичні компоненти інтонації – висоту тону, гучність і темп. Як відзначають автори, термін "просодія" включає в себе ці три просодичні компоненти і замінює термін "інтонація". Серед просодичних властивостей учені виділяють наступні: гучність, швидкість висловлювання і ритм [5:136].

Як пише А. М. Антипова, термін "просодія" використовується як загальна назва для надсегментних властивостей мови, що включають висоту тону, тривалість і гучність [1:40].

В. Ю. Паращук зазначає, що фонетисти дійшли згоди щодо того, що на рівні сприйняття комплексна єдність, сформована значними варіаціями 1) *тону*, 2) *гучності* (сили вимовляння) і 3) *темпу* (тобто швидкості мовлення та розстановки пауз), називається *інтонаційним оформленням висловлювання* або ж *інтонацією*. Отже, поняття *просодії* та *інтонації* співвідносяться як більш загальне (просодія) та один із компонентів загального (інтонація) [4:56].

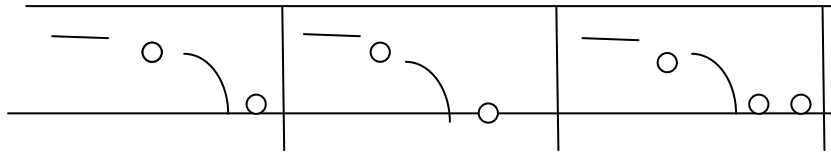
Інтонаційне забарвлення висловлювання пов'язане з емоційністю. Ми поділяємо точку зору Дворжецької М. П., що емоційність інтонації має стратегічно важливе комунікативне значення. Емоційна варіативність мовлення, виражена інтонацією, уже в перші хвилини демонструє глобальні установки комунікативного настрою та сприяє прийняттю адекватних комунікативних ходів. Разом з усіма мовними засобами інтонація впливає на вираження комунікативного змісту висловлювання в дискурсі [2:8].

Фонетичний рівень організації рекламного тексту впливає на емоційне сприйняття тексту. Використання засобів маніпулювання на фонетичному рівні в англomовній рекламі можна навести в таких прикладах: *Schhh.....You know who*

(використання звуконаслідування, що імітує шипіння газової води) [7].

Римовані та ритмічні тексти активно використовуються в усіх видах реклами: *Grace...space...pace...It's Jaguar, the First in your race* [8].

Відхилення від правил уживання інтонаційних тонів також дуже поширене явище у рекламному дискурсі. Розглянемо автомобільну рекламу: *"Re-Imagined, re-inspired, re-invigorated. All designed to reignite the soul. The All-New 2010 SRX. The Cadillac of Crossovers"* [6].

Дана інтонаційна єдність складається із трьох інтонаційних груп, розділених незаповненою короткою паузою, що є однією з характеристик зв'язного емпатичного мовлення. Тут ми спостерігаємо виключення із правил вживання висхідного тону в реченнях з переліченням (всі елементи перелічення, окрім останнього, мають мати висхідний тон), і де використовується низхідний тон, який в даному випадку має на меті підкреслити і наголосити на кожній з перелічених якостей нового автомобіля. Як відомо, фрази, у яких вжито даний ядерний тон, звучать категорично, спокійно, впевнено, завершено.

У цьому рекламному ролику як фон використовується не дуже голосна, ритмічна мелодія, у свою чергу мовець вміло варіює темп мовлення. Частина *"Re-Imagined, re-inspired, re-invigorated. All designed to reignite the soul."* вимовляється досить повільно, потім *"The All-New 2010 SRX"* з більшою швидкістю, і *"The Cadillac of Crossovers"* знову в повільному темпі. За допомогою темпу виділяються найважливіші частини висловлювання.

Більш того, у даній рекламі використовується тембр чоловічого голосу, оскільки саме цей тембр асоціюється з довірою та впевненістю.

Отже, у цій рекламі було використано декілька інтонаційних прийомів з метою впливу на потенційних покупців. Інтонація допомагає рекламі виконувати її головну функцію – функцію впливу на споживача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антипова А. М. Ритмічна система англійської мови. М.: Вища. шк., 1984. С. 40.
2. Дворжецкая М. П., Штакина Л. А., Лукьянюк Г. П. Практикум по английскому языку. Интонация и модальность высказывания. – Киев:, Вища школа, 1984.
3. Зильберт Б. А. Социопсихолингвистическое исследование текстов радио, телевидения, газеты / Под ред. В. Г. Костомарова. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1986. – 210 с.
4. Паращук В. Ю. Теоретична фонетика англійської мови: Навч. посіб. для студ. ф-тів ін. мов. – Вінниця, НОВА КНИГА, 2005. – 240 с.
5. Соколова М. А. Теоретична фонетика англійської мови. М.: ВЛАДОС, 2006. С. 136, 192.
6. Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=wVN9rHhwK3A>
7. Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=W3yo2EDceto>
8. Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=07kyYf6JR0I>

Ю. Р. Наворинська

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

Науковий керівник: канд. філол. наук, професор І. В. Змійова

Структура лінгвокультурного типу ШОУМЕН

Лінгвокультурний типаж – впізнаваний образ представників певної культури, сукупність яких складає культуру того чи іншого суспільства [2: 8]. Лінгвокультурний типаж може викликати критичне ставлення, мати негативну оцінку. Враховуючи абстрактність самого поняття «лінгвокультурний типаж», його визначають як різновид концепту, в основі якого лежить типізована особистість. Таким чином, у концепті «лінгвокультурний типаж» можна виділити образну, понятійну та ціннісну сторони [2: 9]. Крім перерахованих сторін виділяємо

також соціокультурний компонент, який і перетворює даний концепт в лінгвокультурний типаж [1: 69].

В англійській мові концепт ШОУМЕН вербалізується лексемою *showman*, в українській та російській – лексемою *шоумен*.

A showman is a person skilled in dramatic or entertaining presentation, performance, or publicity; the producer of a play or theatrical show [6]. Тобто, шоумен – це артист, що веде розважальну програму [3], спеціаліст в області організації та проведення шоу [4].

Згідно з соціокультурним компонентом, лінгвокультурний типаж ШОУМЕН включає в себе період існування типуажу, зовнішній вигляд, вік, стать, походження та освіти, сферу діяльності, сімейний статус, хоббі, комунікативну поведінку [1: 71-75].

Період існування типуажу нараховує кілька століть: вперше слово було вжите в 1734 р. в значенні «учасник циркового шоу» [5]. За період існування значення слова розширилось і зараз його можна застосувати для всіх діячів шоу-бізнесу.

Шоумен – це представник середнього класу без спеціальної освіти, який володіє певним талантом і харизмою. Зовнішній вигляд шоумена безпосередньо пов'язаний з особливостями професії. Особливих вимог до одягу немає, представники типуажу стараються створити власний стиль, який допоміг би їм виділитися на фоні решти, конкретну «візитну картку», яка б запам'яталась глядачам. Успішний шоумен асоціюється з чоловіком середнього віку, який вже досяг певного кар'єрного успіху та набув досвіду роботи в сфері шоу-бізнесу.

Ціннісні орієнтири, яким підпорядковується шоу-бізнес, формують оціночний компонент даного типуажу. Позитивною ціннісною характеристикою є первинна ціль всього шоу-бізнесу – розважати людей, допомагати їм відволіктися від своїх проблем. Шоумен – чесний, щирий, відкритий, викликає захоплення та бажання наслідувати. Тому багато представників шоу-бізнесу беруть участь у соціальних проектах, своїм прикладом привертаючи увагу громадськості до певних проблем. Негативна ціннісна характеристика заключається в самому понятті шоу-бізнесу, яке зараз має певну негативну емоційну забарвленість і

викликає неоднозначну реакцію, що може бути спричинено сумнівними методами досягнення успіху, і, як результат, великою кількістю артистів без певних талантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дмитриева О. А. Лингвокультурный типаж “ФРАНЦУЗСКИЙ БУРЖУА” / О.А. Дмитриева // Аксиологическая лингвистика: лингвокультурные типажы: Сб. науч. тр. / Под ред. В.И. Карасика. – Волгоград: Парадигма, 2005. – С. 68-81.
2. Карасик В.И. Лингвокультурный типаж: к определению понятия / В.И. Карасик, О.А. Дмитриева // Аксиологическая лингвистика: лингвокультурные типажы : сб. науч. тр. / Под ред. В.И. Карасика. – Волгоград: Парадигма, 2005. – С. 4-23.
3. Словарь Ефремовой. Режим доступа – http://evoc.ru/index.php?voc_id=9&letter=%D8&word_id=400988
4. Толковый словарь Ожегова. Режим доступа – <http://enc-dic.com/ozhegov/SHoumen-39767.html>
5. Merriam-Webster dictionary. Режим доступа – <http://www.merriam-webster.com/dictionary/showman>
6. Online dictionary Memidex. Режим доступа – <http://www.memidex.com/showman>

О. Ю. Ніцу

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: старший викладач О. М. Журавльова

Проблеми перекладу економічної термінології в контексті біржового дискурсу

Як галузь практичної мовної діяльності економічний переклад являє собою один з видів спеціального перекладу. Розглядаючи економічний переклад можна виділити наступні його види: переклад банківської документації; переклад економічних статей; переклад економічної літератури учбового та наукового характеру та ін. [2: 1]. До окремого виду економічного перекладу можна віднести переклад біржового дискурсу. Та за відсутності

досліджень з саме цієї тематики, переклад в біржовому дискурсі доцільно розглядати крізь призму економічного перекладу.

Аналіз текстів економічної літератури показує, що їм притаманні наступні характерні риси, на які потрібно зважати та, які треба правильно передавати при перекладі: використання складних синтагм (словосполучень); складність синтаксичних конструкцій (що пов'язано з великою кількістю засобів зв'язку між реченнями); лінійний виклад матеріалу [2: 60].

При перекладі треба в першу чергу визначити чи є у терміна еквіваленти в мові перекладу. Також потрібно встановити значення якого з представлених у словнику еквівалентів найбільш відповідає семантиці терміну в мові оригіналу [3: 67]. Наприклад, термін *rate* – 1) *курс*; 2) *ставка* [1: 21], та похідні від нього терміни *fixed rate* – 1) *фіксований курс*; 2) *фіксована/тверда ставка відсотка* [1: 11], *floating rate* – 1) *плаваючий курс*; 2) *плаваюча ставка відсотка* [1: 11]. Тут потрібно більш ґрунтовно проаналізувати контекст, аби підібрати вірний еквівалент. Також можна побачити, що полісемія терміну поширюється і на його похідні.

В тому разі, якщо словниковий еквівалент терміну відсутній, то потрібно використовувати наступні прийоми: вибір вже існуючого терміну із близьким значенням, транскрипція/транслітерація, калькування та описовий переклад [3: 103]. Розглянемо приклади цих прийомів у контексті біржового дискурсу. Термін *benchmark*, тобто показник поведінки певних цінних паперів, перекладають близьким за значенням словом *еталон* [1: 5]. Прикладом транслітерації буде переклад терміну *factoring* – *факторинг* [1: 10]. Калькування, переклад терміна його «окремими частинами», яскраво вбачається в перекладі терміну *bear market* – *ринок «ведмедів»* [1: 6], що означає ринок, який характеризується тенденцією до спаду цін. Та нарешті описовий переклад використовуються при перекладі терміну *call premium* – *премія за дострокове погашення позики* [1: 7].

Загалом, переклад текстів із біржової термінологією цілком піддається правилам перекладу науково-технічної літератури. Проте варто зважати, що це вузькоспеціальна галузь перекладу, яка потребує не тільки відмінних знань мови оригіналу і перекладу, та й обізнаності в особливостях роботи біржі, що

дозволить обрати вірний спосіб передачі терміну в мові перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Англо-український та українсько-англійський словник-мінімум економічних термінів [уклад. Т.Б. Борисюк та ін.]. – Рівне: РДТУ, 2002. – 44 с.
2. Брандес М.П. Провотаров В.И. Предпереводческий анализ текста (для институтов и факультетов иностранных языков): Учеб. пособие. – 3-е изд., стереотип. – М.: НВИ-Тезариус, 2001. – 224 с.
3. Головін В.М. Переклад економічної термінології. – К.: Наука, 2005. – 187 с.
4. Види економічного перекладу – Режим доступу: http://www.primavista.ru/rus/services2/economicheskij_perevod

Н. П. Ніщетюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, старший викладач

Т. П. Ковальова

Жанроутворюючі ознаки анекдоту

Категорія комічного – специфічна сфера естетичного досвіду, в якій на інтелектуально-ігровій основі здійснюються доброзичливе заперечення, викриття, засудження якогось фрагменту буденної дійсності (характеру, поведінки, претензії тощо) [5]. Сучасна наука виділяє такі форми прояву комічного, як: гумор, сатира, фарс, сарказм, іронія, гротеск, карикатура тощо.

Гумор (від лат. *humor*: волога) – різновид комічного, відображення смішного в життєвих ситуаціях і людських характерах [2: 246]. На відміну від інших форм репрезентації комічного, гумор характеризується доброзичливим ставленням до життя та виявів його недосконалості; це сміх, який поєднується з симпатією до того, на кого чи на що він спрямований, тобто є психологічно позитивним явищем [3: 5].

Анекдот є одним із жанрів гумористичного дискурсу, який визначено В.І. Карасиком як «текст, занурений у ситуацію сміхового спілкування» [1: 156].

Метою даної статті є розглянути композиційно-структурні та лексико-стилістичні особливості анекдоту, що належать до жанроутворюючих елементів даного типу тексту.

Основним компонентом структури анекдоту, без якого текст перестась бути анекдотичним, є пуант – дотепна лаконічна кінцівка з несподіваним змістом [4: 100]. У пуанті свідомо сконцентрована й посилена напруга розв'язується зненацька для слухача у зовсім іншому напрямі, переноситься в іншу площину, виявляючи прихований зв'язок між різнорідними явищами, наприклад:

«*Was haben Sie denn heute Mittag gegessen?*»

«*Rippchen!*»

«*Mit Appetit?*»

«*Nein, mit Sauerkraut!*» [6: 234].

На запитання: «*Що ви сьогодні їли на обід?*» реципієнт отримує відповідь: «*Порібнени!*» Поставивши чергове запитання: «*З апетитом?*», він підсвідомо налаштовується на певну відповідь, але отримує від співрозмовника зовсім несподіване повідомлення: «*З кислую капустою*». На цьому прикладі видно, що комічний ефект у побутовому анекдоті ґрунтується на невідповідності між очікуваним і дійсним.

До основних компонентів композиційної структури анекдоту належить також діалог. Факультативними текстоутворюючими елементами є зачин і кінцівка, які сприяють оформленню тексту як замкнутого цілого, сигналізують про початок та завершення комунікативної ситуації, вводять необхідну для адекватного сприйняття анекдоту систему орієнтації [4: 101].

Основними стилістичними засобами створення комічного ефекту в німецькомовному анекдоті є:

- оксюморон (Oxymoron) – літературно-поетичний прийом, котрий полягає у поєднанні протилежних за змістом, контрастних понять, що спільно породжують нове уявлення. Власне завдяки вживанню цього прийому стає кумедною ситуація в наступному анекдоті: «*Emma, warum isst du denn nicht mit? Das Pilzgericht schmeckt doch herrlich! Woher hast du das Rezept? – Aus einem*

Kriminalroman» [6: 87]. Гумористичний ефект породжується контекстуальним зіставленням таких різнорідних об'єктів дійсності, як кулінарний рецепт та детективний роман;

- двозначність (Doppelsinn) – виникає завдяки наявності у одного і того ж слова різних значень, що реалізуються одночасно в певному контексті, наприклад: «*Sagen Sie, kennen Sie eigentlich Beethovens Zehnte? – Nein, ich wusste gar nicht, dass er so oft verheiratet war!*» [6: 48]. Наявність у лексеми *Zehnte* багатьох значень є підґрунтям того, що один співрозмовник розуміє сполучення *Beethovens Zehnte* як «десята симфонія Бетховена», тоді як інший інтерпретує сказане як «десята дружина Бетховена»;

- гра слів (Wortspiel) – виникає при зіставленні й переосмисленні однакових або схожих за звучанням слів, що породжує смислову двоплановість та спричиняє комічний ефект, наприклад: «*Warum hat Herr Maier seinen Sohn Hamlet genannt? – Tja, sein oder nicht sein, das ist hier die Frage!*» [6: 123]. У цьому випадку засобом каламбуру виступає вживання омонімів – присвійного займенника *sein* («його») та дієслова *sein* («бути»). Результатом такого використання є семантична багатоплановість фрази *sein oder nicht sein*, яка розуміється і як цитата з трагедії В. Шекспіра «Гамлет» – *бути чи не бути*, і як вираження сумніву стосовно того, чи є пан Майер справжнім батьком хлопця на ім'я Гамлет – *його чи не його*.

Таким чином, анекдот є продуктом мовленнєво-розумової діяльності ігрового характеру, реалізованим у неримованому тексті малої форми, облігаторним елементом якого є пуант (несподівана розв'язка), що містить кульмінацію оповіді. Досягненню комічного ефекту сприяє використання стилістичних прийомів оксюморона, гри слів, а також смислової двоплановості, що виникає внаслідок актуалізації в одному контексті різних значень слова.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карасик В. І. Мовне коло: особистість, концепти, дискурс. – Волгоград: Зміна, 2002. – 124-278 с.
2. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія: [у 2-х т.]. – Т. 1. / Ю. І. Ковалів. – К.: Академія, 2007. – 608 с.

3. Пропп В. Я. Проблемы комизма и смеха / В. Я. Пропп. – М.: Искусство, 1976. – 183 с.
4. Руднев В. Прагматика анекдоту / В. Руднев. – Дугава, 1990. – 102 с.
5. Категорії естетики. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/
6. Das Superbuch der Witze. – München: Bassermann Verlag, 2005. – 504 s.

О. К. Опанасюк

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент В. В. Жуковська*

Структурні риси заголовків сучасних англомовних наукових статей з технічних, природничих та гуманітарних дисциплін

Дослідники сходяться на думці, що наукова стаття є ключовим жанром наукового дискурсу, оскільки вона використовується для розповсюдження та подальшого затвердження наукових знань [1: 150; 4: 13-16]. Найбільш повну характеристику жанрових особливостей наукової статті дав у своїх роботах британський лінгвіст Дж. Свейлз [4]. В подальшому лінгвісти, спираючись на праці Дж.Свейлза, досліджують наукову статтю з позиції, що становить для них найбільшу цікавість. Так, велику увагу привертає зокрема і структура заголовків англомовних наукових статей [1: 223].

Заголовок є важливим елементом наукової статті. Він стисло виражає суть дослідження, відповідає за привернення уваги читача, полегшує сприймання наукового тексту [2: 4]. Структурно заголовок наукової статті може виражатись в формі питальної конструкції; конструкції-речення, що приймає форму твердження; конструкції з двох частин, розділених двокрапкою; номінативної конструкції, опорним елементом якої є іменник; дієслівної конструкції, опорним елементом якої є безособові форми дієслова [3: 93]. Зазначені структурні типи заголовків трапляються в статтях з різних галузей науки, проте порівняльний аналіз статей з природничих, технічних та гуманітарних

дисциплін вказує на існування певних закономірностей в використанні тих чи інших типів заголовків.

Так, об'єктом нашого аналізу було обрано заголовки статей-звітів про конкретні дослідження, опубліковані в провідних наукових журналах за період

з 2010-го по 2011-й рік. Корпус для дослідження становить 36 статей з різних сфер науки: по 9 статей з технічних, природничих та гуманітарних дисциплін.

Серед проаналізованих заголовків наукових статей найбільшу частку – 45% становлять заголовки, що представлені у формі номінативної конструкції (напр., *Object Detection and Tracking for Autonomous Navigation in Dynamic Environments*), 22% заголовків – у формі конструкції-речення (напр., *Syntactic Structure Guides Prosody in Temporarily Ambiguous Sentences*), 19% заголовків – у формі конструкції з двох частин (напр., *Optimal Filtering for Non-parametric Observation Models: Applications to Localization and SLAM*) і 14% – у формі дієслівної конструкції (напр., *Validating the Application of Occupancy Sensor Networks for Lighting Control*). В статтях з технічних та природничих наук найчастіше використовуються заголовки у вигляді номінативних конструкцій. Заголовки статей гуманітарних наук майже в однаковій кількості представлені усіма вищезгаданими конструкціями, проте більшу частку становлять заголовки у формі конструкції з двох частин.

Отже, спираючись на дані аналізу, можна зробити висновок про існування тенденцій вживання певних типів заголовків в статтях з різних галузей наук.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Яхонтова Т. В. Лінгвістична генологія наукової комунікації: монографія.– Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – 420 с.

2. Hengl T., Gould M. Rules of thumb for writing research articles, 2002. – Режим доступу: http://www.st.ewi.tudelft.nl/~mathijs/rules_of_thumb.pdf

3. Soler V. Writing titles in science: An exploratory study. English for Specific Purposes. – 2007. – Vol. 26. – №4. – P. 90-102.

4. Swales J. Academic Writing for Graduate Students (2nd edition) / J. Swales, C. Feak. – Ann Arbor: University of Michigan Press, 2004. – 344 p.

М. Ю. Отто

*Київський славістичний університет
Науковий керівник: доцент С. І. Терехова*

Роль контекста в перекладі художньої прози

Проблема контексту залишається актуальною в лінгвістиці і перекладознавстві, хоча вона неодноразово обговорювалася в багатьох працях науковців [2; 26]. Під контекстом розуміють безпосереднє лексичне оточення певного слова або виразу в мові, яке робить зрозумілим значення цього слова (виразу) або надає йому нові відтінки [1].

Художній переклад покликаний відтворювати засобами мови перекладу все те, про що сказано в тексті мовою оригіналу: зміст, форму, жанрово-стилістичні особливості. Труднощі перекладу пов'язані передусім специфікою самого художнього тексту, його суттєвими відмінностями від інших типів текстів. У художній літературі використовуються всі засоби відтворення образності: художні образи (в широкому значенні терміну), художні засоби, стилістичні фігури та ін., адже мистецтво, до якого належить і література, є мисленням за допомогою образів. Образність створюється письменником різними мовними засобами, і для цього він послуговується всім багатством мови. Тому перекладач повинен з особливою увагою враховувати ті деталі, з яких складається художня канва твору, його неповторність, щоб у перекладі не позбавити твір яскравості, різнобарвності та індивідуальних особливостей авторського стилю. Слід пам'ятати, що художній переклад не допускає буквалістичних висловів та прагнення абсолютної точності відтворення форми і змісту. Отже, для підготовки повноцінного адекватного перекладу художнього твору необхідно, по-перше, проводити обов'язковий перекладацький аналіз оригіналу, визначати його специфіку, характерні властивості, особливості авторського стилю, і, по-друге, на основі цього проектувати повноцінний адекватний

переклад з наступним зіставленням його із оригіналом. У такий спосіб, на нашу думку, творчість перекладача буде співнаправленою із творчістю автора, і переклад, безсумнівно, буде мати успіх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Амосова Н. Н. О синтаксическом контексте. Лексикографический сборник. № 5 1998
2. Виноградов В. В. Лексические вопросы перевода художественной прозы. М.1978

О. І. Охотська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент І. В. Самойлюкевич*

Формування соціокультурної компетенції студентів-філологів на засадах кооперації (І курс мовного вищого закладу освіти)

На сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти одним із головних завдань навчання іноземних мов є формування соціокультурної компетенції. Вчені неодноразово висловлювали думку про необхідність заглиблюватися в культуру, систему світовідчуття та світорозуміння народу, мова якого вивчається. Під соціокультурною компетенцією (СКК) вони розуміють сукупність знань про країну, мова якої вивчається, національно-культурних особливостей соціальної і мовленнєвої поведінки носіїв мови, здатність користуватися такими знаннями у процесі спілкування з урахуванням звичаїв, правил поведінки, норм етикету, соціальних умов і стереотипів поведінки носіїв мови [3: 14]. На думку В.В. Сафонової, соціокультурний підхід пов'язаний не тільки з поняттям загальної чи національної культури, але і з традиціями в соціальній сфері, стереотипами повсякденного життя, взаємозв'язком розвитку мови і суспільства в цілому. Ігнорування соціального аспекту комунікації в процесі навчання призводить до помилок на рівні соціокультурних фонових знань, непорозуміння між комунікантами [6: 8].

Формування СКК як мета навчання іноземних мов у вищому навчальному закладі освіти передбачає розуміння різниці між

рідною культурою та культурою країни, мова якої вивчається, позитивне сприйняття інших культур та вміння долати соціокультурні відмінності [4: 8]. Зокрема, на І курсі мовного вищого закладу освіти відбувається перехід від вивчення загальних основ іноземної мови до глибшого усвідомлення тонкощів мови, і тому соціокультурні знання є вирішальним фактором при формуванні СКК на цьому етапі навчання.

Спостереження дослідників за навчальним процесом на заняттях з іноземної мови на І курсі мовного вищого закладу освіти показує, що більшість студентів малознайомі з іншомовною культурою, мають монокультурну свідомість, не готові до розвитку спілкування, в результаті чого недооцінюють важливість навчання іншомовної культури [3: 11].

На нашу думку, необхідною умовою формування СКК І курсу мовного вищого закладу освіти може виступати кооперативне навчання, тобто навчання через взаємодію двох чи більше студентів, оскільки під час роботи в групах студенти оволодівають вміннями виражати свої думки, навичками співпраці, вчаться нести відповідальність за свої слова, прагнуть здійснювати самостійний пошук нової інформації.

Метою даної статті є вивчити теоретичні засади формування СКК студентів-філологів І курсу мовного вищого закладу освіти з використанням технологій кооперативного навчання. Виходячи з поставленої мети, слід виділити наступні завдання: врахувати психологічні характеристики студентів-філологів І курсу мовного вищого закладу освіти, виділити лінгвістичні особливості СКК, обґрунтувати доцільність застосування принципу дидактичної культуровідповідності у процесі навчання іноземних мов на І курсі мовного вищого закладу освіти.

Серед психологічних характеристик особистості студента-філолога І курсу мовного вищого закладу освіти з предметом нашого дослідження співвідноситься у першу чергу здатність до самоспостереження, самовираження та порівняння себе з однолітками. Для студентів-першокурсників є характерним те, що вони спостерігають за своїми діями, поведінкою, переживаннями, думками, діями інших людей [5: 254]. Тому вони є сприйнятливі до етнокультурних стереотипів, оскільки порівнюють поведінку представників інших культур із своєю, і не

можуть ще толерантно оцінити всю ситуацію. Завдання викладача полягає в тому, щоб допомогти студентам розвіяти ці стереотипи. Важливими шляхами є включення студентів до проектної роботи, вирішенню різноманітних проблемних, нетрадиційних, пошуково-пізнавальних завдань, залучення до дискусійних форм спілкування, рольових ігор та інші. Обмінюючись при цьому різною соціокультурною інформацією, студенти мають можливість не тільки показати своє ставлення до певної проблеми, але і збагатити свій культурний світогляд.

Виділення лінгвістичних особливостей СКК допомагає студентам зрозуміти прихований соціокультурний зміст англійської мови як засобу міжкультурної комунікації. Для цього викладачу необхідно організувати процес засвоєння і правильного вживання конотаційно навантаженої лексики, наприклад, ознайомлення студентів з соціокультурним змістом лексичних одиниць типу “a garden party”, “a television licence”, “slave trade”, “a tearjerker” та ін. Важливо допомогти студентам зрозуміти соціокультурні умовності, наприклад, написання листівки-подяки за отриманий подарунок [2: 40]. Також слід приділяти увагу темам розмов, нормам та цінностям, які відповідають правилам етапу розвитку суспільства (наприклад, уникнення обговорення особистих тем поза вузьким колом людей), з вербальним та невербальним нормам поведінки під час спілкування, зокрема, дотримання дистанції при спілкуванні між малознайомими людьми та діловими партнерами [4: 10].

Важливим є застосування принципу дидактичної культуровідповідності у процесі навчання студентів I курсу мовного вищого закладу освіти, який передбачає відбір соціокультурного матеріалу, засобів, методів і технологій для ефективного формування СКК студентів. Услід за В. В. Сафоновою, вважаємо, що при відборі фактів, подій і явищ культури, а також способів їх інтерпретації необхідно визначити ціннісну значимість матеріалу для формування невикривлених уявлень про історію, культуру та стиль життя народу, мова якого вивчається; прогнозувати небезпеку насадження стереотипних культурних переконань серед студентів і можливості маніпулювання їх свідомістю; замислитися про доцільність використання культурознавчого матеріалу, враховуючи вікові

особливості, когнітивні та комунікативні можливостей студентів; звернути увагу на наявність такого культурознавчого матеріалу, на основі якого можна познайомити студентів із способами захисту від культурної агресії та культурної дискримінації [6: 230]. Наприклад, опрацьовуючи тему “Appearance”, можна запропонувати студентам текст про расову дискримінацію (“Ebony and Ivory”), із завданням обговорити шляхи розв’язання расових конфліктів на досвіді Великої Британії [1: 153]. Працюючи над текстом, студенти не тільки вивчають лексичні одиниці по темі за програмою, але також вчаться бути толерантними до представників інших культур.

Отже, при розробці ефективної методики формування СКК студентів-філологів І курсу мовного вищого закладу освіти на засадах кооперації слід розробити систему вправ, яка буде спрямована на врахування психологічних характеристик студентів І курсу мовного вищого закладу освіти, лінгвістичних особливостей СКК та принципу дидактичної культуровідповідності в процесі навчання іноземних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Калініна Л. В., Самойлюкевич І. В. Across Cultures: Great Britain – Ukraine. Student Book: Лінгвокраїнознавчий комплекс для учнів старших класів з поглибленим вивченням англійської мови та профільного навчання: підручник. – К.: Наш час, 2007. – 160 с.
2. Калініна Л. В., Самойлюкевич І. В. Getting America-wise: Personal Writing = Навчання письма в особистій сфері спілкування. – К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. – 112 с.
3. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу/ Іноземні мови. – 2010 – № 2. – С. 11-17.
4. Програма з англійської мови для університетів/інститутів (п’ятирічний курс навчання): Проект/ Колект. автор.: С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей (керівники), Ю. В. Головач та ін.; Київ. держ. лінгв. ун-т та ін: «Нова Книга», 2001. – 245 с.
5. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2005. – 360 с.

6. Сафонова В.В Проблемные задания на уроках английского языка в школе: Учебное пособие. – 3-е издание, дополн. и переработ. – М.: «Еврошкола», 2001. – 253 с.

E. V. Ocheretnaya

Криворізький державний педагогічний університет

Науковий керівник: викладач Л. Ф. Сорочан

Using cartoons to teach English to young learners

When teaching young learners we constantly have to keep in mind the fact that what we have in front of us is a mixed class with varied abilities, expectations, motivation level, knowledge and last but not least, different learning styles. Thus, we need to vary our approaches and offer as much opportunity as possible to make the whole class find a little something to hold on to, expand and grow.

Studying a second language is unlike studying most other subjects in that it involves taking on elements of another culture, while most other school subjects involve elements common to one's own culture. With respect to language learning, therefore, the individual will have various attitudes that might apply to language learning, beliefs about its value, meaningfulness and implications, expectations about what can and can not be achieved. All of these characteristics originate and develop in the overall cultural context as well as the immediate family.

Not surprisingly, young people like cartoons. Hence, it stands to reason that if cartoons could be used in an educational context, an interest in learning might also be created. Canning-Wilson notes that visuals, including cartoons, “used to help one see an immediate meaning in the language may benefit the learner by helping to clarify the message, provided the visual works in a positive way to enhance or supplement the language point” [1; 72]. With great success, the U.S. television series “Sesame Street” has been doing just that for nearly 40 years. In the article “Children’s learning from television”, Fisch cites more than 35 international studies which all affirm the learning benefits from Sesame Street. For example, a “re-contact” study “showed that high school students who had watched educational television – and Sesame Street in particular – as pre-scholars had

significantly higher grades in English, Mathematics, and Science in junior high or high school” [3]. Similarly, Cook conducted a reanalysis of an earlier study and found that the original conclusion of “greater growth in an assortment of academic skills” was still statistically significant and had held across “age, sex, geographic location, socio-economic status..., native language (English or Spanish), and whether children watched at home or in school” [3].

We would like to identify two contexts, namely formal instruction within the classroom and unstructured language acquisition in a natural setting. What is missing in the formal setting is that sometimes it is boring and strictly structured. On the contrary, being innovative, young learners are basically prone to learn new ideas from what they enjoy and experience from the environment. Therefore, with a teacher-centered approach, students usually sit, listen, recite and hopefully learn as they are at times less enthusiastic and devoid of enjoyment.

However, language learning is a ‘happy experience’ [5]. Children tend to learn best through direct experience, where they can see and relate an object within its environment. By providing youngsters with exposure to foreign language conversation in an enjoyable manner, and by familiarizing them with foreign cultures and ways of living, they are found to communicate in the target language more positively.

The National Teacher Training Institute or NTTI notes other possible benefits from using video in instruction, including to: reach children with a variety of learning styles, especially visual learners, and pupils with a variety of information acquisition styles; engage children in problem-solving and investigative activities; begin to dismantle social stereotypes; help pupils practice media literacy and critical viewing skills; provide a common experience for young learners to discuss [7].

Fisch concludes his paper by “looking across the research” and pointing out features in some educational television programs and cartoons that may have aided their usefulness, such as: age-appropriate language; humor; suspense; clarity; simple plot; reinforced concepts over episodes; dynamic visuals rather than static images; intelligent and clever characters; activities to “carry the learning forward” [3].

Watching cartoons promotes exposure to English language. Language is an essential part of learning. It serves as a means of making sense of a text, of expressing observations and judgments about it, and as a resource providing concepts and criteria to be developed in talking about cartoons. In this way, language facilitates a pragmatic literacy which helps in the understanding of television itself, its codes and conventions. It also, enables children to develop a general transferable literacy, in such a way that the competencies that they acquire in relation to television are not in opposition to skills and knowledge related to print literacy. Even though, the young learners, who are influenced by watching cartoons, are seen to be interested to use second language in everyday conversation. Watching cartoons promotes young learner's conversational practice to such a degree that their parents feel satisfied.

Cartoons need to be selected in advance so that they adhere to the learning objectives, and suit the learners' language level. The teacher needs to identify which skills and strategies have to be developed beforehand and afterwards. Pupils need to develop skills which allow them to understand the input: it is the language teacher's responsibility to teach children how to read and listen to texts in a foreign language [2]. But if written texts can be graded or adapted to the pupils' level, listening texts are usually employed in their original format and so they need careful preparation. Strategies and activities generally fall into three different categories: pre-watching, while watching and post-watching. Chamot and O'Malley (1987) have identified various types of learning strategies and among these is the ability to infer meanings (guessing/inductive inference). Learners need to understand how to use the context and the images to comprehend or learn new information, and then make analogies. Pre-watching activities usually aim to stimulate the pupils' mind and help them remember what they know so that they can refer back to it. Strategies can be taught, and then used to accomplish other tasks. Therefore working with cartoon helps to develop listening skills but also inferring strategies, and the ability to use all the visual information to facilitate comprehension. When teachers adopt skills/ strategies approach, their attention is focused on guiding language learners through effective listening [6; 104]. To teach listening means concentrating on selection of main ideas, paying attention to linguistic markers, practicing note-taking

skills, working in cooperative groups to collect information and then produce written and oral reports. Once students have learnt how to use these strategies they will adapt them to other situations similar to the ones in which they were initially trained – after being “automatized”, they will be saved in the students’ skill banks [2]. Naiman also introduced the idea of techniques employed by learners in order to memorize and learn new vocabulary [4]. Learners have to communicate with each other about specific content while language input is integrated with skill development.

Learning the English language by use of cartoons is increasing in popularity. The use of cartoons is a motivational device that works for English-speakers as well as those for whom English will be a second language. By using graphics and images, the young learners can gain insight into the meaning displayed. Understanding concepts by linking images to words can help learners quickly develop their language skills which, in turn, increase their understanding of how to read, write and speak English.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Canning-Wilson, C., 2000. Role of Video in the F/SL Classroom. *In*: Riley, S., Troudi, S. and Coombe, C. (ed.) Teaching, Learning and Technology, TESOL Arabia 1999 Conference Proceedings, TESOL Arabia 1999 Conference, March 8–10, 1999, pp.69-76.
2. Chamot, A., O'Malley, U., 1987. A Cognitive Academic Language Learning Approach: A Bridge to the Mainstream, *TESOL Quarterly*, XXI, 2.
3. Fisch, S. (2005) “Children’s learning from television.” *Television*. Retrieved on 28 May 2006, from http://www.bronline.de/jugend/izi/english/publication/televizion/18_2005_E/fisch.pdf
4. Naiman, N. et al, 1978. *The Good Language Learner*, OISE, Toronto
5. Rogers, G. (2004) “Student-centered learning: What does it mean for teachers?” *Bangkok Post* Retrieved on 30 May 2006, from <http://www.bangkokpost.net/education/site2004/cvjn0104.htm>
6. Zhang, L. J., 2008. Making a Case for the Skills/ Strategies Approach to L2 Listening Development. *Reflections on English Language Teaching*, 7(2), 99–109 Singapore: National University of

Singapore, available at: <http://www.nus.edu.sg/celc/publications/reflections.htm> [Accessed 13/10/2010].

7. "Why use video in the classroom?" (2004) National Teacher Training Institute. Retrieved on 03 June 2006, from <http://www.thirteen.org/edonline/ntti/resources/video1.html>

А. П. Очковська

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент М. В. Полховська

Становлення категорії перфекта в середньоанглійській мові

У вчених-лінгвістів, які займаються дослідженням мови в діячності, не існує єдиної думки щодо періоду зародження та кінцевого становлення категорії перфекта. Наприклад, Г. Н. Воронцова вважає, що становлення категорії перфекта відбулося в XI ст. О. А. Смирницький стверджує, що розквіт перфекта в англійській мові припадає на XII – XIII ст. Ф. Т. Віссер відносить формування перфекта в його сучасному категоріальному значенні взагалі після епохи В. Шекспіра [2: 96].

Метою нашої статті є дослідити засоби формування категорії перфекта в середньоанглійській мові. Об'єкт дослідження – перфектні конструкції з *ben + participle II* і *haven + participle II* в середньоанглійській мові. Предмет дослідження складають особливості формування перфектних конструкцій в середньоанглійській мові.

В середньоанглійській мові форми перфекта утворювалися двома способами: з дієсловами руху та стану в якості допоміжного дієслова використовувалося дієслово *ben*; з перехідними і неперехідними дієсловами, які не мали цього значення, використовувалося дієслово *haven* [1: 150]. Однак існували певні винятки з дієсловами руху, що свідчить про те, що вживання дієслова *haven* починає превалювати для утворення перфектних конструкцій. Наприклад,

(1) He seyde, 'O veray god, so have I ronne!

Lo, nese myn, see ye nought how I swete [3: 47]?

He said, 'Oh very good, so have I run!

Lo, my niece, I see you are not sweet?

Протягом середньоанглійського періоду відбувається остаточна граматикалізація перфектних форм. Цей процес відбувався наступним чином:

1. Внаслідок багаторазового використання дієслова *beon* та *haven* в сполученні з дієприкметниками II втрачають своє лексичне значення. Цей процес завершився в XIII – XIV століттях [1: 149]. Так, у прикладі (2) дієслово *hath* цілком втрачає своє лексичне значення:

(2) *My lady bright Criseyde hath me bitrayed,
In whom I trusted most of any wight
And seyde, 'Pardee, god hath holpen us [3: 138];
My lady bright Criseyde has betrayed me,
In whom I trusted most of any wight
And said, 'Pardie, god has helped us;*

2. Дієприкметник II, який є другим компонентом перфектної конструкції, у зв'язку з загальною редукцією закінчень втрачає форми узгодження в роді, числі і відмінку, тому тепер цілком входить до складу складної дієслівної форми.

Таким чином, дієслова *to have* та *to be* в середньоанглійській мові разом із дієприкметником II набувають граматичного значення перфекта. Коли вони вживаються у формі теперішнього часу, то утворюють форми *Present Perfect*, а в формі минулого часу – *Past Perfect* [1: 150].

Поступово дієслово *haven* розширює своє використання з перфектними формами, що є впливом скандинавської, оскільки в давньоскандинавській, сучасній ісландській та шведській мовах відповідник дієслова *to have* використовується з перехідними і неперехідними дієсловами, а відповідник дієслова *to be* використовується лише з невеликою групою неперехідних дієслів [4: 141].

В середньоанглійській мові перфектна конструкція *haven* + *participle II* використовується з прислівниками часу *ever*, *never*, *biforn*, *sin*:

(3) *For how might ever sweetnesse have be knowe
To him that never tasted bitternesse [3:13]?
For how might ever sweetness have been known
To him that never tasted bitterness?
(4) but sin I have begonne,*

*Myn auctor shal I folwen, if I conne [3:22].
but since I have begun,
My actor shall I follow, if I can.
(5) For now is wikke y-turned in-to worse,
And al that labour he **hath doon biforn**,
He wende it lost, he thoughte he nas but lorn [3:71].
For now wicked is turned into worse,
And all that labour he has done before,
He hoped it lost, he thought he was not but lorn.*

Отже, протягом середньоанглійського періоду перфектні конструкції пройшли значний шлях граматикалізації. Разом з тим формувалося семантичне значення нової аналітичної конструкції. Значення "завершеності дії" і досі визначало вибір перфекта більше, ніж значення "часу дії", а значення "попередності дії" в теперішньому чи минулому часі присутнє не завжди. Форми перфекта теперішнього часу (*Present Perfect*), поряд із формами перфекта минулого часу та простим минулим часом (*Past Perfect and Past Simple*) вживаються в тих випадках, коли є зв'язок дії з минулим, коли дія належить до ряду інших минулих дій та коли вона передувє іншій дії в минулому [2: 99].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Аракин В. Д. История английского языка / В. Д. Аракин. – М: Издательство "Просвещение", 1985 – 250 с.
2. Расторгуева Т. А. Очерки по исторической грамматике английского языка: учеб. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз. / Т. А. Расторгуева. – М: Высш. шк., 1989. – 160 с.
3. Chaucer G. Troilus and Criseyde / G. Chaucer – Режим доступу: www.manybooks.net.
4. Richard H. A History of the English Language / H. Richard, D. Denison. – Cambridge: University Press, 2006. – 495 p.

А. В. Пархоменко

Миколаївський національний університет імені

В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Т. О. Мороз

Особливості перекладу художнього тексту в контексті міжкультурної комунікації (на матеріалі поеми Г. Лонгфелло "Пісня про Гайавату")

Дослідження міжкультурної семантики перекладу художнього твору допомагає не лише прослідкувати динаміку розгортання художнього образу та текстових концептів твору в цілому, але й зробити важливі висновки про особливості світосприйняття та асоціативно-образного мислення автора твору, менталітет обох культур і, таким чином, поглибити психолінгвістичні та міжкультурні аспекти текстової інтерпретації. Оскільки основною особливістю художнього перекладу є необхідність відтворення у перекладі смислових, формальних, текстових елементів, особливого значення набуває відтворення художніх образів, що будуються на основі образного значення окремих слів та асоціативності мислення, яка виявляється, головним чином, у метафорично-образній системі художнього твору. Кожний поетичний твір – це особливий світ, який повинен розтлумачити та декодувати перекладач. Унікальність перекладу поезій зумовлює неможливість перенесення всіх їх параметрів в нову мовно-культурну систему, саме завдяки чому створюються певні проблеми для ефективності міжкультурної комунікації.

Задля дослідження особливостей перекладу в контексті міжкультурної комунікації на прикладі поетичного твору, необхідно розглянути особливості семантико-стилістичної структури перекладів О. Олеся, О. Соловей та К. Шмиговського, які займалися перекладами "Пісні про Гайавату" американського поета Г. Лонгфелло [2: 56].

Переклади К. Шмиговського, і особливо О. Соловей, структурно є значно ближчими до тексту оригіналу (тоді як О. Олеся характерне розбиття авторського смислу на окремі фрагменти). У перекладах К. Шмиговського та О. Олеся відзначаємо деформації загального стилістично-емотивного тону

оповіді, наприклад: *like a miserable woman* – наче баба та нікчемна (О. Олесь); немов столітня баба (К. Шмиговський); стара безсила жінка (О. Соловей); *cowardly old woman* – баба полохлива (О. Олесь); сліпа столітня баба (К. Шмиговський); боязка й ляклива жінка (О.Соловей). Важливою особливістю перекладу О.Соловей є чітке структурне та семантичне відтворення паралелізмів тексту оригіналу (найслабше відтворених у перекладі О.Олесь), наприклад: *lurid seemed the sky above him, lurid seemed the earth beneath him* – угорі – зловісне небо, унизу – земля зловісна (О. Соловей); *синє небо, довга стежка* – все здавалося зловісним (К. Шмиговський); *хмурым ліс йому здавався* (О.Олесь).

Прикладом дії об'єктивних факторів при відтворенні метафоричної образності оригіналу можуть бути і 59 метафор оригіналу, що їх усі перекладачі відтворили за допомогою еквіваленту на рівні семантики та / або концептуальної структури – наприклад, метафоризація об'єктів/явищ природи за антропоморфною основою мовні здібності / здатність до комунікації / почуття, емоції (*rivulet talking* – струмочок подавав голос (С.); *струмочок вів розмову* (О.), *потічок переказував* (Ш.); *melancholy fir-trees sighing* – засмучені смереки, утішаючи зітханням (О.), засмучені смереки зітхали (С.), запечалені ялиці співчутливо зітхають (Ш.); метафоричне сприйняття неба як матеріального об'єкта: *sun burned the sky* – вогнем палало небо (С.), небо палало (О.), сонце запалило небо (Ш.); *broke the sky* – полетіли з неба скалки (О.), на тріски розбила небо (С.), на скалки блакить розприсла (Ш.). Більшість антропоморфних метафор, зосереджених на соціальній діяльності людини, також відтворені усіма перекладачами за допомогою еквівалентного образу: *sturgeon in his armour* – в броню закутий (О.), [Міше-Нама] в бойовій зброї (С.), [осетер] бойовий у нього виряд (Ш.); *words do not smite like war-cubs* – слово – це не зброя (О.), словом не вразиш, як томагавком (С.), б'є топір дошкульніш слова (Ш.) [3].

О.Соловей приділяє найбільше уваги до метафорики оригіналу; детально відтворює конотації та асоціації, має тонке відчуття семантичних та концептуальних аспектів метафоричних виразів оригіналу; відчутний вплив мови оригіналу; елементи необуквалізму у поєднанні з індивідуальним образним баченням

та розширенням, "оживленням" образів оригіналу. Переклад відзначається значною оригінальністю [4]. Щодо перекладу К. Шмиговського – його стратегія перекладача базується на точнішому відтворенні смислового боку оригіналу шляхом вживання конвенційних виразів мови перекладу чи деме́тафоризації; уникає "оживлення" образу в мові перекладу чи порушення традиційних конотацій/асоціацій мови перекладу [3]. У перекладі О. Олеся поема зазнає відчутного впливу літературної традиції мови перекладу; найбільша кількість випадків опущення метафори або трансформації образу оригіналу внаслідок неточного перекладу оригінальних висловів там, де їх можна відтворити більш точно (як це робили О.Соловей та К. Шмиговський).

Таким чином, вищий ступінь еквівалентності відтворення авторського концептопростору та лінгвокультурного ґрунту поеми Г. Лонгфелло "Пісня про Гайавату" в перекладі О. Соловей підтверджує тезу про можливість максимального наближення до концептуальної структури оригінальної семантико-стилістичної системи навіть в умовах поетичного перекладу, такий переклад якомога краще сприяє ефективній міжкультурній комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Б'ялик В.Д. Міжкультурні конституенти мовної картини світу у перекладі / В.Д. Б'ялик // мова і культура. – 2004. – вип. 7. – т. VIII. Теорія і практика перекладу. – 112 с.
2. Гнатюк Н.Г. Ономастичні реалії в міжкультурному аспекті перекладу англomовних текстів / Н.Г. Гнатюк // Проблеми семантики слова, речення та тексту. Збірник наукових праць / відп. ред. Н.М. Корбозерова. – 2003. – вип. 9. – 78 с.
3. [http://visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2006/11\(95\)2/26_krivosnos.pdf](http://visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2006/11(95)2/26_krivosnos.pdf)
4. <http://tvori.com.ua/ukranomovni-varianti-perekladu-pisnya-pro-gajavatu>

I. Pasternak

Bukovyna State University

Scientific adviser: V. Mykaylenko, DSc.

On Translating Economic Idioms

Due to the globalization the English language competence becomes an important and indispensable factor to make business communication successful. Today, more than ever, international business depends upon its personnel's intercultural awareness and effective cross-cultural communication skills. But for the language of global communication, cooperating, dealing, meeting, negotiating, entertaining, and corresponding with partners, clients or competitors from different lingual cultural systems might have caused a bunch of obstacles. Business idioms are the core of most misunderstanding on the way of initiating and supporting cooperation.

The objective of the present paper is to draw the scholars' attention to the cognitive phraseology and its significance for the lingual cultural collaboration in economic area.

Approximately 400 idioms retain the ethnic cultural stock of the language. Evidently, they can verbalize basic conceptual systems of the world view, among which there is the concept of economy (Oxford Dictionary). In the process of the world view cognition the human categorizes it with the help of language units which nominate the concepts and their systems. The "economy" concept can be represented by language units of various levels – lexical, grammatical, phraseological, the given concept, for example, distinguishes the following subconcepts: free economy, market economy, non-market economy, black economy, industrialism, state socialism, enterprise, free enterprise, private enterprise, etc. We must keep in mind that every unit belongs to a definite system and occupies a certain place in the relationship system [2: 36].

In our case the referred conceptual system can be also represented by idioms with the common semantic component "economy" in their structure. Every language has its own vivid and colorful idioms, they were created by people using for a long time. The idioms always appear in the phrase form but not in the sentence form. The fixity of its form and the globosity of its meaning show that no one can alter its

structure and take it apart without changing its meaning, see the criteria of the idiom: invariability, idiomaticity, figurativeness, etc., suggested by Yu.Kovaliuk [3:6].

One can find several definitions of the idiom in any English dictionary:

1. A phrase characteristic of a particular language, that cannot necessarily be fully understood from the separate meanings of the individual words which form it, but instead must be learned as a whole unit of meaning.

2. A manner of speaking, a way of expressing oneself. An artistic style (for example, in art, architecture, or music).

3. An instance of such a style.

4. A communicative system under study, which could be called either a dialect or a language, when its status as a language or dialect is irrelevant. A programming technique which experienced programmers in a language are assumed to know.

The objective of the present paper is to outline some ways of interpreting English idioms (the Source Language) of the economic domain and translating them into Ukrainian (the Target Language).

The idiom (Late Latin *idiōma*, *idiōmat-*, from Greek, from *idiousthai*, to make one's own, from *idios*, own, personal, private) is traditionally defined as a speech form or an expression of a given language that is peculiar to itself grammatically; a group of words that has a meaning not deducible from the individual words (Fowler) as in the following examples: “macaroni defense” or “bed and breakfast”.

One of the major stumble points in comprehending the discourse for specific purpose is idioms and idiomatic expressions. Coming across an idiom or idiomatic expression in an economic text is often confusing as the words that seem familiar acquire rather different, figurative meaning. Understanding and appreciating intercultural differences promote a clearer communication, break down barriers, build trust, strengthen relationships, and open business opportunities.

The idiom, as defined in the Oxford Dictionary, from the point of translation is a phrase or grammatical construction that cannot be translated literally into another language because its meaning is not equivalent to that of its constituent, for example, “black knight”, “white squire”, etc.

The idiom is an expression, word, or phrase that has a figurative meaning that is comprehended in regard to a common use of that expression that is separate from the literal meaning or definition of the words of which it is made [1: 2] It is estimated to be at least 25,000 idiomatic expressions in the English language [6: 12].

We have selected English phrases of the economic domain, which can be termed as “economically marked”, Teyana Tkachuk [4: 63] proposed – “motivated idioms” (idioms having a money constituent in their structure). L. I. Yevtushenko et al. made an attempt to suggest their possible translations [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрусь А. Ф. Концептуальний простір англійських прикметників *big i large* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / А. Ф. Андрусь. – Чернівці, 2008. – 20 с.
2. Вежбицкая А. Семантические универсалии и базисные концепты /А.Вежбицкая – М.: Языки славянских культур, 2011. – 568 с. – (Язык. Семиотика. Культура).
3. Ковалюк, Ю. В. Семантика та функції фразеологізмів з онімним компонентом у національних варіантах англійської мови: автореферат. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2011. – 20 с.
4. Tkachuk Tetyana. Idioms Iside Out: Money in English Idioms/ Т. Tkachuk //Sbornik Praci Filozophicke Fakulty Brnenske University. Studia Minora Fakultatis Philosophicae Universitatis Brunensia. Brno Studies in English.-№31. -2005. -S.11. – P. 63-72.
5. The Oxford Companion to the English Language. – Oxford:Oxford University Press, 1992. – 1184 p.
6. Ayto John. The Oxford Dictionary of English Idioms. Third edition/ John Ayto. – Oxford: Oxford University Press, 2010. – 416 p.
7. English-Ukrainian-Russian Thematic Dictionary of Business / ed. L. I. Yevtushenko [et al.]. – Kyiv : Firma "INKOS", 2009. – 391 p.

У. Д. Перегінчук

*Буковинський державний фінансово-економічний університет
Науковий керівник: (Росія) докт. філол. наук В. В. Михайленко*

Субстантивна фраза у фаховому (фінансовому) дискурсі

Дослідження словосполучення як одиниці, яка займає позицію на перетині має довгу історію. Проте, словосполучення як складова мови спеціального вжитку, в інших термінах, фахового дискурсу потребує системного вивчення. З-поміж дискусійних питань сучасної англістики можна виділити проблему структурних і семантичних взаємовідношень між конститuentами словосполучення, а також взаємовідношення словосполучення дискурсу. Питанням функціонування субстантивних словосполучень в англійській мові присвячені праці багатьох вчених. Зокрема, Н. Д. Арутюнова, М.Г. Божеску, В.В. Виноградов, І. Р. Вихованець, В.В. Бурлакова, В.В.Левицький, В.В.Михайленко, Н. Н. Прокопович, О. С. Скоблікова, І. І. Слинько, М.Д. Степанова, В. П. Сухотин, Н. Ю. Шведова, В. М. Ярцева та ін. досліджували фразотворчі властивості іменника та іменних словосполучень, семантичні відносини, які передають іменні словосполучення, їх структурно-компонентний склад.

Мета даної розвідки – функціонально-семантичний аналіз субстантивних словосполучень у публіцистичному фінансовому дискурсі. Теоретичною базою аналізу виступають теорія фрази та дискурс аналіз. Гіпотезою дослідження є (1) теза про незмінність ад'юнкта та головного конститuenta ($A + N$), (2) кожний наступний ад'юнкт ($A_2 + A_n$) – величина змінна, (3) інтерпретацію/переклад ад'юнкта починати з A_1 , який знаходиться у першій препозиції /постпозиції, (4) чим ближче знаходиться ад'юнкт до головного слова, тим вище можливість утворити композит.

За частиною мови, до якої належить ядро словосполучення класифікують на субстантивні (noun phrases) – ядро – іменник, дієслівні (verb phrases) – ядро – дієслово, ад'єктивні (adjective phrases) – ядро – прикметник, адвербіальні (adverb phrases) –

ядро – прислівник та займенникові (pronoun phrases) – ядро – займенник [1: 104].

Дана розвідка зосереджена на дослідженні субстантивних словосполучень англійської мови, оскільки цей вид словосполучень є один із найбільш важливих та поширених у фаховому (фінансовому) дискурсі. Традиційно словосполучення з іменником у ролі головного слова вирізняє такі підгрупи: а) безприйменникові словосполучення із залежним словом у непрямому відмінку; та б) прийменникові словосполучення з іменниками у ролі головного слова [2 : 241].

В англійському синтаксисі Л.С. Бархударов виділяє в залежності від позиції підрядного члена субстантивованого словосполучення – присубстантивного ад'юнкта (adnominal adjunct) – відносно ядра (head word) словосполучення два типи зазначених словосполучень:

1) з ад'юнктом у препозиції (noun phrases with prepositional adjunct);

2) з ад'юнктом у постпозиції (noun phrases with post positional adjunct) [1:98].

Також розрізняють субстантивні словосполучення з розширеним ядром (expanded head), з розширеним ад'юнктом (expanded adjunct) та розширеним ядром та ад'юнктом (expanded head and adjunct). У функції ад'юнкта у субстантивних словосполученнях з ад'юнктом у препозиції зустрічаються прислівники, займенники, числівники, дієслово у Participle I та Participle II, а також іменники, як з морфемою 's «присвійного відмінку» так и без неї.

У фінансовому дискурсі, який представлений статтею у газеті «The FinancialTimes» (*Zynga public offering to raise up to \$1bn, December 2, 2011*) зареєстровані такі субстантивні словосполучення, структуру яких можна формалізувати наступним чином: A+ Nsg , e.g.: *internal figure, market valuation, significant churn*; A +Npl, e.g.: *social networks, market conditions, positive returns, active players, virtual goods*; Det +A + Nsg, e.g.: *the next title*; Det+ N, e.g.: *the companies*; Idem + N:*this month*; Iind + N, e.g.: *Any money*; Ipos + N, e.g.: *its revenues*; Q +N, e.g.: *six months*; Ven + N, e.g.: *fully-diluted basis*; N's + N, e.g.: *company's sharecount, company's shares, IPO's performance*; A3+A2+A1+N,

e.g.: *recent web company issue*; A2+A1+N, e.g.: *difficult market conditions, private equity firms, recent regulatory; filing, daily active users*; Det +Ven2+A1+N, e.g.: *The professionals-focused social network*; Ipos4+Ven3+A2+A1+N, e.g.: *Its delayed initial public offering*; N1+N, e.g.: *price range, stock options*; N2+N1+N, e.g.: *Venture capital investors*; Q2+N1+N, e.g.: *100m shares, 699m share*; N's2+Ven1+N, e.g.: *Zynga's proposed offering*; A2+A1+N, e.g.: *other tech offerings*.

Наступні субстантивні словосполучення з ад'юнктом у постпозиції були виявлені нами під час структурного аналізу словосполучень у вищеназваному дискурсі: Det +N+Prep+Ncom+N prop, e.g.: *The market of City Ville*; N+Prep+Nprop, e.g.: *games on Facebook*; Det +N+Prep+Nprop, e.g.: *the course of LinkedIn*; Ncom+N prop + Prep+N1+Npl.2, e.g.: *Farm Ville for mobile devices*; N+Prep+Det + Ven+N1, e.g.: *Shares in a projected range*; N+Prep+Ipos+Npl1, e.g.: *Sliver of its shares*; Npl+Ving, e.g.: *Shares outstanding*; N+Prep+A+Npl, e.g.: *popularity of social games*; Npl+Ving+A+Npl, e.g.: *Companies selling small-float deals*; N+Q, e.g.: *Number two*.

Отже, ми отримали формалізовані структури словосполучення у газетному фінансовому дискурсі для подальшого вивчення семантичних взаємовідношень в його структурі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бархударов Л.С. Структура простого предложения современного английского языка / Л.С. Бархударов – М.: Высш.шк., 1966. – 200 с.

2. Прокопович Н. Н. Словосочетание в современном русском литературном языке / Н. Н. Прокопович. – М.: Просвещение, 1966. – 400 с.

5. Mykhaylenko Valeriy. The Pragmatics of Discourse // Messages, Sages, Ages. Proceedings of the 1st International Conference on British and American Studies. – Suceava: Suceava University Press, 2004. – p. 405-411.

Ю. Ю. Петренко

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Т. М. Онопрієнко

Колірна метафора як засіб кодування емоційної інформації в художньому тексті

Дана стаття присвячена дослідженню особливостей передачі емоційної інформації засобом колірної метафори в англomовному художньому тексті. Вибір теми зумовлений підвищенням інтересу лінгвістів до вивчення питання про співвідношення колірного й емоційного досвіду людини та його відображення засобами мови.

В сучасній лінгвістиці проблема кодування емоційної інформації засобами мови неодноразово привертала увагу дослідників (В.І. Шаховський [7], Л.Г. Бабенко [1], Н.С. Болотнова [2], С.В. Гладьо [3], В.А. Маслова [5]), однак залишаються не до кінця вивчені питання про причини використання кольоропозначень в якості засобу передачі емоцій. Дослідження передачі емоцій у мові за допомогою кольоропозначень дозволяє співвіднести ці кольоропозначення із сукупністю перцептивних і когнітивних механізмів, які забезпечують формування емоційної інформації, її зв'язок на ментальному рівні з певними кольорами та її кодування на вербальному рівні.

Актуальність представленої роботи обумовлена недостатнім вивченням когнітивних передумов передачі емоційної інформації в художньому тексті, а також необхідністю дослідження питання кодування емоцій засобом колірної метафори.

Об'єктом дослідження виступають кольоропозначення в стилістичній функції метафори в романі Ф.С. Фіцджеральда «Ніч лагідна».

В якості предмета дослідження розглядається емоційний потенціал колірних метафор і контекстуальні умови їх реалізації в романі Ф.С. Фіцджеральда «Ніч лагідна».

Метою даної роботи є виявлення особливостей колірних метафор як носіїв емоційної інформації в контекстуальних

умовах художнього тексту на прикладі роману Ф.С. Фіцджеральда «Ніч лагідна».

В художньому тексті поряд з образами персонажів, природи і матеріальних об'єктів важливу роль відіграє колірний образ. Під колірним образом розуміємо зображення в художньому тексті спільного колірного досвіду, колірних відчуттів за допомогою конкретних мовних одиниць – кольоропозначень (лексем, вільних словосполучень, фразеологізмів). Колірний образ створюється за допомогою стилістичних прийомів, які містять у своїй структурі кольоропозначення [8: 83].

Одним із ефективних художніх засобів, який має комплексний емоційний вплив, безумовно, є метафора (колірна метафора, зокрема). Метафора пробуджує у читача знайомі йому асоціації, відчуття, емоції, що в певній мірі пояснюється її природою.

В нашому дослідженні ми будемо дотримуватися когнітивної теорії метафори Е. МакКормака, який вважає, що метафора – це складне багат шарове явище, яке потрібно вивчати як в семантичному, так і когнітивному, комунікативному, психологічному і інших аспектах. Сутність метафоризації МакКормака подає у вигляді єдності двох процесів – когнітивного і семантичного [4: 373].

На наш погляд, з точки зору лінгвістики емоцій, найбільш цікавими для дослідження є нові метафори. Тут ми погоджуємося з Ф. Уілрайтом в тому, що ці метафори викликають емоційне напруження [6: 108]. Мертві метафори також виражають емоції, але рівень їх емоційності буде набагато нижчим, ніж у новоутворених метафор, так як вони найбільш передбачувані в текстовому континуумі і менш інформаційні з точки зору новизни.

Наприклад, розглянемо кольоропозначення *yellow* «жовтий». Відповідно до словників, одне з переносних значень прикметника *yellow* – «боягузливий; нищий; підлий» («mean; cowardly»). Реалізацію даного значення, зокрема, знаходимо в контексті роману Ф.С. Фіцджеральда «Ніч лагідна» (F.S. Fitzgerald «Tender is the Night»):

And I did it pretty well, didn't I? I wasn't yellow [9: 78] (*yellow* в значенні боягузливий).

Розглянемо також кольоропозначення *blue* «синій, голубий». Даний прикметник часто використовується в значенні «сумний; похмурий; пригнічений» («low in spirits; sad; depressed»). Це значення слова дуже часто використовується в сполученні з дієсловом *to feel* для опису емоційного стану персонажів:

They were so sorry, dear; they went down to meet each other in a taxi; honey; they had preferences in smiles and had met in Hindustan, and shortly afterward they must have quarreled, for nobody knew and nobody seemed to care – yet finally one of them had gone and left the other crying, only to feel blue [9: 164].

Виходячи з вищесказаного, можна зробити наступний висновок: колірна метафора – це результат складної психічної діяльності людини, який виникає при співвідношенні колірного (біологічного) досвіду з соціальним та, в свою чергу, відбивається через призму емоцій.

Таким чином, наведені приклади демонструють, що колірна метафора є одним з найефективніших мовних засобів експлікації і фіксації емотивного компонента значення слова. За допомогою колірної метафори автор виражає цілий комплекс почуттів, відчуттів, емоцій. У контексті художнього твору вона викликає емоційне напруження, а тому є унікальним засобом кодування емоційної інформації.

Однак, окрім асоціативних колірних метафор існують й інші форми емоційного впливу, які мало залежать або майже не залежать від індивідуального досвіду особистості: контраст, «новизна» художнього слова, а також повторення, які можуть бути предметом подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабенко, Л.Г. Лексические средства обозначений эмоций в русском языке / Л.Г. Бабенко. – Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1989. – 182 с.
2. Болотнова Н.С. Эмотивные реакции в структуре ассоциативного поля текста: психолингвистический аспект / Н.С. Болотнова // Эмотивный код языка и его реализация: Кол. монография / ВГПУ. – Волгоград: Перемена, 2003. – С. 134-142.
3. Гладько С.В. Эмотивность художественного текста: семантико-когнитивный аспект (на материале современной

англоязычной прозы): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / С.В. Гладько. – К., 2000. – 19 с.

4. МакКормак Э. Когнитивная теория метафоры / Э. МакКормак // Теория метафоры. – М.: «Прогресс», 1990. – С. 358-386.

5. Маслова В.А. Коммуникативный подход к проблеме эмотивности текста / В.А. Маслова // Коммуникативные аспекты значения. – Волгоград, 1990. – С. 148-156.

6. Уилрайт Ф. Метафора и реальность // Теория метафоры. – М., 1990. – С. 82-119.

7. Шаховский В.И. Общие вопросы лингвистической теории эмоций // Язык и эмоции / В.И. Шаховский. – Волгоград, изд-во ВГПУ, 1995. – 250 с.

8. Шелепова Н.В. Контекстуальная эмотивность единиц лексико-фразеологического поля «цвет» (на материале англоязычной художественной прозы XX века): дис. канд. філол. наук: 10.02.04 «Германські мови» / Шелепова Наталья Владимировна. – Астрахань, 2007. – 217с.

9. Fitzgerald F.S. Tender is the Night. – М.: Raduga Publishers, 1983. – 394 p.

І. О. Петренчук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. Д. Борисенко*

Конфронтаційні стратегії персонажного мовлення сучасної англомовної прози

Сучасні мовознавчі розвідки зосереджують свою увагу на дослідженні різноманітних стилів та стратегій спілкування, яке може бути як кооперативним, так і конфронтативним. *Конфронтація* полягає у протиборстві комунікантів, зіткненні їх інтересів та переконань, що відображується у використанні некооперативних стратегій та тактик і виникає через порушення Принципу ввічливості. Дж. Ліч виділяє шість максим Принципу ввічливості, дотримання яких допомагає запобігати конфліктам: 1) такту; 2) великодушності; 3) схвалення; 4) скромності;

5) згоди; 6) симпатії [4; 70]. Саме порушення зазначених максимум призводить до конфронтації у спілкуванні. Якщо їдеться про конфронтацію, то мовець враховує лише свої цілі та ігнорує цілі співрозмовника.

Вибір стратегії та тактики також залежить від того, чи враховує мовець інтереси слухача, якщо ні, то застосовуються конфронтативні стратегії та тактики. *Комунікативна стратегія* у сучасному мовознавстві визначається як планування інтеракції, коли серія різноманітних вербальних і невербальних засобів використовується для досягнення певної комунікативної мети [2; 11]. *Тактики* спілкування, як система послідовних дій, сприяють реалізації обраної стратегії, досягненню бажаної мети. Конфронтативні стратегії розгортаються через тактики наказу, погрози, приниження, ігнорування, протесту. Наше дослідження конфронтації у персонажному мовленні сучасної англомовної прози показує, що тактика протесту має місце, коли комунікант незадоволений поведінкою співрозмовника, як, наприклад, у діалозі підлітків:

Will you do it with me? Please!

"You can't just do something like that", old Sally said. She sounded sore as hell.

"Why not? Why the hell not?"

"Stop screaming at me, please", she said. Which was crap, because I wasn't even screaming at her.

"Why can'tcha? Why not?" [3; 152].

В наведеному прикладі ми бачимо, що дівчина відхиляє ввічливу пропозицію хлопця подорожувати разом, пояснюючи неприйнятність пропозиції (*You can't just do something like that*), використовуючи невербальні засоби (*She sounded sore as hell*), що призводить до протесту з його боку у вигляді риторичного питання та використання лайливої лексики: (*why the hell not?*). Цікавим є той факт, що дівчина, застосовуючи кооперативну тактику прохання несправедливо звинувачує хлопця у підвищенні голосу, тобто порушує Принцип кооперації, який вимагає використання правдивої інформації, та Принцип ввічливості, що призводить до повторного використання тактики протесту (*Why can'tcha? Why not?*).

Таким чином, конфронтація у мовленні персонажів має місце тоді, коли стикаються протилежні інтереси комунікантів, порушуються конвенції та правила спілкування та ігноруються інтереси одного з співрозмовників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. – М.: УРСС, 2002. – 284 с.
2. Ключев Е.В. Речевая коммуникация. – М.: ПРИОР, 1998. – 224 с.
3. Селінджер Дж. Над прірвою у житті [The catcher in the rye/ J. D. Salinger] // Авт. вступ. ст. та комент. Є. В. Бондаренко. – Харків: Ранок-НТ. – 256 с.
4. Leech G. Principles of Pragmatics. – L., N.Y.: Longman Linguistic Library, 1983. – 250 p.

Н. В. Петрук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Т. М. Онопрієнко*

Проблема ідентифікації okazіональних утворень у прозі В.Фолкнера

Під час читання творів В. Фолкнера дослідники часто стикаються з труднощами впізнавання okazіонального слова, а також його відділення від інших одиниць з подібною структурою. Ідентифікація okazіональних слів «первинною» та «вторинною» мовними особистостями відбувається по-різному. У випадку, коли дослідник є «вторинною» мовною особистістю, представником іншої культури, то ідентифікація okazіональних слів ускладнюється. Невідповідність в різних мовах норм орфографії, пунктуації, незнання дослідником діалектів часто не дозволяє провести правильне розмежування між узуальними та okazіональними одиницями.

Порівняно недавно сучасне мовознавство зробило перші кроки до систематичного вивчення проблеми okazіональності та okazіональних перетворень. Саме це стало предметом

дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців: І.В. Арнольд [1], Н.Д. Арутюнової [2], Н.Г. Бабенко [3], В.І. Заботкіної [5], О.А. Земської [6], С.Ж. Нухова [8], Дж. Ліонса [9] та ін.

Однак поза увагою дослідників все ще залишається питання вивчення okazіоналізмів, їх ідентифікації в художньому тексті, віддільності від узуальних одиниць. Вирішення цього питання зумовлює актуальність даного дослідження.

Під час пошуку критеріїв, які дозволяють відрізнити okazіональні слова від узуальних, слід виявити характерні ознаки okazіональних утворень. Було виділено цілий ряд критеріїв, які, на думку дослідників, дозволяють провести розмежування між цими двома групами слів. Запропоновані критерії okazіонального слова варіюються в широких межах. В.С. Виноградов підкреслює, що okazіональні слова є завжди експресивними, створюються конкретним автором, породжуються цілими висловлюваннями і контекстом, поза яким зазвичай не використовуються, не є загальноновживаними, тобто не входять у лексичну систему мови [3: 53]. О.А. Земська відзначає тісний зв'язок okazіоналізмів з контекстом, індивідуальну приналежність, мовну приналежність та ненормативність (порушуються закони побудови відповідних загальномовних одиниць, норми мови) [6: 154]. А.Г. Ликов найбільш детально і системно описав критерії okazіонального слова. Найхарактернішими ознаками okazіонального слова науковець вважає його приналежність до мови, лексикографічну незафіксованість, творення (створення нового слова в процесі мовного акту, а не його канонічне відтворення – відтворення мовної одиниці в готовому вигляді), функціональну одноразовість (створення мовцем для одноразового вживання), експресивність (мовна виразність, яка будується на несподіваності та незвичайності), синхронно-діахронічна дифузність (одномоментність існування okazіоналізму, його нездатність «старіти», піддаватися історично зумовленим змінам у семантичному і формальному аспектах), а також індивідуальну приналежність (приналежність okazіоналізму окремому автору) [2: 89].

Незважаючи на те, що запропоновані вище критерії okazіональності широко використовуються лінгвістами для дослідження okazіоналізмів, виникає ряд проблем при спробі їх застосування з метою ідентифікації okazіоналізмів у прозі В. Фолкнера. Деякі з них можна вирішити лише звернувшись до інформантів, інші – за допомогою тлумачення в широкому контекстуальному оточенні, а також використовуючи словники різних типів, що різняться змістом та відбором лексичного матеріалу. Наведемо приклад авторського okazіоналізму контекстуально зумовленого вжитку у романі В. Фолкнера «Світло в серпні»: *Then the hamlet which at its best day had borne no name listed on Postoffice Department annals would not now even be remembered by the **hookwormridden** heirs-at-large who pulled the buildings down and buried them in cookstoves and winter grates* [10]. Із контексту роману зрозуміло, що головна героїня, Ліна Гроув, після смерті батьків переїжджає до брата, який живе в напівзруйнованому селі біля лісопилки. В пошуках роботи більшість жителів покинули село, залишивши свої нажитки. Їх місце займають *hookwormridden heirs-at-large* – змучені нематодою спадкоємці-самозванці. Відомо, що в США були спалахи інфекційних хвороб «hookworm disease», викликаних американською нематодою. «**Hookwormridden** heirs-at-large» (okazіоналізм *hookwormridden* утворений за малопродуктивною моделлю, N+N+PII, не зафіксований у лексикографічних джерелах) прийшли пожитися покинутим, нікому не потрібним майном, варварськи розкрадаючи і спалюючи покинуті будинки.

Отже, okazіоналізми – це експресивні мовні новоутворення різних типів та структур, створені певним автором з художньо-естетичними цілями за існуючими в мові моделями різних ступенів продуктивності. Беручи участь в презентації кумулятивного образу, який склався у автора на основі вільних асоціацій, okazіональні слова наповнюються визначеним змістом, який не завжди лежить на поверхні. Реконструкція цього змісту часто викликає складності у читача, який намагається приблизитися до авторського світобачення, намагається зрозуміти та витлумачити okazіональне слово, значення якого неможливо представити як просту суму значень компонентів, що входять до його складу.

Таким чином, у нашому дослідженні під okazіоналізмом розуміємо індивідуально-авторські новоутворення, які не зафіксовані в жодному з лексикографічних джерел, не існують поза контекстом і створюються автором для більш точного відображення дійсності, вони є носіями важливих для автора цінностей, тому їх вибір є вмотивованим.

Такий підхід до визначення okazіональних одиниць дозволить більш комплексно підійти до вирішення проблеми ідентифікації okazіональних одиниць під час реконструкції авторського мовомислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка / И.В. Арнольд. – М.: Литература на иностранных языках, 1959. – 351с.
2. Арутюнова Н.Д. Аксиология в механизмах жизни и языка // Проблемы структурной лингвистики / Н.Д. Арутюнова. – М.: Наука, 1984. – С. 5-23.
3. Бабенко Н. Г. Окказиональное в художественном тексте. Структурно-семантический анализ. – Калининград, 1997. – 50 с.
4. Виноградов В.В. О языке художественной литературы. – М., 1959. – 360 с.
5. Заботкина В.И. Изменения в концептуальной картине мира в аспекте когнитивно-прагматического подхода к языковым явлениям // Категоризация мира: пространство и время. Материалы научной конференции. – М., 1997. – С. 83-91.
6. Земская Е.А. Словообразование как деятельность. – М.: Наука, 1992. – 220 с.
7. Лыков А.Г. Окказионализм и языковая норма // Грамматика и норма. – М., 1977. – 235 с.
8. Нухов С.Ж. Семиологические аспекты okazіонального словообразования современного английского языка: автореф. дис. ... канд. филол. наук / Нухов С.Ж.; Моск. гос. пед. ин-т им. В.И. Ленина. – М., 1987. – 16 с.
9. Lyons J. Language and linguistics. – Cambridge: Cambridge University Press, 1981.
10. Faulkner W. Light in August. / W.Faulkner. – Режим доступу: webreading.ru/prose_/prose.../william-faulkner-light-in-august.html

О. Г. Пешкова

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент

О. О. Чорновол-Ткаченко

Лексикографічна об'єктивація лексеми *humor(u)r*

Метою статті є дефініційний аналіз лексеми *humor(u)r* та визначення складових, що входять до різних шарів концепту HUMOR(U)R в англomовній картині світу. Об'єктом дослідження є вербалізація концепту HUMOR(U)R. Предметом дослідження є особливості актуалізації імені концепту – лексеми *humor(u)r*. Актуальність роботи пов'язуємо з антропоцентричною природою концепту HUMOR(U)R. Цей концепт ще не був предметом комплексного дослідження, що зумовлює наукову новизну роботи. Матеріалом дослідження слугують словникові визначення лексеми *humor(u)r* з англomовних тлумачних словників та статті етимологічних словників.

Слово є засобом доступу до концептуального знання, який відкриває концепт як одиницю мислення та уможливорює користування ним у мовленні [1: 39].

Вважаємо логічним почати аналіз словникових джерел з етимологічного словника англійської мови. Слово *humor(u)r* прийшло до англійської мови від латинського слова "umor" – рідина тіла через французьке слово "humor" – рідина тварини чи рослини (середина XIVст.). У середньовічній англійській мові слово *humour* використовувалося у сфері фізіології на позначення однієї з чотирьох рідин тіла, пропорції яких вважалися необхідними для визначення душевного стану людини. Це зумовило появу наступного значення даного слова – "настрій, душевний стан" (1520-ті роки). У 1560-х роках з'явилося значення "примха, дивацтво" та дієслівне значення "потакати" (1580-ті роки). У 1680-х роках вперше зафіксовано значення "якість смішного" [5].

Звернемося до сучасних тлумачних словників. Дефініційний аналіз лексеми *humor(u)r* базується на порівнянні значень, поданих у шести англomовних словниках (табл.1). Денотат

humo(u)r включає як іменникові (1-6), так і дієслівні значення (7-8).

Таблиця 1

Компонент лексичного значення	I*	II	III	IV	V	VI	Ω
1. the quality of being funny, amusing; the quality that makes a situation funny	+	+	+	+	+	+	6
2. the ability to laugh at things or to say funny things	+	+	+	+	+	–	5
3. a funny situation, speech or writing; a joke	+	–	–	+	–	+	3
4. a mood, a state of mind	+	+	+	+	+	+	6
5. a whim	–	–	–	+	+	+	3
6. any of various fluids of the body	+	–	–	+	+	–	3
7. to comply with the wishes; to do what is wanted	–	+	+	+	+	+	5
8. to be kind and indulgent	+	–	–	+	+	–	3

*перелік словникових джерел: I – Collins Dictionary [4], II – Longman English Dictionary [6], III – Macmillan English Dictionary [3], IV – Macquarie Dictionary [7], V – Oxford English Dictionary [8], VI – Webster's Dictionary [9].

За Ю.С. Степановим, концепт характеризується наявністю щонайменше трьох сфер / шарів – активний, пасивний, внутрішній. Активний шар («основна актуальна ознака, відома кожному носію культури і значима для нього») входить у загальнонаціональний концепт, пасивний (історичний) шар («додаткові ознаки, актуальні для окремих груп носіїв культури») належить концептосистемам окремих субкультур, внутрішня форма концепту («не усвідомлювана в повсякденності, відома лише фахівцям, визначає знакову форму вираження концептів») для більшості носіїв культури не є частиною концепту, а є одним із його культурно детермінованих елементів [2].

Таким чином, дефініційний та кількісний аналіз дозволяють дійти висновку про те, що активним шаром концепту HUMO(U)R є значення якості кумедного, здатності казати смішні речі та сміятися над ними; значення настрою; дієслівне значення пристосування до бажань інших. Вибір цих компонентів значення був зумовлений частотністю їх використання у словникових

статтях. Значення 1, 4 були зазначені в шести словниках, 2, 7 – в п'яти. Ці ознаки є основними ознаками концепту HUMO(U)UR.

Пасивний шар представлено значенням кумедної ситуації (3 – у трьох словниках), примхи (5 – у трьох словниках) та дієслівного значення "бути добрим і терплячим" (8 – у трьох словниках).

Окрім цього, у трьох словниках було подано значення рідини людського тіла (6). Але етимологічний аналіз та той факт, що у статтях тлумачних словників воно має позначку "застаріле", дозволяє віднести саме це значення до внутрішньої форми концепту HUMO(U)UR. Цей елемент історично детермінованим.

Перспективою дослідження вважаємо зіставлення лексикографічної об'єктивації лексем *humo(u)r* в англомовній та *гумор* в українській картинах світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Попова З.Д., Стернин И.А. Очерки по когнитивной лингвистике / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – Воронеж: Истоки, 2003. – 191 с.
2. Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры / Ю.С. Степанов. – М.: Школа «ЯРК», 1997. – 824 с.
3. Macmillan English Dictionary. – Oxford: Macmillan Publishers Limited, 2007. – 1748 p.
4. Collins English Dictionary. – Режим доступу: <http://www.collinslanguage.com/>
5. Etymology Dictionary. – Режим доступу: <http://www.etymonline.com/>
6. Longman English Dictionary. – Режим доступу: <http://www.ldoceonline.com/>
7. Macquarie Dictionary. – Режим доступу: <http://www.macquariedictionary.com.au/>
8. Oxford English Dictionary. – Режим доступу: <http://www.oxforddictionaries.com/>
9. Webster's dictionary. – Режим доступу: <http://www.websters-online-dictionary.org/>

В. В. Пилипчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. В. Кузнєцова

Текстова категорія "континуум" та філософське розуміння часу і простору

Вивчення текстових категорій є одним із актуальних напрямів вивчення лінгвістики тексту, зокрема багато дослідників (Гальперін І.Р., Тураєва З.Я., Сапаров М.А. та ін.) зосереджують свою увагу на вивченні текстової категорії "континуум". Сам термін "континуум" розуміють як безперервне утворення чогонебудь, нерозчленований потік руху у часі і просторі [1: 87]. Однак загальноприйнятого тлумачення континууму як текстової категорії досі ще не розроблено. Мета нашої розвідки полягає в аналізі філософських понять простору і часу, що знаходять своє відображення у текстовій категорії "континуум".

У даній статті робочою дефініцією виступає визначення Гальперіна І.Р. континууму як текстової категорії, яка в загальних рисах являє собою визначену послідовність фактів, подій, що розгортаються у часі і просторі. При цьому розвиток подій протікає неоднаково в різних типах текстів [1: 87].

Поділяючи точку зору Причепія Є.М., ми вважаємо час і простір основними формами матеріального світу, матеріального сущого. Саме вони відмежовують матеріальні речі від ідеального буття. На його думку, поняття простір охоплює дві фундаментальні риси матеріального сущого – його протяжність і місце серед інших сущих. Протяжність є продовженням одного і того ж сущого. Кожне тіло має три виміри протяжності – довжина, ширина і висота, що визначають величину і розмір предмета. Місце – це просторова визначеність предмета у відношенні до інших предметів [3: 276]. Час, за твердженням Причепія Є.М., також відображає дві фундаментальні риси процесів, які відбуваються з матеріальними тілами, а саме тривалість і черговість подій. Тривалість охоплює продовження одного і того ж. У ній розрізняються фази – сучасність, минуле, майбутнє. Черговість вказує на місце події серед інших подій в часовому просторі [3: 276].

Час і простір взаємодоповнюють одне одного, оскільки простір визначається через час і навпаки. Взаємодоповненість простору і часу стала очевидною у теорії відносності: визначення часу події (раніше, пізніше, одночасно) пов'язується з місцезнаходженням спостерігача. Тому для визначення часу необхідно вказати місцезнаходження спостерігача. Згідно з даною теорією світ є чотирьохвимірним: ширина, довжина, висота і час [2].

В останні десятиліття у фізиці все більш популярною стає концепція множинності всесвітів, оскільки у сучасному розумінні людиною природи відбуваються радикальні зміни в сторону множинності, темпоральності та складності. Ця концепція здобула визнання й у філософії. Вперше вона була науково досліджена американським фізиком Х'ю Евереттом у 1957 році, через що світоглядна позиція, згідно якої реальний світ являє собою множину реалізацій мислимих світів (мультиверсум), отримала назву евереттика [4: 5-6].

Оскільки евереттика за своїм духом являється плюралістичним, а тому толерантним світоглядом, до евереттичних досліджень поступово починають звертатись не тільки фізики, а й філософи, історики, психіатри, віруючі різних релігій, а також представники інших наук та світоглядних позицій, знаходячи в ній розв'язки своїх специфічних проблем. Крім того, останнім часом евереттичний світогляд усе частіше проникає в художню літературу, яка в деякому сенсі також є дослідницьким інструментом пізнання.

З концепцією множинності всесвітів пов'язане поняття "часова петля" – гіпотетична замкнута і повторювана область подій у просторово-часовому континуумі, яка характеризується нерозривністю послідовних (або непослідовних) явищ усередині відокремленої ділянки простору-часу від решти всесвіту. Оскільки на практиці отримати часову петлю вченим не вдалося, всі міркування з даної тематики обмежуються логікою й філософією. Питання можливості існування часових петель почали розглядати практично з моменту роздумів про машину часу і паралельні світи. Істинність вищевказаного твердження підпорядковується наступному принципу: якщо існують

подорожі у часі, то існують і паралельні світи, а, отже, можуть існувати часові петлі, і навпаки [5].

Найбільш відомим видом часових петель є фізична петля часу, що характеризується замкнутістю ланцюжка подій, який є одночасно початком і кінцем ланцюгової реакції явищ у просторово-часовому континуумі. Іншим видом часової петлі є свідома часова петля, головною особливістю якої є обмеженість всього, що відбувається в рамках одної або декількох людських свідомостей [5]. Найчастіше подібний сюжет стає основою художніх творів, яскравим прикладом яких є роман "Slaughterhouse-Five" (K. Vonnegut).

Підсумовуючи все сказане, відзначимо, що вивчення текстової категорії континуум неможливе без вивчення понять часу і простору. Проблема простору і часу є досі актуальною в філософських дослідженнях, оскільки вона ускладнюється появою новітніх концепцій, таких як евереттика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. Изд. 5-е, стереотипное. – М.: КомКнига, 2007. – 144 с.
2. Пинчук Е. Общая теория относительности – пространственно-временной континуум. – [Електронний ресурс] / Е. Пинчук. – Режим доступу: <http://webcommunity.ru/1047/>
3. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник. – К.: Академвидав, 2008. – 592 с.
4. Процик П.П. Концепція множинності світів в сучасній космології, її філософські засади і природничі варіанти. – [Електронний ресурс] / П.П. Процик. – Режим доступу: <http://www.protsyk.com/mytexts/multiverse-concept-in-modern-cosmology.pdf>
5. Часова петля. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Часова_петля

А. О. Підгурська

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Ф. Соловійова

Феномен комічного в американському художньому дискурсі

Комічне характеризує той аспект естетичного освоєння світу, який супроводжується сміхом без співчуття, страху і пригнічення.

Оскільки гумористичне, сатиричне чи іронічне зображення передбачає ставлення автора і реципієнта до зображуваного, то А. В. Карасик формулює визначення гумористичного як «текст, занурений у ситуацію сміхового спілкування. Ознаками, що характеризують дану ситуацію є – комунікативний намір учасників спілкування уникнути серйозної розмови; гумористична тональність спілкування, тобто прагнення скоротити дистанцію та критично переосмислити у більш м'якій формі актуальні концепти; наявність певних моделей сміхової поведінки, прийнятих у лінгвокультурі» [3: 13].

Американський дискурс комічного визначається актуальністю, неочікуваністю, асоціативністю, емоційною експресивністю, присутністю стереотипних комічних персонажів, демократизмом, схильністю до перебільшення, профанацією авторитетного та піднесеного [1].

Художній дискурс формується і функціонує у неперервному процесі становлення, де різні форми і види мовлення утворюють марковані парадигми на основі суспільно і професійно визначеної ситуації спілкування.

Комічне в американському художньому дискурсі реалізується на лексичному та стилістичному рівнях і виявляється в будь-яких елементах – починаючи від простих слів, імен і прізвищ (*Tommy Turker* – Томі Ненажера [5: 70], *Buffalo Bill* – кличка Уільяма Фредеріка Коді, ковбоя, підкорювача Дикого Заходу, власника ковбойського цирку [5: 121], *Horsie* – дівчина отримала прізвисько «Конячка» тому, що мала негарну зовнішність [4: 145], *Big Blonde* – велика блондинка, трішки тупенька жіночка [4: 93], *Black Bill* – розбійник Дикого Заходу), власних назв (*Bagbad-on-the-Subway* [5: 70] і також *Wolftown-on-the-Hudson* [5: 144] –

Багдад-над-Метро, так О.Генрі називає Нью-Йорк, *the White-washed Wigwam* – Білий дім [5: 97], *the Amalgamated States* – Сполучені штати [5: 134]) і до вигаданих автором слів (*Arkansaw* – Arcansas [5: 87], *spoonju* [5: 87], *S.Q.Lapius* – Aesculapius [5: 90]).

В американському дискурсі широко використовуються полісемантичні слова, омоніми, синоніми, антоніми, гра слів: (*it did not exactly beggar description, but it certainly had that word on the look-out for the mendicancy squad* – гра слів, кліше – *to beggar description* (не піддається опису) і дієслово *beggar* в його прямому значенні (доводити до бідності), та відношення цього дієслова з *mendicancy squad* – спеціальний наряд поліції, який слідкує за виконаннями законів, що забороняють жебрацтво [5: 32]; *she was stopping at Pimienta Crossing for her health, which was very good* – гра слів [5: 46]; *he wasn't more than a lamb man* – протиставлення «овечки» (*sheep*) та «ягняти» (*lamb*), що підкреслює малий зріст і беззахисність Джексона [5: 48]).

Предмет художнього повідомлення існує в реальному світі чи світі фантазій автора та його адресата, відтворюючи основні характеристики мовленнєвого структурування, який містить елементи пізнання, аргументації та інтерпретації. У художньому творі будь-яка мовна одиниця може стати стилістично значущою і перетворитись на засіб виразності, розширюючи рамки звичних способів відбору і сполучення слів. Цій меті слугує вживання лексико-фонетичних порушень нормативних вимог (*ye* = *you*, *wid* = *with*, *childher*, *chillun* = *children*, *b'long* = *belong*, *pore* = *poor*, *tween* = *between*, *suh* = *sir*, *doin'* = *doing*, *a-playing* [5]) та неправильних граматичних конструкцій (*I'd have spoke; says I; if I catches Birdie off; we...strikes out for Washington; I haven't no ideas; I can't read nor wright* – що характеризують соціальне положення мовця в суспільстві [5]).

Комічний ефект створюється завдяки використанню фігуральних висловів та афоризмів (“*A Laugh a Day Keeps a Doctor Away*” – “*An Apple a Day Keeps a Doctor Away*” [2: 51]), фразеологізмів (“*shut your face*” – спілкування батька і сина після невдалої риболовлі, але син з гумором сприймає таке звертання [2: 145]).

Комічне завжди має національне забарвлення. Сміх не лише засуджує недосконалість світу, але й перетворює і оновлює його. У так званих конфліктних ситуаціях роль гумору є неоціненною.

Доброзичливий сміх використовується як ефективний засіб перевірки міри цінності явища. Гумор – це не лише невинна гра, іноді це зброя від якої тяжко знайти захист. Особистість іноді сама у формі жарту викриває свої слабкі місця та недоліки соціуму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М.; Мысль, 1976. – 280 с.
2. Белов С. Б. Американский юмор. XX век: Сборник. Сост. С. Б. Белов. На англ.яз. – М.: Радуга. – 1984. – 528 с.
3. Карасик А. В. Непонимание юмора в межкультурном общении / А. В. Карасик. // Язык, коммуникация и социальная среда. Межвузовский сборник научных трудов. – Воронеж: Изд-во ВГТУ. 2001. – №1 – С.13-27.
4. Dorothy Parker Short Stories and Poems / Dorothy Parker. – М.: Foreign languages publishing house – 1959. – 182 p.
5. O.Henry Selected Stories / O.Henry. – М.: Progress Publishers – 1977. – 376 p.

Л. І. Позняк

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, доцент Л. А. Долгополова*

Перфект як складна форма минулого часу та його діахронний розвиток в німецькій мові

Вивчення історії німецького перфекту кількома поколіннями вітчизняних і зарубіжних дослідників сформувало ряд важливих принципів аналізу аналітичних конструкцій та уявлення про еволюцію перфектної конструкції.

Виникнення складної форми минулого часу в німецькій мові починається ще в давньоверхньонімецький період. В ранніх пам'ятках дана форма зустрічається досить рідко, але до кінця

давньонімецької епохи вона існує в такому ж вигляді, як і в сучасній німецькій мові [2: 97].

Не викликає сумніву той факт, що безпосередніми синтаксичними джерелами для утворення та розвитку перфекту в історії німецької мови були вищо-часові поєднання моделі «допоміжне дієслово «мати» + дієприкметник II», що беруть початок ще в загальногерманській мові [4].

Дослідження аналітичної конструкції перфекту на основі «Пісні про Нібелунгів» (написаної між 1200-1210 роками середньовісньонімецькою мовою) чітко показує, що дана форма складного минулого часу в цей період практично завершила свою еволюцію. Вже на той час вона не була простим вільним словосполученням, у якому обидві дієслівні форми мали лексичне значення. Допоміжне дієслово *haben* втратило своє лексичне значення як повнозначне дієслово і стало елементом граматичної форми перфекту. Проте в «Пісні про Нібелунгів» перфект вживається рідко. І це цілком природно. Перфект непридатний для тривалого вживання в художній літературі і часто замінюється простим минулим часом (претеритумом).

Спочатку значення німецького перфекту було видове: він служив для позначення теперішньої результативної, тобто завершенної дії, результати якої наявні в теперішньому часі (*vollendete Gegenwart*). На відміну від старого перфекту, який був втрачений в германських мовах, в цій новій формі видові відмінності нашаровувались на часові, які позначались допоміжним дієсловом. Це видове значення складного минулого часу на відміну від простого пов'язане з тим, що дієприкметник II з префіксом *ge-* і іншими невідокремлюваними дієслівними префіксами має значення завершеності. *Ich habe das Buch genommen* «я взяв книгу», – означало з самого початку «я маю книгу (уже) взятою» (*Ich habe das Buch (als) genommenes*); *er ist gefallen* «він упав» – означало «він є (уже) той, хто впав» (*er ist (ein) gefallener*) [1: 254].

Відносно розвитку аналітичних форм в середньовісньонімецький період слід зазначити, що в цей час відбувається подальше вдосконалення та закріплення описових форм минулого часу, які складаються з дієслів *haben* «мати» і *sîn* «бути» + дієприкметник II. В середньовісньонімецький період

описові форми з *haben* остаточно закріплюються і стають звичайним явищем [3: 183].

В новонімецькій мові перфект втрачає результативне (видове) значення. Видове значення завжди може бути виражено лексично: *ich habe bereits erfahren* («я вже дізнався»). Складний минулий час за своїм значенням співпадає з простим. Старе значення результативного минулого часу виступає ще в таких прикладах: *Wissen Sie wohl, dass wir uns seit zwei Tagen nicht gesehen haben?* (не *sahen*). *Ich möchte wissen, was Bergman studiert hat* (не *studierte*). Однак Герман Пауль, який наводить ці приклади, змушений визнати, що не хто інший, як Лессінг, вжив в останньому випадку «заборонену» форму простого минулого часу («*studierte*»), і це показує, що вже у XVIII ст. різниця значення між обома формами була стерта. Можна навести приклади вживання обох форм в одному реченні у німецьких класиків. Наприклад, у Шиллера: «*Wir waren Troyer. Troja hat gestanden*»; у Гете (кінець «Вертера»): *Handwerker trugen ihn; kein Geistlicher hat ihn begleitet*» [1: 255].

Загалом в сучасній німецькій мові між цими формами лишилась стилістична різниця: перфект є минулим «розмовним» часом, а простий минулий час (претерітум) переважає в книжних оповіданнях («минулий історичний час»). Тобто, перфект закріпився як звичайна форма минулого часу в тих стильових формах мовлення, які за своїм характером більш за все пов'язані з теперішнім: діалогічне мовлення, висловлювання коротких суджень, оцінок і характеристик предметів і явищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Жирмунский В. М. История немецкого языка. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1948. – 300 с.
2. Левицький В. В. Історія німецької мови. Посібник для студентів ВНЗ. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 592 с.
3. Филичева Н. И. История немецкого языка: Учеб. пособие для студ. филол. и лингв. фак. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 304 с.
4. К проблеме типологии аналитических конструкций. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ls/2008_17/kuznecova.pdf

А. В. Поліщук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор О. С. Чирков*

Трансформація біблійного образу у містерії Дж. Байрона "Каїн"

У різні часи і у різних народів біблійна оповідь про Каїна й Авеля привертала увагу митців, давала письменникам неабиякий простір для уяви і роздумів, постановки широких морально-філософських проблем.

Факту братовбивства присвячено чимало творів, починаючи ще з середньовічних містерій і закінчуючи творами, що написані в наші дні. У художній літературі XVI-XVII ст. утвердилося здебільшого негативне переосмислення образу Каїна. Вперше ідейна та сюжетна основа біблійної оповіді була змінена Дж. Байроном у містерії "Каїн" (1821), де первородний син Адама та Єви зображається не як ворог роду людського, а навпаки, він шукач знань, які здатні вказати шлях до щастя і добра.

Даний твір є цікавим не лише з сюжетної точки зору, а й з точки зору його жанру. Проблема жанрової природи "Каїну" Байрона є актуальною й сьогодні.

Розквіт драматичної поеми як жанру, в якому органічно поєднуються форми драми та ліро-епічної поеми, на думку багатьох вчених, пов'язаний із перемогою в європейській літературі романтизму [3: 36].

Доля драматичній поемі в літературознавстві та мистецтвознавстві випала не щаслива. Довгий час її взагалі не помічали або відносили до драм для читання. До цих пір не сформовано чітких поглядів на межі жанру. Одні відносять її до різновидів поеми, інші – до драми, треті ж розглядають драматичну поему як твір особливого ліро-драматичного роду. Дослідженням жанру драматичної поеми почали займатися відносно недавно. До таких вчених-літературознавців відносимо Г. Ібсена, О. Богданова, І. Аузіня, М. Арочка, Б. Мельничука, Л. Дем'янівську, Т. Салигу, Л. Скирду та ін.

Серед великої кількості драматичних поем, драматична поема "Каїн" Байрона займає чільне місце і являється яскравим зразком в світовій літературі.

Драматична поема чи, за авторським визначенням, містерія «Каїн» починається передмовою, в якій Байрон наголошує на тому, що намагався дотримуватися канонічного сюжету: «автор поводився зі своїм сюжетом зовсім не так вільно, як це було заведено раніше...» [1: 290]. Дійсно, в основу сюжету покладена майже незмінена біблійна фабула, тільки без прологу і епілогу. Поема починається з експозиції, в якій ми знайомимося з вже дорослими дітьми Адама і Єви. Це два сини – Каїн і Авель, та дві дочки – Ада і Зілла.

Образ Каїна в поемі розкривається через глибокі психологічні переживання, моральні страждання та роздуми над власною долею. Душу і розум Каїна гнітить те, що за гріх батьків на ньому та його нащадках лежить прокляття несвободи, кара тяжкої праці, а головне – смерті. Трагічне відчуження Каїна спричинене його несхожістю на інших: він не сприймає покірності батьків, не може як його сестри і брат «читати вдячних молитов». Його розум прагне пізнання, та не знаходить відповідей на болісні питання буття.

Каїн – фатально самотній. І те, що він чоловік і батько, не пом'якшує це відчуття самотності – адже його дружина і сестра Ада, хоч і щиро кохає його, не може розділити з ним його тягар, не може зрозуміти його болю. Він шукає щастя і не знає – в чому воно? Його самотність і його відчай штовхають його завести знайомство з Люцифером, який пропонує йому знання. Але це знання не може задовольнити байронівського Каїна.

Байрон все ж таки змінює деякі деталі біблійного тексту. На відміну від біблійного героя, його Каїн вбиває брата під час жертвоприношення. Біблійного Каїна виправдати не можна, адже в нього було досить часу для того, щоб заспокоїтися і поступити свідомо. Навіть Бог розмовляв з ним, застерігаючи від необачних вчинків, а Байрон, змінюючи біблійний сюжет, Байрон робить злочин свого героя несвідомим вчинком, вбивством у стані афекту, після якого його герой (знову ж таки, на відміну від канонічного) гірко і щиро кається.

Далі Байрон йде за традицією, в фіналі поеми ми дізнаємося, що Авель загинув бездітним, тому тепер всі майбутні люди мають піти від Каїна.

Чим образ Каїна приваблює Байрона? Можемо з впевненістю казати, що це не лише типовий романтичний інтерес до символічних характерів та ситуацій. «Каїн – причина: Байрон кульгавий», – писав Достоевський, маючи на увазі причину появи містерії [2: 176]. На перший погляд зв'язку можна і не побачити, але якщо згадати, що згідно з католицькою догматикою, причина всіх фізичних вад людини полягає в гріхопадінні Адама і Єви, все стає зрозуміло. Кульгава нога – покарання за чужі гріхи. Ось і Каїн у творі розуміє, що змушений страждати за гріхи своїх батьків, і не може змиритися з цим:

Я знаю лиш плоди. Вони гіркі,
Їх мушу їсти за чужі гріхи... [1: 298]

Отже, підсумовуючи все вище згадане, можна зробити висновок, що байронівський Каїн на відміну від канонічного вже не є символом зла. Байрон виправдовує і вбивство і гріхопадіння в біблійному сюжеті. Його Каїн перш за все бунтар, герой, який прагне до дії в ім'я істини, добра і щастя для всього людства. Ставши на шлях героїчної боротьби проти деспотизму, він перетворюється на батька людства. Це перетворення символізує потяг до боротьби у кожній людині, а не першопочаткову жорстокість, як це було в канонічній версії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Байрон, Дж. Г. Каїн // Байрон Джордж Гордон. Мазепа: Поема / Переклад з англійської; передмова Наталі Жлуктенко. – Харків: Фоліо, 2005. – С. 290-378
2. Виролайнен М.Н. Богоборчество Байрона в транскрипции Достоевского // Великий романтик Байрон и мировая литература. – М.: Наука, 1991. – С. 176-187
3. Гуляев Н.А. Теория литературы. – М.: Высшая школа, 1977. – 345 с.

К. С. Поліщук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В. О. Калінін

Формування вмінь комунікативного читання учнів молодшої школи

Актуальність навчання читання у молодшій школі є надзвичайно високою, так як воно надає широку низку можливостей для практичного використання у молодшій школі, оскільки друковані тексти є основними засобами збереження та передачі інформації та сприяють формуванню вмінь комунікативного читання [1]. Окрім того, воно закріплює усні мовні навички та мовленнєві вміння, так як може виступати як засіб навчання.

Вчені довели, що читання іноземною мовою як комунікативне вміння є важливим видом мовленнєвої діяльності, яким учні молодшої школи мають оволодіти з 1 по 4 клас, про це свідчать дослідження Ч. Хедфілда, Е. Грей, П. Віні, Бічича О.Б. та інших.

Згідно з вимогами чинної програми з іноземної мови для загальноосвітніх навчальних закладів, учні початкових класів повинні знати букви алфавіту, основні звукобуквенні відповідники, розпізнавати, читати окремі вивчені слова, словосполучення та прості непоширені речення. Також вимагається вміння читати вголос і про себе з розумінням основного змісту короткі повідомлення, розуміти **нескладні різнопланові тексти** [3].

Таким чином, навчання читанню – одне з основних завдань шкільного курсу навчання іноземної мови. Деякі вчені, зокрема Обносів М.С., Гурвич П.Б., Соколов А.Н., вважають, що читання як мета навчання є другорядною порівняно з усною мовою. Відомо, що у своїй майбутній трудовій діяльності учні скоріше зіткнуться з потребою прочитати якийсь спеціальний текст, ніж застосувати свої розмовні навички в умовах усного спілкування з іноземцями [2]. На нашу думку, така точка зору виникає внаслідок неврахування таких понять, як «засіб навчання» і «мета навчання». Зокрема наше спостереження за навчальним процесом в ЗНЗ і власний невеликий досвід вказують на те, що читання та

говоріння є нерозривними, так як вони доповнюють один одного, розвивають та удосконалюють. Наслідуючи принцип «усного випередження», вчитель пропрацьовує мовний і мовленнєвий матеріал в мовленнєвих комунікативних вправах до початку роботи з текстом. Вже на основі прочитаного продовжується активація мовного і мовленнєвого матеріалу в нових комунікативних ситуаціях та вправах. Зазначене свідчить про те, що читання має носити комунікативний характер.

На основі аналізу сучасної вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури було виявлено, що питанню розвитку комунікативних умінь надається значна увага. Проблеми формування комунікативних умінь та навичок присвятили свої праці **вчені-лінгвісти** (Ф. Буслаєв, О. Потебня, Ф. Бацевич), **психологи** (Л. Виготський, П. Гальперін, І. Зимня, М. Жинкін, О. Леонтьєв), **методисти** (Н. Бабич, О. Біляєв, М. Вашуленко, Т. Донченко, В. Мельничайко, М. Пентилюк) та ін.

Однак, проблема комунікативного читання ще недостатньо вивчена. Доцільність подальшого вивчення цієї проблеми зумовлена потребою у створенні відповідного методичного комплексу щодо із урахуванням психо-фізичних особливостей молодших школярів, який би забезпечив подальше ефективне формування комунікативних умінь читання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Жуковский В.Н. Индивидуализация обучения технике чтения на начальном этапе средней школы (английский язык): автореф. ... канд. пед.наук. 13.00.02/ В.Н. Жуковский. – К., 1992. – 18 с.
2. Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие / Е.А. Маслыко, П.К. Бабинская, А.С. Будько, С.И. Петрова.: Высшая школа., 1999. – 28 с.
3. Програма для ЗНЗ. Англійська мова 2-12 класи

І. М. Поліщук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач

Н. В. Горобченко

Навчання учнів основної школи писемного спілкування німецької мовою

На визначення цілей навчання іноземної мови сьогодення значний вплив має мовна політика Ради Європи, внаслідок чого впроваджуються європейські норми і стандарти у вітчизняну освіту, що дає можливість здобувати і продовжувати освіту за кордоном, застосовувати комп'ютери майже в усіх галузях суспільного життя, користуватися безмежними інформаційними ресурсами комп'ютерної мережі Інтернет, електронною поштою тощо. Таким чином, соціальне замовлення суспільства та практична мета вивчення іноземної мови в загальноосвітній школі (ЗОШ) полягають у тому, щоб випускник школи був підготовленим до участі в усіх сферах сучасного суспільного життя, що, в свою чергу, неможливо без умінь писемного спілкування (ПС) [3: 7].

Під умінням ПС ми розуміємо вміння читати і розуміти, а також створювати письмові тексти у тих жанрах писемної комунікації, на які існує соціальне замовлення суспільства та які включені до Програми з іноземної мови (2004): неофіційне й офіційне листування, коротка персональна об'ява, офіційна форма, автобіографія. При навчанні ПС уміння читати та розуміти письмові тексти розглядається нами як засіб навчання ПС, тому що на основному етапі в ЗОШ рівень розвитку навичок і вмінь читання є відносно високим, в той час як рівень розвитку навичок та вмінь створення письмових текстів різних жанрів – досить низьким, про що свідчить проведене нами тестування. Це пояснюється тим, що майже всі чинні підручники для учнів на основному етапі навчання у ЗОШ містять велику кількість вправ, необхідних для розвитку вмінь читання, але в них бракує вправ для розвитку вмінь створення письмових текстів тих жанрів, в яких уміння ПС необхідні для участі в сучасному суспільному житті. Тому значна увага в нашому дослідженні приділяється

саме формуванню та розвитку навичок і вмінь письма за допомогою мережі Інтернет. Паралельно здійснюється розвиток умінь читання та розуміння письмових текстів у згаданих вище жанрах ПС [3: 42].

В свою чергу завдання, які вирішуються при навчанні писемного спілкування, пов'язані зі створенням умов для оволодіння змістом навчання писемного спілкування. Ці завдання включають формування в учнів необхідних графічних автоматизмів, мовленнєвих навичок і вмінь формулювати думку відповідно з письмовим стилем, розширення знань і кругозору, оволодіння культурою та інтелектуальної готовністю створювати зміст письмового твору мови, формування автентичних уявлень про предметний зміст у мовному стилі і графічній формі письмового тексту [2: 57].

Отже, варто зазначити, що **метою нашого дослідження** є формування в учнів письмової комунікативної компетенції, яка включає володіння письмовими знаками, змістом і формою письмового твору мови за допомогою інформаційних ресурсів комп'ютерної мережі Інтернет, електронної пошти, тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Горобченко Н. В. Методика навчання майбутніх вчителів німецької мови писемного мовлення. – Ж.: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 157 с.
2. Програма з іноземної мови. – К.: Освіта, 2004
3. Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В. Н. Ярцевой. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 685 с.
4. Литвин М. В. Навчання учнів в старшій школі писемного спілкування. – К.: Просвіта, 2008. - 211 с.
5. Серeda О. М. Навчання учнів писемного спілкування засобами електроносіїв. – К.: Знання, 2004. – 198 с.

А. С. Пустовойт

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Г. Котнюк

Вербалізація концепту «Краса» в англійській мові

В процесі пізнання в свідомості індивіда складається деяка інформація про світ. Досвід людини трансформується в концепти, які пов'язуються логічно і створюють концептуальну систему [2]. В сучасній лінгвістиці визначаються три основні підходи до вивчення змісту та структури концепту:

– культурологічний, який базується на розумінні концепту як основної ланки культури в ментальному світі людини (Стаханов Ю.С., Телія В.Н.);

– семантичний, який базується на семантиці мовного знаку як засобу формування змісту концепту (Арутюнова Н.Д., Булигіна Т.В.);

– лінгвокультурологічний, при якому концепт тлумачиться як результат зіткнення значення слова з особистісним та народним досвідом людства (Лихачов Д.С., Кубрякова Є.С.) [3].

Наше розуміння концепту базується на положеннях лінгвокультурологічного напрямку вивчення цієї когнітивної одиниці. Ми використовуємо визначення концепту, запропоноване А.П.Бабушкіним, як дискретної одиниці колективної свідомості, котра зберігається у пам'яті носіїв мови у вербальному вигляді, концепту як сукупності всіх змістів слова [1: 39]. Об'єктом нашого дослідження є **концепт 'Beauty'**. Його концептуальний аналіз охоплює сукупність різних методик та прийомів: компонентний, контекстуальний, пареміологічний аналізи та коментування. Для визначення змісту зазначеного концепту потрібно встановити коло лексичних одиниць, що є засобами його вербалізації.

1. Ключовим словом-репрезентантом сукупності зазначених лексичних одиниць буде слово **'beauty'**, яке дає назву аналізованому концепту. Субстантивна форма згаданого слова забезпечує широке коло денотатів: краса, привабливість; гарна риса; прикраса, оздоба; красуня; принада; перевага. Найповніше

номінативний обсяг денотатів представлений в словнику 'The American Heritage Dictionary of the English Language':

– *the quality present in a thing or person that gives intense pleasure or deep satisfaction to the mind, whether arising from sensory manifestations (as shape, color, sound, etc.), a meaningful design or pattern, or something else (as a personality in which high spiritual qualities are manifest);*

– *a beautiful person, especially a woman;*

– *a beautiful thing, as a work of art or a building;*

– *something that is beautiful...;*

– *an individually pleasing or beautiful quality; grace; charm: a vivid blue area that is the one real beauty of the painting;*

– *(informal) a particular advantage;*

– *(usually used ironically) something extraordinary;*

– *something excellent of its kind [4].*

2. Значне місце серед засобів вербалізації концепту 'beauty' займають деривати слова '**beauty**': дієслово **beautify**, прислівник **beautifully**, прикметник **beautiful**. Семантична структура цих однокореневих слів розкривається через beauty:

beautify – *to make somebody/something beautiful or more beautiful;*

beautifully – *1) in a beautiful way; 2) very well, in a pleasing way;*

beautiful – *1) having beauty, pleasing to the senses or to the mind; 2) very good or skillful [6].*

3. Частина засобів вербалізації аналізованого концепту мають вигляд словосполучень, які зафіксовані в словнику: *beauty mark, beauty spot, beauty contest, beauty queen, beauty salon, beauty sleep, to look beautiful, beauty parade, Beauty and the Beast, beauty aid store, beauty shot.*

4. Великою є група лексичних одиниць, в семантичній структурі яких присутній компонент семантичної структури слова '**beauty**', '**pleasure**'. Серед них є одиниці різних частин мови:

– Іменники (*laugh, pleasure, joy, comfort, smile, happiness, charm*): *delight* – *a feeling of great pleasure; something that gives you great pleasure [6: 387].*

– Прикметники (*cheerful, joyful, good-looking, merry, funny, charming, irresistible, exultant, nice, friendly, etc.*): charming – *very pleasant or attractive* [6].

– Прислівники (*satisfactory, jovially, cheerily etc.*): satisfactory – *good enough for a particular purpose; good* – pleasant, *that you enjoy or want* [6].

– Дієслова (*like, snuggle up, chaff, praise, approve, twinkle etc.*): like – *to find somebody/something pleasant, attractive or of a good enough standard* [6].

5. Прислів'я, які мають у своєму складі слово '**beauty**', його похідні та інші слова в семантичній структурі яких присутні семантичні компоненти '*pleasure*', '*satisfaction*': *Those who look for beauty, find it* [5]. Прислів'я заохочує кожну людину докладати зусиль, щоб шукати і знаходити прекрасне в своєму житті.

6. Вислови, цитати: *A thing of beauty is a joy forever; its loveliness increases; it will never pass into nothingness.* – *John Keats* [5]. Джон Кітс зазначає, що прекрасне завжди приносить радість, вічно зростає і ніколи не зникає.

Концепт «краса» – складний та багатогранний. Він вербалізується широким колом лексичних одиниць, зафіксованих словником, а також відображається в прислів'ях, висловах відомих людей та цитатах героїв літературних творів. Досліджені одиниці вербалізації концепту «краса» розкривають різні аспекти його змісту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика: Учебное пособие/В.А.Маслова. – Минск: ТетраСистемс, 2004. – 255 с.

2. Слово, высказывание, текст в когнитивном, прагматическом и культурологическом аспектах: сб. ст. участников IV междунар. науч. конф., 25-26 апр. 2008 г., Челябинск. Т. 2 / [редкол.: д. филол. н., проф. Л. А. Нефедова (отв. ред.) и др.] – Челябинск: ООО «Издательство РЕКПОЛ», 2008. – 608 с.

3. Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов. М., 1996.

4. The American Heritage Dictionary of the English Language, Fourth Edition. – Houghton Mifflin Company. – Режим доступу: <http://dictionary1.classic.reference.com/help/ahd4.html>

5. Beauty quotes sayings and proverbs. – Режим доступу: <http://koffeeklatchgals.hubpages.com/hub/Beauty-quotes-sayings-and-proverbs>.

6. Hornby A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary / A.S. Hornby. – 7th edition. – Oxford: Oxford University Press, 2005. – 1715 p.

Н. І. Рабан

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Г. Котнюк*

Взаємодія вербального та невербального спілкування у романі У. С. Моема «Театр»

Людське існування складно уявити без щоденної комунікації, адже комунікація – це технічний процес обміну інформацією між двома і більше індивідами (або групами) [4: 23].

Комунікація поділяється на вербальну та невербальну, тобто здійснюється з використанням слів та за допомогою міміки, жестів, пози, інтонації тощо. У сучасних умовах провідним є мовне спілкування або вербальна комунікація, що реалізується за допомогою мовлення [3]. Живе розмовне мовлення не можна розглядати ізольовано від емоцій, індивідуальних особливостей мовця, ситуації спілкування. Те, як проявляються емоції, жести партнера, важливо для процесу спілкування, адже невербальна комунікація відбувається, як правило, неусвідомлено, мимовільно [1]. При взаємодії людей 60-80% комунікації здійснюється за рахунок невербальних засобів, а тільки 20-40% – за рахунок вербальних [2: 198].

Об'єктом статті є аналіз кореляції мовних та немовних засобів спілкування у тексті роману У. С. Моема «Театр».

Як правило, у процесі спілкування невербальні засоби поєднуються з вербальними. Їх взаємодія є конче важливою для співрозмовників у плані здійснення їх комунікативної діяльності

та досягнення мети. Інтерпретувати ці сигнали потрібно не ізольовано, а в єдності з урахуванням контексту.

В художньому творі невербальні засоби допомагають глибоко зрозуміти різні ситуації. Наприклад:

1. *Her jaw was set and her eyes were frowning. "You devil!"* [5: 54].

У наведеному прикладі передається стан злості, хвилювання та спантеличеності головної героїні Джулії як вербально, так і невербально. Розлючена новиною про від'їзд коханого Майкла, вона називає свого менеджера гаспидом (devil!), словом, яке словником фіксується як розмовне. Його конотативне значення передає негативну оцінку актриси поведінки свого менеджера: *"devil" – a person who behaves badly* [6: 405].

Немовні засоби вираження стану героїні в наведеному прикладі:

– інтонація окличного речення;

– міміка (*her jaw was set*), дієслово *set* описує непорушний вираз обличчя людини охопленої злістю: *set – if your face is set, it has a fixed expression on it, especially one that is angry, worried etc.* [6: 1400];

– погляд, що супроводжується нахмуреними бровами (*her eyes were frowning*), дієслово *frown* передає значення хмуритись, робити вираз обличчя злим: *frown – to make an angry, unhappy, or confused expression, moving your eyebrows together* [6: 613].

Невербаліка даного прикладу є конгруентною, тобто відповідає емоціям та почуттям людини, вираженими словами, тим самим підсилюючи ефект.

2. *(Oh God, if I could only tell him go to hell). But she looked at him with a gay smile in her lovely eyes* [5: 212].

Це приклад поєднання внутрішнього мовлення з переданою автором протилежною реакцією героїні на події.

Декілька мовних засобів виражають стан героїні: вигук – *Oh God (used to emphasize what are you saying when you are surprised, shocked or annoyed)* [6: 656]. Структура речення внутрішнього мовлення героїні *if I could only...* виражаючи бажання мовця здійснити якусь нереальну дію, що протирічить реальності, теж вказує на роздратування та емоційну оцінку ситуації.

Зазначені мовні засоби описують стан крайнього гніву та роздратування. Проте в авторському описі поведінки героїні зображено протилежну картину реакції героїні з веселою посмішкою (*gay smile*) та дружнім, добрим виразом очей (*lovely eyes*).

3. *When Charles realized that he loved her, his manner changed a little he seemed stuck with shyness and when they were together was often silent* [5: 104].

Цей приклад ілюструє той випадок, коли мовчання як немовний засіб заміняє мову, передаючи при цьому більше змісту, ніж слова.

Наведені приклади ілюструють різні типи взаємодії мовних та немовних засобів спілкування залежно від ситуації: немовні засоби можуть підсилювати або суперечити емоційним почуттям, вираженим словами. А у деяких випадках невербаліка може навіть замінити мовні засоби спілкування, що у котре доводить, що інформація, передана через невербальні канали надійніша за слова, адже вона належить до знакових систем підсвідомого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Волкова Н. П. Педагогіка / Н. П. Волкова. – ВЦ «Академія», 2003. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/3457/85>
2. Галичев А. И. Кинесический и проксемический компоненты речевого общения: автореф. дис. на получение степени канд. филол. наук: 10,02.19 / Моск. воен. институт. / А. И. Галичев. – М., 1987 – 22 с.
3. Комунікація та її функції в суспільстві: реферат. – Режим доступу: ukrref.com.ua
4. Косенко Ю.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / Ю.В. Косенко. – Суми: Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
5. Моэм У. С. Театр: Книга для чтения на английском языке./ У. С. Моэм. – Спб.: Корона принт, КАРО, 2005. – 384 с.
6. Longman. Exams dictionary / [director D. Summers]. – England: Pearson Education Limited, 2006. – 1833 p.

В. В. Радченко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук Л. П. Войналович

Модальність як багатоаспектна лінгвістична категорія

Проблема модальності, будучи складним та багатоаспектним явищем, і на сьогоднішній день залишається однією з найактуальніших проблем лінгвістики. Хоча досить тривалий час категорія модальності була предметом вивчення дослідників, у наш час все ж вона залишається мовною категорією, яка характеризується відсутністю єдиної думки з приводу її походження, структури та характеру значень, які вона передає.

Грунтовні дослідження категорії модальності представлені працями В.В. Виноградова, Н.Ю. Шведової, Г.О. Золотової, В.Г. Гака, Н.А. Золототрубової, Н.Д. Зайченко.

Інноваційні підходи в дослідженні цієї категорії репрезентовано в роботах І.Р. Вихованця, А.П. Грищенка, Н.В. Гуйванюк, Г.П. Немця, Б.Є. Арама, Є.А. Попова та ін. Проте категорія модальності в лінгвістиці вважається недослідженим до кінця явищем.

Великий енциклопедичний словник надає наступне визначення категорії модальності – це функціонально-семантична категорія, що виражає різні види відношення висловлювання до дійсності, а також різні види суб'єктивної кваліфікації повідомлення [7: 303].

У зв'язку з тим, що модальність як текстова категорія є мовним вираженням взаємодії людини з об'єктивною дійсністю та маркером суб'єктивної інтерпретації цієї дійсності, категорію модальності диференціюють більшість дослідників, в числі яких: О.М. Ільченко, М.В. Скибницька, В.В. Виноградов, Ш. Баллі, В.З. Панфілов, Л.С. Єрмолаєва, О.І. Беляєва та ін. Так, В.З. Панфілов зокрема виділяє два основні її типи: об'єктивну і суб'єктивну модальність [6: 39]. Перша розуміється як відношення висловлення до позамовної дійсності, оформлене граматично, друга – як вираження відношення того, хто говорить (пише) до того, що він повідомляє.

Щодо визначення категоріальної належності модальності, то тут думки різняться. Аналіз наукової та періодичної літератури з даної проблеми свідчить, що модальність визначається як граматична, синтаксична або семантична категорія. Так, Р.А. Будагов розглядає модальність як граматичну категорію [1: 204]. Л.С. Єрмолаєва вважає модальність синтаксичною категорією, зазначаючи, що за межами синтаксичної модальності залишаються лексичні засоби [4: 1]. В.В. Виноградов визначає модальність як семантичну категорію [2: 57].

Існують також різні класифікації засобів вираження модальності. Так, наприклад, І.В. Корунець зауважив, що модальність, будучи екстралінгвістичною категорією, яка виражає відношення мовця до реальності, має загальні в англійській та українській мові засоби реалізації. Науковець виділяє такі засоби як: 1) фонетичні (наголос та інтонація); 2) лексико-граматичні (модальні дієслова); 3) лексичні (модальні слова та вирази), що виражають суб'єктивну модальність; 4) граматичні, що виражають граматичну модальність [5: 308].

Дещо схожа класифікація засобів вираження модальності представлена В.В. Євченко та А.В. Сингаївською. Крім фонетичних, лексичних, лексико-граматичних та граматичних засобів, вони виділяють також синтаксичні, що виражаються через структуру речення [3: 5-6].

Отже, різні погляди щодо визначення категорії модальності та засобів її вираження дають нам повніше уявлення про модальність як одне з багатоаспектних лінгвістичних явищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Будагов Р.А. Введение в науку о языке / Будагов Р.А. – М., 1958. – 436 с.
2. Виноградов В.В. О категории модальности и модальных словах в русском языке / Виноградов В.В. – М., 1975. – 167 с.
3. Євченко В.В., Сингаївська А.В. Як використовувати модальні дієслова сучасної англійської мови. Навч. Посібник. Випуск 1 / В.В. Євченко, А.В. Сингаївська. – Житомир, 1999. – 148 с.
4. Ермолаева Л.С. Система средств выражения модальности в современных германских языках (на материале немецкого,

английского, шведского и исландского языков) : – автореф. канд. дис. / Л.С. Ермолаева. – М., 1964. – 15 с.

5. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник / Корунець І.В. – Вінниця: "Нова книга", 2001. – 448 с.

6. Панфилов В.З. Роль модальности в конструировании предложения и суждения / В.З. Панфилов // Вопросы языкознания. – 1977. – № 4. – С. 37-48.

7. Языкознание : большой энциклопедический словарь / [гл.ред. В.Н. Ярцева]. – 2-е изд. – М., 2000. – 668 с.

М. С. Ракул

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент А. О. Пікалова

Мовні реалії у тексті оповідань О.Генрі як вербальне вираження специфічних рис національної культури

Мова координує спільну діяльність людей знаковим способом у процесі їхньої мовленнєвої взаємодії. Мова постає основою мислення кожної людини, що здійснюється у вербальній формі, навіть якщо воно досягає досить високо рівня абстракції [1: 15]. Питання про здатність мови відображати культуру займає провідну позицію у лінгвістиці, що і зумовлює актуальність даної роботи.

Цінності конкретної національної спільноти, що відсутні в іншій спільноті або істотно різняться від них, утворюють національний соціокультурний фонд, який репрезентовано в мові. Інформація, що вміщує факти історії, особливості державного устрою та географічного розташування, предмети матеріальної культури, фольклорні поняття – усе це в теорії перекладу називають реаліями. Поняття, що відображають реалії, носять національний характер і відносяться до категорій безеквівалентної лексики. Питання дослідженням реалій завжди приваблюють увагу багатьох науковців [1; 2; 4; 5; 6].

Мета даної роботи – проаналізувати мовні реалії оповідань О. Генрі; розкрити засоби вираження національно-культурних рис у текстах автора.

Реалії постають як слова та словосполучення, що називають предмети, явища, об'єкти, що характерні для життя, культури, соціального та історичного розвитку певної спільноти та малознайомі для іншої; що виражають національний колорит і не мають точних відповідників у іншій мові. Реалії визначають як клас безеквівалентної лексики, що має національне забарвлення.

Тексти оповідань О. Генрі вміщують багатий матеріал для дослідження реалій та виявленні специфічних рис національної культури. Так, аналіз перекладу реалій дозволяє виокремити різноманітні їхні групи в оповіданнях американського письменника О. Генрі: реалії-міри, реалії-гроші, фразеологічні звороти, власні назви, звертання, відхилення від літературної норми, іншомовні вкраплення. Науковці виокремлюють наступні прийоми передачі реалій у художньому перекладі: транскрипція (и транслітерація); переклад (заміна, калька, полукалька тощо); приблизний переклад (опис, пояснення, тлумачення тощо); контекстуальний переклад [2].

Необхідність застосування транскрипції при передачі реалій досить часто обумовлена тим, що при вдалому транскрибуванні перекладач може досягти передачі і змістовного компоненту: “*They sing “Home, Sweet Home” in ragtime*” / Вони співають «Мій рідний дім» у ритмі регтайму» («Мебльована кімната») [3].

Прийом калькування дозволяє перенести реалію з максимальним збереженням семантичного наповнення, наприклад: “*The Romance of a Busy Broker*” – «Роман біржового маклера» [3].

Переклад реалій з використанням прийому заміни реалій знаходимо у перекладних текстах оповідань О. Генрі, наприклад: “*One day I gets all ensnared up in aspirations for to eat some canned grub that hasn't ever mooed or baaed or grunted or been in peck measures.*” / «І от одного разу мені наче перед погибеллю закортіло з'їсти чогось консервованого, що ніколи не мукало, не мекало, не рохкало і чого ніколи не відмірювали мірами ємкості сипких тіл.» («Пімієнтські млинці») [3].

Опис, пояснення та тлумачення як спосіб приблизного перекладу досить часто використовують у тих випадках, коли не існує інших засобів, наприклад: *"Tomorrow he would go into the roaring downtown district and find work."* / «Завтра він піде в метушливу ділову частину міста і знайде собі роботу.» («Фараон і хорал») [3].

Для контекстуального перекладу характерним є відсутність відповідників слова, що перекладається – його переклад передається за допомогою трансформування контексту, наприклад: *"For years the hospitable Blackwell's had been his winter quarters."* / «Уже кілька років гостинна в'язниця Блекуел була його зимовою квартирою.» («Фараон і хорал») [3].

Аналіз мовних реалій у текстах оповідань О.Генрі дає змогу зробити висновки, що в авторському текстовому просторі вміщено велику кількість груп реалій; авторські реалії носять національний характер та передаються у художньому перекладі за допомогою різноманітних прийомів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М. : Индрик, 2005. – 1040 с.
2. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. – М. : Высшая школа, 1986. – 342 с.
3. Генрі О. Останній листок : Оповідання / [переклад з англ. Ю.Іванов, О.Логвиненко, М.Дмитренко, В.Мусієнко, М.Рябова, М.Тупайло, Т.Тихонова]. – К. : Молодь, 1983. – 224 с.
4. Латышев Л. К. Курс перевода. Эквивалентность перевода и способы ее достижения / Л. К. Латышев. – М.: Международные отношения, 1981. – 248 с.
5. Реформатский А. А. Введение в языкознание / А.А. Реформатский – М., 1967. – 536 с.
6. Стернина М. А. Межъязыковые лакуны и национальная концептосфера / М. А. Стернина, А. А. Махонина // Язык и национальное сознание. Вопросы теории и методологии. – Воронеж : изд-во Воронежского ун-та, 2002. – С. 175-210.

Т. О. Родіонова

Хмельницький національний університет

Науковий керівник: Л. С. Моцна

Зіставно-порівняльна характеристика термінів-метафор у мистецтвознавчій та економічній терміносистемах

З розвитком науки і техніки впродовж XX-XXI ст. стрімко розвивається і мова, зокрема термінологічна лексика, яка постійно поповнюється. У різних галузях наук термінологічні системи мають свої особливості творення та функціонування. Науковці досліджують мовні особливості різних терміносистем: фінансової [3], медичної [5], мистецтвознавчої [4].

Серед продуктивних термінотворчих засобів сучасної англійської термінології вагоме місце посідає метафора, яка не лише надає науковій термінології яскравої образності, а й сприяє кращому розумінню значення терміна. Згідно з думкою Дж. Лакофа, метафора – це основний механізм, за допомогою якого не лише усвідомлюються абстрактні концепти, а й виникає можливість абстрактно мислити [6: 249]. Дійсно, мислення людини, процес усвідомлення нею різних явищ, об'єктів та процесів нерозривно пов'язане з процесом метафоризації.

Метафоризація є одним із джерел поповнення термінологічного складу лексики та лежить в основі наукового тексту [1]. Терміни-метафори поєднують у собі як функції власне наукових термінів, так і функції метафоричні. Тобто, з одного боку, вони є чіткими та інформативними, а також виконують свою головну номінативну функцію – називають специфічні об'єкти, явища, процеси тієї чи іншої галузі науки. З іншого боку, вони, як і художні метафори, базуються на аналогії, певній суміжності, асоціаціях з об'єктами, що належать до кардинально різних концептуальних галузей.

Економічна термінологія є однією з найбільш динамічних терміносистем, тут трапляються різноманітні мовні одиниці: фразеологічні одиниці (*lame-duck industry* – *відстаюча галузь*), стерті (*pilot project* – *дослідний проект*) й живі метафори (*walkaway right* – *право відмови від укладеної угоди*). Двомовна лексикографія часто не встигає за темпами розвитку цього шару

лексики. Економічна термінологія насичена метафорами. Наприклад: досить поширене і звичне слово *bond* – *боргове зобов'язання*: аналогія іде із первинним значенням слова *bond* – *сімейні, подружні узи, тісний зв'язок*. Англійська мова містить більшу кількість метафоричних термінів, аніж українська, оскільки у ході дослідження було виявлено, що в українському перекладі терміни-метафори зустрічаються рідше і перекладаються не метафорично. Так, коли в англійській мові маємо цілий синонімічний ряд термінів-метафор, в українській – один: *underground economy, grey economy, shadow economy* – *тіньова економіка*; *distressed company, weak company, problem company, failing company, faltering company* – *проблемна компанія*; *tone of market, market signals, economic climate, business climate* – *ринкова кон'юнктура*; *sound climate, favourable climate, welcoming business climate* – *сприятлива обстановка*.

У творенні та поповненні мистецтвознавчої терміносистеми значну роль відіграє метафоризація, яка реалізується через стерті (*play* – *вистава*) та живі (*black-and-white art* – *мистецтво графіки*) метафори. Терміни-метафори поширені у всіх сферах мистецтва: кіно, театр, живопис, музика та ін. Наприклад: *ribbon* – *кінострічка*, *frame* – *кадр*; *orchestra pit* – *оркестрова яма*, *first-night* – *прем'єра*; *jacket* – *обкладинка*, *flower piece* – *натюрморт з квітами*; *fingering* – *анлікатура*; *herringbone seam* – *зигзагоподібний шов*; *rules of thumb* – *кустарний спосіб*.

Під час дослідження шляхом суцільної вибірки було проаналізовано 1000 слів економічної лексики зі словника Єрмоленка С.Я. [2] та 1000 слів мистецтвознавчої лексики зі словника Михайленка В.В. [4]. Проаналізувавши ці термінотворення, ми визначили кількісне співвідношення термінів-метафор в обох сферах вживання. Результати аналізу кількісного співвідношення термінів-метафор в економічному та мистецтвознавчому дискурсі наведено нижче у таблиці 1.

Таблиця 1

**Кількісне співвідношення термінів-метафор
в економічному та мистецтвознавчому дискурсі**

<i>Категорія лексики</i>	<i>Загальна кількість досліджених термінів</i>	<i>Кількість термінів- метафор</i>	<i>Частка термінів- метафор у відсотках</i>
Економічна	1000	296	29.6 %
Мистецтвознавча	1000	201	20.1 %

Відповідно до результатів дослідження, наведених у таблиці, кількість термінів-метафор в економічній лексиці перевищує кількість термінів-метафор у мистецтвознавчій лексиці на 9.1%. На нашу думку, це пов'язано з тим, що економічна терміносистема більш динамічна, оскільки сьогодні сфера економіки стрімко розвивається і є основною у розвитку держави, на відміну від мистецтвознавчої. Терміни-метафори є невід'ємною частиною наукового дискурсу, зокрема у досліджених нами економічному та мистецтвознавчому – це майже третина і п'ята частини відповідно. Вивчення особливостей різних терміносистем, їх структури, функціонування є перспективним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Деркач Т.В. Метафора в літературознавчому тексті 90-х рр. 20 ст.: семантика, структура, функції: дис. канд. філол. наук: 10.02.01 / Т.В. Деркач. – Сімферополь, 2007. – 182 с.
2. Єрмоленко С.Я., Єрмоленко В.І. Українсько-англійський словник: Економіка. Фінанси. Банки. Інвестиції. / С.Я. Єрмоленко, В.І. Єрмоленко. – К.: Школа, 2003. – 568 с.
3. Ивина Л.В. Лингво-когнитивные основы анализа отраслевых терминотем (на примере англоязычной терминологии венчурного финансирования) / Л.В. Ивина. – М.: Академический проект, 2003. – 303 с.
4. Михайленко В.В., Суродейкіна Т.В. Глосарій мистецьких термінів англо- українсько-російський / В.В. Михайленко, Т.В. Суродейкіна. – Чернівці: Рута, 2002. – 177 с.
5. Цісар Н. Системотворчий потенціал вторинних медичних найменувань / Наталія Цісар // Вісник Нац. ун-ту «Львівська

політехніка». Серія «Проблеми української термінології» – 2010. – № 675. – С. 54-56.

6. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor /George Lakoff // Metaphor and thought / [ed. A. Ortony]. – Cambridge: Cambridge University Press, 1993. – P. 202-251.

Д. М. Сабалаєв

Харківський гуманітарний університет "Народна українська академія"

Науковий керівник: доцент О. А. Кальниченко

Перші рецензії на переклад дитячої літератури українською мовою

Однією з ознак початку ХХ сторіччя для українського суспільства був підйом перекладної літератури українською мовою, адже до 1905 року існувала заборона на друкування перекладів українською мовою. На межі століть навіть був заборонений до видання український переклад казки Пушкіна "Сказки о рыбаке и рыбке" [2: 87]. Спостерігається повільне, але впевнене зростання кількості та якості перекладів. Проте, недостатньо, на думку тогочасної критики приділяється уваги перекладам літератури для дітей [1]. Українське суспільство потребувало такі переклади, бо і власне українських книжок для дітей було надто мало. Відповідальність перекладачів була дуже велика, оскільки переклади мали бути легкозрозумілими для дітей. На жаль, перекладачів, які погодилися взяти на себе таку відповідальність, було мало, але вони зробили значний внесок у виховання україномовних дітей того часу. М. Коцюбинський у 1912 році в листі до П. Тичини написав: "У нас, дуже слаба література для дітей, і коли б хто зробив переклад кращих російських творів для дитячої літератури..."[5: 115].

Найбільший внесок у розвиток ранньої української перекладної літератури для дітей зробила Олена Пчілка (Ольга Косач-Драгоманова). Вона була не лише талановитою письменницею, але й перекладачем, і саме з перекладів розпочала свою творчу діяльність. Спочатку вона перекладала казки Андерсена, а потім займалася перекладами творів російських

письменників, зокрема Гоголя, Пушкіна, Лермонтова. Всі її переклади високоякісні і мають ідейно-сміслову навантаженість, збагачують словник української мови, передають стиль оригіналу. Олена Пчілка вважала переклади одним з найважливіших засобів збагачення рідної мови. Коли 1881 року вийшла збірка творів Гоголя в її перекладі, то на початку книги вона помістила "Прислів'я", в якому обґрунтувала необхідність робити переклади: "Трудно зважить, що більше розвиває мову, чи переклади, чи первотвори? Либонь, треба сказати так: ті й другі однаково" [4]. Слід також зазначити, що вона перекладали і власні твори, які були написані українською мовою, на російську.

Перекладом дитячої літератури також займалася і Леся Українка. У 1903 р. вона переклала "Казку про несправедливого царя, як він до розуму прийшов і яку людям пораду дав" (інша назва – "Казка про царя Семена") російського письменника Фелікса Волховського [3].

На окрему увагу заслуговує родина Грінченків – Бориса Грінченка, його дружини Марії Грінченко (Загірної) та доньки Анастасії, які приділяли особливу увагу саме дитячій літературі. Наприкінці XIX століття Борис Грінченко переклав "Казки" Захаріуса Топеліуса і казку "Пустун Розбишаченко" цього ж автора, а 1911 року вийшла книжка для дітей Едмондо де Амічіса "Серце". Цю книжку йому допомагала перекласти його дружина – Марія Загірна, яка крім того самостійно переклала дві казки М. Салтикова-Щедріна "Як мужик двох генералів прохарчив" і "Дикий пан".

Цікавою є історія перекладів казок Андерсена. Вперше вони були перекладені М. Старицьким і побачили світ у 1873 році. Книжка була високоякісною, містила 11 малюнків та біографію Андерсена. На початку XX сторіччя перекладами Андерсена займалась Марія Загірна, яка в 1918 році видала збірку з 16 казок.

Одним з перекладачів, хто працював над творами для дітей, був Ю. Сірий. У 1909 році видавництво "Лан" видало збірку його перекладів "Нелло та Патраш і інші оповідання", на яку Л. Старицька-Черняхівська написала рецензію, що вийшла в журналі "Літературно-науковий вісник" [6]. Високо оцінюючи якість перекладу, вона зазначила, що переклад зрозумілий, легко читається та чітко передає зміст оригінала, якість української

мови була на найвищому рівні. У перекладі оповідання "Нелло та Патраш" вона взагалі не знайшла ніяких помилок перекладача, а щодо перекладу оповідання "Чудо Пуран-Багата" вона все ж таки запропонувала додати пояснення до деяких реалій, незрозумілих українським дітям. У деяких інших оповіданнях Л. Старицька-Черняхівська знайшла "декілька невдатних слів" [6].

У 1905 році вийшов переклад казки "Тисяча й одна ніч", зроблений М. Лозинським, на який рецензію написав В. Гнатюк [1]. Рецензент зазначив, що це один із скарбів світової дитячої літератури, і його переклад на українську мову був край необхідний. Якість перекладу оцінювалася як досить висока, а мова зрозуміла як для простолюду, так і для інтелігенції. Щодо недоліків перекладу Гнатюк зазначав, що то були невеликі пропуски тексту, але вони зустрічаються не часто і майже не мали впливу на цілісне розуміння перекладу [1: 240].

Отже, можна зробити висновок, що не дивлячись на труднощі і майже повну відсутність досвіду перекладу дитячої літератури, деяким українським перекладачам вдалося зробити якісні переклади, які отримали позитивну оцінку перших українських критиків перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. [Гнатюк В.] [Рецензія] // Літературно-науковий вістник. – 1905. – Т. 32. – С. 240. – Підп.: В. – Рец. на кн.: Тисяча й одна ніч. Арабські казки. [Т.] 1. / пер. М. Лозинський.
2. Белецкий А. Переводная литература на Украине / А. Белецкий // Красное слово. – 1929. – № 2. – С. 87-96.
3. Бургардт О. Леся Українка і Гайне // Українка Леся. Твори. – Т. 4. Переклади. – К.: Книгоспілка, 1927. – С. 8.
4. Дрофань Л. Олена Пчілка: (Спроба осмислення творчого доробку письменниці) // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 10. – С. 83-87.
5. Коцюбинський М. Твори: В 3 т. – К.: Дніпро, 1979. – Т. 1. – 316 с.
6. Старицька-Черняхівська Л. [Рецензія] / Л. Старицька-Черняхівська // Літературно-науковий вістник. – 1909. – Т. 47. – С. 584-585. – Рец. на кн.: Нелло та Патраш і інші оповідання в перекладі Ю. Сірого [Ю. Тищенка]. – К.: Лан, 1909. – 75 с.

І. В. Салюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. І. Савчук

Лінгвокультурні особливості концепту РОДИНА на основі роману У.С.Моема “Theatre”

Сучасна лінгвістична наука приділяє особливу увагу проблемам вивчення когнітивної діяльності людини в її лінгвістичній репрезентації. Не дивлячись на багаторічні дослідження в цій сфері, недостатньо вивченим залишається поняття «концепт».

Вивченням концепту займалися різні вчені, а саме: О.С.Кубрякова, З.Д.Попова, С.А.Шишкіна, Н.Н.Болдирєв, А.А.Залевська та інші. Вони досліджували концепти ЩАСТЯ, БАГАТСТВО, РАДІСТЬ тощо. Але цікавим завданням залишається аналіз концепту РОДИНА та особливостей його функціонування на основі англійського роману XX століття. Це і є метою нашого дослідження [4:158-159].

Як відомо, поняття «концепт» не має чіткого тлумачення, адже різні вчені трактують його по-різному. У лінгвокогнітивних дослідженнях концепти представляють зв'язок феномена значення слова зі знанням і структурами їх відображення у свідомості [2:254].

Концепт має визначену структуру, хоча він і не може бути представлений як жорстка структура. Це пов'язано з його активною роллю в процесі мислення, адже він увесь час функціонує, поєднується з іншими концептами, актуалізується в різних своїх складових частинах [3:132-133].

Це досить складне поняття і, навіть, концепт РОДИНА в різних лінгвістичних словниках має відмінні значення, хоча об'єднують їх і спільні ознаки, а саме: батьки та їх діти; родичі, що живуть разом; клан, рід; діти одних батьків; нащадки одного предка. Всі вони пов'язані кровними узами та манерою спілкування, що в різні епохи має власні особливості залежно від історії, змін у літературі та сімейних стосунках [1:78].

Аналізуючи мову та стосунки між чоловіком та дружиною на основі роману «Theatre», враховується сприйняття даних понять,

характерних для ХХ століття, які відображають низку концептів як складників мегаконцепту РОДИНА. Стосунки між чоловіком та дружиною відмічені такими властивостями:

- **НЕПРАВДА**

Так, життя Майкла і Джулії з одного боку повне кохання, а з іншого пронизане брехнею і обманом.

- *Hulloa! I won't keep you a minute.*

- *No hurry. I only came to see what seats had been sent to the Dennonants [5:10].*

"Hulloa!" – окличне, неповне речення, вітання у формі архаїзму. Неповне безособове "No hurry", де вжита неповна форма "No" замість "Don't" показує, що Джулія має час аби поділити Майклу увагу.

- **ЩИРІСТЬ, ВІДДАНІСТЬ СІМ'Ї**

Now, darling, I'm ready for you [5:11].

Емоційно-позитивний характер речення передає готовність Майкла завжди бути зі своєю дружиною. Просте, поширене, розповідне речення із дієслівним іменним присудком "am ready" ускладнене звертанням "darling", що несе у собі відтінок щирості та кохання.

I believe you're proud of your family than of looking like a Greek god, she told Michael [5:35].

Для Майкла бути найкращим не головне. Сім'я – ось, що робить його сильним. Він готовий пожертвувати своєю величчю заради родини, що передається порівнянням "you're prouder of your family than of looking like a Greek god".

- **ПРИСТРАСТЬ ДО ІНШИХ**

Джулія – досить хитра жінка, адже свої симпатії до молодих чоловіків вона ретельно приховує від Майкла

She gave him another sort of smile, just a trifle raguish [5:14].

Це просте, поширене речення з елементами іронії. Вона проявляється в уточненні "just a trifle raguish", що зображує Джулію як жінку, яка не пропустить жодного чоловіка. Для неї все це було своєрідною грою.

- **ЗАХОПЛЕННЯ ЧОЛОВІКОМ**

- *What's the matter, darling?*

- *Don't talk to me. You dirty little bitch, you've made me cry.*

- *Angel!*

– *Oh, damn it, he sobbed. I can't help it [5:38].*

Майже кожна розмова Джулії і Майкла насичена звертанням “*darling*”, що спостерігається і в питальному реченні “*What's the matter, darling.*” У стосунках Майкла і Джулії вживання вульгарних слів не є образою, а зовсім навпаки. “*Damn it*”, “*dirty little bitch*” несуть у собі позитивний відтінок.

- **КОХАННЯ**

I don't know how I'm going to get on without you. But I love him. I want him. I suppose some American heiress falls in love with him. I can't live without him. What am I to do with myself when he's away? [5:54]

Кожне слово пронизане коханням, переживаннями. Позитивний характер нейтральної лексики надає почуттям Джулії свіжості, правдивості. Вживання архаїзму “*heiress*” підкреслює переживання жінки, її ревності. Риторичне запитання “*What am I to do with myself when he's away?*” показує самотність Джулії, її нерозривний зв'язок з Майклом.

- **ТУРБОТА – матеріальна з боку чоловіка, не завжди оцінена дружиною**

Маючи гроші та славу, жінка забула, що все це завдяки її чоловіку.

As long as I can pay my whack I'll pay it. You earn more than I because you're worth more. I put you down for a good salary because you draw it [5:81].

Як справжній чоловік, Майкл утримує свою родину і, не дивлячись на високу заробітну плату дружини, робить все аби вона жила якнайкраще. Метафора “*put you down for a good salary*”, “*you draw it*” показують те, як Майкл турбується про свою дружину і її подальше життя. Скорочення “*there's (there is)*”, “*I'll (I shall)*” – характерна особливість розмовного стилю.

Отже, на прикладі роману У.С.Моема “*Theatre*” простежуються сімейні стосунки чоловіка та дружини епохи реалізму та особливості їх спілкування. Ми помічаємо вживання нейтральної лексики з використанням звертань, уточнень, вульгаризмів, причому вжиті вони точно і відповідно до контексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Longman Dictionary of English Language and Culture. – Harlow, 2000.
2. Вежбицька А.С. Язык, культура и познания. – М.: Русские словари, 1997. – 410 с.
3. Стернин И.А. Методика исследования структуры концепта. – Воронежский госуд. Университет, 2001. – 184 с.
4. Вісник ЖДУ імені Івана Франка №49. – ЖДУ ім.І.Франка, 2010. – 233 с.
5. W.S.Maugham. Theatre. – Вінниця: Нова Книга, 2002. – 311 с.

К. В. Самойленко

*Київський університет імені Бориса Грінченка
Науковий керівник: викладач Н. В. Говорун*

Технологія спілкування в процесі навчання іншомовної мовленнєвої діяльності в старшій школі

Одним з першочергових завдань викладання іноземних мов є пошук шляхів підвищення комунікативної компетенції учнів. У центрі уваги при цьому є мовно-розумова діяльність людей, а основним об'єктом навчання є мовна комунікація, функціональні властивості мови і мовлення в їх нерозривній єдності. Мова – це інструмент комунікації [2; 4].

Такий підхід до навчання іноземних мов у середній школі є дуже актуальним у зв'язку з розширенням міжнародних контактів країни, тому що при ньому мова є не тільки засобом спілкування, а й засобом інтеграції у мовний колектив.

При комунікативному підході у центрі процесу навчання перебуває конкретна мовна особистість з її мовно-розумовою діяльністю, комунікативними намірами, а мовна комунікативна діяльність є предметом розвитку у процесі навчання іноземних мов [1: 15].

З-поміж найбільш ефективних і цікавих для учнів форм організації і проведення занять, спрямованих на комунікацію, можна назвати різноманітні тренінги, моделюючі заняття, ділові, рольові ігри, дискусії різних видів [3: 12].

Ми розглянули в своїй роботі декілька сучасних технологій, що спрямовані на комунікацію на уроках іноземної мови і можуть широко застосовуватись в старшій школі.

Технологія **"Робота в парах"** особливо актуальна на початкових етапах навчання учнів роботи у малих групах. Вона використовується для досягнення дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірки знань. За умов парної роботи всі діти в класі отримують рідкісну можливість говорити, висловлюватись. Робота в парах дає учням час подумати, обмінятись ідеями з партнером і лише тоді озвучувати свої думки перед класом. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критично мислити, вміння переконувати й вести дискусію. Використання цього методу сприяє тому, що учні не можуть ухилитись від виконання завдання. Під час роботи в парах швидко виконуються вправи, які за інших умов потребують великої затрати часу. Серед них: обговорення короткого тексту, інтерв'ю, аналіз проблеми, роботи, вправи та ін.

На уроках іноземної мови може застосовуватись також відома інтерактивна технологія колективного обговорення, що широко використовується для вироблення кількох вирішень конкретної проблеми. **"Мозковий штурм"** спонукає учнів проявити уяву та творчість, дає їм можливість вільно висловлювати свої думки.

Мета "мозкового штурму" в тому, щоб зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх учнів протягом обмеженого періоду часу.

Рольова гра імітує реальність призначенням ролей учасникам і наданням їм можливості діяти, наче насправді. Кожна особа в рольовій грі має чітко знати зміст її ролі та мету рольової гри взагалі.

Мета рольової гри – визначити ставлення до конкретної життєвої ситуації, набути досвіду шляхом гри, допомогти навчитися через досвід та почуття. Рольова гра застосовується для отримання конкретних навичок, вмінь і знань. Розігрування конкретної життєвої ситуації за ролями допомагає учням виробити власне ставлення до неї, набути досвіду шляхом гри, сприяти розвитку уяви і навичок критичного мислення і міжособистісного спілкування.

Дискусія є важливим засобом пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання. Вона значною мірою сприяє розвитку комунікативних навичок іноземного спілкування та критичного мислення, дає можливість визначити власну позицію, формує навички відстоювати свою думку, поглиблює знання з обговорюваної проблеми і все це повністю відповідає завданням сучасної школи. Дискусія – це широке публічне обговорення якогось суперечливого питання. Є такі види дискусій: дискусія в стилі телевізійного ток-шоу та оцінювальна дискусія.

При плануванні дискусії враховувалось кілька важливих моментів: час, необхідний для проведення дискусії, його узгодженість з іншими видами роботи під час навчального заняття, місце, яке має давати можливість здійснювати всі необхідні пересування учнів і створювати оптимальні умови для обговорення учнями проблеми і стеження за її перебігом рештою учнів, матеріали, необхідні для роботи учнів.

Підсумовуючи вищесказане, можна зазначити, що для сучасного вчителя гостро постає питання: як і чим зацікавити учнів-старшокласників, щоб предмет був для них цікавим, потрібним, таким, коли на урок хочеться йти, а з уроку – ні, щоб іноземна мова стала для них невід’ємним засобом спілкування як на уроці, так і поза ним. Напевно, найважливіше – створювати такі ситуації, щоб учні були постійно в пошуку і знаходили відповіді на різні питання, при цьому удосконалюючи свої навички спілкування іноземною мовою [3; 5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Артемчук Г. Про сучасні підходи до вивчення та викладання іноземних мов / Г. Артемчук // Рідна школа. – 2003. – № 9. – С.15-16.
2. Ксензова Г.Ю. Перспективные школьные технологии / Г. Ю. Ксензова. – М.: 2001. – 76 с.
3. Мельникова С.И., Яворская Л.Н. Игровые формы учебных занятий / С. И.Мельникова, Л. Н. Яворская. – Х.: 2001. – 50 с.
4. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах /С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.

5. Чорная Н.М. Дидактические иммитационно-моделирующие игры в современной школе и педагогике США. //Диссертация на соискание степени канд. пед. наук.

К. О. Синявська

Миколаївський національний університет імені

В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Т. О. Мороз

Прикладні аспекти графологічного перекладу

Графологічним перекладом називається такий обмежений переклад, при якому графологія тексту мови-джерела заміщується еквівалентною графологією мови-мети. В основі еквівалентності лежить відношення до спільної графічної субстанції [1, 124].

Досить легко можна ілюструвати графологічний переклад, використовуючи кирилицю та латинський алфавіт. В даному випадку будуть використані лише великі літери [1, 124].

Американський науковець Дж. Картфорд зробив висновок, що графологічні одиниці, або букви, цих двох алфавітів використовують сім різноманітних ознак графічної субстанції, піддаючи її певним систематичним модифікаціям. Це вертикальна риска |, горизонтальна риска —, права похила /, ліва похила \, праве півколо $\supset$, ліве на півколо $\subset$, горизонтальне півколо $\cup$.

Модифікації мають такі види: повна (full) | / — $\supset$, нижня (low) | / — $\supset$, верхня (high) | / — $\supset$, середня (mid) тільки для —. Ці модифікації матимуть наступне маркування, відповідно f, l, h, m. Також існують комбінаційні категорії, такі як прикріплена (attached, a), перехресна (crossing, c), приєднуюча (connecting, c) [1, 125].

Таким чином літери кирилиці та латиниці можуть перекладатись таким чином:

A = $\wedge$ — mc (тобто, права та ліва похилі посередині з'єднуються тире);

H = || — mc (вертикальна лінії посередині з'єднується тире);

X = /\ x (права та ліва похилі перетинаються);

$B = | \supset h \supset l$ (вертикальна риска, праве півколо у верхній позиції, праве півколо у нижній позиції);

$K = | / h \setminus l$ (вертикальна риска, права похила у верхній позиції, ліва похила у нижній позиції).

В багатьох випадках графологічні перекладні еквіваленти очевидні. Проте існують наступні букви кирилиці, які створюють проблеми при перекладі.

Наприклад: Б – диференційні ознаки: $| - h \supset l$, тобто маємо п'ять ознак. (вертикальна риска, тире у верхній позиції, праве півколо нижньої позиції). Деякі латинські букви мають по 2 або 3 ознаки, спільних з Б, а саме: D ($| \supset$), T ($| - hx$), F ($| - h - m$), B ($| \supset h \supset l$).

Ж = $\supset | \subset - mxc$. Прокоментуємо: праве півколо, вертикальна риска, ліве півколо, тире, що перетинає та поєднує у середній позиції. Близького еквівалента немає. Найбільше підходить А, яка має дві напрямлені вверх риси та горизонтальне поєднання.

$З = \supset h \supset l$. Єдиний можливий еквівалент S ($\subset h \supset l$) [1, 125].

$\Phi (\subset \supset | x) = Q (\subset \supset | xlr)$, де r – додаткова модифікація – редукована (reduced, r).

$\Psi (| - lc |) = U (| \cup lc |)$; $\Psi (\cup h |) = J (\cup l |)$. Як бачимо при перекладі літер Ц та Ч виявляються еквіваленти з двома та трьома спільними ознаками.

При графологічному перекладі зустрічаються ті ж самі явища, що й при загальному перекладі. По-перше, еквівалент мови-мети рідко співвідноситься абсолютно з тими ж самими ознаками субстанції, що і відповідний елемент мови джерела. По-друге, одна одиниця мови-джерела може бути перекладена двома одиницями мови-мети [2, 98].

Графологічний переклад дуже часто є особливо складним, оскільки різні системи письма зазвичай використовують графічну систему обмеженого діапазону [2, 99].

Іноді щось схоже на графологічний переклад навмисно використовується типографами, які хочуть надати «екзотичний» колорит письмовим текстам. Так, заголовки книги про іслам або арабський світ роблять схожими на арабську в'язь, що можна назвати графологічним напівперекладом.

Особи, що пишуть іноземною мовою, можуть випадково зробити графологічний переклад; наприклад, греки, які пишуть англійською (або на будь-якій іншій мові, що використовує латинське письмо), часто замінюють букву а на α або п на η. Це очевидно особливо у випадку заміни п на η, що власне і є графологічним перекладом, оскільки єдина спільна риса, яка є між цими буквами, це співвіднесеність зі схожою графічною субстанцією [4, 302].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Катфорд Дж. К. Лингвистическая теория перевода: Об одном аспекте прикладной лингвистики. – Москва: УРСС Эдиториал, 2004. – 208 с.;
2. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Курс лекций. – М.: ЭТС, 1999. – 189 с.;
3. Коптілов В.В. Теорія та практика перекладу. – К.: Видавництво Київського університету, 1982. – 219 с.;
4. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика. М.: 1973. – 430 с.

М. М. Сищук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач

О. В. Малярчук

Концепт як лінгвокультурологічне явище

Протягом життя в процесі пізнавальної діяльності людина формує загальні поняття про навколишню дійсність, які згодом об'єднуються у систему знань про світ. Ця система складається з концептів – ідеальних, абстрактних структур, якими людина оперує в процесі мислення. Різноманітність форм пізнання визначає способи формування концептів у свідомості людини: на основі чуттєвого досвіду, предметно-практичної, експериментально-пізнавальної, мисленнєвої діяльності, вербального і невербального спілкування [2: 24–25]. В межах даної розвідки окреслена специфіка лінгвокультурологічного підходу до вивчення концепту на сучасному етапі розвитку мовознавства.

Лінгвокультурологічний підхід відіграє важливу роль в розумінні концепту. Він полягає в тому, що концепт визначається базовою одиницею культури, її концентратом. Представники даного напрямку (Н. Д. Арутюнова [1], С. Г. Воркачев [4], В. І. Карасик [5], Д. С. Лихачов [6], В. А. Маслова [7], С. Є. Нікітіна [8], Г. Г. Слишкін [5], Ю. С. Степанов [9]) розглядають концепт як ментальне утворення, марковане етносимантичною специфікою, що є закономірним кроком у становленні антропоцентричної парадигми гуманітарного, зокрема, лінгвістичного знання. Лінгвокультурологічний підхід розглядає концепт у рамках проблеми “мова – свідомість – культура”, з точки зору його місця у системі цінностей в житті людини, етимології, історії, асоціацій, які він викликає [7: 28].

Згідно теорії А. Вежбицької, концепти є етноспецифічними і можуть застосовуватися для зіставлення культур різних народів з метою дослідження їх специфічних і спільних рис [3: 10].

Д. С. Лихачов пов’язує зміст концепту з національно-культурним досвідом людини: “Концепт є результатом зіткнення словникового значення з особистим і народним досвідом людини” [6: 281].

Ю. С. Степанов зазначає, що концепт – це етнічно, культурно обумовлене складне, структурно-сміслове, як правило, лексично або фразеологічно вербалізоване утворення; це “згусток культури у свідомості людини”; те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини” [9: 40-41].

Н. Д. Арутюнова трактує концепти як поняття практичної філософії, що виникають в результаті взаємодії таких факторів як національна традиція і фольклор, релігія й ідеологія, життєвий досвід і образи мистецтва, відчуття і системи цінностей. Концепти утворюють “свого роду культурний шар, що є посередником між людиною й світом” [1: 3].

В. А. Маслова називає ключовими концептами культури “зумовлені нею ядерні (базові) одиниці картини світу, які мають екзистенціальну значущість як для окремої мовної особистості, так і для лінгвокультурної спільноти в цілому”. Вчена відносить до них такі абстрактні імена, як совість, щастя, доля, воля, гріх, закон, свобода, інтелігенція, батьківщина тощо [7: 51].

На думку С. Г. Воркачова, концепт – це одиниця колективного знання/свідомості (яка посилає до вищих духовних цінностей), має мовне вираження і відзначена етнокультурною специфікою [4: 70].

Дослідники Г. Г. Слишкін і В. І. Карасик розуміють концепт як багатовимірну ментальну одиницю з ціннісним елементом. Вони вважають лінгвокультурний концепт умовною ментальною одиницею, спрямовану на комплексне вивчення мови, свідомості і культури [5].

Таким чином, культурний концепт відрізняється від інших одиниць, що використовуються в лінгвокультурології (лінгвоєпістема, лінгвокультурема), своєю ментальною природою. Саме тому будь-яке лінгвокультурологічне дослідження є одночасно і когнітивним. У той же час культурний концепт відрізняється від таких ментальних одиниць, як когнітивний концепт, фрейм, сценарій, скрипт, поняття, стереотип акцентуацією ціннісного елемента.

Отже, поняття духовної цінності є ключовим у сучасному лінгвокультурологічному підході до концепту: центром концепту завжди є цінність, оскільки концепт тісно пов'язаний з культурою, а в основі культури лежить саме ціннісний принцип [5: 76-77].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова С. А. Введение // Логический анализ языка. Ментальные действия. – М.: Наука, 1993. – С. 3-7.
2. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика (курс лекций по английской филологии). – Тамбов: Изд-во Тамбовского гос. ун-та, 2000. – 123 с.
3. Вежицька А. Язык, культура, познание. – М.: Русские словари, 1996.–237 с.
4. Воркачев С. Г. Счастья как лингвокультурный концепт. – М.: ИТДГК “Гнозис”, 2004. – 236 с.
5. Карасик В. И, Слышкин Г. Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: Научное издание / Под ред. И.А. Стернина. – Воронеж: Изд-во Воронежского гос. ун-та, 2001. – С. 75-80.

6. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка // Русская словесность. Антология. – М.: Academia, 1997. – С. 280-287.

7. Маслова В. А. Лингвокультурология / Маслова В. А. – М.: Изд. Центр “Академия”, 2001. – 208 с.

8. Никитина С. Е. О концептуальном анализе в народной культуре / Концептуальный анализ: Методы, результаты, перспективы: Тез. Докл. – М., 1990. – С. 56-57.

9. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. – М.: Шк. «Языки рус. культуры», 1997. – 824 с.

О. С. Сіваєва

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Т. М. Онопрієнко*

Конвергенція стилістичних засобів: проблема визначення

В лінгвістичних дослідженнях ХХ століття в результаті відродження риторики значно помітним є інтерес лінгвістів до проблеми взаємодії риторичних фігур (див. праці Е.М. Береговської [2], Л.В. Гарузової [3], А.Д. Гнатюк [4], А.А. Мальченко [7], А.М. Мороховського [9]). Разом з тим поняття стилістичної конвергенції не знайшло свого відображення в багатьох сучасних іншомовних і україномовних енциклопедичних виданнях. Крім того, немає єдності серед лінгвістів щодо визначення поняття стилістичної конвергенції.

Актуальність дослідження зумовлена, перш за все, необхідністю уточнення поняття стилістичної конвергенції та розробки і конкретизації матеріального складу конвергенції, критеріїв її виявлення і функціональної специфіки в текстовому просторі.

Метою даної статті є аналіз різних підходів до розуміння стилістичної конвергенції та обґрунтування необхідності розрізняти поняття «синтаксична конвергенція» та «стилістична конвергенція». Так, згідно одного з підходів, стилістичну конвергенцію визначають як «концентрацію» або «згущення» стилістичних прийомів (під стилістичним прийомом розуміють тропи) в порівняно невеликому уривку тексту [12: 18-19].

Відповідно до іншого підходу, автором якого вважають М. Ріффатера, стилістична конвергенція визначається як «складний стилістичний прийом, який являє собою «скупчення» стилістичних прийомів і виразних засобів у конкретному місці в тексті, що характеризується змістовою та структурною інтеграцією, а також особливо сильною експресивністю» [11: 12].

В.М. Мальована у своєму дослідженні «Стилістична конвергенція в англійській художній прозі» дає таке визначення стилістичної конвергенції, яке, по суті, є визначенням стилістичної конвергенції Н.С. Моторіної: «Синтаксична конвергенція являє собою комплексний синтактико-стилістичний прийом, який виникає в результаті поєднання декількох синтаксичних виразних засобів і стилістичних прийомів в одному контексті, що характеризуються багатокomпонентністю структури, поліекспліцитним характером синтактико-стилістичного «виду» міжфразового зв'язку між компонентами і виконанням єдиної стилістичної функції» [8: 26].

Термін «синтаксична конвергенція» зустрічається в роботах і інших дослідників: Р.А. Кисельової [5], А.А. Мальченко [7], М.Є. Обнорської [10].

І.В. Арнольд розглядає синтаксичну конвергенцію як групу, яка складається «з декількох співпадаючих за функцією елементів, об'єднаних однаковим синтаксичним відношенням до підпорядковуючого їм слова чи речення» [1: 256], до якої автор відносить однорідні члени речення та безсполучникові речення, які, в свою чергу, складаються з декількох однорідних сурядних речень.

В.М. Мальована [6] вважає, що поняття «синтаксичної конвергенції» є синонімом по відношенню до «конвергенції стилістичної». Тим не менш, зазначені дослідницею докази є недостатніми для об'єднання цих понять одним терміном «синтаксична конвергенція».

На нашу думку, стилістична конвергенція являє собою більш ширше поняття по відношенню до синтаксичної конвергенції, а не навпаки. Можна погодитись з твердженнями М.Є. Обнорської та І.В. Арнольд [10; 1] про те, що на основі синтаксичної конвергенції може існувати конвергенція стилістична.

В спеціальній літературі зазначено, що термін і поняття конвергенції були введені М. Ріффатером, який визначає конвергенцію як «скупчення в одному місці декількох незалежних стилістичних прийомів» [11: 88]. Але питання «незалежності» стилістичних прийомів залишається спірним. Згідно наших спостережень, вони, навпаки, є залежними один від одного, так як при взаємодії виконують загальну прагматичну функцію.

На нашу думку, головними моментами в концепції М. Ріффатера [11] виступають: стилістична\ поетична функція, непередбачуваність, контраст і опозиція, стилістичний контекст, стилістичний прийом і конвергенція.

І.В. Арнольд під конвергенцією розуміє «сходження в одному місці «пучка» стилістичних прийомів, які виконують єдину стилістичну функцію» [1: 100].

На думку В.С. Чулкової [13], існування такого стилістичного явища, як конвергенція, обумовлено однаковою функціональною орієнтацією кожного стилістичного прийому, який входить до складу конвергенції.

Важливим моментом виступає встановлення критеріїв визначення стилістичної конвергенції.

Проаналізувавши цілий ряд робіт щодо проблеми взаємодіючих засобів мови, можна стверджувати, що безспірними і загальновизнаними критеріями визначення стилістичної конвергенції виступають поєднання двох чи більше стилістичних засобів (чи прийомів), які виконують єдину стилістичну функцію і мають більші експресивні можливості, ніж окремий стилістичний засіб (чи прийом).

Таким чином, беручи до уваги точки зору відомих вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, можна зробити висновок про те, що, не дивлячись на різницю в підходах щодо визначення, конвергенція займає особливе місце в стилістиці і риторичі тексту. В нашій роботі конвергенція стилістичних засобів, виступаючи різновидом стилістичної конвергенції, розглядається як складний стилістичний прийом, що реалізується при взаємодії стилістичних засобів на основі виконання ними єдиної прагматичної функції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык. – 5-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 384 с.
2. Береговская Э.М. Экспресивный синтаксис. – Смоленск СГПИ, 1984. – 92 с.
3. Гарузова Л.В. Лингвистическая природа и стилистические функции полисиндетона (на материале английского языка). – М., 1977. – 24 с.
4. Гнатюк А.Д. Средства создания экспрессии и ее интенсификация в газетно-журнальных жанрах (на материале современной французской прессы). – Киев, 2004. – 198 с.
5. Киселева Р.А. Интерпретация текста в рамках стилистики декодирования \\\ Стилистика романо-германских языков. – Л.: ЛГПИ, 1972. – С. 57-68.
6. Малеванная В.Н. Синтаксическая конвергенция в английской художественной прозе. – Киев, 1986. – 188 с.
7. Мальченко А.А. Повтор в синтаксических конвергенциях (на материале современного английского языка). – М., 1975. – 173 с.
8. Маторина Н.С. Информационный потенциал стилистической конвергенции (на материале англо-американской художественной прозы). – М., 1989. – 208 с.
9. Мороховский А.Н. Стилистика английского языка. – Киев: Высшая школа, 1991. – 272 с.
10. Обнорская М.Е. Стилистические конвергенции \\\ Стилистика Романо-германских языков. – Л.:ЛГПИ, 1972. – С. 78-86.
11. Риффатер М. Критерии стилистического анализа \\\ Новое в зарубежной лингвистике. Вып. IX. Лингвостилистика. – М.: Прогресс, 1980. – С. 69-97.
12. Соловейчик-Зильберштейн И.А. Стилистическая конвергенция в ранней прозе Б. Пастернака. – М., 1995. – 174 с.
13. Чулкова В.С. Многочисленный стилистический прием как одно из средств интеграции текста. – М., 1978. – 23 с.

А. І. Слободинська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент С. Ф. Соколовська*

Антропоцентризм художнього тексту у мовному просторі авторського вибору

Наукові досягнення гуманітарних наук у кінці ХХ – на початку ХХІ століття, постійно зростаючий ступінь їх „абсолютної людиноспрямованості” дозволяють розглядати текст у якості багатомірної і поліфункціональної дискурсивної системи, яка забезпечує індивідуальний розвиток мовної особистості, а також її соціальну, культурну та інтелектуальну взаємодію з іншими. Принцип зворотного зв'язку, або діалогізм, що супроводжує процеси породження, розуміння та інтерпретації будь-якого виду тексту, пронизує й охоплює всі сторони літературної комунікації та всі рівні художнього тексту [1: 110].

Акт художньої комунікації є двостороннім процесом пізнання та освоєння людиною світу та себе як частини цього світу. Цей процес здійснюється, з одного боку, творчим суб'єктом – автором літературного тексту, а з іншого, тим, для кого цей текст створюється, – читачем. Посередником і об'єктом когнітивної діяльності письменника і читача у літературному тексті є персонаж – суб'єктивний центр художнього світу, який зображується мовними засобами.

Під час руху від тексту до підтексту, від значення до смислу естетико-художня інформація семантично виводиться з усього тексту як структурно-смислового та комунікативного цілого, що стимулює діяльність читача. Отже, особливу значущість набуває концептуальний аналіз, мета якого полягає у виявленні парадигми авторських смислів і опису механізмів їх породження, а також тих компонентів, які складають мовну реалізацію найбільш вагомих для кожного твору концептів [2: 89].

Мета статті полягає у виявленні у новелі Томаса Манна "Смерть у Венеції" значущих для реалізації авторського задуму концептів і аналізі своєрідності реалізуючих їх лінгвістичних концептуальних парадигм із урахуванням ключових слів як семантичних центрів тексту. Вибір у якості об'єкту дослідження

тексту новели Томаса Манна зумовлений багатством та різноманітністю його стиля. Його ім'я асоціюється із тематичною різноманітністю, філософічністю узагальнення, яскравими образами персонажів і фігурою самого автора.

Для даного дослідження актуальним є концептуально-семантичний аналіз, який виявляє відбиття у художньому тексті ключових концептів культури як базових одиниць картини світу через ключові слова (слова-орієнтири). Інтерпретація смислу художнього тексту здійснюється шляхом семантичного аналізу домінантних текстових концептів [3: 163].

У фокусі творчих інтересів Т. Манна – буття індивідуальної свідомості особистості. У "Смерті у Венеції" це головний суб'єкт і об'єкт вивчення, причому для письменника характерним є інтерес до закономірностей буття свідомості, що тече, а не до стійкого морально-психологічного ядра особистості: *"Eine seltsame Ausweitung seines Innern ward ihm ganz überraschend bewusst, eine Art schweifender Unruhe, ein jugendlich durstiges Verlangen in die Ferne, ein Gefühl, so lebhaft, so neu..."* [5: 9]. Т. Манн відтворює задушну атмосферу, яку ми зустрічаємо у сплячій свідомості Густава фон Ашенбаха. Автор називає сон Густава фон Ашенбаха *"körperhaft-geistiges Erlebnis"*. Перемога бога Діоніса майже не камуфлюється вже з перших моментів сновидіння: *"Der Schauplatz der Geschehnisse war vielmehr seine Seele selbst, und sie brachen von außen herein, seinen Widerstand – einen tiefen und geistigen Widerstand – gewalttätig niederwerfend..."* [5: 78].

Рушійні сили будь-якого сприйняття сну – відчуття. Сон існує в них, це єдині провідні нитки сплячого, які допомагають йому сформувати своє розуміння того, що відбувається [5: 9]. У сні ми не можемо дати обґрунтовану моральну оцінку видимим полям, ми можемо лише відчути різні, часто протилежні емоції, які вириваються з підсвідомості: *"Angst war der Anfang, Angst und Lust und eine entsetzte Neugier nach dem, was kommen wollte"* [5: 78].

Ця авторська думка проявляється вже на перших сторінках тексту, у першому смисловому блоці діє прийом "початкових акордів", які продовжують звучати і у подальшому оповіданні [4: 69]. На перший план виходить туманність і невизначеність всього

базисного світосприйняття. Основні здібності душевних прагнень людської натури, рушійні сили позасвідомої природи, такі як *Angst, Lust, Neugier* заповнюють манновський "сонний" дискурс. Відсутність зримої точності у сприйнятті видимих реалій, зокрема, звуків, виражається в "змішаності шуму": *"Ein Gemisch von Lärm: Rasseln, Schmettern und dumpfes Donnern, schrilles Jauchzen dazu"* [5: 78]. Це слова, які вводять основні мотиви, є головними віхами розуміння авторського задуму. Таким чином створюється відчуття правдивості та своєрідної "реальності" сну, який ми бачимо через опосередковане світосприйняття Манна-Ашенбаха.

Отже, у художньому тексті на перший план виходять одиниці, значущість яких по відношенню до інших елементів лінгвістичної концептуальної парадигми є більш високою. Цю роль можуть виконувати одиниці, які несуть у собі символічне значення, які розташовані у сильних текстових позиціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кудашова Н.Н. Текстовый антропоцентризм в аспекте художественной когниции // Филологические науки. – 2009. – № 2. – С. 109-117.
2. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с.
3. Bachmann-Medick D. Kultur als Text. – Tübingen und Basel: A. Francke Verlag, 2004. – 350 S.
4. Interpretationsansätze zu Thomas Manns „Der Tod in Venedig“. – Режим доступу: <http://www.kimhill.com/other/todinvenedig.html>
5. Mann Th. Der Tod in Venedig und andere Erzählungen. – Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 2004. – 326 S.

І. П. Солодка

Миколаївський національний університет імені

В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Н. В. Шахірєва

Полікультурне виховання старшокласників під час навчання іноземної мови

В Україні проблема полікультурного виховання набула особливої актуальності коли в умовах соціально – економічних, та політичних реформ склався новий освітній напрям, який характеризує розширення етнізації змісту освіти, зростання ролі рідної мови навчання та ідей народної педагогіки. В цих умовах полікультурне виховання сприяє етнічній ідентифікації школярів, формуванню їхнього культурного самовизначення, та запобігає етнокультурної ізоляції від інших стран та народів.

Важливість полікультурного виховання спостережується в сучасних концепціях освіти та виховання в Україні: Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХІ ст.), Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті, Концепція громадянського виховання та ін.

Полікультурне виховання сприяє збереженню та приумноженню культурних цінностей, норм, зразків поведінки та форм діяльності, розумінню старшокласниками культурного різноманіття сучасних співтовариств, необхідності культурних розбіжностей. Цей процес соціалізації складається з виховання шкільних та підготовки їх до життя у полікультурному суспільстві.

Пошуку у цієї області присвячені головним чином праці американських, німецьких та російських дослідників: А. Померіна, С. Хохмана, В. Гепферта, Ж. Хакла, Дж. Бенкса, К. Даффі, Г. Дмитрієва, Н. Криловой, А. Джуринаського, Т. Менської, А. Шафрікової, Г. Палаткіної та ін. Вищезначені джерела безумовно є великою теоретичною основою дослідження полікультурного виховання. Але в цих працях немає повної ясності що до структури та змісту полікультурного виховання, не

досліджені педагогічні шляхи використання полікультурного потенціала викладання іноземної мови.

Для вирішення цієї проблеми необхідно звернутися до навчання міжкультурної комунікації – особливого типу культури, який характеризується адекватним взаєморозумінням людей, які належать до різних національних культур, інтеркультурною компетентністю, толерантністю, емпатією, другою домінантністю особистості, її бажанням міжнаціональної злагоди у всіх сферах спілкування.

Основними компонентами полікультурного навчання є:

- 1) лінгвістичний: рівні та аспекти мовної системи;
- 2) комунікативний: адекватність спілкування;
- 3) прагматичний: правила та норми поведінки;
- 4) історичний: минуле вивчаємої країни;
- 5) етнографічний: особливості побуту та звичаї етносу;
- 6) естетичний: художня культура, що відбиває традиції народу;
- 7) етнопсихологічний: специфіка сприйняття світу, національні особливості менталітету представників культури що вивчається [2].

Успішність здійснення полікультурного виховання під час навчання іноземної мови необхідно:

- створення емоційного настрою, що допомагає ввести учнів у світ іншої культури з метою цілісного її сприйняття;
- встановлення діалогу з людиною іншої культури, відтворення ситуації „ученого незнання”, коли учень виявляється в проміжку культур і різних логік, „вживання” в іншу культуру;
- виявлення проблем, що перешкоджають, успішній інтеркультурній комунікації, і внесення їх для обговорення учнями;
- розгляд культурного різноманіття заведення яскравого контрасту і скасування його при відособленню їх розляді;
- занурення учнів у стан „експерименту” й культурної творчості в процесі художньо-пізнавальної діяльності, що ґрунтується на аналізі семантичного значення художньої мови [3].

Таке сполучення методів і прийомів роботи дає можливість зацікавити старшокласників заняттями, воно дозволяє

представити очевидне дивним і парадоксальним з погляду іншої культури, що сприяє створенню ситуації подиву і стає основою для роздумів учнів над культурними явищами і культурним різноманіттям [4].

“Сприйняття іншої культури повинне бути яскравим, емоційним. Саме тут здобуває значення роль педагога, який повинний допомогти старшокласнику проникнути в іншу культуру, зробити так, щоб культурне різноманіття стало частиною його життя”, – пише дослідник Г.Дмитриєв [1: 41].

Таким чином, використання перелічених педагогічних умов допомагає створити атмосферу полікультурного середовища, що сприятиме підвищенню ефективності полікультурного виховання під час навчання іноземної мови.

Дана стаття тільки окреслює основні напрямки підвищення ефективності полікультурного виховання під час навчання іноземної мови. Подальше дослідження проблеми лежить у розробці методичних форм організації навчання іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дмитриев Г. Многокультурное образование / Г.Дмитриев. – М.: Народное образование, 1999. – 208 с.
2. Солодка А.К. Через мову – до розуміння культури. З досвіду використання лінгвокультурології у полікультурному вихованні учнів старшої школи / А.К.Солодка // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – № 1. – С.24-31.
3. Солодка А.К. Використання етнопсихології та психології міжкультурних відмінностей у вихованні вторинної мовної особистості / А.К.Солодка // Рідна школа. – 2006. – №7 (918). – С. 12-16.

Ю. Ю. Сопронюк

Національний Технічний Університет України «КПІ»

Науковий керівник: доцент І. С. Полюк

Лінгвістичні та прагматичні аспекти перекладу документів міжнародних організацій

Характерними прагматичними особливостями мови текстів офіційно-ділового стилю є традиційність засобів вираження, суворість композиції, особлива фразеологія, синтаксичні штампи, відсутність образності тощо. Типовою рисою текстів міжнародних організацій є наявність великої кількості мовних штампів та кліше [1: 9]. Для текстів законодавчих актів характерно повна відсутність індивідуалізації. Атропонімічна лексика має свої особливості в текстах законодавчих актів. Всі фізичні та юридичні особи є носіями певних ролей в юридичних текстах, тому вони носять назви, що відповідають виконуваним ними функціям. Найчастіше для перекладу даної лексики застосовують еквівалентний або вибіркового переклад (відповідно знаходять прямий еквівалент або використовують один з можливих синонімічних виразів, вибір якого зумовлений контекстом). У випадку відсутності еквіваленту певної лексичної одиниці, вдаються до дослівного перекладу, при якому у мові перекладу зберігаються семантичні та стилістичні ознаки оригіналу, тобто – до калькування [3: 47]. При перекладі документів необхідно передати і зміст оригіналу, і його стиль, при цьому важливого значення набуває форма тексту, яка має бути збережена. Документи міжнародних організацій не можуть бути включені до жодного з різновидів офіційно-ділового стилю, а утворюють окремий особливий різновид, що містить у собі риси інших різновидів офіційно-ділового стилю. Вони мають строго організовану структуру. На початку офіційних документів вказані загальні положення (*le préambule*), які встановлюють цілі і завдання наступного тексту документа, а також його обґрунтування [2: 98]. Глави усіх документів, якщо документ поділений на глави, мають назву. Кожен документ має від 6 до 10 глав. Будь-який законодавчий акт має конкретного суб'єкта і адресата. І якщо суб'єктом будь-якого законодавчого акта є

держава, то адресати у цих законодавчих актів різні. У виборі морфологічних засобів впливу на адресата повідомлення велике значення має екстралінгвальна ситуація комунікації, а саме їхня належність до правових документів, які регулюють поведінку суб'єктів міжнародного права [4: 67]. Лексичні засоби зв'язку переважають над синтаксичними, для законодавчих актів характерне широке вживання термінів. Семантична сутність прикметника полягає у вираженні ознаки субстанції. Ужитий перед або після іменника прикметник звужує, конкретизує значення іменника, передаючи його ознаки. Вживання прислівників, що належать до різних семантично-граматичних груп, дозволяє характеризувати ознаки процесу, дії чи стану. Синтаксис офіційних документів характеризується великою частотністю вживання простих речень з наддовгою ланцюжком однорідних членів. Лексичні засоби зв'язку переважають над синтаксичними [6: 45]. Складнопідрядні речення з підрядними умовними відрізняються найбільш складною структурою, проте, в досліджуваних законодавчих актах вони зустрічаються не часто. Часто підрядне речення передує головному. Необхідність у подібних конструкціях в офіційних документах виникає у зв'язку з прагненням міжнародних організацій передбачити умови існування даного акту. Важливо зазначити, що ускладнення таких пропозицій має особливий характер, воно представлено синтаксичними розривами, які виконують функцію уточнення елементів обґрунтування і зосереджені в підрядному умови, на відміну від головного речення, яке коротко і чітко уявляє тільки постанову. В документах міжнародних організацій синоніми представлені як іменниками, так і прикметниками, а також приводами *la délivrance – le remboursement – le versement* (виплата), серед дієслів випадків синонімії виявлено не було. В текстах міжнародних організацій практично немає антонімів з яскраво вираженим протиставленням. Протиставити слова представляється можливим тільки на підставі окремих нюансів їхнього змісту: антонімами є іменники *le remboursement* і *le versement*, які, по суті, мають лише незначні смислові відмінності [5: 18].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н. Д. Прагматика // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Наука, 1990. – 685 с.
2. Власенко М.С. Комунікативно-прагматичний аспект іспанського законодавчого тексту: Дис. канд. філол. наук. – К.: Наукова думка, 2001. – 246 с.
3. Казакова М.В. Практические основы перевода/ Казакова М.В. – Санкт-Петербург: Союз, 2005. – 271 с.
4. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.
5. Полюк І. С., Бондар Л. В. Закономірності та особливості процесу письмового перекладу текстів різних жанрів. – К. : Політехніка, 2008. – 225 с.
6. Сдобников В.В., Петрова О.В. Теория перевода. [учебник для студентов лингвистических вузов и факультетов иностранных языков]. – М.: АСТ, Восток-Запад, 2007. – 448 с.

В. С. Стаднік

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. Ю. Андрушенко*

Підрядні темпоральні речення в середньоанглійській мові

Проблема часу цікавила дослідників і філософів декілька тисячоліть. Незважаючи на інтенсивні дослідження в цьому напрямку, недостатньо вивченим є історичний розвиток темпоральності. Проблемою темпоральності займалася низка лінгвістів, зокрема: Я.Ф. Аскін (1966); О. Єсперсен (1958); Г.А. Золотова (1975); І.П. Іванова (1961); А.В. Кравченко (1990); А.К. Корсаков (1978); Е.Я. Мороховська (1993); О.І. Смирницький (1958); І.Б. Хлебнікова, (1991); Дж. Лайонз (1968); Р. Кверк (1985); Дж. Уард (1966) та ін. Проте не вирішеним залишається питання про функціонування підрядних темпоральних речень в середньоанглійській мові, що і є **метою** нашого дослідження.

Як відомо, існують такі типи складних речень: складносурядне та складнопідрядне. В лінгвістиці панує думка, що в германських мовах складні речення існували ще в

дописемний період [2: 25-26]. Головною формальною ознакою залежного компоненту складнопідрядного речення є підрядні сполучники і сполучні слова. Проте, давньоанглійські речення характеризуються бідністю сполучникового складу, а для складнопідрядних речень властива кореляція головного і підрядного речень. Остання властива й для середньоанглійських клауз, але в порівнянні з давньоанглійськими в значно меншій мірі [1: 113]. Це зменшення кореляції говорить про те, що система підрядних зв'язків уточняється і вдосконалюється. Зазвичай, якщо підрядне речення вводить сполучник, то корелятивною часткою в головному реченні виступає або сполучник, що раніше використовувався для підрядних речень даного типу (*sith that...now*), або який-небудь вказівний елемент, який підсилює новий сполучник (*where – there*).

Серед зафіксованих сполучників в середньоанглійській мові, що вводять підрядне темпоральне речення, є такі: *whyl, or, until, now, sith, whan, after, till*. Прислівниковим сполучним словом, яке вводить речення часу в середньоанглійській було **whyl**: *Ful many a draughte of wyn had he ydrawe fro Burdeux-ward, whil that the chapman sleep (Chauc., Prologue, 396)* [4: 12]. Сполучникове слово **or** вводить підрядні речення часу, які описують дію, яка передує дії головного речення. Ця ж функція притаманна **forto (to)**, яке буквально значило **until**. В середньоанглійській він зустрічається доволі рідко і потім зовсім зникає. Сполучник **now**, який має часове значення, ще також міг використовуватися як сполучник причини: *Now wol I turne to Arcite ageyn, that litel wiste how ny that was his care, til that Fortune had brought him in the snare (Chauc., The Knight's Tale, 1487)* [4: 41]. Виключно часове значення в середньоанглійській мові мав **sith**, що вводив підрядні речення, які описували дію, яка передує дії, виражений в головному реченні: *For sikirly I saugh him nat stiryng Aboute his dore sin day bigan to sprynge (Chauc., The Miller's Tale, 3673)* [4: 98]. **Whan** вводить підрядні речення часу, які описують дію, яка співпадає по часу з дією, що виражається головним реченням: *But now is tyme to yow for to telle how that we baren us that ilke nyght, whan we were in that hostelrie alyght (Chauc., Prologue, 720)* [4: 22]. Приблизно такий же шлях, тільки вже по лінії – часово-модальне значення, ми спостерігаємо в сполучнику **after**, який в

середньоанглійській мові починає виражати не тільки часові, але ще й модальні зв'язки: *And Frenssh she spak ful faire and fetisly, after the scole of Stratford ate Bowe, for Frenssh of Parys was to hire unknowe* (Chuc., Prologue, 124) [4: 4].

Варто відмітити, що при використанні *after* в значенні модального сполучника воно завжди поєднується з *that*. Підрядні темпоральні речення міг також вводити сполучник *till*, який утворився від прийменника скандинавського походження і зустрічається вперше в «Ormulum». Спочатку він зустрічався виключно у поєднанні з *that*, проте з часом починає використовуватися окремо: *Lo, alle thise folk so caught were in hir las, til they for wo ful ofte seyde 'allas!'* (Chauc., The Knight's Tale, 1951) [4: 53]. Сполучник часу *before*, який у свій час був прийменником, зафіксований в середньоанглійській мові доволі рідко: *The povre man, whan he goth by the weye, bifore the theves he may synge and pleye* (Chauc., The Wife Of Bath Tale, 1194) [4: 189] [1: 263 – 270].

Отже, у середньоанглійській мові удосконалюється система підрядних зв'язків, з'являються нові сполучники, які вводять підрядні речення часу: *whyl, or, until, now, sith, whan, after, till*. В цьому ряді сполучників ми помічаємо видозміни їх першочергового значення, при цьому старе значення сполучника продовжує існувати поряд з тими, які щойно з'явилися, що створює у сполучників своєрідну багатозначність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрушенко О.Ю. Вступ до германського мовознавства / О.Ю.Андрушенко. – Ж.: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 176 с.
2. Буниятова И.Р. Синтаксическая реконструкция: возможные подходы // Ukrainian Society for the Study of English: 4th Symposium. Kyiv, 10-20 Oct. 2007. – К., 2007. – С. 25-26.
3. Ярцева В. Н. Исторический синтаксис английского языка / В. Н. Ярцева. – М.: Издательство Академии Наук СССР, 1961. – 308 с.
4. Chaucer Geoffrey/ Canterbury Tales / Geoffrey Chaucer. – London: David Campbell Publishers Ltd, 1992. – 612 p.

С. В. Столяр

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор Н. Г. Іщенко*

Текстова категорія інтертекстуальності: види та функції

Міжтекстові впливи, їх види, способи їх передачі та функції у художньому тексті на сучасному етапі розвитку лінгвістики являють собою об'єкт жвавої лінгвістичної дискусії. Введена М. Бахтіним і названа Р. Бартом і Ю. Крістєвою категорія інтертекстуальності належить до числа лінгвістичних проблем, які на даний момент знаходяться в фокусі активних мовознавчих досліджень. «Інтертекстуальність – текстова категорія, яка відображає співвіднесеність одного тексту з іншим, діалогічну взаємодію текстів у процесі їх функціонування і прирощення змісту тексту» [Стилистический энциклопедический словарь русского языка/под ред. М. Н. Кожиной].

Оскільки мовознавчі дослідження поступово починають носити все більш всеохоплюючий характер, видається необхідним комплексно проаналізувати зовнішні та внутрішні зв'язки художнього тексту як лінгвістичного цілого та реалізацію цих зв'язків у процесі породження й існування художнього тексту.

У силу своєї новизни інтертекстуальність не досліджена досконало. Р. Барт, Ю. Крістева, Ж. Дерріда, М. Ріффатер, Ю. Лотман та ін. вважають інтертекстуальність сукупністю соціально-культурних кодів людства. Інша група дослідників, зокрема Н. А. Кузьміна, Н. А. Фатєєва, В. Е. Чернявська та ін., схильні більш вузько підходити до розгляду інтертекстуальності. Вони вважають, що інтертекстуальність – це текстова категорія, яка відображає текстову діалогічність, тобто міжтекстові зв'язки. Акцентуються зв'язки між конкретними текстами. Розглядаючи інтертекстуальність як одну з парадигматичних рис сучасної лінгвістики, ми ставимо її поряд з експансіонізмом, антропоцентричним функціоналізмом.

Безумовно, за короткий проміжок свого існування теорія інтертекстуальності неабияк розвинулась. Сучасний погляд на інтертекстуальність, як на текстову категорію, відрізняється від

поглядів на цю теорію на попередніх етапах лінгвістичних досліджень. Виділившись із концепції «російських формалістів», які предметом своєї теорії оголосили літературність, тобто перевагу літературних факторів над історичними, втілившись в теорію «діалогізму» М. Бахтіна [Введение в теорию интертекстуальности, Пьеге-Гро Натали], теорія інтертекстуальності розвинулась не лише в текстову категорію, а й у «основний принцип сучасної культури постмодернізм» [Р. С. Чорновол-Ткаченко, Вісник СумДУ: – Суми: СумДУ, 2006].

Інтертекстуальність належить до ряду текстових категорій, який з точки зору конкретного лінгвіста має різний склад. Більшість лінгвістів виділяє наступні: категорію цілісності, зв'язності, завершеності, членування (дискретності). Категорію інтертекстуальності, яка відноситься до критеріїв текстувальності, виділяють Р. Богранд та В.У. Дресслер. [Beaugrande R. Einführung in die Textlinguistic / R. Beaugrande, W.U. Dressaler].

В той час, коли інші категорії тексту намагаються змонтувати до купи його а пріорі різномірні частини, категорія інтертекстуальності, поклавши в свою основу принцип різного походження усіх елементів тексту, як першооснову діалогічних зв'язків між конкретними текстами, наполягає на їх взаємозв'язку і функціональній необхідності.

Категорія інтертекстуальності виконує роль як роз'єднуючого фактору, який поділяє текст на смислові і генеалогічні частини, так й інтегруючого, який поєднує декілька текстів в одну смислову парадигму.

Інтертекстуальність, як текстова категорія, має свої функції. До її найважливіших функцій можна віднести полікодовість, контекстуальність, метафоричність, метамовну рефлексію.

Полікодовість виступає як смисловий узор художнього тексту, який складається з різномірних частинок, уривків загальнолюдської системи кодів або макротексту, утворюючих складну семантичну мозаїку.

Контекстуальність функціонує у тісному зв'язку з компетентністю читача. Інтертекстуальність виступає засобом, який за допомогою іншого тексту створює певний контекст, який має специфічне конотативне наповнення, пов'язане з протекстом,

«завдяки інтертексту, даний текст вводиться в більш широкий літературно-культурний контекст» [Фатеева Н. А./Интертекст в мире текстов].

Ще однією функцією інтертекстуальності є метафоричність «...інтертекст, породжуючи конструкції «текст в тексті» і «текст про текст», створює подобу трохиїчних відносин на рівні тексту. Теорія інтертекстуальності дозволяє бачити метафору там, де відбувається зближення даного в тексті фрагмента іншого тексту, який не наведений читачу фізично» [там же].

Метамовна рефлексія реалізує конструктивну або текстоутворюючу функцію, яка пов'язана перш за все з циркуляцією текстів у літературі. Утворення незамкненої структури текстів, які співвідносяться один з одним, дає можливість автору співвідносити себе з іншими.

Існує багато видів інтертекстуальності, але всі вони поділяються у дві великі групи: експліцитні та імпліцитні. Експліцитний інтертекст – це текстовий фрагмент, який досить точно (часто дослівно) відтворює уривок з тексту-джерела й містить при собі пряме посилання на протекст та його автора. Найчастіше використовується цитата.

Імпліцитний інтертекст – це лише натяк на інший текст без посилання і точного передавання змісту. Дуже часто читач може його не помітити. Найбільш поширені види імпліцитної інтертекстуальності – алюзія, ремінісценція, стилізація, пародія. Найчастіше це гетерогенний текст, який не містить в собі фрагменти інших текстів, а повністю побудований з цих фрагментів (колаж), що саме по собі втілює важливу стилістичну функцію [Чернявская В. Е./Лингвистика текста: Поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность].

Таким чином, ми вважаємо інтертекстуальність досить складним літературним і культурним явищем, яке відкриває лінгвістам інший фокус на існування та співіснування текстів. Використання інтертексту несе на собі велике смислове і функціональне навантаження, яке потребує більш детального розгляду і дослідження, оскільки інтертекстуальність є феноменом, що є характерним для існування будь-якого тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Сковородников. – 2-е изд., испр. и доп.–М.: Флинта: Наука, 2006. – 696 с.
2. Стилистический энциклопедический словарь русского языка/под ред. М. Н. Кожиной; члены редколлегии: Е. А. Баженова, М. П. Котюрова, А. П. Р. С. Пьеге-Гро Натали. Введение в теорию интертекстуальности: Пер. с фр./ Общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Корсикова. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 240 с.
3. Фатеева Н. А. Интертекст в мире текстов: Контрапункт интертекстуальности. Изд. 3-е, стереотипное. – М.: КомКнига, 2007. – 280 с.
4. Чернявская В. Е. Лингвистика текста: Поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность. Учебное пособие. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 248 с.
5. Чорновол-Ткаченко, Вісник СумДУ: – Суми: СумДУ, 2006
6. Beaugrand de, R. de/Dressler, W.U. (1981): Einführung in die Textlinguistik, Tübingen: Niemeyer.

О. О. Суліменко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент М. В. Полховська*

Особливості синтаксичної організації давньоанглійського простого речення

Синтаксис давньоанглійської мови, як і більшості давніх мов, вивчений менше, ніж її морфологія. Синтаксична організація простого речення була об'єктом дослідження багатьох вчених-лінгвістів (І. Р. Буніятова, В. В. Виноградов, В. В. Михайленко, О. М. Мороховський, А. М. Мухін, М. В. Нікітін, З.Д. Попова, Г. Г. Почепцов, О. І. Смирницький та ін.). В царині синтаксису і наразі залишається ціла низка питань, які потребують подальшого дослідження, особливо з точки зору історичного розвитку [1].

Об'єктом нашого дослідження є просте речення в давньоанглійській мові. Предмет дослідження складають синтаксичні характеристики давньоанглійського простого речення.

Метою статті є аналіз основних синтаксичних властивостей простого речення в давньоанглійській мові.

Синтаксичні, синтаксично-семантичні та когнітивні характеристики простого речення є комплексом взаємопов'язаних аспектів, які демонструють опосередковану взаємозалежність. Підґрунтям для аналізу синтаксичної структури простого речення є базові словопорядки OV і VO, які реалізуються у шести моделях: SOV, OSV, OVS та SVO, VSO, VOS, що відрізняються від базових наявністю підмета [3].

(1) *Hie him fri namon* [2].

Вони з ними мир уклали (SOV).

Моделі SVO, VSO, SOV є досить частотними в давньоанглійській мові, а три інші – OVS, OSV та VOS є одиничними або рідко вживаними [3].

Конструктивні складові синтаксичної структури простого речення є поєднанням фраз NP (іменна фраза) та VP (дієслівна фраза), яким у давньоанглійському реченні, як правило, передує топік – адвербіалія, причому реалізація VP у давньоанглійському простому реченні є обов'язковою [3].

Давньоанглійська мова, як переважно усна мова з малорозвиненими письмовими традиціями, мала такі характерні особливості будови речення:

а) Переважним типом речення було просте (поширене) речення; рідше – складнопідрядне. Засоби зв'язку та вираження підрядності були ще слабо розвинені. Типовим складним реченням було таке, що стояло на грані між сурядністю та підрядністю:

(2) *Hē sægde þæt: hē wære gearu* [2].

(he said that he was ready)

Порядок слів у реченні (2) – SVO. Варто зазначити, що приклад (2) не є складнопідрядним, зв'язок другого речення з першим характеризується в основному умовним способом дієслова *wære* (немов був). Займенник *þæt* тут скоріше розділовий, ніж з'єднувальний засіб.

б) Порядок конститuentів давньоанглійського речення був відносно вільним. Загальною тенденцією було спочатку вказувати те, що було вже відоме, зрозуміле (вихідне положення),

а потім те, що було новим, невідомим. Часто найважливіша частина змісту речення подається спочатку [2]:

(3) *hē crīsten wīf hāfde* [2].

(*he had a Christian wife*).

В даному прикладі ми спостерігаємо порядок слів SOV. *Hē* (займенник у функції підмета) передує додатку *crīsten wīf*, а дієслово *hāfde* стоїть в кінці речення, що спричиняє неправильний порядок слів.

с) Заперечення в давньоанглійській мові могло бути багаторазовим. В сучасній англійській мові таке явище не спостерігається. Звичайно заперечення знаходилося перед присудком або додатком:

(4) *Hīe ne cūþon nān-þing yfeles, nāþer ne on spræce ne on weorce* [2].

(вони не знали нічого негарного ні на словах, ні на ділі)

В прикладі (4) представлений порядок слів типу SOV. Заперечення, яке виражається частками *ni* (*ne, nāþer*), які заперечують однорідні додатки, та займенник *нічого* (*nān-þing*), який заперечує дієслово *знали* (*cūþon*).

Отже, давньоанглійські прості речення реалізуються в мові базовими моделями порядку слів OV/VO. Основними характеристиками синтаксичної будови давньоанглійської мови є зародження ознак сурядності та підрядності, існування багаторазового заперечення та відносно вільний порядок слів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Иванова И. П. История английского языка / И. П. Иванова, Л. П. Чахоян. – М.: Высшая школа, 1976. – 256 с.
2. Костюченко Ю. П. История английского языка (учебн. для педагог. инстит. иностран. языков и филол. факульт. пединстит.) / Ю. П. Костюченко. – "Радянська школа", 1963. – С. 134-143.
3. Михайлова О. В. Просте речення в давньоанглійській мові: синтаксичний, семантичний, когнітивний та комунікативний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови"/ О. В. Михайлова. – Харків, 2007. Режим доступу : <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/340604.html>
4. Singh I. The History of English: A Student's Guide / I. Singh. – Publication, 2005. – P. 88 – 89.

С. О. Тарасова

*Харківський національний університет ім.В.Н.Каразіна
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор В. О. Самохіна*

Поняття "дискурс" у провідних наукових школах

Сучасне мовознавство і суміжні з лінгвістикою області знання такі як соціологія, культурологія, психологія активно займаються вивченням мовленнєвої діяльності людини. На сьогоднішній день багатьом термінам, що використовуються в прагмалінгвістиці, психолінгвістиці, соціолінгвістиці надається неоднозначне визначення. Одним з них є поняття "дискурсу". Багато вчених досліджували дискурс, але трактували цей термін по-різному, саме тому сьогодні "спектр можливих розумінь дискурсу є більшим ніж у якогось іншого терміну в літературознавстві» та «ширшим за поняття "мова" [2: 188-200].

Традиційно під дискурсом розуміли впорядковане мовленнєве повідомлення окремого суб'єкта. На сучасному етапі можна виділити декілька підходів визначення цього поняття, досліджуючи школи аналізу дискурсу. Розглянемо "дискурс" у радянській, російській, французькій та американській школах аналізу дискурсу як представників, які надають найбільш повну інформацію щодо його дослідження.

У російській школі аналізу дискурсу "дискурс" визначається як російська релігійна філософія, яка мала такі характеристики: образність та картинність, нереклексивність та неметафізичність, домінування категорій життя над категоріями пізнання. Очевидно, що дискурс-аналіз звертається до пошуку онтології життя, але, на жаль, він обмежений в інтерпретуванні абстрактних істин і не дає можливості реалізовувати альтернативну логіку мислення та сприймати світ багатогранно.

Протилежне сприйняття «дискурсу» можна знайти в радянській школі аналізу дискурсу: "дискурс" являв собою мову інтелігенції, що була повністю орієнтована на науку, здебільшого проголошуючи ідеї європейської філософії, і був транслятором непотрібних та чужих ідей. Радянський дискурс-аналіз йшов у розрив з православ'ям, не орієнтувався на особистість, відкидав аспекти дослівності та уявляв реальність за

допомогою слів-фікцій.

Французька школа аналізу дискурсу мала за мету розвивати дискурс-аналіз як самостійне інтегративне вчення: вже в 60-х роках ХХ століття з'являється школа "Анналів" (*École des Annales*), яка поєднувала лінгвістику, соціологію, історію та психологію при дослідженні текстів, маючи під собою мету створення тотальної історії. Дослідженням дискурс-аналізу у Франції займалися М.Блок, Ф.Бродель, М.Пеше, П.Серіо, Л.Февр та ін. Усі ці лінгвісти передусім зверталися до науки про ідеологію при вивченні дискурсу. П.Серіо у книзі "Квадратура смислу" зазначає, що "ідеологія – це будь-який мовленєвий та семіотичний факт, який інтерпретується у світлі соціальних інтересів і в котрому узаконюються соціальні значення в їх історичному контексті... І це зовсім не слід розуміти як організовану систему ідей" [3: 20-21]. На думку Е.В.Чернявської, аналіз дискурсу у французькій школі – це аналіз текстів, що наділені історичною, соціальною та інтелектуальною направленістю [4: 68-74]. Таким чином, дискурс-аналіз перевершує просту лінгвістичну інтерпретацію текстів, бо бере до уваги не лише денотативне значення слів, а також і конотативне.

Згідно ідей **американської школи аналізу дискурсу** "дискурс" інтерпретується як зв'язна мова (*connected speech*), що співвідноситься з діалогом. Дискурс-аналіз передусім направлений на усну комунікацію та дослідження інтерактивної взаємодії мовця та слухача. Таким чином, з 70-х років ХХ століття утверджується конверсаційний аналіз, уперше досліджений в роботах Х.Сакса, Е.Щеглоффа та Дж.Джефферсона. На перших етапах свого розвитку конверсаційний аналіз фокусується на структурній організованості вербальної взаємодії, але в подальшому представники американської школи дискурс-аналізу виявляють контекстуально орієнтований комунікативний вклад, зроблений кожним з співрозмовників і актуальність деталей інтеракції ("найменші деталі тексту беруться до розгляду як аналітичний ресурс, а не як речі, що можна відкинути протягом аналізу" [1]).

Таким чином, вищезгадані школи аналізу дискурсу розглядають «дискурс» як "істотну складову соціокультурної

взаємодії" та особливу мовну формацію, мова вираження якої заглиблюється у соціальний контекст, що сприяє формуванню уявлення про учасників комунікації та їх цілі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ісупова О. Конверсаційний аналіз. Уявлення про метод. / О.Ісупова. – Режим доступу: <http://www.isras.ru/files/File/4M/15/Isupova.pdf>.
2. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И.Карасик. – Волгоград: Перемена. – 2002. – 477 с.
3. Серио П. Как читают тексты во Франции // Квадратура смысла: французская школа анализа дискурса – М: Прогресс, 1999. – С. 12-54.
4. Чернявская В.Е. Дискурс власти и власть дискурса / В.Е.Чернявская. – СПб: Флинта: Наука. – 2006. – 134 с.

Н. С. Татуревич

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент М. В. Полховська*

Еволюція основних положень генеративної граматики

У сучасній лінгвістиці існує велика кількість теорій синтаксису. Кожна синтаксична теорія розглядає певні поняття як основні та найбільш важливі, інші – як менш важливі [5].

Вперше концепція генеративної граматики була запропонована американським вченим З. Харрісом як метод аналізу речень. Пізніше ідеї та принципи генеративної граматики були розвинені іншим американським вченим Н. Хомським, який розглядав її як синтетичний метод генерування (породження, побудови) речень [6].

Трансформаційна і породжувальна граматика приходить на зміну дескриптивізму у другій половині 60-х років. М. П. Кочерган визначає генеративізм як "напрямок у мовознавстві, який характеризується проголошенням пріоритету дедуктивного підходу до вивчення мови над індуктивним, інтерпретацією мови як феномену психіки людини і опрацювання формальних моделей процесів породження мовних конструкцій" [2].

Окрім Н. Хомського "*Linguistic Theory*" (1964), "*Syntactic Structures*" (1957), "*Transformational Analysis*" (1965) і З. Харріса "*Discourse Analysis*" (1952), питаннями генеративної граматики займалися Г. В. Колшанський "*Логика и структура языка*" (1965), І. І. Ревзін "*Модели языка*" (1963) та ін [1].

Однак найбільшого розвитку генеративна граматика набула саме за часів роботи над нею Н. Хомського, американського лінгвіста, який у 1957 році випустив книгу під назвою "Синтаксичні структури". Після виходу цієї книги, у лінгвістиці трапилося те, що пізніше назвали "хомсіанською революцією" [3].

Основна ідея генеративної граматики полягає в тому, що нескінченна кількість варіантів речення, що існує в кожній мові, може бути скорочена до скінченної та визначеної кількості ядер або базових структур за допомогою трансформацій. Різні вчені визначають різну кількість таких ядерних елементів в кожній мові: від 3 до 39. В англійській мові, як правило, розрізняють наступні 6 ядерних структур:

1. NV (noun+verb) – *Mary plays*.
2. NVAdj (noun+verb+adjective) – *Marry is cheerful*.
3. NVN (noun+verb+noun) – *Mary is a singer*.
4. NVN (noun+verb+noun) – *Mary bought a car*.
5. NVNN (noun+verb+noun+noun) – *Mary gave her sister the car*.
6. NVPrepN (noun+verb+preposition+noun) – *The car is in the*

garage.

З ім'ям Н. Хомського пов'язаний поворот у розвитку лінгвістики. Створивши породжувальну модель мови, Н. Хомський розробив набір правил, основне завдання яких полягає у породженні правильних речень мови, а також запропонував для цього ряд трансформацій. Він стверджував, що граматика не є конструктором, який був створений лінгвістами. Граматика – це формальний об'єкт, який володіє психологічною реальністю у житті людини, і усі мови мають однакову внутрішню структуру [4].

Вже в 1970-і роки Р. Джакендофф та інші дослідники зазначали, що існує багато спільного в структурі складових речення. У всіх цих складових є вершина (ядро), яка представлена однією з традиційних частин мови – іменником,

дієсловом, прикметником, прийменником, і визначає категорію цієї складової; кожна складова може бути поширеною. Кожна вершина має залежні утворюючі її дві проекції різного рівня, і рівень проекції позначається кількістю штрихів при категоріальному символі; звідси і назва: Х-штрих-теорія, або Х'-теорія.

У Теорії управління і зв'язування залишилося всього лише одне трансформаційне правило, яке в принципі дозволяє переміщати будь-який елемент на будь-яке місце в пропозиції. Це правило отримало назву α -переміщення.

У поєднанні з Теорією переміщення Х'-теорія дозволяє вирішити цілий круг питань з області синтаксичної типології: різних моделей порядку слів у реченні; позицію підмета і роль називного відмінка в різних мовах; структурну побудову речення в мовах світу.

Генеративна граматика – це наука, яка виявляє глибинні закономірності породження мовлення. Наразі генеративна граматика використовується сучасна методологія дослідження синтаксису як західними, українськими та російськими вченими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонік О. М., Переваги та недоліки застосування трансформаційного методу в навчанні граматичних структур англійської мови, Наукові записки. / О. М. Антонін // – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. – 520 с.
2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. / М. П. Кочерган // Київ, Видав. центр «Академія», 2006. – 456 с.
3. Мельник Ю. Екскурс в історію генеративної граматики. / Ю. Мельник // Наукові записки. – Випуск 89 (4). – Серія: Філологія: у 5 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – 430 с.
4. Плотницкая С. В. Учение Н. Хомского в становлении когнитивной лингвистики. Научно-теоретический часопис з мовознавства № 15. / С. В. Плотницкая // Одеса: Астропринт, 2010. – 257 с.
5. Robert D. van Villan JR, Introduction to Syntax, Cambridge University Press, 2004. – 236 p.
6. Volkova L. M. Lectures in Theoretical Grammar. / L. M. Volkova // National Linguistic University, електронний ресурс

О. В. Теутул

*Буковинський державний університет економіки та фінансів
Науковий керівник: (Росія) докт. філол. наук В. В. Михайленко*

Semantics of monetary idioms

Semantics of phraseological units has been frequently studied question in the field of linguistics recently. Kvetko P., Tkachuk T. and Kovaliuk Yu. are ones, who studied phraseological units on their semantic level. Linguistic idiom is defined as a multiword construction [3, 23] and a semantic unit which meaning cannot be deduced from the meanings of its constituents, and has a non-productive syntactic structure. Idioms constitute one of the most elusive areas in intercultural exchanges. Apparently, fixed expressions have a relativist nature and are culture bound. However, if we have a closer look at the conceptual world behind idiomatic phrases, a universal world of concepts arises. Universality lies behind the conceptual metaphors shaping the idiom. Most linguistic works and encyclopedias highlight the following features of idioms:

- lexical complexity and semantic simplicity;
- the meaning of an idiom is not derivable from the meanings of its individual parts;
- fixed form or invariability – the number of paradigmatic variants (if there are any) is limited;
- figurativeness [4, 12].

Classifying idioms according to idiomatic classes is a way of dealing with their

miscellaneousness. Idiomatic classes also allow for systematic analysis of idiomatic derivation. In compliance with Tkachuk, idioms can be divided into sentential and non-sentential (sayings and proverbs) [4, 124]. The latter ones can be further divided into verbal idioms (**pound to a penny** with the Ukrainian equivalent “битись об заклад, закладатися”, **cost a pretty penny** meaning “дорого обійтись”) and verbless idioms, which are mainly nominal (**a cash cow** “що заробляє багато грошей”, **pinch pennies** meaning “бути жадним або тринькати гроші”), adjectival (**pink pound**, which in the UK denotes an idiom for the economic power of gay people, **grey pound** meaning the economic power of elderly people in the UK,

penny plain and twopence coloured meaning “дешевий і показний”) and adverbial (**on a shoestring** meaning having no money at all) [2, 13].

We have traced that the meaning of the idioms can be sometimes explained by the meaning of their components, whereas it happened so in the world view of people that they associate something bad, ugly and negative with a small quantity of money or coins, but not banknotes at all. For example, **penny gaff** [1, 752] meaning “дешевий театр, низькопробний мюзік – хол, балаган” or **penny-in-the-slot-smile** [1, 752] which is not a sincere smile and is translated into Ukrainian as “холодна завчена посмішка”, **penny soul never came to twopence** [1, 753] meaning a greedy person “дріб’язкова людина ніколи не досягне успіху”, **penny wise and penny foolish** (British) and **cent wise and dollar foolish** (American) [1, 753] “людина, що заощаджує на дрібницях, а втрачає на великому, недалеко людина”.

The positive phenomena are otherwise compared to banknotes, because nice and beautiful things have to deal with welfare, rich people who have got money. That is why very often people denote the poor as those having coins only, and the rich as having much money. The idiom **in for a penny, in for a pound** [1, 753] is widely used nowadays. If something is worth doing then it is a case of in for a penny, in for a pound, which means that when gambling or taking a chance, you might as well go the whole way and take all the risks, not just some. However, when talking about a spendthrift, we can say **penny wise, pound foolish** [1, 753] bearing in mind that someone who is penny wise, pound foolish can be very careful or mean with small amounts of money, yet wasteful and extravagant with large sums, showing one’s obscurity about spending money.

Thus, we may conclude that usually monetary phraseological units have to do with money in general and denote things or people dealing with money. The semantics of such idioms can be easily explained by the meaning of each consistent part or otherwise we have to go deeper for the meaning.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Баранцев К.Т. Англо – український фразеологічний словник. – Київ: Знання., 2005. – 1056 с.
2. Ковалюк Ю.В. Семантика та функції фразеологізмів з знімним компонентом у національних варіантах англійської мови. // автореферат на здобуття наук. ступеня к.ф.н. // Чернівці – 2011. – 20 с.
3. Kvetko P. Anglická frazeológia v teórii a praxi. Bratislava: Univerzita Komenského. – Bratislava, 1999. – 30 p.
4. Tkachuk T. Do Idioms Grow on Trees? Money Matters in English and Czech Idioms. Unpublished MA thesis. – Brno: Masaryk University, Faculty of Arts, 2004. – 306 p.

Т. М. Ткачук

*Хмельницький національний університет
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. В. Ємець*

Стилiстичнi засоби реалiзацiї очуднення у науково-фантастичних романах Дугласа Адамса

"The Hitchhiker's Guide to the Galaxy" – "трилогія у п'яти частинах", яка у рейтингу "200 найкращих книг" за версією BBC посідає 4 місце, кожна сторінка якої дарує читачеві неймовірні пригоди у жанрі гумористичної фантастики. 10 років після смерті автора ми продовжуємо жити у тому ж Адамсівському Всесвіті. Виняткове почуття гумору, сатира, парадоксальність, абсурд – це саме те, чим підкорив читачів у всьому світі англійський письменник Дуглас Адамс. У своїх романах він проводить паралель між вигаданим життям у Всесвіті та реальним життям на планеті Земля, що допомагає зобразити знайомі читачеві речі, події, місця під іншим кутом зору, аби наголосити на проблемах, які поступово стали звичними для нас, та все ж потребують вирішення.

Мета нашої роботи – визначення стилістичних особливостей романів Дугласа Адамса та труднощів їх перекладу. Адже замість того, щоб слідувати традиціям жанру наукової-фантастики, письменник перевертає усі парадигматичні очікування читача. Наведемо приклад:

The Hitch Hiker's Guide to the Galaxy offers this definition of the word "Infinite". Infinite: Bigger than the biggest thing ever and then some. Much bigger than that in fact, really amazingly immense, a totally stunning size, "wow, that's big", time [4:174]. – "Путівник мандрівників Галактикою" пропонує таке тлумачення слова "безмежний". Безмежний – більший, ніж найбільша річ у світі і ще трішки більший. По суті, набагато більший, ніж щось надзвичайно величезне або цілковито приголомшливого розміру, про що сказали б: "ого, який здоровенний", і навіть більший, ніж час.

Як ми бачимо, письменник створює нагромадження досить нешаблонних епітетів ("amazingly immense", "totally stunning", "staggeringly huge" і т. д.), відкриваючи багатство асоціативних відтінків для розкриття значення лише одного слова "infinite". Тому очевидним є те, що домінантною ознакою стилю Дугласа Адамса є іронічний та парадоксальний характер тропів (little giggle of evil satisfaction, initial flurry of opening hellos, emotionless emotion, he smiled with the curious kind of manic joy і т. д.) Письменник також часто використовує гіперболізацію та применшення у своєму мовленні для більшого акцентування уваги на предметі мовлення (vastly hugely mindbogglingly big, utterly insignificant little blue green planet і т. д.) Аналізуючи стилістичні особливості романів, не можна не помітити алюзивний характер іронії Дугласа Адамса, що зустрічається ледь не у кожному розділі (two thousand years after one man had been nailed to a tree for saying how great it would be to be nice to people for a change). Тому, враховуючи спосіб опису пригод героїв «трилогії у п'яти частинах», можна без сумніву сказати, що авторський стиль Д. Адамса відповідає концепції очуднення.

Письменник та літературознавець Віктор Шкловський дає таке визначення "методу очуднення": "не наближення значення до нашого розуміння, а створення особливого сприйняття предмета, створення його "бачення", а не "упізнання" [3]. За його словами, мистецтво повертає нас до розуміння речей, які стали звичними для нас. І найкращим способом, аби привернути увагу читача, є акумуляція тропів, суттю яких і є очуднене бачення світу [2]. Тобто оригінальні метафори, епітети, оксиморони, паралелізм і т. д. – це прояви очуднення. Вони увиразнюють та динамізують

емоцiйне забарвлення художньої мови. Але слiд пiдкреслити, що фiгури та тропи є лише частковими випадками реалiзацiї цiєї концепцiї. Незвичайне, дивне сприйняття реальностi виникає тiльки тодi, коли вони об'єднуються в одне цiле. Саме це явище ми можемо спостерiгати у серiї романiв.

Far out in the uncharted backwaters of the unfashionable end of the western spiral arm of the Galaxy lies a small unregarded yellow sun. Orbiting this at a distance of roughly ninety-two million miles is an utterly insignificant little blue green planet whose ape-descended life forms are so amazingly primitive that they still think digital watches are a pretty neat idea [4:3]. – Далеко-далеко у невідмічених на картах закутках одного старомодного району спірального рукава Галактики знаходиться маленьке і нікому невідоме жовте сонце. А навколо нього приблизно на відстані дев'яноста двох мільйонів миль крутиться нічим непримітна блакитно-зелена планетка, чий форми життя, які походять від мавп, так вражає примітивні, що їй досі цифровий годинник для них вважається чудом техніки.

У цій частині зі вступу до першого роману Дугласа Адамса можна прослідкувати те, як письменник майстерно використовує принцип Шкловського та створює нове бачення, описуючи знайомі читачеві речі без кліше та банальностей, освіжаючи їх і при цьому не називаючи. Адже читач усвідомлює сам, що "нічим непримітна блакитно-зелена планетка" – це наша планета Земля, а "форми життя, які походять від мавп" – це люди. Використані Дугласом Адамсом стилістичні засоби, парадокс та іронія, викликають нові враження у читача, що є проявом очуднення. Адже, як стверджує російський філолог та лінгвіст Георгій Богін, очуднення – це така техніка розуміння тексту, коли читач розуміє, що можна поставитись із гумором до того, до чого раніше ставився серйозно [1].

Слід зазначити, що актуальність дослідження концепції "очуднення" полягає у тому, що це значно підвищує якість перекладу тексту. Тому слід враховувати те, що усі тропи та фігури, вжиті автором, підпорядковуються створенню одного образу, і їх не можна трактувати окремо. Основною метою перекладача є зберегти цілісність образу, який може наскрізно проходити через усю книгу.

Отже, із книг Д. Адамса стає зрозумілим, що очуднення науки, демократії і самої планети Земля – це якнайкращий спосіб зазирнути у сутність цих явищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Богин Г. И. Обретение способности понимать: Введение в филологическую герменевтику / Г.И.Богин. – <http://www.psych.ru>, 2001.
2. Гинзбург К. Остранение: Предыстория одного литературного приема / Пер. с итал. С. Козлова / К. Гинзбург // Новое литературное обозрение. – 2006. – № 80.
3. Шкловский В. Б. О теории прозы / В. Б. Шкловский. – М: Сов. писатель, 1983. – 380 с.
4. Adams D. The Hitchhiker's Guide to the Galaxy / D. Adams. – New York: Random House, 1996. – 684 p.

Ю. С. Томашевська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, професор Л. В. Калініна*

Навчання творчого висловлювання учнів старшої школи за допомогою продуктивних технологій

Згідно закону України «Про освіту», загальна середня освіта – цілеспрямований процес засвоєння систематизованих знань про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво засобами пізнавальної та практичної діяльності, результатом якого є інтелектуальний, соціальний і фізичний розвиток особистості, що є основою для подальшої освіти і трудової діяльності [2].

Старша школа є останнім етапом здобуття повної загальної середньої освіти, на якому завершується формування цілісної картини світу, освоєння способів пізнавальної та комунікативної діяльності, вміння одержувати з різних джерел інформацію, аналізувати та застосовувати її. Вона функціонує переважно як профільна. Це створює ширші умови для диференційованого навчання, врахування індивідуальних особливостей розвитку учнів, які відрізняються своїми здібностями. Доцільним є

поглиблене вивчення окремих предметів, що розвиває творчість учнів в межах обраного спецкурсу. Виховання людини, яка творчо мислить, потребує зміни в межах навчання, середовища, перспектив здобуття подальшої освіти випускниками [1].

На сьогодні навчальна програма переживає докорінних змін, пов'язаних із введенням у навчальний процес продуктивних технологій, якими є комп'ютерні технології, інтернет-мережа, та інші.

Продуктивні технології, на нашу думку, допомагають засвоїти інформацію про те, як правильно висловлювати свої думки, а головне – слугують стимулом творчих висказувань учнів, викликають бажання висловити свою думку з приводу почутої проблеми.

Проблемою навчання творчого висловлювання у старшокласників займаються такі вчені, як Л.В. Калініна, І.В. Самойлюкевич, С. А. Архангельський, М. Ф. Гоноболін, Н. В. Кузьміна, В. А. Сластьонін, С.Л. Рубінштейн, Д. Гілфорд, Е.П. Торранс та ін. Існує цілий ряд наукових напрямів, які розробляють проблему формування творчих здібностей.

Але проведене нами тестування серед учнів старшої школи показало, що 98 % дітей краще продукують свої висловлювання на основі аудіо- та відеозаписів. Це допомагає їм розвивати усі види сприймання, пам'яті та краще засвоювати матеріал. Те ж стосується і навиків висловлювання думок. На сьогоднішній день тематичної літератури, якою можна користуватися в процесі навчання, виявляється недостатньо, потрібна специфічна, додаткова інформація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Н. П. Волкова. Педагогіка: Посібник. – Київ, Видавничий центр «Академія», 2001 – 576 с.
2. Постанова «Про Концепцію загальної середньої освіти». – 2001. – N 12 – С. 2-5.

О. М. Третяченко

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія»*

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент А. О. Пікалова

Вербалізація концептів КОХАННЯ, ПЕЧАЛЬ і СМЕРТЬ у поетичному мовленні Д. Лоуренса

Антропоцентрична спрямованість сучасної лінгвістики, розвиток і становлення когнітивної лінгвістики як окремого напрямку лінгвістичних досліджень поставив науковців перед необхідністю вивчати концептуальний зміст тексту. В руслі сучасних наукових досліджень проблема вивчення емоційної мовленнєвої поведінки людини привертає сьогодні увагу науковців, серед яких Ю. Апресян [1], Н. Арутюнова [2], Л. Бабенко [3], Й. Стернін [4], В. Шаховський [6] та ін. Відповідно до новітніх концепцій актуальним видається лінгвістичне вивчення системних емотивних засобів на прикладі поетичної мовної картини світу. Актуальність роботи зумовлена загальною антропоцентричністю й емотіологічною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень, зорієнтованих на вивчення всього розмаїття діяльності людини, втіленої у мовно-мовленнєвих явищах поетичних текстів Д. Лоуренса.

Ядром емотивних концептів виступають базові емоції, які утворюють власні концептуалізовані предметні площини. Емотивні концепти формують емоційний простір тексту, який містить певну емоційну інформацію. Успішним виявляється застосування класифікації лексики В.І. Шаховського [6: 78] на описову, номінативну і виражальну емоції. Багато вчених вивчають лінгвістичні засоби репрезентації концептів РАДІСТЬ, СТРАХ, ЗЛІСТЬ, ПЕЧАЛЬ на лексичному, синтаксичному та фонографічному рівнях [5: 355].

Мета нашого дослідження – проаналізувати шляхи вербалізації концептів, що репрезентовані поетичною концептосферою англійського автора Д. Лоуренса.

До базових емотивних концептів поетичних текстів автора відносимо КОХАННЯ, РАДІСТЬ, ПЕЧАЛЬ, ЗДИВУВАННЯ, ГОРЕ, СТРАХ, СИРАЖДАННЯ, СМЕРТЬ.

Розглянемо три концепти КОХАННЯ, ПЕЧАЛЬ, СМЕРТЬ. Так, у тексті вірша «Rose of All the World» [7] виокремлюємо лексеми, що передають емотивний концепт КОХАННЯ. Серед них прикметники на позначення кольору: *red, rosy, fiery*; прості та складні іменники та асоціативи: *colour, blood, sparks, flame fire, rose, rosiness, rose-leaves, rose-bush, rose-flowers, blossom my darling, fine desire, perfect life, ecstasy, kisses, the seed, the Great Breath, my mouth on hers, completion of manhood, the sharp begetting*; дієслова та дієслівні фрази: *to blossom, burnt, be a rose of roses to crown the triumph, blossom, my darling, blossom, be a rose of roses*. Автор використовує когнітивні метафори: «*Love is rapture*», «*Love is fire*», «*Love is a rose*». У тексті вірша «*Bavarian Gentians*» Д. Лоуренса [7] вербалізується концепт СМЕРТЬ та емотивний концепт ПЕЧАЛЬ. Так, лексема *gentians* асоціюється з синім кольором, а когнітивна метафора «*gentians are torches*» постає як символ шляху душі до царства мертвих. Дане уявлення підсилюється міфологічними алюзіями: «*the blue-smoking darkness, Pluto's dark-blue daze*», «*black lamps from the halls of Dis burning dark blue. giving off darkness, blue darkness, as Demeter's pale lamps*», «*where darkness is awake upon the dark and Persephone herself*».

Емотивний концепт ПЕЧАЛЬ репрезентовано іменниками: *gloom, darkness, lost bride, blueness, darkening*; прикметниками (простими та складними): *sad, dark, lost, blue, dark-blue, blue-smoking, black, dark blue, darker*; дієсловами: *darken* тощо. Загальна атмосфера печалі підсилюється синтаксично та стилістично. Автор застосовує речення з дієсловами наказового способу та багаторазовими повторами: «*Lead me then, lead the way*», «*Reach me a gentian, give me a torch!*».

Базовим емоційним концептом у тексті вірша «The Ship of Death» [7] постає концепт СМЕРТЬ, що репрезентовано навіть у назві вірша. Зазначений концепт експліковано за допомогою когнітивних метафор: «*Death is a travel*», «*Death is resurrection*». Рух до завершення життя підтримано асоціативними вказівками на осінь, тобто смерть людини асоціюється із вимиранням природи восени: «*the falling fruit*», «*the apples... to bruise themselves an exit from themselves*», «*the grim frost is at hand*», «*hardened earth*», «*the death is on the air*». Синтаксично даний

концепт репрезентовано риторичними питаннями та вигуками: «*Have you built your ship of death? O, have you? O, build your ship of death...*», «*Ah! can't you smell it?*».

Аналіз поетичної картини світу Д. Лоуренса, дозволяє зробити висновки про те, що базові емотивні концепти у поетичних текстах автора вербалізуються за допомогою широкого кола лексичних одиниць (переважають прикметники), що називають або описують емоції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Апресян, В.Ю., Апресян, Ю.Д. Метафора в семантическом представлении эмоций / В.Ю. Апресян, Ю.Д. Апресян // Вопросы языкознания. – 1993. – № 3. – С. 27–35.
2. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений. Оценка, событие, факт / Н.Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1988. – 338 с.
3. Бабенко Л. Г. Обозначение эмоций в языке и речи / Л. Г. Бабенко. – Свердловск, 1986. – 136 с.
4. Попова З.Д., Стернин И.А. Очерки по когнитивной лингвистике / З.Д. Попов, И.А. Стернин. – Воронеж, 2001. – 190 с.
5. Филимонова О.Е. Эмоциология текста. Анализ репрезентации эмоций в английском тексте : [учебное пособие] / О.Е. Филимонова. – СПб.: «Книжный Дом», 2007. – 448 с.
6. Шаховский В.И. О лингвистике эмоций / В.И. Шаховский // Язык и эмоции. – Волгоград : Перемена, 1995. – 250 с.
7. The Complete Poems of D.H. Lawrence. Middlesex : Penguin Books Ltd, Harmondsworth, 1977. – 819 p.

Ю. В. Устич

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Керівник: канд. філол. наук, доцент І. І. Савчук*

Інтеграційні тактики українських мігрантів у Великобританії

Коли міграційні процеси стають однією з ознак сучасного світу, а іммігрантські спільноти з'являються чи не в кожній країні, на порядок денний багатьох держав стають питання адаптації іммігрантів.

Метою статті є дослідження особливостей інтеграційних тактик українських мігрантів у Великобританії.

Інтерес до проблеми міжкультурної адаптації з'явився в психологічній науці ще на початку ХХ століття. З початку 90-х років найбільш бажаною і адекватною моделлю вивчення міжкультурної адаптації є модель акультурації.

До проблеми змісту поняття "акультурація" зверталось чимало науковців. Зокрема Р. Лінтон, Р. Редфілд, М. Херсковіц визначають поняття "акультурація", яке трактується як результат тривалого безпосереднього контакту груп з різними культурами. Сучасні дослідники С. Еніколопов, Н. Лебедева, Л. Орбан – Лембрик, М. Пірен, Ю. Платонов, Т. Крисько, О. Шлягіна здебільшого розглядають цей процес як входження індивіда в нову для нього культуру, що супроводжується зміною його ціннісних орієнтацій, рольової поведінки, соціальних установок.

Адаптацією мігрантів прийнято вважати "комплекс особливостей вчинків, діянь та поведінки мігрантів, що має морфологічне або соціокультурне походження, завдяки якому особа, група чи утворення забезпечує собі успіх в конкуренції з представниками інших етносів, які спільно проживають на тій або іншій території певної держави" [3: 88].

В новому, здебільшого, іноетнічному середовищі адаптація охоплює соціальну, психологічну та культурну сфери взаємодії і, відповідно, можна виділити її три головні типи: соціальну, підставою якої є відмінності в соціальній структурі країн еміграції та імміграції; психологічну, причиною якої є диференціація осіб, соціальних спільностей за інтересами, соціально-психологічними, ціннісними установками; культурну, пов'язану з етнокультурними відмінностями тощо [5: 7].

Аналіз сучасної наукової та художньої літератури з проблем діаспори та їхньої культурної адаптації засвідчує, що найпоширенішою стратегією є стратегія *інтеграція*.

Інтеграцію іммігрантів визначають як процес розмивання і зрештою зникнення помітних відмінностей між іммігрантами та місцевим населенням, коли етнічність втрачає своє значення, коли йдеться про повноправну участь усіх членів суспільства у його соціальному, економічному, політичному, культурному житті, про право мати однаковий правовий статус та рівноправно користуватися захистом держави [4: 167; 7: 293]. Як наслідок, кожен учасник такого інтеграційного процесу зазнає певних змін

під впливом взаємодії з іншими, проте не втрачає повністю своєї культурної ідентичності, але до певної міри змінює культурну амальгаму (картину, що утворюється внаслідок "злиття", "сплаву"), яка виникає внаслідок інтеграції [6: 68].

Дослідження особливостей процесу інтеграції представників української діаспори у Великобританії ми проводили на основі творів Марії Левицької "Коротка історія тракторів українською".

Процес інтеграції проявляється на всіх рівнях мовної особистості, однак найбільше ідентифікують себе мігранти на когнітивному рівні, який розкривається через поняття, ідеї та концепти, які утворюючи семантичні поля, приводять до виникнення картини світу, що відображає ієрархію цінностей особистості. Когнітивний рівень побудови мовної особистості та її аналіз передбачає розширення значення і перехід до знань. Таким чином, когнітивний рівень охоплює інтелектуальну сферу особистості, яку дослідник може вивчати за посередництвом мови, розглядаючи процеси говоріння та розуміння [1: 123].

Для британських мігрантів характерні наступні когнітивні прояви [Див. 2]:

- **повага до британських норм та традицій:** *"What I appreciated about growing up in England was the tolerance, liberalism, everyday kindness...".*

- **засудження намірів та поведінки сучасних мігрантів, порівнюючи їх з мігрантами 1946-го року:** *"But that was different. We were different." "We worked hard and kept our heads down. We learned the language and integrated. We never claimed benefits. We never broke the law."*

- **вдячне та поважне ставлення до населення інокультурного середовища:** *"When we first came here, Vera, people could have said the same things about us-that we were ripping off the country, gorging ourselves on free orange juice, growing fat on NHS cod-liver oil. But they didn't. Everyone was kind to us".*

- **сприйняття Англії як своєї власної країни, переживання за її долю:** *"I used to be liberal about immigration – I suppose I just thought it was all right for people to live where they wanted. But now I imagine hordes of Valentinas barging their way through customs, at Ramsgate, at Felixstowe, at Dover, at Newhaven-pouring off the boats, purposeful, single-minded, mad".*

- **відсутність глибоких переживань за долю України та ностальгії по ній:** *"All this Ukrainian nationalism bothers me – it seems outdated and irrelevant. Peasants in the fields, folk-songs at harvest, the motherland: what has all this got to do with me?"*

- **інколи може проявлятися тенденція до збереження свого власного світогляду:** *"These English people will spend one hundred pound to save the life of a cat or dog that can be pick up in street for nothing. Such foolish kind hearts!"*

- **усвідомлення та прийняття свого українського походження:** *"Of course Free Ukraine existed. Do you think you are some kind of handmaid of history. Nothing wrong with peasants. Mother was a peasant," Vera retorts.*

З усіх вище згаданих тактик ми можемо зробити висновок про те, що при взаємодії з інокультурним середовищем українські мігранти обирають зазвичай інтеграційний тип поведінки, який являє собою взаємодію груп і їх представники зберігають свою культуру, але одночасно встановлюють тісні контакти між собою. Українські емігранти з однієї сторони під впливом зовнішніх обставин засвоїли норми поведінки своєї культури, а з іншої – все ж зберігають певні ознаки приналежності до українського суспільства. Збільшення міжособистісного спілкування людей з різних культур може призвести як до зменшення упереджень, так і до їх посилення. Детальне дослідження процесу акультурації дасть змогу розробити дієві програми по психологічній соціальній підтримці українських мігрантів за кордоном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М.: Наука, 1987. – 210 с.
2. Левицька Марія "Коротка історія тракторів українською" / Марія Левицька. – 2005. – Режим доступу: <http://www.e-reading.org.ua>
3. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри: (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика): Енциклопедія / [упоряд. Ю. І. Римаренко]. – К.: Довіра, 1998.

4. Прибиткова І. Сучасні міграційні процеси: теоретико-методологічні аспекти досліджень / І. Прибиткова // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1999. – № 1. – С. 161-172.

5. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / [За заг. ред. В. Воловича]. – К.: Укр. центр духовної культури, 1998. – 736 с.

6. Gordon M. M. Assimilation in American Life. The Role of Race, Religion, and National Origins / M. M. Gordon. – New York: Oxford University Press, 1974. – 286 p.

7. Ross E. J. Sociology: an Introduction / E. J. Ross, B. G. Cashion, L. A. Basirico. – Third edition. – Glenview, Illinois: Scott, Foresman and Company, 1988. – 732 p.

В. О. Фролова

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент А. О. Пікалова

До питання про поетику літературної казки Оскара Уайльда

Казка як істотна складова певної культури має важливе значення у вивченні мови. Казка являється своєрідною концентрацією всього того, що створено народом протягом століть. Лексичні особливості, семантичне наповнення слів, звукові особливості, граматичні та синтаксичні структури, емоційне забарвлення тощо – усе це вміщує в собі надбання народу.

Казки Оскара Уайльда призначені для дітей різного віку та написані у формі поетичної прози, містять у собі красу авторського мовлення, ритмічні якості тощо. Сам автор часто говорив про страждання та жаль в його казках. О. Уайльд вважав хвилювання, страждання, смуток, жаль частиною людського життя на довгому шляху до щастя. Усі ці душевні хвилювання роблять людину здатною глибоко відчувати емоції, розуміти почуття любові [2: 178]. Уся система художніх засобів, що сприяють створенню чарівної специфіки тексту літературної казки, утворюють поетику цього жанру. Зазначений аспект зумовлює актуальність даної роботи. Дослідженням тексту казок,

зокрема особливостей казок О.Уайльда, займаються багато науковців [1; 3; 4].

Мета нашої роботи – визначити характерні риси поетики літературної казки Оскара Уайльда; виокремити своєрідність традиційних та інноваційних рис авторського мовлення.

У зовнішньому вигляді структура казок О.Уайльда композиційно спрощена. Винятки становлять дві казки: “*The Birthday of the Infanta*”, “*The Remarkable Rocket*” [5], що демонструють відмову від композиційної побудови казки. Композиція авторських казок ускладнюється за рахунок розгалужених описів, вставних епізодів, обрамлення, прологу або епілогу. До однієї з рис авторського ідіостилю відносять різнобарвність описів зовнішності героя та місця події. Так, контрастний опис злиднів та Єгипту у казці “*The Happy Prince*” [5] характеризує духовний світ персонажів.

У текстах казок “*The Devoted Friend*”, “*The Birthday of the Infanta*”, “*The Remarkable Rocket*” [5] автор майже не звертається до чарівних сил. Категорія чарівного найяскравіше репрезентована у тексті казки “*The Star-Child*” [5]: зоряне походження хлопця, падіння зірки, надзвичайні можливості дитини, чарівні трансформації.

Щодо системи персонажів казок О.Уайльда, то вона утворює синтез традиційних та авторських елементів. Так, у казці “*The Selfish Giant*” [5] велетень ворожо ставиться до дітей (фольклорна риса), що репрезентовано в мовленні героя. У казці “*The Birthday of the Infanta*” [5] карлик (*the Dwarf*) наближений до образу ельфів: у авторській картині світу він хоча і має суворий зовнішній вигляд, він здатен до справжніх почуттів. У текстах казок О.Уайльда з’являються нові герої – *the Mathematical*, *Master the Town Councilor*.

Назви більшості казок О.Уайльда репрезентують імена головних героїв (“*The Young King*”) або концентруються на головній ідеї казки (*The Selfish Giant*). Більшість власних назв – імен героїв казок автора – загальні іменники. Зустрічається декілька винятків: у казці “*The Devoted Friend*” (*little Hans*, *big Hue the Miller*), у “*The Birthday of the Infanta*” (*Don Pedro of Aragon*) [5].

Хронотоп уайльдовських казок вибудовує складну систему. Так, типовими побудовами простору постають: топос лісу (*"The Star-Child"*), топос саду (*"The Selfish Giant"*), топос морського дна (*"The Fisherman and His Soul"*) тощо.

Вивчення мовних засобів в казкових текстах О.Уайльда дозволяє звернути увагу на типовість емотивних фраз у текстах казок автора, що характерні для даного жанру і створюють для читача неповторний казковий світ, який існує, діє, думає і відчуває відповідно до казкових законів. Аналіз авторського мовлення дозволяє виокремити різноманітні мовні засоби, що використовує О.Уайльд для репрезентації емоцій героїв його казок. Необхідно зауважити, що тексти казок переповнені емоціями негативного вмісту «печаль», «сум», «смуток», «жаль», «страждання», «хвилювання» тощо, що зумовлює виокремлення характерної особливості мовної картини світу О.Уайльда.

Таким чином, аналізуючи поетику казок О.Уайльда, доходимо висновку, що тексти казок письменника продовжують загальні для британської літературної казки тенденції; категорії чарівного витісняються реалістичними мотивами, що репрезентовано авторським мовленням; відомі образи перероблюються митцем, з'являються нові соціальні типи; тексти казок автора вміщують емоції негативного змісту, що схарактеризовує одну з рис ідіостилію О.Уайльда.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Большакова Н.Н. Игровая поэтика в литературных сказках Михаэля Энде : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Н.Н. Большакова. – Смоленск, 2007. – 25 с.
2. Гордеева Н.М. Английська література : навч. посібник [для шкіл з поглибл. вивч. англ. мови] / Н.М. Гордеева. – К. : Равлик, 1998. – 286 с.
3. Мауткина И.В. Историческая поэтика британской сказки и литературные сказки О.Уайльда : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья (стран германской языковой семьи)» / И.В. Мауткина. – Великий Новгород, 2006. – 20 с.

4. Тананыхина А.О. Лингвостилистические особенности современной англоязычной сказки : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / А.О. Тананыхина. – Москва, 2007. – 22 с.

5. Уайльд О. Сказки (на английском языке) / О.Уайльд. – М.: Прогресс, 1979. – 186 с.

Д. В. Ханжін

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Є. В. Бондаренко

Проблема міжмовної лакуарності (на матеріалі української та англійської мов)

В ході міжкультурного спілкування, незалежно від цілей та обставин взаємодії, учасники комунікації неодмінно стикаються з «чужою» культурою і знайомляться з її специфікою. Наявність понять, що не співпадають у двох мовах або є відсутніми в одній з них, у багатьох випадках викликають перешкоди для взаєморозуміння. Процес виникнення та класифікація таких бар'єрів формують сферу наукового інтересу цього дослідження.

Проблема взаємозв'язку дійсності та мови, а також питання розбіжності мов цікавили мовознавців протягом багатьох століть (В. фон Гумбольдт, А.А. Потебня, Ф. де Соссюр, Ф.Ф. Фортунатов та ін.), а сучасна антропоцентрична парадигма в лінгвістиці запропонувала новий погляд на співвідношення мови, мислення та комунікації. Загальноприйнятим зараз вважається той факт, що мислення здійснюється на універсальному предметному коді (коді змісту), а за необхідністю виразити думку суб'єкт перетворює цей предметний код у мовні знаки [6]. В якості загальної назви для всього розмаїття розумових процесів в науці затвердився термін «концепт». В рамках релевантного для цього дослідження лінгвокультурного підходу концепт за Ю.С. Степановим визначається як «згусток культури у людській свідомості; те, у вигляді чого культура залучається до ментального світу людини» [7]. Н.Д. Арутюнова визначає культурний концепт як результат взаємодії низки факторів, таких як національна традиція, фольклор, релігія, ідеологія, життєвий

досвід, образи мистецтва, відчуття і система цінностей [1]. Сукупність всіх потенцій концептів носіїв мови, за визначенням акад. Д.С. Лихачева, утворюють концептосферу певного народу. В концептосфері кожного народу є чимало концептів, що мають яскраву національну специфіку. Вона проявляється в двох аспектах: національній відмінності в змісті близьких концептів та наявності незбіжних (власне національних) концептів в концептосфері народу [4].

Зараз для опису розбіжностей як в мовах, так і в культурах, переважно застосовується термін «лакуна», вперше запропонований канадськими лінгвістами Ж.П. Віне та Ж. Дарбельне [2]. Існує багато визначень поняття «лакуна», одним з найбільш влучних є тлумачення терміна В.І. Жельвісом та І.Ю. Марковіною: «... під лакуною розуміється розбіжності, які виникають при зіставленні понятійних, мовних та емотивних категорій двох локальних культур» [3].

Хоча проблема лакунарності є малодослідженою, слід відзначити спроби систематизації та типологізації лакун такими вченими, як Ю.С. Степанов, Ю.А. Сорокін, І.А. Стернін, З.Д. Попова, І.Ю. Марковіна та ін. [2; 3; 5; 7]. Перш за все, лакуни розділяються на внутрішньомовні (в межах парадигми однієї мови) та міжмовні. Міжмовні лакуни визначаються тільки при контрастивному описі пари мов як випадки, коли в одній мові відсутні відповідності одиниці іншої мови. Лакуни можуть бути вмотивовані та невмотивовані. Вмотивовані лакуни зумовлені відсутністю відповідного предмету або явища в культурних реаліях [5]: загальнослов'янські поняття *квас*, *писанка*, *квартирка* (рос. *форточка*), *кисель*, *бублик*, *козак* (рос. *казак*), *вінегрет* (рос. *винегрет*) на фоні західноєвропейських мов, суто українські *кутя*, *вареники*, *борщ*, *кобзар*, *чумак*, англійські *scone*, *pudding*, *beefeater*, *yeoman*, *banjo*, *kilt*. Однак трапляється також, що мислення одного народу може узагальнити у понятті та закріпити в мовному знаку певне явище, в той час як таке саме явище іншим народом нібито не помічається [5]. Це зумовлює присутність в мові невмотивованих лакун, які є не безпосередньо культурними, а скоріш розумовими, концептуальними лакунами. Їх наявність пояснюється тим фактом, що мовні одиниці актуалізують в мові тільки такі розумові образи, які в цій

лінгвокультурній спільноті виявляються релевантними для спілкування. Якщо певний концепт в мові представлений лакуною, це свідчить не про його відсутність в національній свідомості носіїв мови, а саме про його комунікативну нерелевантність. Невмотивовані лакуни не можуть бути пояснені відсутністю явища або предмета – відповідні предмети та явища в культурі наявні, а слова, що їх позначають – ні. Наприклад, в англійській мові нема еквівалентів українським поняттям *окріп*, *доба*, *гостинець*, *прийми*, тощо. В свою чергу, англійські поняття *afterthought*, *by-line*, *brainstorming*, *booster*, *challenge* та ін. не знайшли своїх повних відповідників в українській мові.

Збільшення темпів та обсягів міжмовної комунікації в сучасному суспільстві все більше привертає увагу лінгвістів до проблема міжмовної лакуарності, яка ще чекає на своє докладне вивчення. Перспективним також є вивчення причин виникнення та методів усунення лінгвокультурних лакун.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека / Н.Д. Арутюнова. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 895 с.
2. Быкова Г.В. Лакуарность как категория лексической системологии / Г.В. Быкова. – Благовещенск: Изд-во БГПУ, 2003. – 276 с.
3. Жельвис В.И., Марковина И.Ю. Опыт систематизации англо-русских лакун // Исследование проблем речевого общения. – М.: Наука, 1979. – 214 с.
4. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка / Д.С. Лихачев // Изв. АН. Сер. лит-ры и языка. – 1993. – № 1., Т. 52. – С. 3-9.
5. Попова З.Д., Стернин И.А. Язык и национальное сознание. Изд. 3, перераб. и доп. / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – Воронеж: «Истоки», 2007. – 61 с.
6. Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира / Коллект. автор. – М.: Наука, 1988. – 216 с.
7. Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры / Ю.С. Степанов. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1997. – 824 с.

К. І. Харченко

Харківський Гуманітарний Університет «НУА»

Науковий керівник: доцент О. А. Кальниченко

Теорія полісистеми як основа вибору перекладацької стратегії

Полісистемна теорія перекладу виникла наприкінці сімдесятих років 20-го століття в Ізраїлі. Її головними представниками були Ітамар Івен-Зогар (Itamar Even-Zohar) і Гідеон Тури (Gideon Toury) [3: 176]. Івен-Зогар стверджує що література, як інші культурні заходи, повинна бути розглянута як система – мережа зв'язків між явищами як конкретними (тексти, автори, редактори), так і абстрактними (статус в межах системи, текстові моделі). Згідно до формалістського підходу, підбив підсумки він, система була відкритим та розвиваючимся організмом, у та поза межами якої відбувалися та проходили явища.

Відповідно до моделі Івен-Зогара, полісистема була задумана як гетерогенний, ієрархічний конгломерат систем, які взаємодіють між собою щоб забезпечити безперервний, динамічний процес еволюції в рамках полісистеми в цілому. Полісистема будь-якої національної літератури розглядається як один з елементів, що становлять велику соціально-культурну полісистему, яка й включає в себе інші полісистеми крім літературної, тобто такі як, наприклад, художня, релігійна чи політична. До того ж, опинившись таким чином у більш широкому соціокультурному контексті, "література" розглядається не просто як набір текстів, а як безліч факторів, що регулюють виробництво, рекламу та прийом цих текстів. Істотне значення для концепції полісистеми полягає в тому, що різні шари і підрозділи, які складають дану полісистему постійно конкурують один з одним за домінуюче положення [3: 177].

Елементами літературної полісистеми є літературні твори, літературні і мовні норми та літературні моделі, які використовують письменники та поети для створення літературних творів. Крім того, теорія полісистеми бере до уваги такий важливий чинник, як час, тобто можливість змін та заміни центральних елементів полісистеми.

Літературна полісистема є динамічною, а двигуном цієї системи є конкуренція між її елементами. Адже певні елементи знаходяться у центрі полісистеми і певний час вони є більш продуктивними, популярними, прийнятними, ніж ті елементи, що знаходяться на периферії і не є часто уживаними.

Тимчасова перевага одного з елементів над іншим призводить до зміни в полісистемі, коли деякі елементи виходять з центру та знаходять своє місце в периферії, в той час коли інші, залишаючи периферію, виборюють собі місце в центрі полісистеми [3: 178].

Іноді елементи переходять з периферії однієї системи до периферії іншої прилеглої системи в рамках однієї полісистеми, а потім можуть (а можуть і ні) виборювати собі місце в центрі певної системи.

Теорія полісистеми займається питаннями того, чому та яким чином відбуваються зміни позицій елементів літературної полісистеми, чому певні елементи виборюють собі місце у центрі, а інші потрапляють до периферії, чому елементи однієї полісистеми потрапляють до центру чи до периферії іншої.

На думку І. Івен-Зогара, перекладена література не тільки є інтегрованою частиною національної літературної полісистеми, вона є її найбільш активною частиною. В процесі перекладу художнього тексту, особливо за стратегією очуження, можливе введення в літературу сприймаючої сторони не тільки іншомовних лексичних одиниць, а і іншокультурних літературних моделей, в результаті чого з перекладних, а з часом, і в оригінальних творах під впливом перекладів з'являються такі поетичні форми, як верлібр, східні рубайі чи японські хоку.

Під впливом полісистемної теорії, запропонованої Ітамаром Евеном-Зогаром, інший ізраїльський вчений Гідеон Турі створює у кінці 1970-х роботу, в якій вперше представляє поняття «норми». За допомогою норм він прагне пояснити правильність перекладацької поведінки у рамках особливої соціокультурної ситуації. Турі виділяє три типи перекладацьких норм: первинні, прелімінарні та операційні.

Своїї актуальності набувають стратегії перекладу, викладені ще у 1813р. філософом та богословом Фрідріхом Шляйєрмахером у своєму трактаті «Про різні методи перекладу». Він виділяє стратегію одомашнення, тобто таку, що наближає текст

перекладу до тексту оригіналу, і стратегію очуження, яка націлена на інсценізацію чужого читацького досвіду.

Видатні перекладачі-неокласики як М. Зеров, М. Рильський, О. Бурггарт, П. Філіпович, М. Драй-Хмара продовжують дотримуватися очужувальної стратегії перекладу. Вони прагнули наслідувати мистецтву минулих епох, віддаючи перевагу історико-культурній та морально-психологічній проблематиці.

Жодна із стратегій не використовується перекладачем у чистому вигляді, мова може йти лише про домінування певної стратегії у певний час у певному творі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

- 1) Even-Zohar I. Polysystem Studies // Poetics Today. [Електронний ресурс] – 1990. – Vol. 11.
- 2) Even-Zohar, Itamar. // System, Dynamics, and Interference in Culture: A Synoptic View / Polysystem Studies, Poetics Today. – 1990, vol. 11, N 1 – P. 85-95.
- 3) Shuttleworth M. Polysystem theory / M. Shuttleworth // Routledge Encyclopedia of Translation Studies [Ed. by M. Baker] – London & New York: Routledge, 1998. – P. 176 – 179.
- 4) Weissbrod Rachel. Translation research in the framework of the Tel Aviv school of poetics and semiotics/ Rachel Weissbrod // Meta. – 1998 – № 1. – С. 1-14.

К. М. Хижняк

Національний аерокосмічний університет імені

М. Є. Жуковського "ХАІ"

Науковий керівник: доцент В. В. Рижкова

Прикладна лінгвістика в Україні на сучасному етапі розвитку

На території України прикладна лінгвістика почала розвиватися відносно не так давно, а тому вона вважається молодого наукою. Виникнення та початок розвитку цієї галузі на теренах нашої держави припадає на роки Радянської епохи.

В Україні перші організації, що працюють у галузі прикладної лінгвістики, почали з'являтися в 60-х роках в Києві. Серед них:

структура в Інституті кібернетики під керівництвом проф. Е.Ф. Скороходька, група в Інституті мовознавства під керівництвом проф. В.С. Перебийніс і т. п. Оскільки мова пов'язана безпосередньо з усіма галузями діяльності людини, а «...предметом лінгвістики являються перш за все всі факти мовленнєвої діяльності людини...» [3, с 13], з'явилося багато нових перспективних напрямків: структурна, математична, комп'ютерна лінгвістика, кібернетика та ін.

В нашому дослідженні розглянуто ті кафедри, які мають право випускати спеціалістів у галузі прикладної лінгвістики на території України, тобто кафедри, що проводять навчання спеціалістів у галузі прикладної лінгвістики. Ми проаналізували 10 таких кафедр:

1) кафедра прикладної лінгвістики на базі філологічного факультету Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна;

2) кафедра українського та російського мовознавства, а пізніше в 70-х роках – кафедра прикладної лінгвістики в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького;

3) кафедра теоретичної та прикладної лінгвістики в Київському національному лінгвістичному університеті;

4) відділення для підготовки спеціалістів в галузі прикладної лінгвістики на базі факультету романо-германської філології Волинського державного університету ім. Лесі Українки;

5) кафедра українського прикладного мовознавства у Львівському державному університеті ім. Івана Франка;

6) кафедра прикладної лінгвістики в Національному університеті «Львівська політехніка»;

7) кафедра прикладної лінгвістики в Одеському національному університеті ім. І. І. Мечникова на базі філологічного факультету;

8) кафедра прикладної лінгвістики в Гуманітарному інституті Українського державного морського технічного університету ім. адм. Макарова у м. Миколаїві;

9) кафедра інтелектуальних комп'ютерних систем, що випускає спеціалістів в області прикладної лінгвістики в НТУ «ХПІ» на базі факультету інформатики та управління;

10) кафедра прикладної лінгвістики в Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського на базі Гуманітарного факультету у м. Харкові.

В радянську епоху безпосередньо на території нашої держави було засновано 3 перших із вищеперерахованих випускових кафедр прикладної лінгвістики, а за роки незалежності – 7 інших. Такі показники свідчать про високий темп розвитку галузі та про необхідність у таких фахівцях в Україні. Одним із основних та уже традиційних напрямків роботи прикладних лінгвістів є переклад. «Професійна підготовка перекладачів полягає в розвитку цілого ряду компетенцій, які мають свої функції та специфіку та проявляються в практичній діяльності перекладачів різних профілів» [1, с. 8].

Не зважаючи на те, що в нашій державі функціонує цілий ряд осередків, які готують спеціалістів в галузі прикладної лінгвістики, на сьогоднішній день ще не створено єдиного державного стандарту, який міг би повністю визначити програму, необхідну для навчання студентів цієї спеціальності.

Прикладні лінгвісти мають досить широкий профіль підготовки, а тому можуть бути задіяні в різних областях освіти, науки, технологій та інших галузях, адже «...Прикладна лінгвістика – це галузь лінгвістики, орієнтована на практичне застосування здобутків теорії мови в різних сферах людської діяльності, пов'язаних з використанням мови...» [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальные вопросы переводоведения и лингвистики: материалы научной сессии ВолГУ. Волгоград : издательство ВолГУ, 2001. – 88 с.

2. Спеціальність 7.030505 “Прикладна лінгвістика” // Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.cdu.edu.ua/?show=4&kid=35>

3. Фердинанд де Соссюр. Курс общей лингвистики / Редакция Ш. Балли и А. Сеше; Пер. с франц. А. Сухотина. Де Мауро Т. Биографические и критические заметки о Ф. де Соссюре; Примечания / Пер. с франц. С. В. Чистяковой. Под общ. ред. М. Э. Рут.– Екате-ринбург: Изд-во Урал. ун-та, 1999. – 432 с.

Т. В. Хоменко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент М. В. Полховська*

Тракткування категорії модальності в сучасній лінгвістиці

Визначення категорії модальності в сучасній лінгвістичній науці неможливе без врахування надбань логіки, психології та семіотики. Однак ще й досі не існує уніфікованого визначення модальності через її багатоплановість, специфічність мовного вираження та функціональні особливості. Дослідники по-різному визначають сутність поняття "модальність".

Теоретичному обґрунтуванню категорії модальності в англійській лінгвістиці присвячені праці М. Я. Блоха, Є. А. Зверева, З. К. Долгополової, В.З. Панфілова, Т. К. Рушевої, І. Б. Хлебlikової, П. Портнера, Г. Хельбіга, У. Енгеля, М. Райса, Ф. Пальмера та ін.

Поняття модальності, яке застосовувалося стосовно логіки судження ще Аристотелем і було досліджене в подальшому в працях І. Канта, пізніше почало використовуватися у лінгвістиці та математичній логіці. В логіці модальність – це найсуттєвіша ознака судження як форми мислення, що визначається як категорія, яка класифікує судження залежно від характеру відносин між предметом судження та його ознакою, тобто залежно від характеру об'єктивних зв'язків, які відображаються в судженні, або як ступінь достовірності змісту думки, що передається в судженні [7: 148].

У мовознавстві модальність належить до найсуттєвіших характеристик речення і традиційно, за академіком В. В. Виноградовим, трактується як категорія, що виражає зв'язок висловлення з реальною дійсністю.

На граматичному рівні категорія модальності визначається В. В. Виноградовим як обов'язкова ознака речення, адже в кожному реченні є вказівка на зв'язок з дійсністю [7: 149].

На думку Р.Р. Ісхакової, модальність – категорія, яка відображає різні сторони людського мислення в мові. Ця категорія виражає ставлення людини до навколишньої дійсності,

яке формується в процесі сприйняття нею явищ об'єктивного, реального світу [5].

О. С. Ахманова у Словнику лінгвістичних термінів розглядає модальність як понятійну категорію зі значенням відношення мовця до висловлення та відношення висловленого до дійсності. Вона виокремлює декілька видів модальності:

- модальність гіпотетична (*hypothetical (suppositional modality)*), яка представляє зміст висловленого як можливого;
- модальність дієслівна (*verbal modality*), виражена дієсловом;
- модальність ірреальна (*unreal modality*) представляє зміст висловленого як неможливого, нездійсненого;
- модальність заперечна (*negative modality*) – зміст висловленого не відповідає дійсності [2: 237].

За визначенням М. Я. Блоха, модальність як категорія в англійській мові може виявлятися "у сфері граматичних елементів мови та в області її лексико-номінативних елементів. У цьому значенні будь-яке слово, що виражає оцінку з навколишньою реальністю, повинно визначатися як модальне" [3: 98]. Дослідник відносить до них слова модально-оцінної семантики, напівслужбові слова можливості та необхідності, модальні дієслова.

На думку Петрова Н. Є., будь-які спроби уточнити поняття мовної модальності та звузити його обсяг, виходячи з вимог логічних операцій, логічної модальності, логічного судження, не можуть повністю охопити різні значення мовного матеріалу, які можна було б об'єднати граматичним поняттям модальності [6: 15].

Модальність як універсальна понятійна категорія характеризується тим, що під час формулювання висловлення мовець обирає мовні засоби для того, щоб передати своє ставлення до висловленого, але загальним, як помітив В. Г. Адмоні, є те, що це ставлення до висловленого (оцінка) завжди активне [1]. Активність суб'єкта полягає в тому, що він добирає ті мовні засоби, які найбільше відповідають його комунікативному наміру [7: 44].

Отже, категорія модальності – складне багатоаспектне загально лінгвістичне явище, вивчення якого потребує чіткого

визначення компонентів, які входять в цю категорію, та понять, які з нею пов'язані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Адмони В. Г. Введение в синтаксис современного немецкого языка / В. Г. Адмони. – М.: Изд-во лит. на иностр. яз., 1955. – 391 с.
2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М.: “Сов. Энциклопедия”, 1969. – 608 с.
3. Блох М.Я. Теоретические основы грамматики / М. Я. Блох. – 3-е изд., испр. – М.: Высшая школа, 2002. – 160 с.
4. Исхакова Р. Р. Когнитивный аспект реализации субъективно-межличностной модальности в английском судебном дискурсе / Р. Р. Исхакова // Вестник Челябинского государственного университета. – 2009. № 27 (165). – С. 39-43.
5. Петров Н. Е. О содержании и объеме языковой модальности / Н. Е. Петров. – Новосибирск: Наука, 1982. – 149 с.
6. Слюсарева Н.А. Проблемы функциональной морфологии современного английского языка / Н. А. Слюсарева. – М.: Наука, 1986. – 216 с.
7. Хомякова Е.Г. Модальность / Е. Г. Хомякова // Теоретическая грамматика английского языка под ред. Бурлаковой В.В. – Л.: ЛГУ, 1983. – С.148-149.

О. В. Хорош

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач

Т. Ю. Григор'єва

Проблема інтерпретації та ідентифікації фразеологічної одиниці

Фразеологія національної мови збагачується і вдосконалюється, вбираючи в себе безцінні скарби із приказок, прислів'їв, афоризмів і професіоналізмів, анекдотів і жартів – з усього того, що впродовж багатьох віків плекає і зберігає у своїй пам'яті носій мови – народ.

Наукове дослідження проблеми інтерпретації та ідентифікації фразеологічної одиниці зумовлене наявністю теоретичних розбіжностей з приводу об'єму фразеології та характеру мовних

фактів, трактованих як фразеологізми. Про важливість точного визначення фразеологічної одиниці свідчить лексикографічна практика, коли в словниках в якості фразеологізмів приводяться звичайні словосполучення та слова [1].

Ідентифікація фразових одиниць є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Однак, у сучасному мовознавстві ведуться дискусії щодо визначення фразеологізму як мовної одиниці. Причиною цього, багато в чому, є різне розуміння дослідниками сутності самої фразеологічної одиниці.

Визначення загального характеру фразеологізму дав швейцарський учений Ш. Баллі, який зазначив, що фразеологічними одиницями називаються сполучення, що міцно ввійшли в мову, а ознакою фразеологічного звороту є можливість або неможливість підставити слово-ідентифікатор [2].

Важливими для розгляду дослідження проблеми є погляди й інших дослідників, які визначають поняття фразеологічної одиниці. Так, аналізуючи фразеологічний склад мови, О. В. Кунін характеризує фразеологічну одиницю як стійке сполучення лексем із повністю або частково переосмисленим значенням [6].

На думку Т. І. Арбекової, фразеологічна одиниця – це сполучення слів з низьким показником комбінаторності, який зумовлений структурно-системними особливостями компонентів або особливим характером відношення словосполучення до дійсності, а також з'єднанням цих двох факторів.

У своїх роботах М. М. Шанський розглядає фразеологічну одиницю як відтворену в готовому вигляді мовну одиницю, що складається із двох або більше компонентів мовного характеру. На думку автора, вона є фіксованою (тобто постійною) за своїм значенням, складом й структурою [8].

В. В. Виноградов схиляється до думки, що слова та ФО тотожні. Підтвердження цьому знаходимо у визначеннях типів фразеологічних одиниць: “основною ознакою фразеологічного зрощення є його семантична неподільність..., воно являє собою семантичну одиницю, однорідну зі словом [3].

Природа фразеологізмів та компонентів, що входять до їх складу, складна і суперечлива. Слід зауважити, що найбільш загальними ознаками фразеологічної одиниці вчені-лінгвісти називають мовленнєву стійкість, семантичну цілісність і окремо

оформленість. Дослідники А. В. Архангельський, С. Г. Гаврин, В. Н. Телія визначають фразеологізм як мовну одиницю, для якої характерні такі ознаки як метафоричність, еквівалентність і синонімічність слову. Однією з характерних ознак фразеологічної одиниці, на думку вчених, є визначення того факту, що фразеологізми надають мовленню емоційного забарвлення. Зазначимо, що В. М. Мокієнко особливо акцентував увагу на експресивності, як характерній ознаці фразеологічної одиниці. Окрім того, багато фразеологізмів не мають слів-ідентифікаторів, а можуть ідентифікуватися лише за допомогою змінних словосполучень [6].

Український мовознавець М. П. Кочерган зазначає такі ознаки ФО як структурно-семантична стійкість та відтворюваність [4]. Поняття “цілооформленість” та “нарізнооформленість”, як характерні ознаки фразеологічних одиниць були запропоновані О. І. Смирницьким [7]. Під нарізнооформленістю слід розуміти особливу будову синтаксичної єдності, яка полягає в тому, що її складові є окремими словами. Цілооформленість полягає в загальному граматичному оформленні всіх складових елементів [5].

Отже, аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури надав можливість виокремити основні ознаки фразеологічних одиниць, що відрізняють їх від звичайних слів та словосполучень. Однак фразеологізми потребують подальшого вивчення, адже в сучасному мовознавстві не існує єдиного визначення щодо сутності фразеологізму як мовної одиниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии. – Л., 1993. – 245 с.
2. Баллі Ш. Французька стилістика. – М.: Едиторіал УРСС, 2001. – 520 с.
3. Виноградов В.В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины. – М., 1945. – 69 с.
4. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти. – К., 1999. – 464 с.

5. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1996. – 496 с.
6. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови: (Підруч. для ін-тів і фак. інозем. Мов). – Харків: Основа, 1993. – 255 с.
7. Смирницкий А. И. Лексикология английского языка. – М., 1956. – 260 с.
8. Шанський Н. М. Фразеологія сучасної російської мови. – М.: Вища школа, 1985. – 160 с.

Л. О. Хрустік

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Т. М. Онопрієнко*

Особливості емотивно маркованої комунікативної поведінки персонажів у прозі Д. Лоуренса: гендерний аспект

Останнє десятиліття у мовознавчій науці відзначається стрімким розвитком нових напрямків, заснованих на принципі антропоцентризму, що розглядають явища мови у тісному зв'язку з людиною, її мисленням, емоціями та духовно-практичною діяльністю.

Царина чоловічого і жіночого мовних світів, спільні та відмінні риси у комунікативній поведінці відносно статі індивіда привертають увагу не лише філософів, психологів, соціологів, а й мовознавців. Проблема фемінності-маскулінності спричинила появу нової галузі мовознавства – гендерної лінгвістики. Гендерні питання, що вивчають мовні явища, пов'язані з відмінністю носіїв мови за статтю, активно досліджуються як у вітчизняному (О.Л. Бессонова, Н.Д. Борисенко, О.Л. Козачишина, А.В. Кириліна та ін.), так і в світовому (Дж. Коутс П. Браун, С. Левінсон та ін.) мовознавстві. Проте проблема вивчення сукупності емотивно орієнтованих мовних засобів міжгендерного спілкування не є вичерпною та потребує більш ґрунтовного аналізу, що і визначає актуальність розгляду даного феномену на прикладі літературних творів Д. Лоуренса.

У нашому дослідженні ми спираємось на визначення А.В. Кириліної, яка визначає поняття «гендер» як поведінкові норми та стильові особливості мовлення чоловіків та жінок у

текстах різного типу, а також осмислення мужності та жіночності у мовах та культурах світу [1: 89]. Саме гендерний аналіз дозволяє виявити відмінні та подібні риси жіночого та чоловічого мовлення.

Стиль комунікативної поведінки носіїв мови за статтю складає певні стереотипи. Згідно загальновідомого припущення комунікативна поведінка представників жіночої статі демонструє більш широкий спектр емоцій та переживань, вона спрямована на підтримання доброзичливої атмосфери спілкування, хоча й не рідко при цьому порушується логіка викладення інформації [2: 43]. Проаналізувавши гендерні маркери вербальної поведінки у текстах художніх творів Д. Лоуренса, нами було помічено, що емотивно навантаженим висловлюванням жінок властива велика кількість емоційних інтенсифікаторів у вигляді прислівників: *gloriously tempting, terribly charming, wildly happy, shockingly dreary, excruciatingly embarrassing* тощо. На матеріалі нашого дослідження ми також зробили висновок, що реплікам персонажів-жінок притаманна гіперболізована емоційність, що підтверджує вживання низки емоційних станів у межах одного речення: «*She went upstairs as soon as possible, and went to bed quite early with a bit of warm-heartedness inside her. – I feel blissfully happy, flattered, exhilarated and relaxed all at the same time, – she thought to herself*» [3: 213].

На противагу жіночому мовленню стереотип комунікативної поведінки персонажів-чоловіків вказує на емоційну стриманість у висловлюванні. Панування такої думки зводить нанівець письменник Д. Лоуренс, так як мовлення усіх представників чоловічої статі в його чуттєвих творах наділене використанням професійної лексики, іноземних слів, фамільярних звертань та непристойної лексики. Одним із основних аспектів вираження емоційності у висловлюваннях чоловічих персонажів, на нашу думку, є неодноразове звернення представників чоловічої статі до таких лексичних одиниць як вигуки. Висока частотність використання даних підсилюючих емотивних засобів дає підстави стверджувати, що автор акцентує увагу читача на неабияк глибокому та багатому на почуття та переживання внутрішньому світу чоловіків. Підтвердженням цього є використання наступних вигуків на позначення певних емоцій

переважно негативної експлікації: *Oh dear!* (жалість), *Alas!* (жаль), *Uh-oh!* (прикрість), *Ah well* (смуток), *Hmm* (незгода) та ін.

З огляду на зазначене, суттєва відмінність комунікативної поведінки персонажів прози Д. Лоуренса полягає у використанні чоловіками та жінками різних емотивно маркованих елементів міжгендерного спілкування. Відтак стать героя є визначальною у відображенні мовленнєвої характеристики та передачі емоційного настрою персонажів художнього твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кирилина А. Лингвистические гендерные исследования / А. Кирилина, М. Томская // Отечественные записки. – 2005. – № 2. – С. 101.
2. Статева диференціація мовної поведінки // Методологічні проблеми психології мовленнєвої та мовної діяльності: *Studia Methodologica*. – Тернопіль: Тернопільський державний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. – 1997. – Вип. 3. – С. 63.
3. Lawrence D.H. *Lady Chatterly's Lover* / D.H. Lawrence – London: Penguin books. – 1997. – 314 p.

Д. Г. Циклаурі

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент А. О. Пікалова

Національно-культурні особливості англійської комунікативної поведінки у мовленнєвому акті подяки

Подяка постає мовленнєвим актом, що відіграє важливу роль у підтриманні ввічливих відношень між співрозмовникам. На думку науковців, незважаючи на універсальність даного мовленнєвого акту, він має свою культурну специфіку, що зважає на актуальність даної роботи. Факт залежності особливостей мовленнєвого акту подяки від національно-культурних ознак конкретного соціуму досліджують багато науковців [2; 3; 4; 5; 6].

Мета нашої роботи – розкрити особливості мовленнєвого акту подяки, що спричинені національно-культурною специфікою

англійської комунікативної поведінки; проаналізувати мовні засоби вираження подяки в англійській мові.

Вербальна подяка як плата за певну дію, подарунок, послугу визначається типом культури, домінуючими культурними цінностями, відносинами між його членами. У англійській мовленнєвій поведінці вираженню подяки відводиться досить важливе місце у повсякденному житті, що постає засобом демонстрації взаємної поваги, прояву уваги до оточуючих. Так, знаходимо в англійській мові прислів'я, що доводить дане твердження: *"It's a good day when your thank you bag is full"*. Для англійської комунікативної поведінки є типовим досить частотне використання подяки, особливо це стосується сфери обслуговування. При цьому формули подяки використовуються без присутності явно вираженого об'єкту подяки. Іноді *Thank you* має значення завершення контакту. У цьому випадку формула подяки має формальний маркер ввічливості, прагматична функція якої – не подяка, а прояв уваги до адресату, демонстрація прихильності до нього.

Однією з особливостей, що характерна для англійської подяки, окрім частотності, є експресивність. У англійській мові існує велика кількість різноманітних формул, де подяка підсилена за допомогою інтенсифікаторів. Так, використовуються не лише *thank you / thanks*, але й *thank you very much / thank you so much / thank you so very much / thank you awfully / thanks a lot / many thanks / a million thanks / thanks a million*. Зазначені вирази можуть бути також підсилені такими висловлюваннями: *I am very (so) appreciative / I can't tell you how much I appreciate this / I have no words to express my gratitude / I can't find words to express my thanks* тощо. Офіційне мовлення передбачає використання формули подяки: *Thank you very much indeed*. За умови бажання підсилити ступінь вдячності до стандартних формул подяки можуть додаватися такі висловлювання: *I'm so grateful for your help / I appreciate your efforts very much / I would be extremely grateful if you would be able to do that for me* [3: 200].

Важливою особливістю англійської комунікативної поведінки у міжособистісному спілкуванні є супровід подяки емоційно-оцінною реплікою. Так, наприклад, відповідь на запрошення

може бути такою: *It would be great. Thanks. / That sounds great. Thanks for asking. / I'd love to. Thank you very much.* Формули подяки часто підсилюються оцінними висловлюваннями на адресу слухача, компліментами, наприклад: *Thank you very much. You're so kind /helpful /hospitable /generous // You've been most helpful and supportive // // It's so nice / kind of you.* Для англійської комунікації притаманна тенденція підсилювати подяку, використовуючи одночасно декілька реплік з різноманітними інтенсифікаторами: *That's fantastic. You're great. Thank you so much. I really appreciate it* (подяка за допомогу); *That's simply gorgeous. Thank you very much. That's the most amazing present ever. I really love it* (подяка за подарунок) [1: 195 – 196].

Увагу привертають відповіді на подяку. Найбільш типовими мовленнєвими формулами, що використовуються у відповідь на подяку, являються: *OK / That's OK / That's all right / Don't mention it / Not at all / You're welcome / Any time / It was a pleasure.* Широко розповсюдженою в англійській комунікативній поведінці постає формула *You are welcome*, що використовується у відповідь на подяку; виокремлюють такі її інтенсифіковані варіанти: *You are very welcome / You are always welcome / You are more than welcome / You are most welcome* [1: 197].

Таким чином, можна зробити висновки, що подяка досить частотне та емоційно забарвлене явище в англійській комунікативній поведінці. Подяка в англійській комунікативній культурі – це не лише вираження вдячності, але й як знак уваги, прихильності та поваги до слухача, або як знак завершення контакту. Виокремленні особливості зумовлені національно-культурною специфікою англійської спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ларина Т. В. Категория вежливости и стиль коммуникации. Сопоставление английских и русских лингвокультурных традиций / Т.В. Ларина. – М. : Рукописные памятники Древней Руси, 2009. – 287 с.
2. Сергеева А. В. Русские : стереотипы поведения, традиции, ментальность / А.В. Сергеева. – М.: Флинта : Наука, 2004. – 328 с.

3. Cameron D. Good to talk? Living and working in a communicative culture. Sage Publications / D. Cameron. – L. : Thousands Oaks, 2000. – 213 p.

4. Davies E. A contrastive approach to the analysis of politeness formulas / E. Davies // Applied linguistics – 8 (1). – 1987. – P. 75-78.

5. Eisenstein M.J. Bodman. I very appreciate : Expressions of gratitude by native and non-native speakers of American English / M.J. Eisenstein // Applied Linguistics. – 1986. – 7(2). – P. 167-185.

6. Eisenstein M.J. Bodman. Expressing Gratitude in American English // G. Kasper, S. Blum-Kulka (eds.). Interlanguage Pragmatics. – N.Y.; Oxford: Oxford University Press, 1993. – P.64-81

Р. Л. Чайнська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор І. Р. Буніятова*

Тракткування категорії модальності у сучасній лінгвістиці

Модальні відношення і засоби їх реалізації все частіше привертають увагу лінгвістів і стають об'єктом вивчення на формально-синтаксичному, семантико-синтаксичному, комунікативно-функціональному та текстовому рівнях.

Значний внесок у вивчення категорії модальності зробили такі вчені, як Ш. Баллі, О. І. Беляєва, В. В. Виноградов, Г. О. Золотова, В. З. Панфілов та багато інших, проте явище модальності все ще залишається об'єктом дослідження багатьох лінгвістів і воно є актуальним.

Складність вивчення модальності, на яку вказують усі її дослідники, значною мірою визначається вже тим фактом, що в цій категорії пов'язані такі ключові поняття комунікативного процесу, як об'єктивна дійсність, висловлення та його автор.

Лінгвіст В. В. Виноградов у своїй праці "Російська мова" дає наступне поняття модальності: "модальність – не тільки характеристика реальності і нереальності, але і ставлення мовця до висловлюваного" [2: 23]. Як зазначає Г. Ф. Мусаєва, категорія модальності диференціюється на два види: об'єктивну і суб'єктивну [4: 10]. Ф. А. Агаєва підкреслює, що "суб'єктивна та об'єктивна модальності – дві сторони єдиного цілого" [1: 28].

Об'єктивна модальність є обов'язковою ознакою будь-якого висловлювання. Даний вид модальності виражає відношення повідомлюваного до дійсності в плані реальності (здійсненні або здійсненності). Суб'єктивна модальність – це відношення мовця до того, що повідомляється. На відміну від об'єктивної модальності вона є факультативною ознакою висловлювання.

У реченні суб'єктивну модальність поділяють на експліцитну (явно виражену) та імпліцитну (приховану) [3: 32; 5: 74]. Прикладом першої може слугувати речення – *The room looks nice*; для другої – *She is said to work sixteen hours a day (she doesn't look fresh)*. У першому реченні мовець явно висловлює свою позитивну оцінку: йому подобається кімната, у другому – він стверджує, що хтось працює шістнадцять годин на добу, а, отже, має поганий вигляд – непрямо висловлена негативна оцінка.

Розрізняють також неопосередковану (пряму) та опосередковану (непряму) суб'єктивну модальність [5: 75]. Пряма вказує на те, що мовець виступає суб'єктом самої суб'єктивної модальності – *I think the car is ok again now*; непряма суб'єктивна модальність має місце у реченні, де мовець не збігається із суб'єктом суб'єктивної модальності – *There is said to be a horrible secret between them*.

Суб'єктивну модальність також можна розділити на агентивну (присутня у реченнях з вираженням суб'єктом дії – *Tom lost his key yesterday. He couldn't get into the house.*) та неагентивну (СМ наявна у реченнях без вираженого суб'єкта суб'єктивної модальності – *Quite different... Dangerous...*) [5: 75].

Отже, суб'єктивна модальність – це вираження власного (суб'єктивного) відношення мовця до свого повідомлення (об'єктивної дійсності, пропущеної через власну свідомість).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Агаева Ф. А. Модальность как лингвистическая категория (на материале английского и туркменского языков) / Ф. А. Агаева. – Ашхабат, 1990. – 305 с.
2. Виноградов В. В. Русский язык / В. В. Виноградов. – М., 1947. – 640 с.

3. Козловский В. В. Предложения с конъюнктивом (структура, семантика, прагматика) / В. В. Козловский // Монография. – Черновцы, 1997. – 281 с.

4. Мусаева Г. Ф. Роль категории модальности в реализации прагматических установок в художественном тексте / Г. Ф. Мусаева. – Баку, 1991. – 230 с.

5. Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності / В. М. Ткачук // Монографія. – Тернопіль, 2003. – 240 с.

А. В. Черниш

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Н. Р. Петранговська*

Інтернет-ресурси як ефективний засіб навчання іншомовної професійної компетенції

У сучасних дослідженнях поняття "іншомовна професійна компетенція" тлумачать як здатність, сформована в процесі навчання іноземної мови, вільно і адекватно до умов соціально-рольових ситуацій професійної діяльності розуміти й зумовлювати відповідні мовленнєві висловлювання згідно з теоретичними положеннями і знаннями, що виконують інформаційно-комунікативну функцію, а також практичні вміння та навички, які забезпечують перцептивно-комунікативну та інтеракційно-комунікативну функції спілкування за допомогою засобів іноземної мови [6]. Це здатність використовувати іноземну мову як інструмент професійної діяльності й професійного пізнання. На сьогодні одним із найефективніших засобів навчання іншомовної професійної компетенції є використання Інтернет-ресурсів.

У наш час новітні інформаційні технології інтенсивно впроваджуються в освітній процес. Інтерактивні навчальні програми стали важливим джерелом навчання. Поява Інтернету в системі освіти стимулює бажання вчитися, розширює зону індивідуальної активності, збільшує швидкість подачі якісного матеріалу. Під час такого навчання, особливий акцент робиться на самостійній, цілеспрямований пошук необхідної інформації, усвідомлення і переробці нових знань [3].

Необхідним є залучення студентів до використання нових технологій, а саме таких як Інтернет-ресурси. Вони надають вагомому допомогі у досягненні поставлених цілей та посилюють мотивацію вивчення іноземної мови. Застосування Інтернет-мережі як засобу навчання іноземної мови реалізує багато цілей і завдань навчального і виховного процесу. Сьогодні Інтернет є базою, де можна знайти безліч цікавих та корисних матеріалів, оволодіти професійною термінологією, проводити наукові дискусії, мотивувати вивчення іноземної мови [1].

Мережа Інтернет створює унікальну можливість користуватися автентичними текстами, слухати і спілкуватися з носіями мови, відтворювати природне мовне середовище. Глобальна мережа Інтернет відкриває доступ до інформації у наукових центрах світу, бібліотеках, що створює реальні умови для самоосвіти, розширення кругозору, підвищення кваліфікації.

Навчання мовленнєвої діяльності можливе лише у живому спілкуванні, а Інтернет дає можливість спілкування з реальним партнером-носієм мови через комп'ютерні телекомунікації. Комп'ютерні телекомунікації дають можливість встановити живий діалог (усний чи письмовий) з партнером-носієм іноземної мови. Спілкуючись в іншомовному середовищі, забезпеченим Інтернетом, студенти опиняються в дійсних життєвих ситуаціях [4].

Сьогодні ми маємо можливість спілкуватися з носіями іноземної мови з різних тем за допомогою голосового Інтернет порталу "Skype", брати участь у чатах на сайтах "Englishbaby", "Virtual Café", "My Space" забезпечуючи свої потреби в іншомовній комунікативній діяльності. На сайті "Secondlife" користувачі потрапляють у віртуальний англomовний світ, де вони можуть анонімно взаємодіяти з іншими людьми зі схожими інтересами та вподобаннями, брати участь у віртуальних (створених, побачених, виконаних в Інтернеті, на комп'ютері), а не в уявних розвагах, культурно-масових заходах [2].

Інтернет пропонує своїм користувачам безліч інформації й ресурсів. Базовий комплект послуг може включати:

- електронну пошту (e-mail);
- телеконференції (usenet);
- відеоконференції;

- можливість публікації власної інформації, створення сайтів (Web-site), домашніх сторінок (homepage) і розміщення на Web-сервері;
- доступ до інформаційних ресурсів аудіо, відео та текстового характеру;
- довідникові каталоги (Yahoo, InfoSeek/UltraSmart, LookSmart, Galaxy);
- пошукові системи (Alta Vista, HotBob, Google, Open Text, WebCrawler, Excite);
- розмови в мережі (Chat) [5].

Усі ці можливості можуть активно використовуватися під час вивчення іноземної мови. Віртуальне середовище дозволяє вийти за часові й просторові рамки, надає можливість автентичного спілкування з реальними співрозмовниками на актуальні для обох сторін теми. Однак, не можна забувати, що Інтернет – це лише допоміжний технічний засіб, продиктований часом. Для досягнення оптимальних результатів необхідно грамотно інтегрувати його використання в навчально-виховний процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вадаська С., Дроздович Н. Переваги використання Інтернет-ресурсів для вивчення іноземної мови професійного спрямування
2. Зубенко Т.В. Використання ресурсів Інтернету в процесі вивчення іноземної мови
3. Іваньшина Н. М. Поняття дистанційної освіти, особливості методів університетської освіти
4. Леонтьев А.А. Педагогическое общение 1996
5. Плугатарьова О.І. Використання Інтернет-контенту при вивченні іноземної мови. Методичний аспект
6. Тинкалюк О. Сутність і структура іноземної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів

К. О. Шевелько

Київський національний лінгвістичний університет
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент М. Л. Писанко

Навчання анотаційного і реферативного перекладу в контексті мовної освіти у середній загальноосвітній школі

Переклад як посередництво між мовами і культурами став невід'ємною частиною сьогодення і посів чинне місце в соціальній, культурній та науковій сферах життя. Зазвичай підготовка фахівців з перекладу здійснюється у вищих закладах освіти – університетах та інститутах, у яких відбувається навчання іноземних мов. Однак у контексті середньої загальної освіти питання методики навчання перекладу розкрито недостатньо повно з огляду на те, що сьогодні в Україні все частіше можна зустріти школи, в яких здійснюється викладання іноземною мовою низки предметів і таких інтегрованих курсів, як країнознавство, літературознавство і науково-технічний переклад. Ця тенденція призводить до необхідності переосмислити сутність, зміст і методики викладання мов на рівні загальноосвітніх закладів.

Сьогодні в межах шкільної освіти перекладу відводять лише роль засобу навчання, наприклад, під час перевірки правильності розуміння мовних одиниць або в якості підготовки до безперекладного сприйняття іншомовного тексту. Разом з тим, в програмі для учнів 10-11 класів спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземної мови рекомендовано вивчення таких тем, як "Основні види і форми перекладу", "Основні риси та особливості стилю англomовних публіцистичних статей. Їх лексична, фразеологічна, структурно-граматична та термінологічна специфіка", "Найуживаніші скорочення у газетних текстах", "Використання інтернаціоналізмів у текстах суспільно-політичного змісту", "Переклад інтернаціональних і псевдоінтернаціональних слів", "Основні труднощі перекладу образної фразеології в суспільно-політичних текстах", "Сутність прийому "компресії" тексту при перекладі", "Об'єднання речень як прийом при перекладі. Загальна перебудова структури речення при перекладі з англійської мови на українську" [4].

Вищезгадана програма також передбачає формування в учнів 10-11 класів вмінь та навичок вибору точного еквівалента слова, потрібного терміна або словосполучення у певному контексті; перекладу науково-публіцистичних статей; перекладу неадаптованих публіцистичних текстів, використовуючи такий прийом як «компресія» тексту; стилістично правильного скорочення під час складання анотацій і написання рефератів (анотаційний і реферативний переклад).

Оволодіння такими знаннями та набуття відповідних навичок, а згодом і вмінь, може задовольнити важливу вимогу суспільства до підготовки фахівців у різних галузях науки, відповідно до якої сучасний спеціаліст повинен вміти знайти інформацію відповідно до фаху у різних джерелах, включаючи періодичні видання іноземною мовою, зрозуміти зміст прочитаного, проаналізувати і дати оцінку рідною мовою змісту оригінального тексту, виокремити головне, здійснити аналітико-синтетичну обробку іншомовної інформації для його подальшого використання, і таким чином вміти здійснити анотаційний і реферативний види перекладу. Володіння англomовною перекладацькою компетенцією дає учням можливість користуватися широким колом джерел наукової, технічної і соціокультурної інформації, яка, на нашу думку, найповніше відображена у текстовому матеріалі газет і журналів, що відображають реалії сучасного світу.

У межах сучасної загальної середньої освіти вивчення перекладу може здійснюватися у двох варіантах:

(А) як навчання одному з видів МД у межах уроку з ІМ;

(Б) як додатковий профільний предмет, що вивчається в системі елективних чи факультативних курсів [6: 3].

Аналіз освітніх документів, навчальних програм і типових навчальних планів, рекомендованих для використання у середніх загальноосвітніх навчальних закладах [1; 3; 4; 5] показав, що навчання перекладу може проводитись за рахунок навчального часу, який призначено для вивчення ІМ (державний компонент, профільні предмети), а також за рахунок годин, відведених на поглиблене вивчення предметів, спецкурсів, предметів за вибором, факультативні, індивідуальні та групові заняття, реалізуючи їх у таких спецкурсах, як: "Країнознавство",

"Література", "Ділове мовлення", "Технічний переклад", як рекомендує Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України [2].

Отже, визнання перекладу соціокультурним явищем з одного боку і видом МД з іншого дає змогу включити його у перелік дисциплін, яких необхідно навчати. При цьому для ефективної організації навчання перекладу у старшій (10-11 кл.) школі слід врахувати його місце в сучасній системі мовної освіти, потребу учнів у вивченні такої дисципліни, їх комунікативну і культурознавчу готовність до навчальної двомовної діяльності, а також здійснити вибір виду і типу перекладу, якого доцільно навчати старшокласників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. В.Г. Булгакова. Програма спецкурсу «Технічний переклад» / Булгакова В.Г. // Іноземні мови у навчальних закладах. – 2003. – № 4. – С. 32-33.
2. Методичні рекомендації щодо вивчення іноземних мов в 2011/2012 н.р. – Режим доступу: http://osvitacv.com/attachments/article/21576/ІМ_метод_реком_2011.doc
3. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Іноземні мови. Програми для профільного навчання 10-11 клас. – Київ: Навчальна книга, 2004. – 48 с.
4. Програми для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземної мови. Література Англії та США. Країнознавство. Науково-технічний переклад : / Булгакова В.Г. – К.: "Перун", 1998. – 50 с.
5. Програми для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземної мови. Іноземні мови. 10-11 класи. // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2006. – №4. – С.14-21.
6. Сафонова В. В. Перевод в контексте изучения иностранного языка в рамках гуманитарно-филологического профиля в старшей школе // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 3. – С. 3-11.
7. Сафонова В.В. Перевод в контексте изучения иностранного языка в рамках гуманитарного-филологического профиля в старшей школе // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 4. – С. 3-11.

Л. В. Шевкопляс

Київський національний лінгвістичний університет
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В. В. Черниш

Автентичність як критерій відбору аудіотекстів для навчання майбутніх учителів

Однією із необхідних умов формування англомовної компетенції в аудіюванні, є раціональний відбір аудіотекстів за попередньо визначеними критеріями. Враховуючи наявні в методичній літературі вимоги до змісту і форми навчальних аудіотекстів та спираючись на вимоги чинної Програми до рівня сформованості у студентів I року навчання компетенції в аудіюванні, ми виокремили **сім критеріїв відбору аудіотекстів** для формування англомовної компетенції в аудіюванні майбутніх учителів, а саме: 1) новизни та мотиваційної цінності; 2) доступності; 3) автентичності; 4) відповідності віковим особливостям студентів, їх життєвому досвіду та професійним потребам; 5) тематичності; 6) виховної цінності; 7) жанрової та типологічної різноманітності.

До одного з ключових критеріїв відноситься **автентичність навчальних матеріалів**. За І.І. Халєєвою це поняття означає, що такі аудіотексти продукуються носіями мови для носіїв мови у реальних умовах спілкування, та включає **автентичність презентації** (текст продукується носіями мови) та **автентичність картини світу** (мовної та когнітивної), що представлена у повідомленні [3: 192]. Так, Ф. Мішан розмежовує поняття "автентичності" та "оригінальності" текстів. Тексти можуть бути оригінальними, якщо вони взяті з ситуації реального спілкування носіїв мови. Автентичність є ознакою зв'язку між текстом та слухачем і передбачає наявність вправ для роботи з текстом, які відповідають можливостям використання аудіотексту у реальних умовах спілкування [5: 8]. Таким чином, ми можемо говорити про автентичність у навчанні за умови створення відповідних комунікативних вправ на основі роботи з оригінальним аудіотекстом.

Всі автентичні тексти можна поділити на власне автентичні та методично автентичні (термін О.О. Носонович). До власне

автентичних аудіотекстів відносять тексти, що продукуються носіями мови для носіїв мови в реальних умовах спілкування [2: 14]. Поряд з суто автентичними текстами в навчальному процесі доцільно використовувати і методично-автентичні тексти, які спеціально створюються для навчальних цілей, але зберігають ознаки автентичності.

За уточненням О.А. Мацнєвої до методично автентичних текстів належать: 1) тексти, створені і записані носіями мови спеціально для навчальних цілей; 2) автентичні тексти, що зазнали методичної обробки, яка не порушила їхньої автентичності [1: 78]. Різновидами методичної обробки є адаптація шляхом скорочення та очищення звукового оформлення тексту від побічних технічних шумів шляхом спеціальної обробки звуку.

Автентичність аудіотексту можна визначити за певними параметрами, до яких відносять 1) культурологічну автентичність – означає ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається, побутом, традиціями тощо; 2) інформаційну автентичність – текст містить нову, цікаву для слухача інформацію; 3) ситуативну автентичність – наявність природньої ситуації спілкування, інтерес носіїв мови до обговорюваної проблеми; 4) автентичність національної ментальності – відбиває національну специфіку країни, для якої матеріал призначений; 5) реактивну автентичність – здатність тексту викликати у слухача автентичні емоції, пізнавальну, мовленнєву реакцію; 6) автентичність оформлення – означає наявність звукового ряду в аудіотексті: шум транспорту, дзвінки телефону, розмови перехожих тощо (аудіотекст супроводжується звуками характерними для ситуації спілкування); 7) автентичність завдань до тексту – стимулюють взаємодію з текстом, надають мотивованого, природнього характеру роботі з текстом [2; 5].

Вважаємо, що на I курсі мовного ВНЗ доцільно використовувати власне автентичні та навчально-автентичні тексти, які є в автентичних навчальних посібниках, аудіо- та відеокурсах, а також доступні у великій кількості на освітніх сайтах для викладачів іноземних мов, сайтах засобів масової інформації тощо.

Важливу роль відіграє культурознавча цінність автентичних аудіо-матеріалів, оскільки саме аудіюванню як виду мовленнєвої діяльності належить вагома роль у формування у студентів світогляду про сучасний багатомовний світ, цінності та особливості рідної та іноземної культур завдяки насиченості текстів для аудіювання лінгвокраїнознавчою інформацією. Навчальний текст сприяє формуванню полікультурної мовної особистості за умови відображення реальної картини багатонаціонального світу [4: 47].

Таким чином, слід враховувати автентичність аудіотекстів при їх відборі для організацій аудиторної та самостійної роботи студентів – майбутніх учителів, оскільки відповідність цьому критерію забезпечує культурологічну цінність навчальних матеріалів, природність ситуації, емоційний вплив на реципієнта, що уможливорює реалізацію цілей навчання аудіювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Мацнєва О. А. Навчання майбутніх учителів аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Оксана Анатоліївна Мацнєва. – К., 2009. – 261 с.
2. Носонович Е. В. Методическая аутентичность в обучении иностранным языкам / Е. В. Носонович // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 1. – С. 11-16.
3. Халеева И. И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи / И.И. Халеева. – М. : Высшая школа, 1989. – 240 с.
4. Щукина И. В. Методика построения многоуровневой модели обучения аудированию в системе профессиональной подготовки учителя иностранного языка : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Ирина Владимировна Щукина. – М., 2009. – 261 с.
5. Mishan F. Designing Authenticity into Language Learning Materials / F. Mishan. – Intellect Books: Bristol, 2005. – 330 p.

М. В. Шевченко

Національний Технічний Університет України "КПІ"

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент С. С. Коломієць

Особливості перекладу англomовних заголовків патентів українською мовою

Переклад патенту, зокрема його заголовку, має свої стилістичні особливості, які вимагають від перекладача дотримання певних норм, що слугують додатком до загальних правил письмового перекладу науково-технічної та офіційно-ділової літератури. Тому, через швидке поширення міжнародних зв'язків і співтовариства, зокрема в письмовому вигляді, детальне вивчення цього питання є на сьогодні надзвичайно актуальним.

Варто зазначити, що патентом є, як зазначається в англomовних лексикографічних джерелах [4: 1035; 5: 630; 6: 954], державний орган управління або ліцензія, що дає право власності на визначений період часу, зокрема виключне право на вироблення, використання або продаж винаходу. Схоже визначення патенту на винахід дає Б.М. Клімзо [3: 171]: це є документ, що юридично закріплює за його власником монопольне право на виготовлення, застосування і продаж виробів, що втілюють собою винахід, протягом певного терміну й на певній території.

Патент характеризується, на думку В.І. Карабана [2: 210], особливими формами викладу в англійській і українській мовах. Він складається з бібліографічних даних, назви винаходу, опису винаходу, формули винаходу, креслень і реферату (реферативної інформації). Проте, беззаперечно, головним елементом будь-якого патенту є саме його заголовок. Видом технічного перекладу, що використовується для складання систематичних каталогів патентів та інформації про нові винаходи, згідно з А.Л. Василевським і Ю.М. Емдіною [1], є переклад заголовків патентів. Такий вид перекладу повинен виражати у формі називного речення мовою перекладу, суть винаходу й по можливості відображати те нове, що відрізняє цей винахід від уже відомих.

Від перекладу заголовка патенту не вимагається ні особливої благозвучності, ні оригінальності, ні стислості, якщо вона заважає головному завданню – виразити суть винаходу. Переклад заголовка патенту повинен бути гранично насичений інформацією, необхідною для фахівця будь-якої галузі техніки, який шукає потрібний йому патент для практичного використання, або для працівника патентної служби, який вирішує питання про видавання авторського свідоцтва або патенту на новий винахід.

Заголовки оригінальних патентів, як правило, не відповідають вимогам, що висуваються до перекладу заголовків патентів, наприклад, *"Crates"*, *"Improvements in or Relating to Interliners"*, *"Method and Apparatus for Carrying a Chemical Reaction Continuously"*. Такі заголовки, що складають більшість, надають мало інформації, тому якщо перекладати тільки заголовки, не використовуючи дані, що містяться в самому патенті, то вийдуть лише незв'язні зі змістом патенту вирази. Таким чином, перш ніж перекласти назву, необхідно уважно вивчити патент. Читання всього патенту не є обов'язковим: для досвідченого перекладача, зазвичай, достатньо прочитати другий абзац повного опису англійського патенту (або перший абзац американського), перший пункт формули винаходу й ознайомитися із кресленнями. Але якщо цього недостатньо для з'ясування суті винаходу, слід читати повний опис, зіставляючи його з кресленнями по цифрових позначках.

Разом із тим, для цього виду технічного перекладу характерний не тільки неповний синтез на другому етапі, як це відбувається у процесі анотаційного перекладу, але й неповний аналіз.

Щодо стилістичних особливостей перекладу заголовків патентів, а саме якості викладу, необхідно керуватися такими правилами, відповідно до А.Л. Василевського та Ю.М. Емдіної [1]:

1. Не вживати слова *"поліпшений"*, *"вдосконалений"*, *"новий"*, позаяк вони невинновдано подовжують заголовок, нічого при цьому не виражаючи, оскільки будь-який винахід є або поліпшенням, або чимось абсолютно новим.

2. Не можна повторювати прийменники і сполучники. Наприклад: *шарнір для механізму важеля для підйомного вікна* (друге *для* слід опустити).

3. Не можна бути багатослівним. Наприклад, замість "*спосіб і устаткування для отримання метилакрилата*" краще написати "*спосіб отримання метилакрилата*", оскільки поняття *спосіб* включає в себе необхідне устаткування для його здійснення.

4. Уникати скорочень і власних імен.

Таким чином, для коректного передавання у процесі перекладу змісту інформації, зазначеної в заголовку патенту, необхідно детально вивчати особливості його побудови і відповідні правила його перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Василевский А.Л. Некоторые особенности языка патентного еженедельника США "Офишел газет" / А.Л. Василевский, Ю.М. Эмдина. – М.: Русские словари, 2006. – 256 с.

2. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: В 2 ч. / В.І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2001. – Ч. 2: Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. – 2001. – 303 с.

3. Климзо Б.Н. Ремесло технического переводчика. Об английском языке, переводе и переводчиках научно-технической литературы. – 2-е изд., перераб. и дополн. / Б.Н. Климзо. – М.: "Р. Валент", 2006. – 508 с.

4. Cambridge International Dictionary of English. – Cambridge: Cambridge University Press, 1995. – 1792 p.

5. Collins Compact English Dictionary. – NY: Harper Collins Publishers, 1998. – 1040 p.

6. Random House Webster's college dictionary. – NY: Random House, 1997. – 1535 p.

К. Б. Шевчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Рудик

Заголовок як мовний акт

Преса як один з засобів масової інформації займає важливе місце у культурному і політичному житті країни, а також в житті кожного громадянина. Ефективність газетного тексту багато в чому визначається його назвою. Заголовок називає текст, звертає на нього увагу, впливає на читача та закликає до прочитання матеріалу.

Будучи відправником інформації та добираючи заголовок, автор встановлює денотат повідомлення, пропозицію і мовне оформлення висловлювання, яке міститься у позиції заголовка, та яким так чи інакше він інтерпретує дійсність відповідно до визначених комунікативних цілей.

Завдяки заголовкам, журналіст здійснює певний комунікативний зв'язок з потенційним читачем, певним чином передаючи своє повідомлення. Висловлювання, вміщене в позицію газетного заголовка, набуває статусу нормативної одиниці мовної соціальної поведінки й перетворюється на мовний акт, який здійснюється його автором стосовно певного адресата в певних комунікативних умовах, з деяким змістом і намірами.

Мовний акт у позиції заголовка слід розглядати у якості мовленнєвого акту, тому що саме мовленнєвий акт висвітлює інтенцію автора, націлену на спілкування та звернення до потенційного читача – реальної ланки у сфері масової комунікації [1].

Зазвичай у заголовок виносять прості інформативні мовленнєві акти *констативи*, які виробляються здебільшого заради формулювання інформації. Особливістю констативів є те, що вони дають читачеві повне уявлення про зміст тексту і, як правило, не навантажені ніяким іншим змістом, окрім бажання автора повідомити новину. Констативи характеризуються нейтральним типом подання інформації [2]. До прикладу, газета

CNN часто використовує констативи з метою інформування про важливі події. Наприклад:

Ted Kennedy's daughter dies of heart attack; Paul McCartney posts wedding notice; 1 killed, 4 hurt in club shooting; Key witness in Murray case is missing; Taylor Lautner is 'protective' of Lily та інші [4].

Електронне періодичне видання BBC також використовує констативи у заголовках: *Doctor separate conjoined twins; Missing driver found in South Africa cell; Manchester United get approval for Singapore share sale; Pro-Russia party tops Latvia poll; Ban on clenbuterol doping drug may be relaxed; Martin McGuinness would meet Queen as president* [3].

Так, бачимо, що констативи використовуються не лише на перших шпальтах у сфері політики, економіки чи міжнародних подій, а й у статтях на політичну та культурну тематику.

Промісив – це речення-обіцянка. Промісиви зазвичай відносяться до майбутнього, тому й виражаються за допомогою майбутнього часу. Багато спільного з промісивами мають менасиви. *Менасив* – це речення-погроза. У обох цих мовленнєвих актів є спільні риси: віднесеність до майбутнього, ряд особливостей рольової структури. Проте, автор менасива не стає гарантом того, що майбутня подія стане реальною [2]. Наприклад, заголовок CNN *The president is strong* ілюструє силу та загрозу президента для інших країн, але автор не висловлює свою думку щодо справдження даних погроз та прийняття певних рішень владних структур.

Квеситив – це «питальне речення в його традиційному розумінні, яке засвідчує факт відсутності деякої інформації у адресата і створює, в силу питальності, психологічну напругу в спілкуванні, яка знімається видачею адресатом відповіді» [2]. Так, до цієї групи можна віднести такі заголовки, як *Who will snag an Emmy on Sunday?; Do nail dryers cause cancer? Are dental X-rays dangerous? What can I do for food addiction?* [4] та *Could the USA economy follow Japan? Is the power of attorney working? How do you recreate a dinosaur? What does Abbas hope to achieve with UN state bid? Can David Norris still become Ireland's first gay president?* [3]

Директив – прагматичний тип речення, змістом якого є пряме спонування адресата до дії [2]. Прикладом директиву у газетних заголовках є *Forget Type A, Keep moving forward, Don't forget tom!..., Go figure!* тощо [5].

Перформативи не повідомляють про щось, а «відображають» повідомлення про факти дійсності [2]. Вимовляючи «*I forgive you*», людина, що говорить, здійснює дію, в даному випадку – пробачає іншу людину. Перформативи частіше використовуються у розмовному або художньому стилях.

Мовленнєві акти, що формуються висловлюваннями на позиції газетного заголовка, відрізняються від канонічних мовних актів в усному спілкуванні. Ця відмінність викликана специфікою масової комунікації. Журналіст, формулюючи заголовок, стисло представляє тему матеріалу в статті, ретранслює інформацію про дії третіх осіб, організацій та владних структур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вахтель Н. М. Газетный заголовок как речевой акт // Вестник воронежского гос. ун-та. – Серия: Филология. Журналистика. – № 1.
2. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. – К.: Видавничий центр "Київський університет", 1999. – 308 с.
3. BBC. Home Page [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bbc.com
4. CNN.com – Breaking News, U.S., World, Weather, Entertainment [Електронний ресурс]. – Режим доступу www.cnn.com
5. Newsweek Magazine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.newsweek.com

О. Л. Шишкіна

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, професор Л. В. Калініна*

Факультатив з іноземної мови як засіб профільного навчання старшокласників

Результатом навчання іноземної мови має стати досягнення випускниками функціональної грамотності у володінні ІМ, зокрема мовленнєвої компетенції як діяльнісного компоненту, що забезпечує вирішення учбово-пізнавальних та комунікативних завдань. Саме профільний рівень володіння іноземною мовою забезпечує її використання в подальшому навчанні, практичній і професійній діяльності.

Проблемами профільного навчання займалися Єрмаков Д.С., Калініна Л.В., Вольфовська Т.О., Тарнопольський О.Б., Верещагін Є.М. та інші.

Навчання в профільних школах включає як обов'язкові курси, гарантовані державними освітніми стандартами, так і елективні курси та факультативи[3]. Незважаючи на певні досягнення у дослідженні проблем формування мовленнєвої компетенції, нерозкритим залишається питання про її формування в старших класах профільної школи на факультативах з англійської мови. Тому, зважаючи на актуальність та незавершеність дослідження проблем навчання ІМ в профільних школах України, предметом нашого дослідження ми обрали факультативи з англійської мови як засіб формування мовленнєвої компетенції в учнів старших класів профільної школи.

Факультативи є способом максимальної індивідуалізації можливостей кожного учня, зокрема з ІМ, які порівняно з профільними предметами мають більшу варіативність змісту, посилюють практичну і дослідно-експериментальну складову профільного навчання, характеризуються нестандартизованістю, врахуванням регіональних умов.

Факультатив (лат. *facultatis* – необов'язковий) – навчальний курс, не обов'язковий для відвідування, впроваджений в шкільну практику як форма диференційованого навчання за спеціальними міністерськими та авторськими програмами. У програмі

факультативів обов'язково відображено сучасні досягнення в галузі науки, техніки, культури, тому вони є вагомим доповненням до змісту загальноосвітньої, політехнічної й трудової підготовки школярів, сприяють формуванню інтересу до теоретичних знань і практичної діяльності. На факультативних заняттях використовують різні методи навчання, але перевагу надають тим, що привчають учнів до роботи з науковою і довідковою літературою (підготовка рефератів з актуальних проблем науки, обговорення доповідей і повідомлень, проведення експериментів тощо).

З метою виявлення ставлення старшокласників профільної школи до вивчення англійської мови, зокрема на факультативних заняттях, та його мотивів нами було проведене дослідження в десятих класах спеціалізованої загальноосвітньої школи № 12. Виявилось, що серед найбільш цікавих для учнів предметів найбільша кількість виборів припадає на англійську мову – 71,3%. Зі знанням англійської мови 76,9% учнів пов'язують здійснення своїх планів на майбутнє. Близько половини досліджуваних (53,8%) хотіли б відвідувати факультатив з англійської мови, тому що вважають, що це допоможе їм покращити знання та здобути омріяну професію. Тому слід створити факультативи, які б дозволили учням поглиблено вивчати англійську мову для подальшого вступу до ВНЗ та сприяли б кращому оволодінню майбутньою професією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех П.О., Биркун Л.В. Концепція викладання іноземних мов в Україні// Іноземні мови. – 1996. – №2. – С. 3-8.
2. Вольфовська Т.О. Комунікативна компетентність молоді як одна з передумов досягнення життєвої мети // Шлях освіти. – 2001. – № 3. – С. 13-16.
3. Ермаков Д.С. Элективные курсы для профильного обучения //Педагогика. – 2005. – №2. – С.36-41.

К. В. Шморгун

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, професор Л. В. Калініна*

Засоби мотивації вивчення іноземної мови в умовах профільного навчання

Законом про середню загальну освіту в Україні визначається, що метою шкільної освіти є розвиток особистості – інтелектуальний, соціальний і фізичний, а основою реалізації мети шкільної освіти є її зміст. На сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти створюються умови для варіативних форм навчання ІМ, що відповідає одному з основних принципів державної освітньої програми – принципу варіативності освіти, який передбачає створення можливостей для широкого вибору форм освіти, навчальних закладів, упровадження варіантного компонента змісту освіти, диференціацію та індивідуалізацію навчально-виховного процесу [1].

На сьогодні в Україні відбувається поступовий перехід на оновлений зміст і нову структуру загальної середньої освіти та формується мережа різнопрофільних класів у старшій школі. За Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти профілювання та диференціація змісту навчання, як умова вибору учнями рівня й спрямованості вивчення навчальних програм, є одним з провідних принципів оновлення змісту освіти в школі. Згідно програми з іноземної мови для старших класів, практичною метою вивчення ІМ профільного спілкування є формування в учнів загальних та професійно орієнтованих комунікативних мовленнєвих компетенцій, тобто опанування такого рівня знань, навичок і вмінь, який забезпечує необхідну для фахівця комунікативну спроможність у ситуаціях професійного спілкування в усній та письмовій формах. Міністерство освіти і науки України визначає два основних профіля – гуманітарний та академічний, які переслідують різну мету, а значить і вимоги до формування комунікативної компетенції у них різні [2].

Проблема формування комунікативної компетенції учнів лежить в центрі уваги вчених: Л.В. Калініна, І.В. Самойлюкевич, С.Ю. Ніколаєва, Е.Н. Соловова, О.Н. Щукін, М.Ю. Бухаркіна,

П.О.Бех , Л.В.Биркун, С. Dweck, Е. Erikson та інші. Питаннями професійно-орієнтованого вивчення ІМ в умовах профільного навчання розглядались в працях (О.Е. Антонова, Т.І. Шарпіло, Є.І. Пассов, Г.А. Щукін, Л.І. Божович, Л.В. Калініна, І.В. Самойлюкевич, С.Ю. Ніколаєва, С. Ames, R. Franken, L. Festinger, M. Kay Alderman, Edwin A. Locke.)

Проведене нами анкетування старшокласників під час педагогічної практики показало, що більше половини досліджуваних займаються додатково самостійним оволодінням мови для здобуття інформації по обраній спеціальності, включаючи різні види мовної активності-читання оригінальної спеціальної літератури, перегляд англomовних фільмів та прослуховування текстів науково-популярного, публіцистичного спрямування. Аналіз проведеного нами анкетування показав, що учні мають недолік професійно-орієнтованих знань, тому ми вирішили необхідним розробити мотиваційний комплекс, що буде спонукати учнів до самостійного пошуку недостатніх знань та технології на формування необхідних мотиваційних вмінь в опорі на вербальний, зображальний та вербально-зображальний напрямки. Розроблені нами технології спрямовані на набуття старшокласниками навичок самостійної науково-практичної, дослідницько-пошукової діяльності, розвиток їхніх інтелектуальних, психічних, творчих, моральних, фізичних, соціальних якостей, прагнення в межах обраної ними професії. Основними мотивами нашого мотиваційного комплексу є спонукальні, пошукові, пізнавальні, експресивні, професійно-ціннісні, стимулюючі, розвиваючі. Найменше сформованими є професійно-ціннісні і пошукові. Ми розуміємо, що використання розроблених нами технологій покращило розвиток даних мотиваційних вмінь старшокласників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна середня освіта) IX-XI класи /керівн. автор. колективу С. Ю. Ніколаєва.– К.: Ленвіт, 1998. – 46 с.
2. Бех П. О., Биркун Л. В. Концепція викладання іноземних мов в Україні // Іноземні мови. – 1996. –№ 2. –С. 3-8.
3. “Програми для середніх загальноосвітніх шкіл. Іноземні мови 10-11 класи”, “Ж-л іноземні мови в навчальних закладах”, “Педагогічна преса” 2006 р.

Л. К. Шумило

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. С. Семенюк*

Особливості аргументації в інтерв'ю

Лінгвістичні дослідження останніх років характеризуються зростанням інтересу дослідників до розгляду вторинної та гібридної природи текстів [3], що зумовлює актуальність розгляду текстів-інтерв'ю (journalistic interviews), що належать до дискурсу, який ґрунтується на безпосередній взаємодії його учасників (face-to-face discourse type). Інтерв'ю визначається як розмова інтерв'юера і респондента з метою подальшої публікації [1: 394]. Дискурс як текст, занурений у життя, досліджується спільно з відповідною формою життя. Під дискурсом розуміють складне комунікативне явище, що містить, окрім тексту, ще й позамовні чинники (знання про світ, установки, мету мовця, спрямованість на його ментально-прагматичну сферу і т. ін.) [6: 136-137]. Саме шляхом взаємодії мовних та позамовних компонентів комунікативних актів здійснюється експлікація дискурсу, а дискурсотвірний процес набуває логічності, послідовності, аргументативності, тобто якісної дискурсної репрезентації. Інтерв'ю належить до аргументативного дискурсу. Аргументування є однією із багатьох можливостей мовленнєвого впливу на свідомість людини. Аргументативний дискурс визначається як цілеспрямована комунікативна діяльність у соціально-детермінованій ситуації з метою створення когнітивного та аксіологічного унісону.

У структурному плані аргументація має двочленну структуру: "Визнай (переконайся), що справа полягає у тому-то й тому-то, оскільки має місце те-то й те-то." Перший член ("Визнай (переконайся), що справа полягає у тому-то й тому-то") виражає прагнення аргументатора переконати реципієнта у наявності фіксованого судження про певний стан справ, що є тезою аргументації ("справа полягає у тому-то й тому-то"), другий ("має місце те-то й те-то") реєструє доводи (аргументи, засновки) на підтримку аргументатора. Аргумент як структурно-змістова одиниця аргументативного дискурсу несе окрему мікротему [4:

22]. На основі аналізу текстів виділяють структурні типи аргументації: **просту** (теза і аргумент) і **складну** (теза і кілька аргументів) [2: 22-23]. Залежно від порядку поєднання тези та аргументів виділяють: **ретроактивний, проактивний і змішаний аргументативні ходи**.

Аналіз фактичного матеріалу свідчить про те, що текст-інтерв'ю - це не завжди аргументативний дискурс. Певні сегменти тексту-інтерв'ю мають псевдоаргументативний характер [5: 598]. Псевдоаргументативний характер дискурсу (як і аргументативний дискурс) передбачає висунення тверджень (тез) та їх обґрунтування. Проте, на відміну від аргументативного дискурсу, незгода між учасниками комунікації у псевдоаргументації не спостерігається.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н.Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н.Ярцева. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – С. 136-137.
2. Гавришина И.Н. Типы и формы аргументации (на материале политического дискурса) // Смысл текста в процессе коммуникации: Сб. науч. трудов. – М: Моск. ин-т. ин. яз. им. М.Тореза. – 1990. – Вып. 363. – С. 11-26.
3. Галапчук О.М. Вікова диференціація стратегій і тактик дискурсу в сучасній англійській мові: Автореф. дис ... канд. філол. наук: 10.02.04. – Харків, 1994. – 18 с.
4. Куликова О.В. Обучение аргументативному дискурсу в ходе языковой подготовки студентов нелингвистических специальностей // Разновидности дискурса и обучение специальным языкам: Сб. науч. тр. – М.: Моск. гос. лингв. ун-т. – 2001. – Вып. 458. – С. 19-26.
5. Kleiner B. Whatever – its use in 'pseudo-argument' // Journal of Pragmatics. – 1998. – Vol. 30, № 5. – P. 589-613.
6. Webster's New World Dictionary of the American Language / Ed. by D.B.Guralnik. – New York: Fawcett Popular Library, 1979. – 696 p.

Н. В. Шуренок

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. М. Мосейчук*

Явище вербальної маніпуляції та його складові

Інтерес лінгвістів [1; 2; 8] до феномену маніпуляції зумовлений тим, що маніпулятивний вплив здійснюється за допомогою природної мови і реалізується завдяки конкретним стратегіям та тактикам спілкування. Сьогодні мовна маніпуляція розглядається у міжособистісному спілкуванні [3], у політичному дискурсі [4], особливої уваги набувають психологічні [5] та етичні [6] аспекти зазначеного явища.

Маніпуляція є прихованим впливом, *факт якого має залишитися непоміченим об'єктом маніпуляції* [3: 104]. Є. Л. Доценко, проаналізувавши значну кількість дефініцій терміну «маніпуляція» у вітчизняних та зарубіжних працях (Б. Н. Бессонов, Д. А. Волкогонов, Р. Гудін, О. Т. Йокояма, Л. Прото, У. Рікер, Дж. Рудінов, В. Н. Сагатовський, Г. Шіллер, Э. Шостром, П.У. Робінсон), пропонує своє визначення цього терміну: «Маніпуляція – це вид психологічного впливу, вправне здійснення котрого призводить до прихованого спонукання в іншої людини намірів, котрі не співпадають з її актуальними бажаннями <...> Маніпуляція – це психологічний вплив, спрямований на зміну напряму активності іншої людини, здійснений настільки вміло, що залишається поза її увагою» [5: 59-60].

Суть маніпулятивного впливу полягає у вмілому перекладанні відповідальності за здійснення вчинків на адресата, щоб у нього склалась ілюзія самостійно прийнятого рішення за умов наявності свободи вибору.

Під вербальною маніпуляцією розуміють використання мовних засобів для здійснення психологічного впливу на адресата, метою якого є приховане укорінення у психіці адресата певних відношень та установок. Маніпулятивний вплив як предмет лінгвістичного дослідження має свої особливості [1: 106]. При розгляді маніпуляції лінгвістика зосереджує свою увагу на процесі здійснення впливу, на тих мовних засобах, які

обираються для забезпечення його ефективності. Вербальна маніпуляція здійснюється шляхом свідомого і цілеспрямованого використання тих чи інших особливостей побудови і застосування мовних висловів. Хоча, слід також звернути увагу на випадки неусвідомленої маніпуляції під час комунікації, коли мовець (автоматично, підсвідомо і, навіть, випадково) використовує певні маніпулятивні схеми і лише згодом усвідомлює перлокутивний ефект.

Слід також зазначити, поняття маніпуляції поступово втрачає абсолютне негативне забарвлення. Мовна маніпуляція є також необхідною ознакою повсякденного спілкування людей, наприклад, у сфері виховання, навчання, робітничих відносин тощо. Явище маніпуляції за аналогією до явища брехні є необхідним механізмом, що утворився в процесі еволюції і забезпечує гнучкість комунікативної взаємодії.

Отже, вербальна маніпуляція уможливорює імпліцитне проникнення у когнітивну систему реципієнта з подальшою зміною його поведінкової діяльності шляхом вмілого використання певних мовних ресурсів [2: 99; 10: 25; 11]. Значна роль під час планування маніпулятивної діяльності належить селекції стратегій з урахуванням особливостей конкретної ситуації. *Стратегія* є процесом розробки та реалізації комунікативного завдання, яке ставиться з метою ефективного впливу на адресата. Стратегія полягає в тому, щоб уміти моделювати ситуацію за допомогою певних маніпулятивних тактик. У межах однієї стратегії можна виділити декілька мовленнєвих тактик, що працюють на неї. *Тактика* визначається використанням конкретних мовних засобів для здійснення маніпуляції. Тактика, з одного боку, є формальною сукупністю мовних засобів, а з іншого – це мікростратегія, шлях реалізації інтенції мовця на мікрорівні [9: 96–97; 4: 17].

У сучасній лінгвістичній науці поняття стратегії та тактики використовуються достатньо широко й активно у зв'язку з аспектом мовленнєвої діяльності. В лінгвопрагматиці існують найрізноманітніші підходи до розуміння стратегії та тактики в залежності від матеріалу дослідження. Під мовленнєвою стратегією ми розуміємо «сукупність запланованих мовцем заздалегідь теоретичних ходів, які реалізуються в ході

комунікативного акту та направлені на досягнення комунікативних цілей» [7: 18], а термін «мовленнєва тактика» розглядається «в якості сукупності практичних ходів в реальному процесі мовленнєвої взаємодії» [7: 19].

Спрямованість різних тактичних прийомів на досягнення конкретної комунікативної мети вибудовується в загальну стратегію розмови, і в цьому тлумаченні комунікативна стратегія і тактика є взаємопов'язаними. Обізнаність мовця у стратегічному та тактичному планах комунікації, вміння відчувати ситуацію та перелаштовуватись свідчить про його маніпулятивну компетенцію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Блакар Р.М. Язык как инструмент социальной власти / Р.М.Блакар // Язык и моделирование социального взаимодействия. – М., 1987. – С. 95-111.
2. Быкова О. Языковое манипулирование // Теоретические и прикладные аспекты речевого общения. Вып. 1(8). – Красноярск–Ачинск, 1999. – С. 99-103.
3. Гурочкина А.Г. Некоторые виды речевых манипуляций в межличностном общении // *Studia linguistica: Когнитивные и коммуникативные функции языка*. СПб. , 2005. – С. 103-109.
4. Дмитрук Ольга Вікторівна. Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000-2005 років) : дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2006.
5. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита. – Москва: ЧеРо, Издательство МГУ, 1997. – 344 с.
6. Кара–Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. – Библиотека Альдебаран: <http://lib.aldebaran.ru>. – 535 с.
7. Ключев Е.В. Речевая коммуникация : учеб.пособие для университетов и вузов / Е.В.Ключев. – М.: ПРИОР, 2002. – 210 с.
8. Копнина Г. А. Речевое манипулирование: Учебное пособие – 2-е изд. – Москва: Флинта, 2008. – 176 с.
9. Фадеева Е. В. Стратегии и тактики конфликтного дискурса (на материале современного английского языка): Дис. канд.

филол. наук: 10.02.04 / Киевский гос. лингвистический ун-т. – К., 2000. – 194 с.

10. Duden – Deutsches Universalwörterbuch, 5. Aufl. – Mannheim, 2003. – 128 S.

11. Meyers Lexikon Online. – Режим доступу: <http://lexikon.meyers.de>

О. В. Щербак

Миколаївський національний університет імені

В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент О. Є. Дем'яненко

**Урахування національних стереотипів у рамках
кроскультурної підготовки майбутніх вчителів іноземної
мови**

Постановка проблеми. Сьогодні суспільство розвивається по шляху розширення взаємозв'язку й взаємодії різних країн, народів та культур. Ця тенденція поширилася у всіх сферах людської діяльності, зокрема, це спостерігається і в освітніх програмах. Тепер основним завданням вчителя іноземної мови стало не лише навчити учнів граматики та лексикології певної мови, а також продемонструвати особливості національного мовленнєвого етикету, прийомів та стратегій мовленнєвої поведінки народу, мова якого вивчається. Так виникає поняття міжкультурної комунікації, що веде до взаєморозуміння та ефективної співпраці під час діалогу між представниками різних лінгвокультурних спільнот.

Культура як показник самоідентифікації мовної особистості змушена постійно звертатися до своїх надбань у минулому або спиратися на досвід сусідніх культур. Таким чином, відкрите існування культур у поліетнічному суспільстві веде до формування світової картини світу, на основі якої й здійснюється навчання іноземної мови. Тому сучасні освітні програми передбачають вивчення тактик міжнаціонального спілкування, що поліпшить та полегшить процес вивчення мови. Звичайно, що це потребує висококваліфікованих спеціалістів, якими і мають бути вчителі іноземної мови.

Мета даної статті – розглянути кроскультурну підготовку вчителів як засіб формування мовно-культурної особистості; дослідити особливості сфер міжкультурної комунікації, причини непорозуміння з урахуванням факторів стійкості національних стереотипів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останнє десятиріччя було розроблено низку освітніх моделей щодо організації кроскультурного навчання вчителів, базою для яких стали матеріали з фольклористики, етнології та лінгвістики. Найбільш універсальними стали моделі західних вчених, а саме: Г. Кол'є, М. Пейджа, В. Гудинкунста, Р. Хаммера, Дж. Мартина, М. Беннета, М. Хуле та ін.

У рамках міжкультурної комунікації існує потреба у міжособистісній комунікації, що визначається як процес одночасної взаємодії мовців та прихованої сугестії [1: 85]. Під час міжособистісної комунікації один мовець кодує виголошувану ним інформацію, а інший – декодує отриману від свого співрозмовника інформацію. У такий спосіб відбувається не передача значення матеріалу, а його створення безпосередньо двома комунікантами.

У культурі є поняття про стереотип, що трактується як укорінені та сталі звички, уявлення про світ, притаманні певній групі людей. Проте у процесі спілкування з людиною кожен має зрозуміти, а особливо майбутні вчителі іноземних мов, що комунікативний акт здійснюється тільки з особистістю, але не зі стереотипом. Це веде до того, що комунікативна компетентність вчителя має бути обумовлена сферою міжкультурної комунікації [1: 118].

Важливим принципом у кроскультурній підготовці майбутніх вчителів іноземної мови, як стверджує російський культуролог В.В. Сафонова, є принцип культурно-пов'язаного вивчення іноземної та рідної мов, що ґрунтується на емпатичному підході [3: 242]. Найголовнішим правилом запропонованої методики є спостереження за нерозривним зв'язком мови і культури. Такі розбіжності свідчать про те, що мовні картини цих етносів є досить різними, оскільки є різними їх погляди, політичні устрої та культурні пріоритети.

Так, у теорії кроскультурної комунікації виділяють наступні

причини непорозумінь між мовцями, що призводить до втрати лінгвокультурної ідентичності: 1) будова мови (ідіоми та мовленнєві константи); 2) індивідуальні відмінності мовців (рівень освіти, професія, вік, тощо); 3) прагматичні фактори [2: 57].

Не менш важливим у рамках кроскультурного навчання є процес вивчення саме позитивних стереотипів, опускаючи негативні характеристики. Тому вчитель має створювати для учнів мовний простір, в якому вони б хотіли перебувати і навчатися, оскільки загострення уваги на негативних аспектах національної культури викликає відразу та небажання знайомитися з нею взагалі. Оскільки більшість людей сприймають свою культуру та мову як опорну точку власного інтелектуального розвитку, то доречною є думка Е. Холла про те, що кінцева мета вивчення іноземної мови полягає не у розумінні іноземної культури, а у розширенні меж своєї власної [3: 166].

Беручи до уваги викладене, можна дійти таких висновків. Кроскультурна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови є важливою запорукою створення єдиного мовного світу, в якому зникнуть конфлікти та розширяться межі співпраці між різними країнами. Таких результатів можна досягнути у випадку, коли у процесі викладання іноземних мов вчитель налаштовує учнів на те, що окрім власної мови і культури поруч також існують самобутні мови і культури, що мають вивчатися; вчитель навчає дітей зберігати свою культурну ідентичність; він направляє мислення учнів на формування культурного уявлення про етнос у цілому та намагається навчити дітей відчувати те, що відчуває співрозмовник.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П. Основы межкультурной коммуникации / Под ред. А.П. Садохина. – М.: Юнити-Дана, 2003. – 352 с.
2. Гудков Д.Б. Теория и практика межкультурной коммуникации / Д.Б. Гудков. – М.: Гнозис, 2003. – 288 с.
3. Елизарова Г.В. Культура и обучение иностранным языкам / Г.В. Елизарова. – СПб.: КАРО, 2005. – 352 с.

І. Ю. Щербина

Криворізький національний університет

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент І. С. Зоренко

**Педагогічні умови ефективного формування лінгвістичної
компетенції учнів старшої школи під час організації
позакласної роботи з іноземної мови**

Іноземна мова – це реальний засіб спілкування між людьми різних країн, засіб пізнання світу і популяризації власної культури. Використання іноземних мов у комунікативних цілях потребує певного рівня комунікативної і лінгвістичної компетенції. *Комунікативна мовленнєва компетенція* складається з певних компонентів: лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного. *Лінгвістична компетенція* включають лексичні, фонологічні, синтаксичні знання і вміння та інші параметри мови як системи, незалежно від прагматичних функцій їх реалізації. *Соціокультурна компетенція* включає відомості про особливості національної культури, звичаї, традиції, свята; видатних діячів; суспільно-політичні події, державну символіку; побут населення міст, сіл, культурно-архаїчні пам'ятки, музеї, театри і т.д. *Прагматична компетенція* включає уміння учасників міжкультурної комунікації користуватись правилами, максимами і конвенціями спілкування, законами рольової комунікації та іншими прагматичними складовими, характерними для міжособистісної інтеракції всередині конкретної національної лінгвокультурної спільноти.

Проблему формування лінгвістичної компетенції учнів досліджували такі науковці: О.В. Бірюк, Т.М. Галушка, І.Н. Іванова, Є.А. Орлова, Т.В. Починок, І.М. Рахмана, Л.П. Рудакова, Е.М. Ряховская, О.М. Соловйова та ін.

Лінгвістична компетенція означає засвоєння знань з мови як суспільного феномена і знакової системи, її розвиток, будову та функціонування; оволодіння на основі літературних норм англійською мовою, збагачення лексичного запасу і граматичної будови мови, формування здібностей щодо аналізу і оцінки мовних фактів, володіння орфографічними, орфоепічними та пунктуаційними нормами.

Аналіз шкільної практики свідчить про те, що позакласна робота з іноземної мови сприяє підвищенню якості знань учнів, допомагає закріпити, розширити і поглибити знання, сприяє подальшому удосконаленню їх мовленнєвих навичок і вмінь та створює умови для формування лінгвістичної компетентності учнів.

Вивчення наукової літератури з проблеми дослідження дозволило теоретично обґрунтувати педагогічні умови ефективного формування лінгвістичної компетенції учнів старшої школи під час організації позакласної роботи з іноземної мови.

У великому тлумачному словнику сучасної української мови під «умовами» розуміється дія різних чинників, що «забезпечують результативність будь-якого виду діяльності, впливають позитивно не тільки на результати діяльності, але й на її учасників, їхнє ставлення до процесу праці, рівень їхнього розвитку»[1].

У психологічному словнику «умова» розглядається як «сукупність чинників, які впливають на успішність протікання якого-небудь процесу»[2: 187].

Отже, педагогічні умови - це обставини процесу навчання, що забезпечують ефективне формування лінгвістичної компетенції учнів старшої школи під час організації позакласної роботи з іноземної мови, котрі є результатом відбору, конструювання і застосування елементів змісту, форм, методів і засобів навчання для досягнення визначеної мети.

Вивчення та аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дозволяє стверджувати, що формування лінгвістичної компетенції учнів старшої школи під час організації позакласної роботи з іноземної мови буде здійснюватися ефективно при дотриманні наступних педагогічних умов: виконанні учнями різних видів фонетичних вправ та оволодіння методами і формами роботи над ними; опануванні школярами необхідним лексичним матеріалом та його презентацією; озброєнні учнів практичними рекомендаціями у навчанні граматики.

Розглянемо детальніше кожен з вищезазначених педагогічних умов ефективного формування лінгвістичної компетенції учнів

старшої школи під час організації позакласної роботи з іноземної мови.

Умова 1. Виконання учнями різних видів фонетичних вправ та оволодіння методами і формами роботи над ними.

Фонетика – це вимова окремих звуків, наголос, паузи, мелодика, інтонація. Навчання фонетики необхідно починати із самого початку навчання іноземної мови. При навчанні фонетики слід керуватись такими рекомендаціями:

1. Планувати факультативні заняття, роблячи акцент на фонетиці та вимові. Учитель планує роботу з аудіювання, читання та лексики, у кожному виді діяльності роблячи акцент на вимові окремих звуків, наголосі та інтонації.

2. Фонетичну практику (зарядку) включати у структуру факультативних занять як окремий елемент, відпрацьовуючи відповідні фонемі окремо або в контрастуючих парах (довгі й короткі голосні звуки), інтонацію (питальне і розповідне речення) у формі скоромовки, прислів'я, виразів, невеликих римівок, віршів і пісень.

3. Оскільки фонетика не є ізольованим аспектом мови, можна включати елементи роботи з нею як невід'ємну частину в структуру заняття, фокусуючи увагу учнів на проблемних аспектах вимови та інтонації, зокрема під час аудіювання.

4. При виникненні незапланованої ситуації на занятті, наприклад, проблеми у вимові окремих звуків, учитель повинен виділити 1-2 хвилини для того, щоб потренувати певне фонетичне явище у вигляді розминки або тренінгу. Це слід зробити також для попередження подальших помилок у вимові.

До найпоширеніших видів вправ для тренування фонетичних навичок належать:

1. Тренувальні вправи на повторення звуків, слів, мовних структур із мови вчителя або аудіоджерела. Такі вправи передбачають хороше та індивідуальне повторення.

2. Тренувальні вправи на прослуховування, повторення та фіксацію фонем, наголосу, інтонації, паузи піктограмами або жестами.

3. Вправи, які містять пари слів із конкретними голосними звуками. Учні отримують завдання: підібрати подібні пари слів, прислів'я, вирази зі словами, які містять довгі чи короткі звуки.

4. Вправи на прослуховування незакінчених римівок, гри слів, підбір слів та закінчення їх з опорою на картинку або окреме слово. Учні мають змогу перевірити себе за ключем, потім повторюють усю римівку.

5. Тренувальні фонетичні вправи з одночасним коментарем елементів теоретичної фонетики. Вони передбачають розвиток логічного мислення учнів, уміння аналізувати, порівнювати, виконувати творчі завдання за зразком, підбирати ідентичні приклади шляхом пошуку їх у літературних творах, автентичних газетних і журнальних статтях. Це сприяє одночасно розширенню словникового запасу учнів, розвитку навичок самостійної роботи.

6. Тренувальні фонетичні вправи на основі автентичних фонетичних аудіопрограм.

Умова 2. Опанування школярами необхідним лексичним матеріалом та його презентацією. Для того щоб учні запам'ятали слова та лексичний матеріал на гурткових заняттях, а інформація перейшла до довготривалої пам'яті, потрібно здійснювати:

- повторення (багаторазове);
- відтворення (вживання слова в репліках, фразях);
- розподіл (робота із запам'ятовування слів розподіляється впродовж певного часу, інтервал для перевірки слів має поступово збільшуватися);
- використання (у мовленні, що підвищує шанс на запам'ятовування слова);
- пізнавальна глибина (досягається шляхом висновків учня щодо варіантів використання слова);
- персоналізація (тренування лексики у контексті особистого життєвого досвіду);
- візуалізація (співвідношення слова із зображенням у різному виді – графічне, схематичне, звукове, картина);
- мнемоніміка (спеціальні прийоми для запам'ятовування важких слів).

При навчанні лексики доцільно звертати увагу на:

- створення асоціативних зв'язків;
- презентацію лексики у контексті, щоб учні зрозуміли синтаксичне оточення лексики, не вдаючись до постійного перекладу рідною мовою;

- правильне фонетичне оформлення слова, наголос;
- створення можливості багаторазової зустрічі з новою лексикою (під час говоріння, аудіювання, на письмі) та відтворення цієї лексики у пам'яті.

Введення нової лексики залежить від:

- рівня навченості учнів, їх уміння використовувати прийоми роботи з лексикою;
- складності лексики, що подається;
- можливості пояснити або продемонструвати значення слова;
- призначення лексики (продуктивне чи репродуктивне використання).

Кількість нових слів не повинна бути зовеликою (оптимальна кількість – не більше 12 слів за заняття).

Основними формами презентації лексики є:

1. Переклад – це найкоротший шлях подання лексики. Він є економним засобом, але створює неправильне уявлення учнів щодо абсолютної відповідності лексичних одиниць у різних мовах, створює низьку мотивацію щодо запам'ятовування.

2. Візуальні засоби презентації через демонстрацію реальних предметів, малюнків, схем, дій, жестів, міміки. Під час презентації нової лексики доцільно використовувати вправи із зображеннями малюнків і аудіозаписи з одночасним озвученням нових слів. Учні прослуховують аудіозапис і показують предмети на малюнках. Після цього виконуються вправи з використанням нових слів у комунікативних ситуаціях, де переважає діалогічне мовлення.

Умова 3. Озброєння учнів практичними рекомендаціями у навчанні граматики.

Грамматика є складовою частиною мовної компетенції учнів. При навчанні учнів граматики слід керуватися такими практичними порадами:

1. Навчати граматики потрібно в контексті, давати учням можливість використовувати граматичні явища в практичному спілкуванні.

2. При навчанні граматики більше часу витратити на практичні вправи, а не на пояснення. Граматичний коментар має бути присутній на занятті, але він повинен займати мало часу.

3. Навчання граматики може бути дедуктивним, тобто граматичний коментар супроводжується зразками з використанням тих чи інших граматичних явищ, або індуктивним, коли коментар проводиться після презентації граматичних явищ. Слід спонукати учнів до самостійності у висновку, у формулюванні граматичного правила, що стимулює учнів логічно мислити, аналізувати.

4. Шукати і робити аналогії з рідною мовою. Слід акцентувати увагу на подібності й відмінностях у різних мовах.

Окрім наведених методів та форм, «доцільно використовувати такі як:

- використання автентичних пісень на гурткових заняттях з іноземної мови;

- проведення нетрадиційних занять під час вивчення свят і традицій англomовних країн;

- навчання мовленнєвому етикету та розмовної англійської мови;

- використання таких автентичних текстів, як меню, оголошення, реклама;

- рольові ігри;

- використання автентичного відеоматеріалу»[3; 29].

Отже, проведена дослідницька робота переконує нас в тім, що комплексне дотримання вищезазначених педагогічних умов сприяє ефективному формуванню лінгвістичної компетенції учнів старшої школи під час організації позакласної роботи з іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [ред. В.Т. Бусел]. – К.: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.

2. Психологічний словник / [ред. В.І. Войтко]. – К.: Вища школа, 1982. – 215 с.

3. Рахмана І. Формування соціокультурної компетенції / І.Рахмана // Англійська мова в початковій школі. – 2008. – № 4. – С. 28-31.

К. О. Ющенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор Н. Г. Іщенко*

Лінгвістичний аспект дослідження евфемізмів (на матеріалі німецької мови)

Лексичні одиниці є своєрідним віддзеркаленням перманентних змін у сфері значення. Крім того, вони зберігають попередній досвід людини.

Тому слово як основна міжрівнева одиниця мови є своєрідним містком між минулим та сучасним, ключем для декодування експліцитних та імпліцитних значень. Евфемізми є такими мовними одиницями, що корелюють з прямим та непрямим значенням слова.

Евфемізм – це заміна грубих або різких слів і виразів м'якшими, а також деяких власних імен – умовними позначеннями [2]. Беручи початок вивчення з минулого століття, коли вони були виділені Г. Паулем в його схемі семантичних змін, сьогодні привертають увагу у галузі функціональної семантики, паралінгвістики та психолінгвістики.

Семантичні та функціональні характеристики евфемізмів досліджувались цілою плеядою вітчизняних та зарубіжних науковців: І. О. Алексеевою, Н. Д. Борисенко, Е. С. Грищенко, О. І. Манютіною, Л. П. Крисіним, В. П. Москвіним, А. М. Паніним, М. Адамсом, Р. Аманом, К. Аланом, С. Барбер, Р. Спірсом.

Евфемізми потрапляють у фокус сучасних лінгвістичних досліджень на прагматичній, текстуальній й процедурній площині.

Мета нашої розвідки полягає у вивченні прагматичних причин виникнення евфемізмів на території Німеччини та вивчення їхніх структурно-семантичних особливостей та функцій. Матеріалом слугують евфемізми, зафіксовані німецькомовними текстами преси та публіцистики та німецькомовними словниками.

Багатоаспектність евфемізмів зумовлена їхньою екстра- та інтралінгвальною детермінованістю. Традиційно евфемізм розглядається як "троп", суть якого полягає в непрямому,

прихованому, увічливому, пом'якшувальному позначенні якого-небудь предмета або явища [1: 84]. Таким чином це своєрідна спроба прикрасити дійсність на мовному рівні.

Наприклад, у професійному мовленні замість "*Entlassung*" використовується заміник "*Freisetzung*", який має не таку негативну забарвленість. Але спроба є невдалою, коли жахливі не слова, а факти, які вони заміщають. Слова змінюють своє значення, і вже скоро слово "*Freisetzung*" звучить не менш жахливо ніж "*Entlassung*", а навіть ще гірше, так як відчутний присмак мовної маніпуляції.

В основі явища евфемізму лежать:

- глибоко архаїчні пережитки мовних "табу" (заборон вимовляти прямі найменування таких небезпечних предметів і явищ, як, наприклад, богів, хвороб або мертвих, оскільки акт назви, згідно з дологічним мисленням первісної людини, може викликати саме явище) – такі евфемізми типу: "*Freitod*" замість "*Selbstmord*", "*nicht auf dem Damm*" замість "*krank*", "*selig*" замість "*tot*" і "*abgerufen worden*" замість "*sterben*";

- чинники соціальної діалектології (евфемізми зумовлені соціальними, моральними та етичними нормами поведінки, так звані етичні і моральні евфемізми, напр. "*Einschläferung*" замість "*Tötung*", "*ohne Stellung*" – "*arbeitslos*", "*an die Wand stellen*" – "*erschossen*", "*frohes Ereignis*" – "*Geburt*", "*bescheidene Verhältnisse*" – "*arm*", "*Raumpflegerin*" – "*Putzfrau*", "*beleibt*" – "*dick*", "*betagt*" – "*alt*", "*in anderen Umständen*" – "*schwanger*", "*Stilles Örtchen*" – "*Toilette*".

Досить частим є явище, коли слово "*Behinderter*" асоціюється із "*Krüppel*", яке є застарілим. Так слово "behindert" перейняте з медичинського жаргону у буденну мову для багатьох людей використовується як лайливе слово, як це раніше трапилось із "Krüppel". Тому в засобах масової інформації замість "*Behinderter*" використовують стилістично нейтральний вираз "*Mensch mit besonderen Bedürfnissen*".

Останнім часом жваво дискутуються альтернативи до слів "*Migrant*" і "*Ausländer*", які мають занижене забарвлення і часто використовуються у негативному значенні.

Іншим способом підвищити конотативну значущість є заміна слова, яке викликає протиріччя, аббревіатурою. Наприклад,

"Zigeuner" – "MEM" ("Mobile Ethnische Minderheit"). Також маленькі злочинці позначаються як "BASU 21" ("Besonders Auffällige Straftätige Unter 21").

Спостерігається така закономірність: чим офіційніші відносини між людьми, тим більш вірогідною є поява в їхньому мовленні евфемізмів. Тому мова дипломатів і тексти дипломатичних документів рясніють евфемістичними натяками та недомовленостями. Особливо часто вдаються до евфемізмів політики – наприклад, коли говорять щодо непередбачуваних наслідків подій, які натомість досить передбачувано призводять до конфлікту або навіть до військових зіткнень. Вираз "*Afroamerikaner*", який виник у США, використовується як нейтральне позначення походження людини поряд з "*Hispano-Amerikaner*" і "*Anglo-Amerikaner*". По аналогу жителі Німеччини, які мають африканське коріння, називаються "*Afrodeutsche*". І навпаки, чим вільніше почувають себе люди у спілкуванні одне з одним, тим менше вони відчують потребу в евфемізмах.

Евфемізми сфери медицини за кількісними показниками значно поступаються сфері політики. Арготичні евфемізми медичного дискурсу використовуються для пом'якшення болісної для реципієнта реальності, своєрідного "кодування" звичайних медичних назв термінами та приховування помилок лікарів.

Для сучасної евфемії характерна тенденція до все більш інтенсивного використання евфемізмів-сленгізмів, які проникають у мову найрізноманітніших прошарків населення, до зменшення чіткості соціальної стратифікації евфемістичної лексики й фразеології. Евфемізми продовжують служити одним з джерел оновлення й збагачення словникового складу німецької мови. В сучасній німецькій мові триває процес збільшення синонімічних рядів евфемізмів.

Оскільки евфемізми є досить складним явищем у функціональній семантиці та прагмалінгвістиці, видається доцільним їх подальше детальне дослідження, зокрема на території Німеччини, тому що існуючі результати досліджень в цьому спектрі не є достатніми для розуміння та усвідомлення всієї глибини цього мовного та культурного явища. Сміслові та

функціональне навантаження, яке несуть евфемізми, потребує подальшого детального розгляду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1989. – 125 с.
2. Евфемізм. Електронне джерело / Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Евфемізм>
3. Табу та евфемізми. Електронне джерело / Режим доступу: <http://novamova.org/blog/2009/06/табу-та-евфемізми/>
4. Euphemismen schmieden. Електронне джерело / Режим доступу: <http://www.stilstand.de/tag/euphemismus/>
5. Euphemismus-Tretmühle. Електронне джерело / Режим доступу: <http://de.wikipedia.org/wiki/Euphemismus-Tretmühle>

В. М. Яковенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: докт. філол. наук, професор О. С. Чирков*

Античний міф про Пігмаліона як основа для подальших драматургічних інтерпретацій

Як відомо, міфи існують з прадавніх часів. З'явившись так давно, вони пройшли крізь віки, щоб існувати і нині. Проте попри те, що людство не забувало про міфи, до міфологічного жанру митці звертались рідко, в основному з метою зробити в своєму творі посилання на якусь ситуацію в певному міфі, або ж переробити сюжет міфу на такий лад, який зацікавить тогочасного читача чи глядача – залежно від жанру творіння. Саме тому міфи, особливо давньогрецькі, можна вважати праобразами багатьох літературних творів. В даній статті мова піде про один із таких міфів, а саме міф про Пігмаліона. Цей міф надихав художників та драматургів на створення безсмертних шедеврів, які примножили славу своїх творців. Саме тому класичному міфу про Пігмаліона і буде приділена увага в даній статті.

Отже, розглянемо детальніше сюжет міфу. У давньогрецькому міфі про Пігмаліона розповідається про геніального художника з

Кіпру на ім'я Пігмаліон. Він жив самотньо, зневажав жінок, цурався їх і ніколи не одружувався. Одного разу він створив з слонової кістки статую прекрасної дівчини. Милуючись красою свого творіння Пігмаліон врешті-решт несподівано для самого себе закохався в неї. Скульптор говорив до неї, дарував їй коштовні подарунки. Пігмаліон понад усе на світі жадав, щоб статуя була живою і тому зважився просити допомоги у богів. На святі в честь богині Афродіти Пігмаліон приніс богині в жертву золоторогу телицю й звернувся до Афродіти з проханням дати йому за дружину дівчину таку ж прекрасну, як і його творіння. Богиня дала знак, що молитви Пігмаліона було почуто – полум'я жертовника на мить яскраво спалахнуло. А коли митець повернувся додому, то побачив, що створена ним статуя ожила. Так Афродіта дала за дружину Пігмаліону створену ним прекрасну дівчину. [3; 243-299]

В міфі Пігмаліон виступає в ролі митця, творця свого щастя. Він сам створив з слонової кістки саме статую прекрасної дівчини, не якогось там божества або відомого героя. Це вказує на потаємні бажання Пігмаліона. Він, той, хто на протязі всього життя ставився байдуже до жінок все-таки прагнув кохання та сімейного щастя. Проте він не міг покохати будь-яку дівчину з вулиці, оскільки невдоволений дійсністю, навколишнім світом та людьми, вважав всіх жінок аморальними. Пігмаліон прагнув ідеалу, і не просто ідеалу, а саме власного, того ідеалу, якого він створив у своїй свідомості – ідейного образу ідеальної дівчини, що і вилився в його творінні.

Вирішальна роль в міфі належить Афродіті, богині краси та кохання. Без допомоги богині всі бажання скульптора лишилися би просто бажаннями. Проте деякі моменти щодо ролі Афродіти в даній ситуації все-таки лишаються неясними. Оскільки Пігмаліон закохався у свій витвір, можна з впевненістю припускати, що винуватцем його любовних страждань була саме Афродіта, чому б і ні? Як богиня кохання вона могла змусити Пігмаліона любити створену ним самим статую, цим самим прирікаючи його на вічні муки. З сюжету міфу відомо, що Пігмаліон зневажав жінок і з презирством відносився до жіночої статі. Саме тому богиня і могла нагородити його муками нерозділеного кохання. Але як відомо кохання – найсильніша з

емоцій і часом навіть сама Афродіта не має над ним влади. От так пристрасть Пігмаліона і оживила статую, а можливо, сама богиня, побачивши страждання та каяття митця, зглянулась над нещасним мучеником і оживила його витвір. [2; 313]

Але спробуємо обійтись без богів, без вищої сили. Припустимо, що такі дива, як оживлення неживих речей можливі, але втручання вищої сили тут ні до чого. А яскраве полум'я жертовника в момент молитви Пігмаліона – всього-на-всього збіг обставин. Що ж насправді оживило дівчину? Невже кохання є настільки сильною емоцією, яка навіть мертвий камінь може перетворити в живу плоть? Якщо розглядувати даний міф без теологічного аспекту, то як інакше можна пояснити це диво?

І взагалі, як можна пояснити кохання Пігмаліона до свого творіння? Так, він вважав свою скульптуру ідеалом, взірцем краси, але що насправді стояло за такими сильними емоціями? Невже звичайна самозакоханість? В міфі сказано, що Пігмаліон так довго милувався скульптурою, що врешті-решт закохався в неї. Можливо він захоплювався не так своїм творінням, як своєю майстерністю, геніальністю, унікальністю таланту, що дозволили йому створити щось настільки прекрасне. І якщо він і накликав на себе гнів богині кохання, то можливо Афродіта покарала його не лише за зневажливе ставлення до жінок, а й за надмірне захоплення самим собою, своїм генієм митця.

Хай там як, якими б не були причини закоханості Пігмаліона, факт лишається фактом – він створив те, що не під силу звичайному смертному, витвір мистецтва, настільки прекрасний, що в нього можна навіть закохатись. І саме в цій здатності художника творити чудеса і полягає головна мистецька проблема міфу: люди подібні богам – вони теж здатні створювати прекрасне. Тому Пігмаліон можливо теж володіє божественною силою. Так можна сказати про кожного митця – він володіє силою творити, яка властива лише богам і невластива звичайній середній людині. Якщо митець творить геніальний витвір – це можна вважати таким же дивом, як і оживлення цього витвору богами. Саме тому людей мистецтва можна вважати подібними до богів. Статую могли оживити сильні почуття творця, його захоплення власною геніальністю та красою свого витвору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Любкер Ф. Реальный словарь классических древностей. М., 2001. В 3 т. Т.3.
2. Мифы народов мира. М., 1991-92. В 2 т. Т.2.
3. Овидий. Метаморфозы.

В. О. Ярош

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент В. В. Жуковська*

Роль тропеїчних засобів у реалізації прагматичної функції екологічної реклами (на матеріалі англійської мови)

В умовах сучасного погіршення екології на планеті екологічна реклама володіє величезними можливостями зміни суспільних еталонів. Як одна з форм психогенної дії, вона відіграє важливу роль у формуванні певних психологічних і поведінкових стереотипів і здатна не тільки створювати нові потреби, але і впливати на формування таких складних психічних утворень як світогляд, естетичні смаки, соціальні цінності, стиль життя, етичні цінності та ін. В контексті комунікативних особливостей екологічного дискурсу актуальним є дослідження умов створення, поширення та впливу екологічної реклами, яка стає провідним засобом привернення уваги громадськості до екологічних проблем. Екологічна реклама – спеціальний напрям соціальної реклами, який пропагує ідеї і проекти охорони навколишнього середовища, природи, тварин і рослин [1].

Матеріалом дослідження стали екологічні рекламні тексти з газет «Newsweek», «The Olive Press», журналів: «Wildlife», «Countryfile», «Eco-Logica», «An Taisce», «Quarterly», щоквартальний бюлетень «Earthwise» (UCS) за 2009 – 2011 роки. У роботі широко використовувалася електронна мережа Інтернет, зокрема сайти, присвячені екологічній тематиці, що забезпечило оперативність доступу до нових текстів екологічного спрямування. Аналізувалися зразки реклам як всесвітньо відомих природоохоронних організацій (WWF, Greenpeace), так і компаній менше відомих широкому загалу (Denver Waters, Arms

Advertising). Емпірична база дослідження складає сто вісімдесят екологічних рекламних текстів.

Головним завданням екологічної реклами є привернення уваги громадськості до екологічних проблем, формування бажання зробити реальні кроки для покращення екологічної ситуації на планеті, тобто всіма засобами впливати на прагматичну сферу. Для реалізації цих завдань використовуються різноманітні стилістичні засоби. Стиль проявляється як основа, на якій об'єднуються всі елементи реклами як на рівні власне лінгвістичної структури, так і на рівні змісту.

Під час дослідження відібраних нами екологічних рекламних текстів було виявлено широке використання у них тропів, що емоційно наповнюють текст, надають йому експресії та виконують прагматичну функцію.

Як приклад використання епітета – одного із основних тропів, призначеного підкреслювати характерну рису, визначальну якість певного предмета або явища – розглянемо рекламний текст від Legambiente «*Home sweat home*», в якому підкреслюється загальна проблема, яка спостерігається за умови потепління клімату, навіть будинок може бути «пітним» [2]. А як у ньому почувуються люди? Потрапивши в нове семантичне поле, епітет збагачує це поле новим емоційним чи смисловим нюансом.

Наприклад, у тексті «*Time flows timelessly as in an hourglass but the Earth cannot be reversed like the hourglass. The green Earth is a precious legacy to be handed down to our descendants*» (Environmental Management Corporation) для надання образності і емоційності автори використали епітет, метафору і порівняння [3]. Епітет зелена планета (*the green Earth*) викликає асоціації із зеленим килимом трав і квітів, якими вкрита наша земля. Метафора *time flows* вказує наплинність часу, до того ж дуже швидко, це підкреслюється порівнянням із пісочним годинником *the Earth cannot be reversed like the hourglass*. Кожен знає, як стрімко витікає пісок у годиннику, так і людина може швидко перетворити квітучу «зелену» землю на пустелю.

За допомогою персоніфікації створюється образ тварин-«безхатченків», які втратили свої домівки через варварське ставлення людини до природи. Наприклад: «*Thousands of animals*

are made homeless every month. Help keep wildlife in the wild» (BORN FREE), «Mindless deforestation wrecks homes» (WWF).

Використана у тексті реклами «*Soon the weather will be our biggest oppressor» (UNHCR)* метонімія акцентує увагу на невинній зміні клімату і погодних умов, свідками чого ми є зараз. Таке перейменування погоди у гнобителя спонукає громадськість задуматись над результатами своєї діяльності і примушує змінити своє ставлення до природи в кращу сторону, адже чи зможемо ми безболісно пристосуватися до нових природних умов?

Нами були зафіксовані випадки використання гіперболи, щоб показати масштабність екологічної кризи. Звичайно, важко уявити на тарілці 70000 т нафти, але людина може вживати її у їжу щодня із забрудненими морепродуктами. Використання цього тропу у рекламі проти забруднення морів та океанів нафтою і нафтопродуктами «*7000 t of oil. Today on the cjust of Galicia. Tomorrow on your plate» (WWF)* не лише акцентує увагу на проблемі забруднення світового океану, але і спонукає громадськість до прийняття заходів з його очищення.

Таким чином, використання різних тропеїчних засобів робить текст екологічної реклами промовистим і дієвим. Лінгвостилістичний аналіз відібраних екологічних текстів свідчить, що використання тропів сприяє створенню необхідного прагматичного фону реклами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Словник онлайн – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.akenteva.ru/words/ekologicheskaja_reklama
2. Екологія життя – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.eco-live.com.ua/content/blogs/ekologichna-sotsialna-reklama-vid-legambiente>
3. Ecological advertisement – Режим доступу: <http://www.koreaittimes.com/images/AD%20environmental%20management%20corporation.jpg>

Л. О. Ярошевич

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент А. О. Пікалова

Стратегії маніпулювання в англomовному казковому дискурсі (на матеріалі казок О.Уайльда)

Різноманіття комунікативних форм маніпулювання та багаточисельні мовні маніфестації маніпулятивної стратегії роблять маніпуляцію однією зі складних й актуальних проблем у наукових галузях. Феномен маніпуляції пов'язаний із загальною проблемою – оптимізація мовленнєвого впливу. Феномен маніпуляції як тип мовленнєвого впливу в художньому дискурсі варто розглядати у світлі когнітивної діяльності.

Мета наукової розвідки – проаналізувати феномен маніпуляції у казковому дискурсі як одному з різновидів художнього дискурсу; виокремити маніпулятивні стратегії та тактики, що їх зреалізовують.

Психологи схильні вважати маніпулювання «безпосереднім механізмом впливу на підсвідомість» [1: 53]. Мовленнєве маніпулювання у казковому дискурсі розглядають як вербально виражений вид психологічного впливу одного героя казки на іншого, у результаті чого у об'єкта маніпулювання виникає бажання або намір, що не являється його власним і призводить до отримання суб'єктом маніпулювання певної вигоди [3: 9].

У сучасній лінгвістиці закріпилося розуміння комунікації як мовленнєвої реалізації інтенцій її учасників. Іntenціональна спрямованість дискурсу знаходиться у центрі уваги когнітивістики. Утілені вербально, інтенції зреалізовуються завдяки певним стратегіям і тактикам дискурсу. Науковці зауважують, що в основі стратегій лежать комунікативні інтенції – «глобальні наміри» [4]. У працях учених знаходимо твердження, що стратегія – це «реалізація думки й інтенції мовця, яка виявляється в тексті» [2: 84].

У руслі когнітивного підходу стратегію розуміють як «комплекс мовленнєвих дій, націлених на досягнення комунікативних цілей», які «залучають до себе планування

процесу мовленнєвої комунікації в залежності від конкретних умов спілкування й особистостей комунікантів, а також реалізацію цього плану» [6: 54], тобто стратегія – це комплекс мовленнєвих дій, що спрямовані на досягнення цілей.

Серед стратегій маніпулятивного впливу виокремлюють стратегію на підвищення; стратегію на пониження; стратегію театральності [7]. Так, у текстах казок О. Уайльда знаходимо приклад репрезентації стратегії театральності, що зреалізовується за допомогою тактики розмежування: «*my love **will dance** to the sounds of the harp and the violin. She **will dance** so lightly... **But with me she will not dance**, for I have no red rose to give her*» [9: 40]; тактики прогнозування: «*many people **would think** me extremely foolish for parting with it*» [9: 59]; тактики обіцянки: «***I will give you my wheelbarrow***» [9: 60]; тактики попередження: «***I must be getting better***» [9: 32]. Згідно іншої точки зору маніпуляція здійснюється шляхом використання комунікантом відповідних стратегій та тактик, до яких відносять: стратегію ухиляння від істини; стратегію викривлення інформації; стратегію імунізації; стратегію групової ідентифікації; стратегію модифікації іллокутивної сили висловлювань [5: 7 – 11]. Так, у текстах казок О. Уайльда знаходимо приклади репрезентації запропонованих науковцем стратегій маніпулювання. Наведемо приклад стратегії викривлення інформації, що зреалізовується за допомогою тактики гіперболізації: «*In a bed in the corner of the room her little boy is lying ill. He has a fever, and is asking for oranges. His mother has nothing to give him but river water*» [9: 30]. Прикладом стратегії модифікації іллокутивної сили висловлювань слугують вирази, що обмежують відповідальність автора за істинність висловлювання або підсилюють його іллокутивну силу: «*I don't think*» [9: 31], «*I really don't know*» [9: 39].

У результаті проведеного дослідження доходимо висновку, що маніпулювання у казковому дискурсі розглядають як вид психологічного впливу, що виражений вербально та, що здійснюється одним казковим персонажем на іншого. У текстах англomовних казок репрезентовано стратегії маніпулювання, що зреалізовуються різноманітними тактиками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Баронин А.С. Этнопсихология : [учеб. пособ.] / А.С. Баронин. – К. : Изд-во МАУП, 2000. – 80 с.
2. Винокур Т.Г. Говорящий и слушающий: Варианты речевого поведения / Рос. АН, Ин-т рус. яз. М.: Наука, 1993. – 171 с.
3. Гуляйкина С.О. Вариативность/инвариантность в речевых манипуляциях персонажей сказок (на материале английского и русского языков) : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / С.О. Гуляйкина. – Ульяновск, 2007. – 22 с.
4. Дейк ван Т. А. Язык. Познание. Коммуникация / Дейк ван Т. А. ; [пер. с англ. ; сост. Петров В.В. ; под ред. Гарасимова]. – М. : Прогресс, 1989. – 310 с.
5. Дмитрук О.В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000–2005 років) : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «германські мови» / О.В. Дмитрук. – Київ, 2006. – 19 с.
6. Иссерс О. С. Коммуникативный успех как прогнозируемая категория // Культурно-речевая ситуация в современной России / О. С. Иссерс. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2000. – 379 с.
7. Михалева О.Л. Политический дискурс. Специфика манипулятивного воздействия / О.Л. Михалева. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 256 с.
8. Паршина О.Н. Российская политическая речь : Теория и практика / О.Н. Паршина / [под ред. О.Б. Сиротининой]. – М. : Издательство ЛКИ, 2007. – 232 с.
9. Уайльд О. Сказки (на английском языке) / О.Уайльд. – М.: Прогресс, 1979. – 186 с.

О. Ф. Ястремський

*Буковинський державний фінансово-економічний університет
Науковий керівник: (Росія) докт. філол. наук В. В. Михайленко*

Модельювання ЛСП “efficient”

Дослідження семантичного поля, ідеї та принципи якого складались поступово. Вони беруть свій початок в кінці ХХ- на початку ХІХ століть. Системні зв'язки та семантичні чинники мови виступають вагомими доробками Ю. Д. Апресяна, М. Г. Божеску, Т. В. Грошко, В.В.Левицького, В.В.Михайленка, І. В. Нікіточкіної, О. Д. Огуя, В. Г. Гака, Л. А. Лисиченко, М. П. Кочергана, Й. А. Стерніна, Ж. П. Соколовської, А. А. Уфімцевої, Д. М. Шмельова та ін.

Особлива увага до теорії «поля» привело до вирізнення різноманітних типів полів (семантичних, лексичних, морфологічних, синтаксичних, граматико-лексичних, словотвірних), які складають досить значні варіанти загальної ідеї – смислового зв'язку слів одного з іншим в мові.

Ю.Н. Караулов дає наступне визначення: «одиниці» лексико-семантичної системи мови, визначення за властивостями та визначення за принципами внутрішньої організації [2: 23]. Семантичне поле – сукупність слів, які поєднані смисловими зв'язками на основі єдиного загального поняття або подібності ознак їх лексичних значень [6]. Під семантичним полем (англ. semantic field) ми розуміємо сукупність слів, поєднаних смисловими зв'язками за первинними ознаками їх лексичних значень [7].

Р. Мейер, що такі типи семантичного поля можуть включати: 1) природні (назви дерев, тварин, частин тіла та ін.), 2) штучні (назви військових звань, складові частини механізмів та ін.), 3) напівштучні (термінологія мисливців і рибалок, етичні поняття та ін.) [3; 5].

Мета даної розвідки – присвячено моделюванням лексико-семантичного поля “efficient” у сучасній англійській мові. Об'єктом дослідження виступає прикметникова лексема “efficient” у семантичній системі англійської мови, предметом

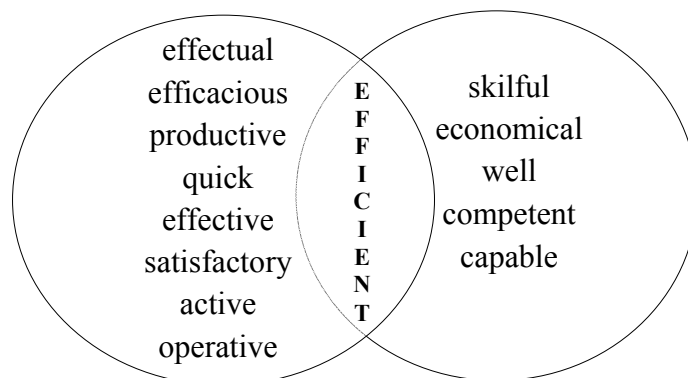
виступають лексична та функціональна семантика складових зазначеного поля.

ЛСП репрезентує певну концептосферу у картині світу [4: 107-110]. Лексема *efficient* виступає домінантою при вербалізації концептосфери *efficient*. Лексичне значення даного прикметника включає такі компоненти, які можуть виступати диференціальними компонентами, кожен з яких представлений лексико-семантичною групою, або мікрополем:

(1) quick, (2) well, (3) competent, (4) effective, (5) effectual, (6) efficacious, (7) productive, (8) capable, (9) skilful, (10) satisfactory, (11) active, (12) operative (13) economical.

Уявлення про початкову цілісність лексичного значення як інтуїтивного сприйняття певного сегменту дійсності, що використовує, в дійсності, лексематику – напрям у структурній семантиці, започаткований Е. Косеріу і його послідовниками. Семи розглядаються не як матеріал для побудови значення, а як диференційні ознаки, що виділяються в ході семантичного аналізу. Відповідно існує єдність даного різновиду семантичного аналізу з теорією поля, в якій також закладений диференціальний підхід. [1]

Виокремлено диференціальні семи, які дають можливість побудувати окремі мікрополя, перетинаючись формують єдине макрополе.

1. Процес 2. Якість

Рис. 1. Мікрополя лексеми «efficient»

Значення ЛСП можна також поділити на два мікрополя за принципом функціональної семантики прикметників із загальним компонентом «efficient».

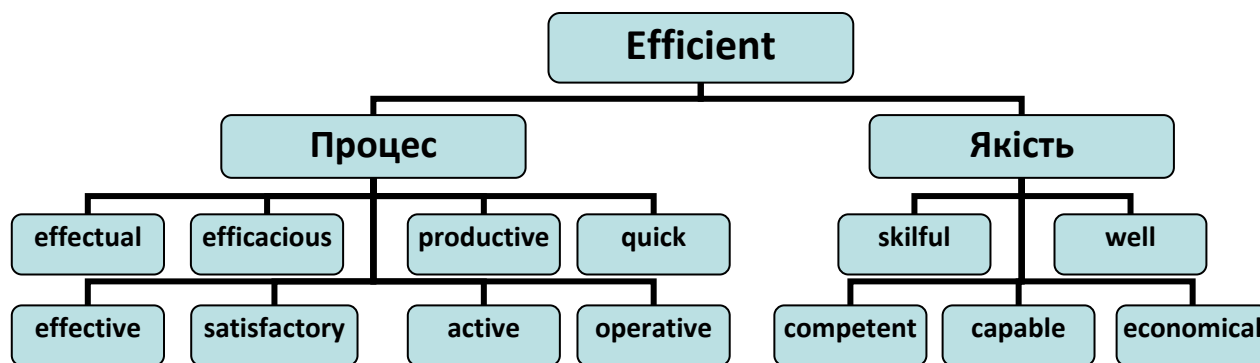

Рис. 2. Семантичне поле *efficient* в сучасній англійській мові

Отже, макрополе *efficient* вирізняє 2 поля, кожне з яких має свої мікрополя: **поле процес** об'єднує 8 мікрополів; **поле якість** об'єднує 5 мікрополів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вакуленко С.В. Межъязыковая лексико-семантическая эквивалентность (на материале английских и русских глаголов смотрения) : автореф. дис. . канд. филол. наук / С.В. Вакуленко. – Москва, 1989. – 16 с.
2. Караулов Ю.Н. Общая и русская идеография / Ю.Н. Караулов. – М.: Наука, 1976.
3. Левицький В.В., Огуй О.Д., Кійко Ю.С., Кійко С.В. Апроксимативні методи вивчення лексичного складу / В.В.Левицький, О.Д. Огуй, Ю.С.Кійко, С.В.Кійко. – Чернівці: Рута, 2000. – 136 с.
4. Михайленко В.В. Ретроспекція концептосфери “Home” / В.В.Михайленко // Наук. віс. Чернівецького універ.: зб. наук. праць. – Вип. 441-443: Герм. філологія. – Чернівці: ЧНУ, 2009. – С. 107-110.
5. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / Отв. ред. В.Н. Ярцева. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с.

І. О. Яценко

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент А. О. Пікалова

Комплексні трансформації англо-українського художнього перекладу (на матеріалі текстів оповідань Едгара По та їх перекладів українською мовою)

Переклад як вид духовної діяльності людини завжди відігравав значущу роль в розвитку світової культури. Визначальним, найголовнішим значенням, що його ховає в собі термін «переклад», власне його визначенням було і залишається "відтворення семантики й структури значеннєвої (змістової) одиниці мови-джерела (англ. *source language*) мовою перекладу чи мовою-реципієнтом (англ. *target language*). Таке значення *перекладу* (писемного чи усного тлумачення), здається, ніким і ніколи не заперечувалося і не заперечується [3: 11]. Термін «переклад» асоціюється ще з чисто літературним процесом – збагаченням національних літератур за рахунок надбань світової літератури. Йдеться про залучення до кожної національної літератури шляхом художнього перекладу найвидатніших творів класиків світової літератури – представників різних континентів і народів, до яких належить Едгар По. Саме цей факт зумовлює актуальність даної роботи. Дослідженням теорії перекладу займаються багато науковців [1; 2; 3 та ін.].

Мета нашої роботи – виокремити трансформації англо-українського художнього перекладу, що виявлені в текстах оповідань Едгара По та українських перекладах творів митця; проаналізувати особливості виявлених перекладацьких трансформацій.

Аналіз оригіналів оповідань Едгара По та перекладених українською мовою текстів, дає можливість виявити безліч прикладів комплексних трансформацій перекладу, що використані для збереження адекватності оригінального тексту. Так, у тексті оповідання «Золотий жук» у перекладі Р.Доценко [4], наприклад: "*He was of an ancient Huguenot family*" [5: 273] / «*Він походив з давнього гугенотського роду*» [4: 4]

продемонстровано застосування прийому конкретизації. Англійське дієслово *to be* у минулому часі однини має форму *was* — постає в абстрактному значенні й перекладається українською мовою шляхом конкретизації: *походив*. Прикладом перекладацьких трансформацій може поставати такий фрагмент тексту: “*This island consists of little else than the sea sand, and is about three miles ago.*” [5: 273] / «*Острів цей дуже незвичайний. Завдовжки він десь так зо три милі й майже весь покритий морським піском. Ширина його ніде не більша за чверть милі.*» [4: 4]. У цьому прикладі спостерігаються такі перекладацькі трансформації: яскраво відображеною є трансформація додавання (перекладач вміщує у канву тексту пояснення щодо протяжності та широти острова), заміни (дієслово *consists of* замінене перекладачем на *покритий*).

Оповідання «Чорний кіт» у перекладі Л. Н. Маєвської [4] репрезентує безліч трансформацій перекладу для досягнення еквівалентності. Так, наприклад: “*Pluto – this was the cat’s name – was my favourite pet and playmate. I alone fed him, and he attended me wherever. I went about the house.*” [5: 312] / «*Плутон – так звали kota – був найбільшим моїм улюбленцем, і я часто з ним грався. Завжди сам годував його, а він не відходив від мене ні на крок, коли я бував удома. Мені навіть коштувало неабияких зусиль віднайти його вислизати за мною на вулицю та бігти слідком.*» [4: 39]. Перекладач у цьому прикладі використовує таку трансформації, як випущення (словосполучення *favourite pet* замінюється перекладачем іменником *улюбленць*). Іменник *playmate* трансформується у дієслово *грався* і підсилюється інтенсифікатором *часто*. Дієслово *attend* замінюється словосполученням *не відходив від мене ні на крок*.

Оповідання «Маска червоної смерті», перекладене українською мовою Л. Маєвською [4] також демонструє різноманітність перекладацьких трансформацій для досягнення адекватності та еквівалентності. Так, наприклад: “*This was an extensive and magnificent structure, the creation of the prince’s own eccentric yet august taste. A strong and lofty wall girdled it in. This wall had gates of iron.*” [5: 193] / «*То була простора й велична будівля, зведена на догоду принцовому смаку – дивацькому й воднораз гордовито-вельможному. Високий міцний мур з залізною брамою оперезував замок. Ступивши за огорожу, придворні попрягли горни та важезні молоти й наглухо*

позаклепували засуви брами.» [4: 45]. У цьому прикладі перекладач застосовує лексичні та граматичні трансформації (активний стан змінено на пасивний; іменник *creation* трансформований у дієслово *зведена*); також застосовано прийом додавання.

Виходячи з вище зазначеного, доходимо висновку, що перекладацькі трансформації використані для збереження еквівалентності та досягнення адекватності оригінальних текстів Едгара По; перекладачі досить часто використовують прийоми трансформації у поєднанні один з одним для максимального наближення до тексту оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Казакова Т.А. Практические основы перевода / [учебное пособие] / Т.А. Казакова. – СПб. Лениздат; Издательство «Союз», 2000. – 320 с.
2. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / [учеб. пособие для ин-тов и фак- тов иностр. яз.] / В.Н.Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 253 с.
3. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства / [підручник]. – Вінниця : Нова Книга, 2008. – 512с.
4. По. Е.А. Чорний кіт : Оповідання / Е.А. По. – К. : Дніпро, 2001. – 368 с.
5. Edgar Poe Selected Tales / Poe Edgar. – Penguin Books, 1994 – 406 p.

С. Б. Ящук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. С. Семенюк*

Проблема визначення прикладки в англійській мові

1. Проблема визначення прикладки в англійській мові містить низку нерозв'язаних питань. Автори граматик англійської мови, як правило, дають визначення прикладки у формалізованому, абстрактному вигляді, який є неприйнятним для лінгвістичного аналізу (R.A. Close, M. Hewings, G.Leech, J. Svartvick, R. Quirk, G. Broughton).

2. Структура прикладки в англійській мові виражена переважно іменником, рідше числівником чи займенником (В. Л. Каушанська, Л.С. Бархударов, Д. С. Штелінг,

Б.С. Хаймович, Н.А. Кобрина). Науковці вважають прикладку *другорядним членом речення*. Переважна більшість опрацьованих нами праць показує, що прикладка розглядається як особливий вид *означення* (В.А. Ганшина, Н.М. Василевська, Л.П. Винокурова, В.Л. Каушанська, Л.С. Бархударов, Б.С. Хаймович).

3. Приладка не є самостійним лінгвістичним елементом, вона існує лише в апозитивному словосполученні, яке складається з двох або більше елементів: *базового іменника* й *власне прикладки*. У цьому зв'язку виникає ще одна проблема, тісно пов'язана з визначенням прикладки: де справді знаходиться прикладка, а де – базовий іменник. Так, одні автори вважають, що прикладка виражена загальним іменником (В.Л. Каушанська), інші розглядають прикладку як власний або загальний іменник (Л.П. Винокурова, В.Н. Жигadlo). Окремі автори (М. Ганшина та Н. Василевська) вважають, що прикладкою є загальний іменник, який виражає звання (посаду), професію, родинні зв'язки, а власний іменник (назва особи) є базовим іменником. Вони пропонують свій метод визначення прикладки, а саме наголос падає на базовий іменник, а не на прикладку: *Aunt Augusta*. Однак майже відразу ж вони вимушені визнати, що в словосполученнях типу *William the Conqueror*, а також у моделі *the River Thames* вони фактично визнають, що їхнє попереднє твердження є хибним.

4. Очевидним є той факт, що наголос отримує не тільки речення, слово, але й словосполучення, зокрема апозитивне. Наголос (phrasal stress) падає на ту частину такого сполучення, яка є семантично найбільш важливою. Наприклад, у словосполученні *the river Thames* наголос завжди падає на прикладку *Thames*, у словосполученні “*Doctor Manson*” – на прикладку *Manson*. Цей наголос не залежить від конотативних чинників, він є фіксованим у мові. Отже, наголос, на наш погляд, є вагомим чинником оформлення й визначення власне прикладки в апозитивному словосполученні. Таким чином, прикладка 1) це – член апозитивного словосполучення, 2) виражений іменною частиною мови, 3) передає назву чи іншу додаткову характеристику живої істоти чи предмета, 4) на який падає наголос (phrasal stress).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бархударов Л.С., Штелинг Д.А. Грамматика английского языка. – 4-е изд., испр. – М. : Высшая школа, 1973. – 423 с.
2. Вахек Й. Лингвистический словарь Пражской лингвистической школы. М.: Прогресс, 1964. – 350 с.
3. Винокурова Л.П. Грамматика английского языка. – Л.: Учпедгиз, 1954. – 344 с.
4. Ганшина М., Василевская Н. English Grammar. – 9-е изд., перераб. – М. : Высшая школа, 1964. – 548 с.
5. Жигadlo В.Н., Иванова И.П., Иофик Л.Л. Современный английский язык. – М. : Изд. лит. на ин. яз., 1956. – 350 с.
6. Ильиш Б.А. Строй современного английского языка. – 2-е изд. – Л. : Просвещение, 1971. – 363 с.
7. Каушанская В.Л., и др. Грамматика английского языка. – М.: Айрис-Пресс, 2009. – 319 с.
8. Кобрина Н.А. и др. Грамматика английского языка. Синтаксис. – 2-е изд., доп. и перераб. – СПб.: Союз, 1999. – 496 с.
9. Раевская Н.М. Present-Day English Syntax. – М.: Высшая школа, 1970. – 180 с.
10. Смирницкий А.И. Синтаксис английского языка. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1957. – 286 с.
11. Хаймович Б.С., Роговская Б.И. Теоретическая грамматика английского языка. – М.: Высшая Школа, 1967. – 298 с.
12. Close R.A. A Reference Grammar for Students of English. – М.: Prosveshcheniye, 1979. – 342 p.
13. Hewings M. Advanced Grammar in Use.: Cambridge University Press, 1999. – 340 p.
14. Leech G., Svartvick J. A Communicative Grammar of English. – М.: Prosveshcheniye, 1983. – 304 p.
15. LDCE – Longman Dictionary of Contemporary English. Pearson Education Ltd, 2003. – 1950 p.
16. Murphy R. English Grammar in Use. – Cambridge: Cambridge University Press, 1985. – 328 p.

ЗМІСТ

<i>Г. Ю. Акименко. Процес вербалізації як основний аспект еволюції безособових форм дієслова в англійській мові</i>	3
<i>Ю. І. Акульнок. Інтерактивне навчання іноземної мови в початковій школі</i>	6
<i>Д. С. Антіпова. Особливості функціонування сепаративних метатекстів у романі Ф. С. Фіцджеральда "Ніч лагідна"</i>	8
<i>О. В. Антонов. Категорія простору в англійській мові: фразеологічний аспект</i>	11
<i>Н. С. Башинська. Особливості реалізації Принципу Кооперації у персонажному мовленні британської прози</i>	13
<i>Є. О. Безсонова. Англійська фінансова термінологія та її переклад українською</i>	15
<i>Х. С. Бей. Вплив англіцизмів на формування польського молодіжного соціолекту</i>	17
<i>І. С. Бернадіна. Шляхи формування пізнавального інтересу дошкільників у процесі навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови</i>	21
<i>А. О. Бірківська. Аргументативний аспект текстів інтерв'ю (на матеріалі сучасної англомовної преси)</i>	24
<i>О. О. Блажкевич. Використання реклами при формуванні дискусивних вмінь студентів I-II курсів мовних ВНЗ</i>	26
<i>О. І. Бойчук. Лексема «American» та її сполучуваність</i>	30
<i>А. О. Болотова. Емотивна полярність у художньому тексті (на матеріалі англомовної прози)</i>	33
<i>С. І. Бондаренко. Формування монологічних вмінь студентів молодшого етапу ВНЗ на основі диференційованого підходу</i>	36
<i>А. С. Борисова. Переваги використання віршованого матеріалу під час навчання іноземної мови на початковому ступені загальноосвітньої школи</i>	38
<i>А. В. Брезніцька. Основні синтаксичні особливості німецької літературної казки</i>	41
<i>А. В. Брюховець. Особливості відтворення кулінаронімів українською мовою</i>	44
<i>О. І. Будішевська. Класицистичний закон "трьох єдностей" в його "абсурдистській" трансформації (на матеріалі п'єс С.Беккета)</i>	46
<i>О. В. Бурко. Вербалізація концепту «буття» в англомовній картині світу</i>	49

<i>О. М. Буторіна. Англо-українські еквіваленти в комп'ютерній термінології</i>	53
<i>Т. П. Василенко. Труднощі у писемному перекладі</i>	55
<i>Ю. В. Васильєва. Бизнесмен как языковая личность и лингвокультурный типаж</i>	58
<i>О. В. Васьківська. Вживання ідіоматичних одиниць у публіцистичному стилі</i>	60
<i>О. С. Вербовська. Слогани німецької та української політичної реклами у зіставному аспекті</i>	63
<i>Д. Ю. Возна. Моделювання пропотипної ситуації концепту CHALLENGE</i>	66
<i>О. А. Войтович. Континуум у системі текстових категорій</i>	69
<i>О. С. Волкова. Особливості актуалізації концептів СПРАВЕДЛИВІСТЬ-НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ у романах Д. Грішема ("The Rainmaker", "The Chamber")</i>	71
<i>В. М. Волошин. Особливості самохарактеристики у внутрішньому мовленні головного героя роману Ернеста Хемінгуея «По кому подзвін»</i>	74
<i>Д. О. Вольницька. Типи інверсії у ранньомовноанглійській мові (на матеріалі комедії «Сон літньої ночі» В. Шекспіра)</i>	76
<i>О. О. Вялікова. Специфічне оформлення заголовку як графічний прийом</i>	79
<i>О. С. Гаврилюк. Прагматико-функціональна характеристика французьких запозичень у мові Шекспіра</i>	82
<i>Ю. С. Гаврилюк. Заміські сучасні види спорту: лінгвокогнітивний вибір</i>	85
<i>О. О. Гайнулліна. Англійські фразеологізми на позначення позитивних і негативних рис людини</i>	88
<i>Л. О. Галашевська. Стилїстичні функції та прийоми перекладу алюзій і діалектних слів у романі та фільмі "Жінка французького лейтенанта"</i>	91
<i>Я. О. Гаращук. Особливості вживання складнопідрядних речень із підрядними додатковими в трагедії „Король Лір”</i>	94
<i>Н. Л. Герасимова. Лексичні одиниці реалізації концепту ЧИСТОТА в матеріальній сфері у сучасній англійській мові</i>	97
<i>К. П. Геращенко. Інтернаціоналізми в сучасній ботанічній терміносистемі англійської та української мов</i>	99
<i>І. Б. Гижа. Переклад англійських емпатичних конструкцій українською мовою</i>	102

<i>В. О. Голюк, А. В. Красій.</i> Роль білінгвізму в умовах міжкультурної комунікації	105
<i>І. В. Горбишена.</i> Очі як важливий засіб невербальної комунікації	107
<i>Р. В. Градомський.</i> Мовні та позамовні параметри художнього тексту	110
<i>І. В. Гречко.</i> Підготовка майбутніх вчителів до подолання міжособистісних бар'єрів комунікації в процесі викладання іноземної мови	112
<i>Л. Г. Григорійчук.</i> Синтаксично-морфологічний аналіз фразеологічних одиниць на позначення економічного стану	115
<i>Н. О. Грідіна.</i> Using computer educational programs at the English lessons	118
<i>В. В. Губеня.</i> Особливості відтворення гри слів під час перекладу	122
<i>Ю. П. Гудима.</i> Проблеми формування у майбутніх учителів англійської мови стратегічної компетентності у діалогічному мовленні	124
<i>К. В. Гурова.</i> Сугестивність семантико-стилістичних засобів в німецькомовних рекламних текстах	127
<i>А. М. Гуцалюк.</i> Структурно-семантичні особливості аналітичних конструкцій <i>haben + Infinitiv, haben + zu + Infinitiv</i> .	130
<i>Ю. С. Давидюк.</i> Використання поезії для навчання креативного письма старших учнів середньої загальноосвітньої школи	133
<i>Я. Д. Данилівська.</i> Особливості реалізації словозмінних форм англійського дієслова в наукових статтях з лінгвістики	136
<i>Н. І. Даценко.</i> Шляхи епізації драми у Бюхнера	138
<i>І. В. Демченко.</i> Структурно-семантичні та прагматико-функціональні особливості словотвірної парадигми з ядром <i>to depend</i> в сучасних англійських ділових текстах.	141
<i>О. С. Дем'янчук.</i> Частки в давньоанглійській мові (історичний аспект)	144
<i>Ю. О. Десюк.</i> Особливості стратегій комунікативного впливу в рекламі	147
<i>Н. Я. Довганик.</i> Вербальні та невербальні засоби комунікації ...	150
<i>А. П. Дрижирук.</i> Студентська газета як засіб розвитку пізнавальної активності в процесі вивчення іноземної мови	152

<i>Н. О. Другова.</i> Доцільність використання матеріалів для читання як засобів формування навчально-пізнавальної компетенції.....	154
<i>І. В. Дуна, К. О. Соколенко, Я. В. Цибулько.</i> Моделювання процесу перекладу	156
<i>А. О. Євтушенко.</i> Комунікативно-орієнтована ситуація як мотиваційний засіб розвитку усної мовленнєвої компетенції учнів-підлітків.....	159
<i>О. А. Жуковская.</i> Языковые средства репрезентации критического отношения говорящего в политическом дискурсе.....	162
<i>Д. Ю. Задерій.</i> Лінгвокультурологічні особливості використання брендів.....	164
<i>Ю. О. Залізницька.</i> Фонетичні особливості афро-американського діалекту англійської мови.....	166
<i>І. О. Захарчук.</i> Давньоанглійська парадигма вираження заперечення	169
<i>Ю. О. Ільченко.</i> Асоціативно-номінативний потенціал концепту DAS GELD: фразеологічний аспект.....	172
<i>І. В. Каленська.</i> Репрезентація ядра концепту Інтелект на основі біографічного роману Сильвії Назар «Прекрасний розум: життя математичного генія і нобелівського лауреата Джона Неша»	175
<i>О. С. Кальчук.</i> Формування знань майбутніх вчителів іноземної мови про ігрову діяльність як основний засіб формування іншомовних умінь молодших школярів.....	178
<i>О. О. Карандюк.</i> Концепт ГЕРОЙ в повісті Ернеста Хемінгуея “Старий і море”.....	182
<i>Д. В. Каснянчук.</i> Using Songs in Teaching English in Secondary School.....	185
<i>І. В. Керного.</i> Лексичні інновації у французькому Інтернет-дискурсі та їх переклад	188
<i>Н. Ю. Кливак.</i> Реалізація пасивного стану в давньоанглійській мові.....	190
<i>А. І. Кліщенко.</i> Особливості вираження поради в англійській комунікативній культурі	192
<i>І. В. Ковальчук.</i> Аксіологія як категорія оцінки: логіко-філософський та лінгвістичний аспекти.....	195

<i>А. А. Когадеева.</i> Сопоставительный анализ структурно-грамматических особенностей наименований созвездий в современных английском, французском и русском языках.....	197
<i>О. С. Коломійчук.</i> Лінгвокогнітивний аспект позначення помешкання в сучасній англійській мові	200
<i>Ю. І. Колонельник.</i> Індивідуальний стиль письменника	203
<i>В. М. Костенюк.</i> Прийменники у вербалізації «простору»	205
<i>К. Ю. Костюшко.</i> Сучасні підходи до визначення дискурсу.....	208
<i>Ю. О. Котенко.</i> Different methods of teaching alphabet to very young learners.....	211
<i>М. С. Котлярова.</i> Термінологія нормативних авіаційних документів та її відтворення українською (на матеріалі документів ІКАО).....	214
<i>Н. П. Кочубей.</i> Використання вправ з елементами ейдетики на перехідних етапах у навчанні англійського діалогічного мовлення молодших школярів	216
<i>В. В. Кравченко.</i> Феномен сугестії у рекламному британському дискурсі.....	218
<i>А. Г. Кравченя.</i> Електронний портфель як засіб формування писемної мовленнєвої компетенції учнів середнього етапу навчання у загальноосвітніх навчальних закладах.....	223
<i>О. В. Кривенкова.</i> Англомовний жарт прецедентного характеру	227
<i>М. В. Кропивницька.</i> Особливості вербалізації концепту <i>MAN</i> в англійській мові	229
<i>А. І. Круглій.</i> Формування вмінь творчого висловлювання учнів молодшого етапу ЗНЗ на основі функціональних шумів..	231
<i>А. Кузьміна.</i> Мовний портфель майбутнього вчителя іноземної мови.....	233
<i>Л. В. Курило.</i> Психолінгвістичні особливості оволодіння науковим текстовим дискурсом	236
<i>В. М. Кучер.</i> Англомовні інновації сфери електронної комерції: лінгвальні та соціолінгвальна характеристики.....	238
<i>М. М. Лілітко.</i> Особливості використання журналістської лексики в романі Артура Хейлі "Evening News"	241
<i>V. M. Lysenko.</i> Affective Factors And Second Language Acquisition	244
<i>О. М. Лілісвіцька.</i> Етнокультурні особливості англійських фразеологізмів із темпоральним компонентом.....	248

<i>К. В. Ліщенко. Формування граматичної компетенції учнів молодшої школи на основі творчого казкового матеріалу .....</i>	<i>251</i>
<i>О. В. Лозко. Статус, стан та особливості сучасної французької сільськогосподарської термінології .....</i>	<i>253</i>
<i>І. М. Лукашко. Вираження концептів ЖИТТЯ та СМЕРТЬ в англomовній поезії .....</i>	<i>254</i>
<i>В. О. Лютовська. Особливості англійських фразеологізмів міфологічного походження .....</i>	<i>257</i>
<i>Т. В. Ляховка. Характеристика засобів вираження заперечення в староанглійській мові .....</i>	<i>260</i>
<i>О. С. Макарова. Поняття медіа-дискурсу в сучасних лінгвістичних дослідженнях .....</i>	<i>263</i>
<i>О. В. Максимова. Лексико-граматичні труднощі перекладу текстів у галузі кіноперекладу .....</i>	<i>266</i>
<i>В. Р. Малиновська. Метафора як засіб вираження поняття «світова економічна криза» в сучасних англomовних ЗМІ .....</i>	<i>268</i>
<i>М. С. Мальченко. Оцінка у текстах преси та публіцистики .....</i>	<i>271</i>
<i>Ю. В. Мартиш. Функціонування нових запозичень з англійської мови в сучасній німецькій мові .....</i>	<i>273</i>
<i>Н. В. Матюшенко. Особливості формування граматичної компетенції учнів старшого етапу в умовах профільного навчання .....</i>	<i>276</i>
<i>Н. О. Машковська. Особливості емоційних вигуків, вжитих у персонажному мовленні роману Томаса Гарді «Тес із роду д'Ербервілів» .....</i>	<i>278</i>
<i>А. Г. Мельник. Синтагматичні відношення прикметників всередині лексико-семантичної групи на позначення позитивної оцінки в середньоанглійському періоді .....</i>	<i>281</i>
<i>О. А. Мельник. Фітоніми в структурі фразеологізмів як об'єкт лінгвокультурологічного дослідження .....</i>	<i>284</i>
<i>К. А. Метельська. Лексико-синтаксичні особливості інструкцій для досягнення адекватності під час їх перекладу ...</i>	<i>286</i>
<i>О. В. Минзак. Антонімічна атракція полісемантів (на матеріалі англійської юридичної термінології) .....</i>	<i>289</i>
<i>Ю. В. Мирошник. Презентація персонажів у дискурсі .....</i>	<i>291</i>
<i>Л. Ю. Мірошниченко. Сучасні підходи до вивчення іноземної мови в середніх загальноосвітніх навчальних закладах .....</i>	<i>294</i>
<i>О. П. Молочко. Gender Approach in Tag Questions' Realization ...</i>	<i>297</i>
<i>Л. В. Мороз. Інтонаційні особливості англomовного рекламного дискурсу .....</i>	<i>299</i>

<i>Ю. Р. Наворинська.</i> Структура лінгвокультурного типу ШОУМЕН	302
<i>О. Ю. Ніцу.</i> Проблеми перекладу економічної термінології в контексті біржового дискурсу	304
<i>Н. П. Ніщетюк.</i> Жанроутворюючі ознаки анекдоту	306
<i>О. К. Опанасюк.</i> Структурні риси заголовків сучасних англомовних наукових статей з технічних, природничих та гуманітарних дисциплін.....	309
<i>М. Ю. Отто.</i> Роль контекста в перекладі художньої прози.....	311
<i>О. І. Охотська.</i> Формування соціокультурної компетенції студентів-філологів на засадах кооперації (І курс мовного вищого закладу освіти)	312
<i>Е. V. Ocheretnaya.</i> Using cartoons to teach English to young learners	316
<i>А. П. Очковська.</i> Становлення категорії перфекта в середньоанглійській мові	320
<i>А. В. Пархоменко.</i> Особливості перекладу художнього тексту в контексті міжкультурної комунікації (на матеріалі поеми Г. Лонгфелло "Пісня про Гайавату").....	323
<i>I. Pasternak.</i> On Translating Economic Idioms.....	326
<i>У. Д. Перегінчук.</i> Субстантивна фраза у фаховому (фінансовому) дискурсі.....	329
<i>Ю. Ю. Петренко.</i> Колірна метафора як засіб кодування емоційної інформації в художньому тексті.....	332
<i>І. О. Петренчук.</i> Конфронтаційні стратегії персонажного мовлення сучасної англомовної прози.....	335
<i>Н. В. Петрук.</i> Проблема ідентифікації okazіональних утворень у прозі В.Фолкнера	337
<i>О. Г. Пешкова.</i> Лексикографічна об'єктивація лексеми <i>huto(u)r</i>	341
<i>В. В. Пилипчук.</i> Текстова категорія "континуум" та філософське розуміння часу і простору	344
<i>А. О. Підгурська.</i> Феномен комічного в американському художньому дискурсі	347
<i>Л. І. Позняк.</i> Перфект як складна форма минулого часу та його діахронний розвиток в німецькій мові.....	349
<i>А. В. Поліщук.</i> Трансформація біблійного образу у містерії Дж. Байрона "Каїн"	352
<i>К. С. Поліщук.</i> Формування вмінь комунікативного читання учнів молодшої школи	355

<i>І. М. Поліщук.</i> Навчання учнів основної школи писемного спілкування німецької мовою.....	357
<i>А. С. Пустовойт.</i> Вербалізація концепту «Краса» в англійській мові.....	359
<i>Н. І. Рабан.</i> Взаємодія вербального та невербального спілкування у романі У. С. Моєма «Театр».....	362
<i>В. В. Радченко.</i> Модальність як багатоаспектна лінгвістична категорія.....	365
<i>М. С. Ракул.</i> Мовні реалії у тексті оповідань О.Генрі як вербальне вираження специфічних рис національної культури.....	367
<i>Т. О. Родіонова.</i> Зіставно-порівняльна характеристика термінів-метафор у мистецтвознавчій та економічній терміносистемах.....	370
<i>Д. М. Сабалаєв.</i> Перші рецензії на переклад дитячої літератури українською мовою.....	373
<i>І. В. Салюк.</i> Лінгвокультурні особливості концепту РОДИНА на основі роману У.С.Моєма “Theatre”.....	376
<i>К. В. Самойленко.</i> Технологія спілкування в процесі навчання іншомовної мовленнєвої діяльності в старшій школі.....	379
<i>К. О. Синявська.</i> Прикладні аспекти графологічного перекладу.....	382
<i>М. М. Сищук.</i> Концепт як лінгвокультурологічне явище.....	384
<i>О. С. Сіваєва.</i> Конвергенція стилістичних засобів: проблема визначення.....	387
<i>А. І. Слободинська.</i> Антропоцентризм художнього тексту у мовному просторі авторського вибору.....	391
<i>І. П. Солодка.</i> Полікультурне виховання старшокласників під час навчання іноземної мови.....	394
<i>Ю. Ю. Сопронюк.</i> Лінгвістичні та прагматичні аспекти перекладу документів міжнародних організацій.....	397
<i>В. С. Стаднік.</i> Підрядні темпоральні речення в середньоанглійській мові.....	399
<i>С. В. Столяр.</i> Текстова категорія інтертекстуальності: види та функції.....	402
<i>О. О. Суліменко.</i> Особливості синтаксичної організації давньоанглійського простого речення.....	405
<i>С. О. Тарасова.</i> Поняття "дискурс" у провідних наукових школах.....	408
<i>Н. С. Татуревич.</i> Еволюція основних положень генеративної граматики.....	410
<i>О. В. Теутул.</i> Semantics of monetary idioms.....	413

<i>Т. М. Ткачук.</i> Стилiстичнi засоби реалiзацiї очуднення у науково-фантастичних романах Дугласа Адамса	415
<i>Ю. С. Томашевська.</i> Навчання творчого висловлювання учнiв старшої школи за допомогою продуктивних технологiй	418
<i>О. М. Третьяченко.</i> Вербалiзацiя концептiв КОХАННЯ, ПЕЧАЛЬ i СМЕРТЬ у поетичному мовленнi Д. Лоуренса	420
<i>Ю. В. Устич.</i> Iнтеграцiйнi тактики українських мiгрантiв у Великобританiї	422
<i>В. О. Фролова.</i> До питання про поетику лiтературної казки Оскара Уайльда	426
<i>Д. В. Ханжин.</i> Проблема мiжмовної лакуарностi (на матерiалi української та англiйської мов)	429
<i>К. І. Харченко.</i> Теорiя полiсистеми як основа вибору перекладацької стратегiї	432
<i>К. М. Хижняк.</i> Прикладна лiнгвiстика в Україні на сучасному етапi розвитку	434
<i>Т. В. Хоменко.</i> Трактуювання категорiї модальностi в сучаснiй лiнгвiстицi	437
<i>О. В. Хорош.</i> Проблема iнтерпретацiї та iдентифiкацiї фразеологiчної одиницi	439
<i>Л. О. Хрустiк.</i> Особливостi емотивно маркованої комунiкативної поведiнки персонажiв у прозi Д. Лоуренса: гендерний аспект	442
<i>Д. Г. Циклаурi.</i> Нацiонально-культурнi особливостi англiйської комунiкативної поведiнки у мовленнєвому актi подяки	444
<i>Р. Л. Чаїнська.</i> Трактуювання категорiї модальностi у сучаснiй лiнгвiстицi	447
<i>А. В. Черниш.</i> Iнтернет-ресурси як ефективний засiб навчання iншомовної професiйної компетенцiї	449
<i>К. О. Шевелько.</i> Навчання анотацiйного i реферативного перекладу в контекстi мовної освiти у середнiй загальноосвiтнiй школi	452
<i>Л. В. Шевкопляс.</i> Автентичность як критерiй вiдбору аудіотекстiв для навчання майбутнiх учителiв	455
<i>М. В. Шевченко.</i> Особливостi перекладу англiйських заголовкiв патентiв українською мовою	458
<i>К. Б. Шевчук.</i> Заголовок як мовний акт	461
<i>О. Л. Шишкiна.</i> Факультатив з iноземної мови як засiб профiльного навчання старшокласникiв	464

<i>К. В. Шморгун. Засоби мотивації вивчення іноземної мови в умовах профільного навчання .....</i>	<i>466</i>
<i>Л. К. Шумило. Особливості аргументації в інтерв'ю .....</i>	<i>468</i>
<i>Н. В. Шуренок. Явище вербальної маніпуляції та його складові.....</i>	<i>470</i>
<i>О. В. Щербак. Урахування національних стереотипів у рамках кроскультурної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови.....</i>	<i>473</i>
<i>І. Ю. Щербина. Педагогічні умови ефективного формування лінгвістичної компетенції учнів старшої школи під час організації позакласної роботи з іноземної мови.....</i>	<i>476</i>
<i>К. О. Ющенко. Лінгвістичний аспект дослідження евфемізмів (на матеріалі німецької мови).....</i>	<i>482</i>
<i>В. М. Яковенко. Античний міф про Пігмаліона як основа для подальших драматургічних інтерпретацій .....</i>	<i>485</i>
<i>В. О. Ярош. Роль тропеїчних засобів у реалізації прагматичної функції екологічної реклами (на матеріалі англійської мови) ...</i>	<i>488</i>
<i>Л. О. Ярошевич. Стратегії маніпулювання в англomовному казковому дискурсі (на матеріалі казок О.Уайльда) .....</i>	<i>491</i>
<i>О. Ф. Ястремський. Моделювання ЛСП “efficient” .....</i>	<i>494</i>
<i>І. О. Яценко. Комплексні трансформації англо-українського художнього перекладу (на матеріалі текстів оповідань Едгара По та їх перекладів українською мовою) .....</i>	<i>497</i>
<i>С. Б. Яцук. Проблема визначення прикладки в англійській мові.....</i>	<i>499</i>

Наукове видання

**СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

МАТЕРІАЛИ

**IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих науковців**

24 лютого 2012 року

Надруковано з оригінал-макета авторів
Підписано до друку 10.02.12. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,8. Обл. вид. арк. 24,2. Наклад 200.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
м.Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.
електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua